çetin altan

BEN MİLLETVEKİLİ İKEN...

HÜRRİYET YAYINLARI : 217
ÇAĞDAŞ TÜRK YAZARLARI : 6

BEN MİLLETVEKİLİ İKEN . . .
Çetin Altan

Yayın hakkı : Hür Yayın ve Ticaret A.Ş.
Üçüncü baskı : Ocak 1979
Kapak düzeni : Sungu Çapan
Dizgi, baskı, kapak baskısı : Hürriyet Ofset
Cilt : Çınar Ciltevi

çetin altan

MİLLETVEKİLİ İÇİN

HÜR YAYIN VE TİCARET A.Ş.
Cemal Nadir Sokak No: 7 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 27 15 02

Önsöz

Bu yazı dizisi bir mücadelenin Meclis'de geçmiş dört yıllık bir bölümünden kamuoyuna tam olarak yansımamış bazı örnekleri göstermektedir sadece...

Meclis tutanaklarında ciltleri dolduracak olan konuşmalardan bu diziye sadece okuyuculara bir fikir vermek için birkaç tutam almakla yetindik.

Böylece hem kimseyi saatler boyu sürmüş görüşmelerle fazla sıkmamak, hem de sayfaları gereğinden fazla kabartmamak istedik.

Konuşmaların hepsini ve tam metinlerini merak edenler, bunları zaten Meclis tutanaklarında bulacaklardır ve bu da daha çok Türkiye'deki siyasi mücadeleler üstünde araştırma yapacakları ilgilendirecek niteliktedir.

Kitaptaki anıları daha önce "Devrim" dergisinde yayınladık. Bitmesine üç beş tefrika kala tutuklandığımız ve "Devrim" dergisi de kapatıldığı için dizi derginin koleksiyonlarında yarım kaldı.

Kitaba daha önce yayınlayamadığımız son kısmı da ekledik.

Dört yıl da milletvekilliği yapmış bir yazarın Meclis'le ilgili belgesel izlenimleridir bunlar...

Okuyucuların, olayların ağırlığı altında Meclis anılarının kişisel yönlerini ve sık sık başımdan geçenlerden söz etmek zorunda kalmış bulunmamı hoşgörüyle karşılayacaklarını ve bundan ötürü beni bağışlayacaklarını umuyorum.

Çetin Altan

Başlarken

Devrim'e haftada bir, Akşam'a her gün yazdığım yazıların bir sekizincisini yazmak istemiyorum. Bunun sütun doldurma ötesinde ne anlamı, ne de çekimi olacaktır.

Düşündüm taşındım Devrim'e bir fıkra dizisi halinde dört yıllık Parlamento anılarımı yazmayı uygun buldum.

Bu anılarda gazetelerde yansımamış yahut azıcık yansımış da içyüzü anlaşılmamış olaylar, politikacı tipleri, kulis taktikleri, yapılan konuşmalardaki tutanaklardan alınmış gülünçlükler, küfürler, kavgalar yer alacaktır.

Bir yazarın epey hareketli geçen dört yıllık Parlamento hayatına ait bir senaryoda yaşanılmış bir komiko-trajediyi bir daha yaşamaya çalışacağız.

Onlar bir yazarı nasıl görüyorlardı ve bir yazar onları nasıl görüyordu? Meclis'te bir gün bütün bunları yazacağımı düşünerek için için keyiflenirdim. Kürsüde konuşurken üstüme saldıranlar, ana avrat sövenler, komisyonlarda mantık ve izan dışı demagojilerle karşıma çıkanlar, bir gün bunların kamuoyuna açıklanacak belgesel yazılar haline geleceğini akıllarından bile geçirmezlerdi... Ben ise onlara cevap verirken her pasajın başlığını tasarlardım içimden... Ve bu başlıklar daha çok onlara ait cümlelerden olurdu:

"Okkası kaça derim adama..."

"Cartlarsanız cartlarım..."

"Fasulye ihracatı Anayasaya uygun mu..." gibilerden...

*

Şimdi bunları yazma zamanı geldiği için vaktiyle hayalini kurduğum keyifin tadı içindeyim...

Elimin altında tutanak ciltleri, ağzımda o günleri yeniden hatırlamanın tuhaf gülücüğü senaryonun başlığını koyuyorum: "Ben Milletvekili İken..."

Nerden esti aklıma milletvekili olmak... Bir siyasi ihtirasın zaptedilmez tutkusu mu kıpırdamıştı içimde, yoksa radyo nutuklarındaki gibi "Vatana millete hizmet aşkının" ayda 3700 liralı karasevdası mı coşmuştu yüreğimde. Gazetelerdeki sütunuma sığamayıp, meydan mitinglerinden Meclis kürsüsüne fırlamak için hangi azgın duyguların rüzgârına kaptırmıştım kendimi birdenbire...

Aslında ne siyasi bir ihtirasın zaptedilmez tutkusu kıpırdamıştı içimde, ne "Vatana millete hizmet aşkının" ayda 3700 liralık karasevdası coşmuştu yüreğimde. Böyle azgın duyguların rüzgârlarına falan kapılmış değildim..

Sadece Babıâli patronlarıyla savcıların çifte kıskacı altına itildiğimi görüyordum. Konular henüz bugünkü kadar aydınlığa kavuşmuş değildi. Sosyalist düşüncenin yadırganmasından doğan kızgınlıklar, hazır daha kamuoyu bu konulara yabancıyken bizi olup bittiye getirme telâşı içindeydiler. Bu çizgiyi atlamak ve ilk yadırgamaların gazabından kurtularak aydın çevrelerin dahi henüz gerekli bir tepkiyi gösterecek kadar uyanık olmadığı bir sırada bir olup bittiye gelmeyi önlemek istiyordum.

Bizden önce aynı doğrultuya yönelmiş yazarları hep böyle güme götürmüşlerdi. Yazdıkları henüz daha belirli bir birikim yaratmadan, hepsini ya işsiz bırakmış ya içeriye tıkmış ve ortalığa büyük gözdağları vermeye kalkmışlardı...

Ben ise bir iki yıl daha uğraşmayla ilk yadırganmaların pörsüyeceğini seziyordum. O sırada kolayca el uzatamayacakları bir güvenliğe ihtiyacım vardı. Dört taraftan açılmış iri dişli ağızlara, harıl harıl çalışan telefonlara, raporlara, dosyalara ve savcılara el sallayarak milletvekili oldum...

Nasıl ama nasıl öfkelendiklerini görüyordum. Gitgide bu konulara karşı eski şartlanmaların katılığı gevşiyor, hatta yıkılıyordu. Yargıçlar eski yargıçlar değildi. Gözlerin önündeki perdeler aralanıyordu. Sermaye düzenindeki

toplumlara sınıflar açısından bakmak suç olmaktan çıkıyordu... Artık komünist diye damgalayıp onu bunu okkanın altına götürmek kolay değildi. Kamuoyu bu tür olup bittilere ve komplolara karşı eski kayıtsızlığı göstermiyordu.

Bizi Meclis'ten koparıp almak için bir hamle daha yaptılar ama onu da tutturamadılar. Bugün ise yazarları içeri atmanın hiçbir anlamı kalmadı. Yıllarca aşılamayan bir çizgi aşıldı. Şimdi artık herkes sosyalizmi de, komünizmi de kahvelerde konuşuyor. Gençler sol yumruklarını havaya kaldırarak yürüyüşler yapıyorlar...

*

Bizim milletvekilliği bu çizginin geçilmesine karınca kararınca ne kadar yardım ettiyse, o kadar işe yaradı işte... Biz de bu arada Parlamentonun ne olduğunu daha içinden gördük.

Neler gördüğümüzü her hafta parça parça anlatmaya devam edeceğiz.

İlk Oturumda Bıyıklarımıza Sövdüler

22 Ekim 1965 cuma günü İstanbul bağımsız milletvekili olarak ilk defa giriyordum Büyük Millet Meclisi'ne... Bağımsız olmasına bağımsızdım ama seçimi İstanbul TİP listesinin ikinci adayı olarak kazanmıştım. Seçim kampanyasında ise Taksim'deki bir mitingte o tarihe kadar konuşmacıların "toplumcu parti" diye tanıttıkları TİP'e "Sosyalist partisidir bu..." deyip çıkmıştık... Alkıştan yer gök inlemişti. Yani şekilde bağımsız ama özde İstanbul'un sosyalist milletvekiliydim.

Cuma sabahı geleneğe uygun olarak lacivert elbiseler giydim. Bir de güzel tıraş oldum. Bizim lacivert elbise, gazetecilikteki kokteyl davetlerinden artakaldığı için modası biraz eskiceydi. Ceket kruvaze ve uzundu. Pantolonu, pantoloncu iyi dikememişti. Arkası torba gibi bol, paçaları ise darcaydı. Provalara gitmesini sevmediğim için elbise biraz da el yordamıyla dikilmişti. Fukara terzi, provalar için beni boyuna arayıp dururdu. Gazeteye telefon eder, gazeteden çıkmışsam elinde kumaşlarıyla iğneleri, lokantaya gelirdi.

Meclis'e giderken üstüme başıma bakınıyor, sarkan ceketle pantolonun şişen arkasını gördükçe:

"Keşke şunu daha iyi diktirseydim," diye hayıflanıyordum.

Meclis'in kapıları yeni açılmış okul cümbüşündeydi. Eski milletvekilleri acemilerden kendilerini ayırmaya çalışan gösterişli bir rahatlık ve lâubalilikle çakı gibi selama duran polislere sinek kovar gibi şöyle bir ellerini sallayarak

giriyorlardı içeri. Yeniler ise ölçülü biçili ve vakur olmaya çalışıyorlardı. İçten gelen bir neşe okunuyordu yüzlerinde. Polislere daha rabıtalı selam veriyorlardı. Hepsi de lacivert giyimliydi ve perakende olarak değil, arkadaşlarıyla grup grup topluca geliyorlardı.

Polis tanımadıklarına kibarca yaklaşıyor:

"Zatıâliniz?" diye soruyordu. Yeni milletvekilleri polisin bilgisizliğini mazur gören bir olgunlukla:

"Evlâdım, ben şura milletvekiliyim," diyorlardı.

Ve biraz da milletvekili olduklarını söylemenin lezzeti titriyordu dudaklarında.

Polislerin gözü beni milletvekili olarak nedense hiçbir zaman pek kesmedi. Dört yıl içinde kapıdan girerken kimbilir kaç defa kim olduğumu sorup durdular. Herhalde bu sıfatın klasik pozlarını gereği gibi takınamıyordum. Milletvekilliği partilerdeki bozuk şiveli irikıyımlar gibi üstüme şöyle lök diye oturmuyor, azıcık paçamdan akıyordu. Ezilip büzülmeyle ezilip büzülmeme arasında:

"Ben de milletvekiliyim," diyordum.

Üstelik yaşım da pek elvermediği için polislere "evlâdım" sözünü profesyoneller gibi çınlatamıyordum.

Polislerin halden anlayanları yine de çakı gibi duruyorlardı selâma. Halden anlamayanları yarım selâmla geçiştiriyorlardı. Sonradan aralarında ahbaplık kurduklarımız ve protokol dışı bir şakacılıkla işi göz kırpmalı 'ağabey'e kadar yaklaştıranlar oldu. Ötekileri görünce hemen ayağa fırlarlar, beni de görünce yanıma gelir, göz kırparak:

"Nasılsın ağabey," derlerdi.

Arabayı en uzak yere parketme ricasında ise en çok nazları bana geçerdi. Milletvekillerinin sertleri ise böyle ricalara boş verir, burunlarından kıl aldırmazlardı.

İlk gün grup odasına çıkınca önemli bir sorunla karşılaştık. Meclis salonunda TİP grubuna yer ayrılmamıştı. Bazı arkadaşlar:

"Protesto olarak toplantılara katılmayalım," dediler.

Bazı arkadaşlar ise yine protesto olarak toplantı boyunca

ayakta durmayı teklif ediyorlardı.

Henüz çoğumuz toplantı salonunun ne yerini, ne de biçimini biliyorduk. Ayakta durarak protesto teklifine yaşlıca bir arkadaş karşı çıktı.

"Bakarsınız müzakereler uzun sürer, kazık gibi öyle saatlerce ayakta dayanamayız," diyordu.

Açılış gününün hengâmesinde ise protesto olarak oturuma katılmamamız kimsenin dikkatini çekmeyecekti. Hem biz daha ilk gününden katılmamak için mi gelmiştik Meclis'e...

Meclis'in toplantı salonunda bize de yer ayrılması sorununu Meclis Başkanlığıyla yapacağımız özel temaslarla çözümlemeye iki-üç saat süren hareketli konuşmalardan sonra karar verdik.

Meclis'in içinde henüz yalnız dolaşamıyorduk. Gideceğimiz yere topluca beraber gidiyor, topluca beraber geliyorduk. Yüzlerimizin ciddi ve hatta biraz asık olmasına da ayrıca dikkat ediyorduk... Bizler sosyalist milletvekiliydik. Değişiktik, başkaydık. Ötekiler de oyuncu politikacılardı.

Toplantı salonu geniş mi geniş, büyük mü büyük, şatafatlı mı şatafatlıydı. Tavandan aşağı muhteşem avizeler sarkıyordu. Ortalık bir kaynaşma içindeydi. Fotoğrafçıların flaşları patlıyordu. Dinleyici balkonlarıyla gazetecilerin alt balkonu tıklım tıklımdı.

Toplantıya katılmamayı yahut katılıp da ayakta durmayı böyle bir anababa gününde kimsenin fark edemeyeceğini yerinde görerek:

"İyi ki protesto sadedinde herhangi bir karar almadık," diye aramızda sevindik.

Salonun geriye doğru ikinci yarısında bir yerlere oturmuştuk. Yanımızda yüksek devlet memurlarına, kırmızı kalın bir kordonla çevrilerek ayrılmış boş sıralar vardı.

Ortalık biraz mayna olduğu bir sırada salondan muhalefete ait kulise çıktım. Kulis dedikleri de mermer geniş salonlardı. Oturunca insanın gömüldüğü koltuklarda çay, kahve içiliyordu. Tanıdık CHP milletvekillerden biri yaklaştı yanıma:

"Yahu sizin için ne diyorlar biliyor musun," dedi.

"Ne diyorlar," dedim.

"Komünistlerin hepsi de bıyıklı, Stalin ceketli, üstelik kırmızı bir kordonun içinde oturuyorlar, diyorlar."

Önce şaka ediyor zannettim... Ama sonradan bu sözü duyan AP'lilerin toplantı salonunda bizlere dik dik bakarak önümüzden geçtiklerini fark ettim. Bir tanesi arkadaşına:

"Yok yahu kırmızı kordon onlara ait değil, yandaki sıralara ait," diyordu.

Öteki de:

"Evet ama hepsi de bıyıklı," diyordu.

Kendi aralarında:

"Bıyıklarına bilmem ne edeyim," diyerek uzaklaştılar.

Cici demokrasinin fısıltılı iltifatı daha ilk oturum açılırken kendini göstermeye başlamıştı...

Önce Kim Sıkıştı

Meclis'in mikrofonları radyolara bağlanmıştı. Halk yeni milletvekillerinin nasıl yemin ettiklerini dinleyecekti. Meclis'in en yaşlı üyesi İsmet İnönü idi. Meclis'i onun açması gerekiyordu. Nedense İnönü kabul etmemişti bunu. Ondan sonraki en yaşlı üye ise Orhan Seyfi Orhon'du. Meclis'i açmak işi ona kalmıştı.

Başkanlık Divanının en tepesindeki Başkanlık makamından, gözlükleri, sarkık yanakları ve genizden sesiyle:

"Sayın arkadaşlarım, çoğunluğumuz vardır. Millet Meclisi'nin İkinci Devresinin Birinci Birleşimini açıyorum," dedi.

Sonra bir de kısa duada bulundu:

"Çalışmalarımızın milletimiz, memleketimiz için huzur, sükûn, refah, saadet, birlik ve kardeşlik getirmesini Tanrıdan dilerim."

Yanımdaki arkadaşa döndüm:

"Orhan Seyfi'nin bu duası kabul olmaz," dedim.

"Neden," dedi.

"Orhan Seyfi'nin duası kabul olsa gökten gizli ödenek bahşişi yağardı..."

Salonda bütün avizeler pırıl pırıl yanıyordu. Bütün milletvekilleri silme oturuyorlardı. Kulislerde birbirlerini kucaklayarak, birbirlerinin boynuna sarılarak, ellerini sıkarak seçim zaferini karşılıklı kutlayanlar vardı.

Yemin töreni başlamıştı. Milletvekillerinin A harfinden başlayan il ve alfabetik soyadı sırasıyla tek tek kürsüye çıkışlarını seyrediyordum. Hepsinde kendisine en yakışan tavrı takınma ve ötekilerden değişik üstün bir kişi görünme çabası seziliyordu. Bazıları baston yutmuş gibi dimdik yürüyor, bazısı kasılmayan bir hafiflikle gülümseyerek bir sporcu gibi esnek ve çevik kürsüye fırlayıvermeyi daha sempatik, daha uygun buluyordu.

Kürsünün üstüne Anayasadaki yemin metni büyük harflerle yazılıp konulmuştu:

"Devletin bağımsızlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü koruyacağıma; milletin kayıtsız şartsız egemenliğine, demokratik ve layik Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalacağıma ve halkın mutluluğu için çalışacağıma namusum üzerine söz veririm."

Milletvekilleri bu metni çeşitli şivelerde ve çeşitli tempolarda okuyorlardı. Kimisi ne kadar hızlı okursa o kadar iyi okur yazar olduğunu gösteriyormuş kanısıyla mitralyöz ateşi gibi "dart dart dart" diye okuyordu. Kimi kekeliyor, satırları atlıyor, albaştan yapıyordu. Yalnız ortak oldukları yön " demokratik" ve "layik" sözcüklerini uzata uzata bozarak okumalarıydı.

Sıra parti liderlerine geldikçe kendi takımlarından alkış salvoları kopuyordu.

Daha sıranın İstanbul'a gelmesine bir hayli zaman vardı. Bir aralık salondan dışarı çıktım. Tanıdığım CHP'liler boynuma sarılıp yanaklarımdan öpüyorlardı. Bazıları seçimlerde bizi nasıl koruduklarını anlatıyorlardı.

"Ama sizinkiler bizi o kadar korumadılar," diye de şikâyet ediyorlardı.

Sonra kahveler çaylar ısmarlanıyordu. Ben cebime davrandıkça:

"Dur bakalım sen daha yenisin, hele bir alış," diyorlardı.

Neler neler dinliyordum. Bizim en büyük handikapımız adımızın komüniste çıkmış olmasıydı. Bu damgadan bir sıyrılsak gelecek bizimdi. Her fırsatta kürsüde komünist

olmadığımızı söylemeli, bol bol Sovyetlerin aleyhinde bulunmalıydık. Halk cahildi, anlamıyordu. Böyle bir taktik şarttı.

Bir tanesine:

"Yahu," dedim, "bu taktikleri uygulayacağız da ne olacak? "

"Arttırırsınız oylarınızı, daha ne olsun..."

"Biz oyları arttırmaktan önce konuşulamayan konuları konuşulur hale getirmek istiyoruz. Malûm bir şartlanmaya uyarak oy almaya çalışmaktan çok, bu şartlanmayı kırmaya çalışmak daha doğru bir davranış değil midir bir sosyalist için? "

Yüzüme toy diye bakıyorlardı. Oy alamadıktan sonra neye yarayacaktı doğruları söylemek. Bütün mesele oy almaktaydı. Oy almak için ne yapmak gerekiyorsa onu yapmak şarttı.

"O sizin için öyle, bizim için değil," diyordum.

"Biraz zaman geçsin görüşürüz," diyorlardı.

Tartışıyorduk.

Tartışma sırasında İstanbul'un sırası gelip çatmıştı. Radyolardan adımın çağrılıp da orada olmadığımı öğrenenlerden bazıları telâşa düşmüşlerdi...

"Acaba başına bir tarafta bir belâ mı geldi," diye meraklanmışlardı.

Tekrar toplantı salonuna dönüp benden sonraki milletvekillerinin de yeminlerini bitirmelerini bekledim.

Başkanlığa bir pusula yazıp sıramı kaçırdığım için herkesten sonra yemin etmeme müsaade edilmesini rica ettim. Sırasını kaçırmış daha başkaları da vardı. Törenin sonunda onlarla birlikte çıkıp yemin pusulasını okuduk.

Oturum aralıksız beş saattir devam ediyordu. Orhan Seyfi'nin sıkıldığı belli oluyordu. Arkasındaki Meclis memuruna oturumu birkaç dakika kapatıp kapatamayacağını sormakta olduğunu hissettim. Derken bir çeyrek ara verdi oturuma ve hızla arkadaki başkanlık kapısından dışarı çıktı. Nereye koştuğunu tahmin ediyordum ve vaktiyle İnönü için yazdığı bir kıtayı tekrarlıyordum yanımdakilere:

Geçecek dört sene tekrar, yeniden bir seçime
Gireceksin, yaşın artık aşacak yetmişini...
Ey Paşam, Partiyi geç, insan o yaştan sonra
Tutamaz, fazla sıkıştırdı mı, hatta çişini.

Orhan Seyfi ise şimdi yetmiş dört, Paşa ise seksen iki yaşındaydılar. Orhan Seyfi'nin vaktiyle Paşa için yazdığı, Paşa'dan çok kendisi için doğru çıkıyordu. Ve Orhan Seyfi tepedeki arka kapıdan dışarı koşarken, Paşa olduğu yerde hâlâ daha mum gibi oturuyordu.

"Paralar Veriliyor mu, Paralar"

Meclis'in açıldığı gün, sarmaş dolaş olmalar, öpüşüp koklaşmalar ve yemin töreninde herkesin aklınca kendine en yakıştırdığı pozlarla boy gösterme geçidinden sırasını savması arasında en çok dolaşan söz şu idi:

"Paraları veriyorlar mı? "

Özellikle yeni gelenler, tanıdıkları eskilere bunu soruyorlardı. Sonra da bu acelenin gerekçesini göstermeye çalışıyorlardı:

"Seçimlerde en az elli bin gitti. Zığ teber şahı merdanız vallahi..."

Eskiler ise:

"Hep öyle birader, hep öyle; bizimki de en az yüz bini buldu," diye cevap veriyorlardı.

Milli iradenin kimlere neye mal olduğu Meclis kulislerindeki çayla kahve sohbetlerinde rakam rakam dökülüyordu ortaya.

Ve kulaktan kulağa telefonculuk oynar gibi bütün köşe bucakta aynı fısıltı dolaşıyordu:

"Paraları aldın mı? "

"Almadıysan git al paranı..."

"Veriyorlarmış paraları..."

Sonradan Meclis'te bunun bir gelenek olduğunu öğrendim. Dağıtım başladığı yahut tatil veya başka bir nedenle ödemeler erkene alındığı zaman herkesin birbirini uyarması adetti.

"Çekleri yarın vereceklermiş."

"Çekleri veriyorlar. Almadıysan koş al hemen."

"Aldın mı çeklerini? "

Çekler pembe karton kapaklar içinde aylıklar için ayrı, yolluklar için ayrıydı. Muhasebe servisinin memurları gelen milletvekillerine gayet saygılı ve sevimli tebessümlerle sunuyorlardı bunları. Ve milletvekillerinin kuyruğu kapının dışına kadar uzanıyordu.

Uzun bisküvi büyüklüğündeki çeklerin pembe kapaklarını kaldırınca içinde matbaada basılmış adını okuyor ve üstünde de beş bin küsurlu, altı bin küsurlu alınacak para miktarlarını görüyordun.

Milletvekillerinin kıdemlileri bürolara kadar gitmiyorlar, grupların odacılarına:

"Alıver benim çekleri," diyorlardı.

Bizim grubun da ilk yılda biri azıcık sersemce, öteki cin gibi iki odacısı vardı. Cin gibi olanı gerçekten cin gibiydi. Sonradan sabıkalı bir hırsız olduğu anlaşıldığı için işine nihayet verdiler. Doğrusu hepimizin o kadar çok işine koşar ve her şeyin de öylesine ateş gibi çabucak üstesinden gelirdi ki, sabıkalı bir hırsız olduğu için Meclis'ten çıkartılmasına hayıflandık.

Benim çeklerimi önce o alırdı. Kendisinin geçmişini bilmediğimiz için bazen çekleri de bankaya onunla gönderir, arkadaşların altmış yetmiş bini geçen ödeneklerini toptan alıp gelmesini beklerdik...

Öteki odacı ise fazlaca sünepeydi. Kahve söylemesini dahi pek beceremezdi. Hepimiz işlerimizi cin gibi olanına gördürmek için zile basınca sünepe olanı içeri girerse:

"Sen git öteki gelsin," derdik.

Meclis'in açılışı şerefine çeklerini alan milletvekillerini bankaya kadar yormamak için banka kalkmış Meclis'e taşınmıştı.

Tanıdıklar:

"Banka geldi, banka geldi," diyorlardı.

Nereye geldi, diye sordum. Lokantanın salonuna gelmişti...

Salonun dip duvarı önüne uzun bir masa yapmışlardı. Banka memurları masanın arkasında oturuyorlardı. Önlerinde tınazlar gibi mor binlikler, beş yüzlükler yığılıydı. Milletvekilleri birerle kol halinde bu masanın önünden geçerek çeklerini veriyor, imzalarını basıp, binlikleri, beş yüzlükleri alıyorlardı. Ve paraları ceplerine yerleştire yerleştire lokantadaki yemek masalarına oturuyorlardı.

Bir yandan garsonlara yemekler ısmarlanıyordu:

"Oğlum, bir avcıkebabı, bir de yoğurt söyle. Arkasından pilavla komposto yiyeceğim."

"Oğlum zeytinyağlılardan ne var..."

"İki dilber dudağı, dört Ankara tavası al gel.."

Garsonlar ellerindeki tepsilerde tepeleme tabaklar oradan oraya seğirtiyorlar, masalarda irikıyım adamlar ellerinde çatal bıçak, kaşık, boyuna yiyorlardı... Bir yanda ağızlar durmadan oynuyor; tabaklar geliyor, tabaklar gidiyor; kadayıflar, kuzu dolmaları söyleniyor; bir yanda da bol bol binlikler, beş yüzlükler dağıtılıyordu...

İki saat içinde binlik tınazları eriyip gitti, mutfakta da yemek falan kalmadı.

Milletvekilleri iki saat içinde tam takır kuru bakır her şeyi halletmişlerdi...

Günlerce bu manzara gözümün önünden silinmedi.

Bir köşede tomar tomar verilen paralar ve hemen aynı salonda durmadan yenen yemekler...

"Oğlum baklava söyle."

"Oğlum yahni söyle..."

Yemek yenirken alınan paralar da hesaplanıp kıyaslanıyordu. Bazılarınınki iki yüz, iki yüz elli kağıt eksik çıkıyordu.

"Neden acaba," diye bir kuşku beliriyordu parayı alanların yüzünde...

Arkadaşlar:

"Senin kaç çocuğun var," diye soruyorlardı.

"Yok..."

"Bizimki çocuk zamlı da ondan..."

Daha ilk gün yemeklerin fazlasıyla ucuz olduğu dikkatimi çekmişti. Çorba yirmi beş kuruştu. Bunu hükümet programını tenkit ederken de söyleyecek ve radyolardan bütün Türkiye'ye duyuracaktım. Ve o gün AP'lileri en çok kızdıran sözlerden biri de bu olacaktı.

"Ulan namussuz kendin içmiyor musun," diye bağıracaklardı.

Arkasından ilk öğüt bir CHP'li dosttan gelecekti:

"Aman Çetin, Meclis'in içine ait işleri sakın yazma. Biz hepimiz ne de olsa burada aynı tekkenin içindeyiz. Dövüşürüz, kavga ederiz, hırlaşırız ama yine de kendimize ait meseleler kendi aramızda kalmalı..."

Ben ise tam tersini yapacak ve on beş bin liralık kredilerin nasıl dağıtıldığını haber verecek, bol bol küfür yiyecek, partililerin de her şeyden çok buna önem vermekte olduklarını görecektim.

Her rastladığım tanıdık,

"Oh kekâ, çorba yirmi beş kuruş, on beş bin de kredi," diyeceklerdi.

Ve dedikoduları susturmak için o kredilerle Parti Genel Merkezinin katı satın alınacaktı.

Ve yine kimse bir armatöre karşı açtığım kampanyada mahkum olduğum on küsur bin lirayı nereden bulup ödediğimi sormayı aklından bile geçirmeyecekti.

İnsanlar henüz mücadelenin kârlı zannettikleri yönüne gözlerini dikiyor ama tehlikeli ziyan ve riskleri üstünde asla durmuyor, bir,

"Geçmiş olsun," bile demiyorlardı.

Parlamenterizm dayanışmayı arttırmıyor, sadece kıskançlıkları körüklüyordu.

Elektrikli Oy Tertibatı

Meclis'in açıldığı gün milletvekillerinin yemin etmeleri sona erince İnönü'den sonra en yaşlı üye olarak Meclis'i açmak için Başkanlık makamına çıkmış olan Orhan Seyfi Orhon, oturumu on beş dakikalığına hemen tatil etmiş ve Başkanlık divanının arkasındaki kapıdan alelacele dışarı fırlamıştı.

On beş dakika sonra Orhan Seyfi rahatlamış olarak oturumu yeniden açtı.

Meclis Başkanı seçilecekti. Parti grupları daha önceden yaptıkları kulis temaslarıyla bu konuda anlaşmışlardı. AP'den Ferruh Bozbeyli başkan olacaktı.

Sermaye partileri arasındaki bu anlaşmaya karşı biz de sosyalist grup olarak kendi adayımızı gösterdik. Bizim adayımız Cemal Hakkı Selek'ti.

Anayasaya göre Meclis Başkanının üçte iki çoğunlukla seçilmesi gerekiyordu. İlk turda Bozbeyli bu çoğunluğu sağlayamadı. Gruplar arası anlaşmaya rağmen bazıları oy vermemişti Bozbeyli'ye... Bizim grup o sırada 15 kişiydi. Demek iki gizli sosyalist daha vardı Meclis'te. Onlar da bizim adaya oy vermişlerdi.

Bundan ötürü büyük bir kıvanç duyduk.

"Acaba bunlar kim ki," diye bir hayli sağa sola bakındık.

Daha Meclis'in açıldığı gün iki kişi sosyalist olursa, dört yılın sonunda kimbilir sayıları kaça çıkacaktı?..

Bazılarımız davaya şimdiden kazanılmış gözüyle bakıyordu. Her birleşimde hiç fire vermeden tam kadroyla gelen grup biz olacaktık. Herkes:

"Parti dediğin işte böyle olur," diyecekti.

Öteki partiler kalabalık olmasına kalabalıktılar ama hak ve akıl bizdeydi.

"Biz nicelik değil, nitelik partisiyiz," diyorduk.

AP'liler ise uzaktan birbirlerine bizleri gösteriyor, yiyecekmiş gibi yüzlerimize bakıyor:

"Şu namussuz komünistlere bakın," diyorlardı.

İkinci turda biz yine kendi adayımıza oy verdik.. Bu sefer bizim adaya oy verenlerin sayısı 20'ye çıkmıştı. Gizli sosyalistler boyuna artıyordu. Daha birinci gün önce iki, sonra da beş kişi bize eğilim göstermişti.

Hepimiz birbirimize:

"Çok önemli," diyorduk, "çok önemli, çok önemli."

İkinci turda Bozbeyli üçte iki çoğunluğu kazanmıştı. 354 oy almıştı. Ondan sonra 20 oyla bizim adayımız geliyordu. Başkanlığa aday gösterilmedikleri halde Mekki Keskin 3, Ali Fuat Başgil 2, Nilüfer Gürsoy 1 oy almışlardı. 14 tane de boş çıkmıştı.

Bozbeyli AP'nin alkışları arasında konuşma kürsüsüne geldi. İnce, uzun boylu, gözlüklü, ciddi yüzlü genç bir adamdı.

"Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım, Meclis Başkanlığı gibi şerefli, şerefli olduğu kadar da mesuliyetli bir göreve beni seçmiş olmanızdan dolayı gösterdiğiniz itimat ve teveccühe şükranlarımı, saygılarımı sunarım," dedi.

Meclis kürsüsünden konuşmanın usulü böyleydi. Söze mutlaka "Sayın başkan, sayın milletvekilleri" diye başlamak gerekiyordu. Bir milletvekilinin adını söylemek gerekince de başına hemen sayın sıfatını oturtmak şarttı. Dört yıl boyunca kürsüden benim adımı da bu şarta uyarak söylemiş olan milletvekilleri AP sıralarınca azarlanıp durdular.

Hatip:

"Sayın Çetin Altan'a..." yahut, "Sayın Altan'a şunu söylemek isterim ki.." dediği zaman, hepsi birden:

"Onun neresi sayın," diye bağırmışlardı.

Başkan dahi adımı sayınlı söyleyince aynı tepkiyle karşılaşırdı.

"Onun neresi sayın, sayın değil o..."

Bu yüzden bazı AP'liler kürsüden bana cevap vermeye kalktıkları zaman "Sayın"a boş veriyorlardı..

"Moskova'nın emriyle kızıl salyalar akıtan bir kalemin maalesef aramızda oturan sahibi Çetin Altan," falan derlerdi.

Ben de çok öfkelenirsem oturduğum yerden:

"Çüş," diye bağırırdım...

Cevap olarak AP korosundan:

"Hoşt!" sesleri yükselirdi.

Ayaklanıp ayaklanıp üstüme yürüme sahneleri olurdu.

Meclis'in açıldığı gün tabii bütün bunlardan habersizdim. İlk defa açılıştan tam on altı gün sonra kürsüye çıkacaktım ve Meclis'in ilk kavgası da o gün kopacaktı.

İlk gün milletvekillerinin yeminiyle Bozbeyli'nin Başkanlığa seçilmesinden sonra birleşim sona erdi.

Milletvekilleri Meclis'ten çıkarken de kapılarda polisler selama duruyorlardı. Kapıdan çıktıktan sonra içerde bir şey unuttuğunu hatırlar da geri dönersen polisler yine selâma duruyorlardı. Ve böylece selâmlanma rekoru, hafıza zafiyetiyle sık sık bir şeyler unuttuğunu hatırlayarak Meclis'ten bir çıkıp bir geri dönenlere ait oluyordu.

İkinci birleşimde ad okunarak yoklamanın nasıl yapıldığını gördük. Kâtip alfabe sırasına göre, illerle alfabe sırasına göre o illerdeki milletvekillerinin adlarını okuyordu. Olanlar:

"Buradayım," diye bağırıyorlardı. Bazıları burdayım derken, miting kürsülerinden halkı selâmlar gibi sağ ellerini de yukarı fırlatıyorlardı.

Bir de düğmelere basılarak yapılan yoklamalar vardı. Herkesin oturduğu sıranın sol başında beyaz, kırmızı, yeşil üç düğme vardı. Ayrıca her sıraya bir de numara konmuştu. Örneğin benim oturduğum sıranın numarası 157 idi.

Başkan:

"Yoklama yapılacak, lütfen sayın milletvekilleri beyaz

düğmelere bassınlar," diyordu.

Beyaz düğmelere basıyorduk.

Başkanlık divanının arkasındaki tahta cilalı örtü kendiliğinden otomatik olarak kenara çekiliyor ve camdan gepgeniş bir ekran ortaya çıkıyordu.

Ekranda her sıranın numarası bastığı düğmenin renginde yanıyordu.

Beyaz düğmeye basınca beyaz, kırmızı düğmeye basınca kırmızı, yeşile basınca yeşil yanıyordu...

Aslında bu fiyakalı tertibat oylamalarda kullanılsın diye yapılmıştı. Kabul edenler beyaza, reddedenler kırmızıya, çekimser kalanlar yeşile basacaklardı.

Ama katakulli olur, oylamalara fesat karışır diye bu elektrikli sistem oylamalarda değil sadece yoklamalarda kullanılıyordu. Ve yoklamalarda dahi, gelenler gelmeyenlerin düğmelerine basarak onları da gelmiş gibi gösteriyorlardı.

Birkaç defa Meclis teknisyenlerine:

"Niye oylamalar bu ışıklı sistemle yapılmıyor," diye sordum.

"Bozuk efendim de ondan," dediler.

"Milletvekillerinin birbirlerine itimatları olmadığı için her oylamada kavga çıkar da ondan," diyemiyorlardı tabii.

Yoklamalarda herkes beyaz düğmeye basmaz kimisi de dalgınlık yahut umursamazlıkla kırmızı yahut yeşile basarlardı.

Ve başkanlık divanının arkasındaki tahta pano otomatik olarak açılır, ekranda rengarenk numaralar yanardı...

Başkan ya, "Çoğunluğumuz vardır," yahut da, "yoktur," derdi.

Sonra tahta pano yine cam ekranın üstüne kendiliğinden kapanırdı.

Galiba Meclis'teki demokrasinin en modern ve en ileri yönü de bu fiyakalı tertibattı. Ve fazla modern ve ileri olduğu için de oylamalarda kullanılmıyor, sadece yoklamalarda kullanılıyordu.

Çay, Kahve, Gazoz...

Gazoz, Kahve, Çay...

Bozbeyli'nin Meclis Başkanlığına seçilmesinden sonra Başkanlık divanının öteki üyelerinin partiler arasında nasıl paylaşılacağı konusunda uzun süren bir maraza çıktı. Üç başkanvekilliği, üç idareci üyelik, altı kâtiplik partilerin Meclis'teki oranlarına göre nasıl bölüşülecekti?

Konuşmalar uzadıkça uzadı. Uzadıkça uzadı. Uzadıkça uzadı. O konuşmalardan aklımda sadece AP grubu adına konuşan Talat Asal'ın şöyle bir gölgesi kaldı. Kürsüye şık lacivert elbiselerle çıkmıştı. Kollarını öne doğru uzattıkça, beyaz gömleğinin manşetleri ileri doğru geliyor, ceketinin kolları geride kalıyordu. Menderes taklidi, Osmanlıcaya özenen bir konuşma tarzı vardı. Şöyle diyordu:

"Muhterem arkadaşlarım, kanunlar malumâliniz unsurları ihtiva ederler. O anasır eğer tekevvün ediyorsa o istikamette tatbik kabiliyeti taşırlar . Yok eğer anasırı ihtiva etmiyorlarsa, tatbikat göremezler. Kanunların tatbikinde, nasıl tatbik edilmesi lâzım gelir hususunda mütalaalar, hukukun tesbit ve tayin ettiği usuller içerisinde olmaz da, parlamento çatısı altında bulunuyoruz, siyasi hüviyetimiz vardır, çeşitli istikametlerde, siyasi tefsirlere tabi tutmaya imkân dahiline sokalım ve çeşitli istikâmetlerden puvan toplayalım, prim alalım istikametine, mecrasına dökülürse, işte saatler saati burada meseleleri müzakere etmiş ve Sayın Parlamentonun da vaktini işgal etmiş oluruz..."

Allahtan ki konuşmaları dinleme zorunluğu yoktu Meclis'te. Canın sıkıldı mı dışarı çıkıyordun. Dışarda çay vardı, kahve vardı; gazoz, dedikodu vardı... Kürsüye önemli biri çıkınca biri gelip haber veriyordu:

"İnönü konuşuyor."

"Başbakan cevap veriyor..."

O zaman içeri doğru bir koşuşma oluyordu.

Konuşma bitince, yahut çok uzayınca, tekrar doluyordu kulisler ve kahve sohbeti gruplarında konuşmaların tenkidi yapılıyordu:

"Zayıf konuştu."

"Fena vurdu."

"Formunda değildi bugün..."

"Konuşma değil laf salatası."

Bir de konuşmalardan sonra birbirini tebrik etme, hatta sarılıp öpme adeti vardı. Ben konuşunca beni gelip tebrik eder, öperlerdi. Ben de sevdiğim kişiler konuşunca onları tebrik eder öperdim... Daha çok CHP'deki sosyalist olup da ortanın solunda kalmışlıktan canı sıkılanlarla olurdu bu kaynaşma...

Konuşmayı dinleyememiş olanlar:

"Konuşmuşsun, ben dinleyemedim, haberim olmadı," derlerdi.

Yahut sorarlardı:

"Sen dinledin mi benim konuşmayı? "

"Kaçırdım maalesef," dersen;

"Dinleyecektin bak, neler söyledim," der ve anlatmaya başlardı.

Ve atılan laflara verdikleri cevapları tekrarlardı.

"İtoğlu it, 'namussuz,' diye bağırdı; ben de,' namussuz sensin,' dedim. Üçtür yapıyor bunu, birgün döveceğim o hergeleyi."

Muhalefet kulislerinde ağır konuşma, küfre daha baskın küfürle cevap verme ve kavga çıkarmışsa tokadı nasıl patlattığını anlatma yarışması vardı.

Bazen birbirlerine:

"Yok, sen daha ağır konuşacaktın, 'ben milliyetçiyim,' dedin kestin. Milliyetçiyim diyeceğine, 'Morisoncu değilim,' diyecektin..." diye akıl öğretirlerdi.

Meclis'te konuşma imkânı çıkmamışsa, komisyonlarda yapılmış olan konuşmalar tekrarlanırdı.

"Siz bu memleketi soyuyorsunuz, dedim..."

"Sahi dedin mi? "

"Vallahi dedim..."

Böyle konuşmaların içine düşmüşsem, bir ara bana da dönerler:

"Çetin, yaz o benim konuşmayı," derlerdi...

Kulisteki hırçınlık ve babalanmalar daima Meclis kürsüsündekinden daha fazla olurdu.

Bu sohbetleri murdar eden Meclis'in bazen kesintisiz çalmaya başlayan ziliydi. Oylamaya geçildi mi Başkan bir düğmeye basar ve kulislerde bitmez tükenmez bir zil çınlaması başlardı. İnsanın kafası kazana dönerdi. Zaten bunun için çalınırdı zil. Dışarda oturanlar usansınlar da içeri girsinler diye...

*

Açılış gününden sonra şoför ceketiyle avcı ceketi arasında spor bir ceket giyerek gitmeye başlamıştım Meclis'e... Adeta Meclis üniforması gibi birşeydi benim için bu ceket. Hem babayani, hem kolay buruşmaz, hem de insanı sık sık elbise değiştirmek ihtiyacından kurtaran bir ceketti bu.

AP'lilerin aklı takılmıştı bu cekete. Asansörde, koridorlarda benimle karşılaşınca yan gözle ceketimi süzüyorlardı. Kulağıma gelen söylentilere göre bu ceketi Sovyetler'de yahut Çin'de bir örnek giyilmekte olan komünist ceketi sanıyorlarmış:

"Herifin komünist olduğu ceketinden belli," diyorlarmış.

Bir gün Ecevit yanıma gelmiş:

"Bu ceketi giyme Meclis'te," demişti.

"Ne varmış ceketimde," dedim, "hem sağlam hem

pratik..."

Ceketi iki yıl boyunca iyice eskiyinceye kadar hiç çıkarmadım.

Meclis'te böyle ufak tefek şeylerden anlam çıkarmaya uğraşan çok insan vardı. Özellikle de ilk günden beri bizim bıyıklara takılmıştı bunların aklı. İkide birde gelirler:

"Yahu sizin grubun neden hepsi bıyıklı? " diye sorarlardı.

Oysa hepsi de bıyıklı değildi grubun.

"Git bak bakalım Behice Boran'ın bıyığı var mı, haydi o kadın; Sadun Aren de bıyıksız, Bahadınlı da bıyıksız," derdim...

Bıyığın bir solculuk işareti olduğunu ima ederlerdi.

*

Günler geçiyor, birleşimler açılıyor kapanıyor, başkanlık divanı üyelerinin partiler arasındaki bölüşümü bir türlü yapılamıyordu.

Talat Asal kürsüye çıkıyor ve şöyle diyordu:

"Bir noktayı muhterem arkadaşlarımın takdirlerine arzetmek istiyorum... 6,93 rakam üzerinde durarak kesirin tama iblağı mevzuunda bazı tereddütler izhar edilmektedir. Meselâ YTP sözcüsü geçen birleşimde bu hususu göz önünde bulundurmuş 6,93 yediye iblâğ edilmiştir demişlerdir. Bir defa şu kısmına evvelâ cevap vermek isterim: 6,93 yediye iblâğ edilince Muhterem Aksu'nun itirazına uğruyoruz. Ama Muhterem Aksu'nun grubunun oranı 0.54. Bu yüze iblâğ ediliyor. Bunun hakkında bir şey söylemiyorlar. 6.93'ün yediye iblâğ edilmesi üzerine itiraz beyan ediyorlar; 0,54 yüze iblâğ ediliyor, itiraz beyan etmiyorlar sevgili arkadaşlarım. 6.93 mü, yedi mi? Deniliyor ki 240'a göre hesap edilmiş. Oysa Adalet Partisi grubu 139'dur. Kabili münakaşadır bu mesele..."

Ve yine saatler saatler geçiyordu. Partiler kendi aralarında Başkanlık divanı üyeliklerini oranlarına göre paylaşmakta bir anlaşmaya varamıyorlardı...

Bazı hatipler kürsüye fırlıyor:

"Bizi halk bunun için mi buraya gönderdi?" diye soruyorlardı.

Ve halkın kendilerini buraya niçin gönderdiğini doğru dürüst bir bilen de pek çıkmıyordu.

Ben ise içimden:

"Haydi bunlar halkın kendilerini buraya niçin gönderdiğini pek bilmiyorlar, acaba halk biliyor mu bunları niçin gönderdiğini," diye düşünüyordum.

Sonra yine dışarı çıkıp çay, kahve, gazoz içiyorduk...

Herkes de içtiğine göre demek ki bizi buraya biraz da bunun için göndermişlerdi... Üstelik o kadar da ucuzdu ki çay, kahve, gazoz... On kişiye çay ısmarlasan iki buçuğu geçmiyordu...

Demirel Programını Okuyor

Meclis'in Beşinci Birleşiminde hâlâ daha Meclis Başkanlık Divanı üyeliklerinin Partiler arasında nasıl bölüşüleceği çözümlenememişti.

Beşinci birleşimin nasıl başladığını tutanaklardan aynen alıyorum:

BAŞKAN: "Millet Meclisi'nin Beşinci Birleşimini açıyorum."

BAŞKAN: "Otomatik cihazla yoklama yapılacaktır. Sayın üyelerin kabul düğmelerine basmalarını rica ederim."

"Yoklama işlemi bitmiştir."(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN: "Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz." (Soldan şiddetli alkışlar ve "bravo" sesleri arasında Başbakan Süleyman Demirel ve Bakanlar Kurulu üyeleri salona girdiler.)

Türkiye'de her şey ters olduğu için Parlamento'da sağ kanat partileri Başkanlık kürsüsüne göre sol tarafta oturuyorlardı. Onun için tutanaklarda iktidar partisinden gelen alkışlar yahut, 'yuh'lar daima "Soldan alkışlar" yahut "Soldan gürültüler" diye geçmektedir.

Meclislerde dahi sağla solu yerli yerince oturtamadığımız, eşi menendi, benzeri, örneği görülmemiş cici demokrasiden her şey Padişahlıktan kalmış, İnönü ile devam etmiş; "Ben yaptım oldu," usulünce yürütülüyordu.

Beşinci Birleşimde de Başkanlık Divanı henüz kurulma-

mışken, Başbakan hükümet programını kürsüye çıkıp okuyacak ve kurulmamış bir Başkanlık Divanı yönetiminde Hükümet programı üzerindeki görüşmeleri açmış olacaktı...

Başkanlık Divanı henüz kurulmamışken hükümet programının okunması olayı şöylece cereyan etmişti. Tutanaklardan aynen alıyorum.

BAŞKAN: "Muhterem arkadaşlarım, gündemimizin birinci maddesinde Başkanlık Divanı üyelerinin seçimi vardır. Bakanlar Kurulu programının Millet Meclisi'nde okunması lâzım geldiğinden gündemin ikinci maddesinin birinci maddeden evvel müzakeresi hususunu tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bakanlar Kurulunun programını okumak üzere Sayın Başbakan buyursun."

(Başbakan Süleyman Demirel, soldan şiddetli alkışlar ve "bravo" sesleri arasında kürsüye geldi.)

AP'li milletvekilleri bir alkışlıyor bir alkışlıyorlardı ki Demirel'i... Kendileri çoğunlukta bulunduğuna göre bu büyük sevgi gösterilerinden sonra zaten programın kabul edilmemesi diye bir şey bahis konusu olamazdı. Yani hükümet programının Parlamento'da okunması sadece bir formaliteyi yerine getirmek için oluyordu. Ve bizler de bu formalitede birer figüran olarak bulunuyorduk.

Demirel bir hayli hörmetlice olan saçsız başı, iri ve yuvarlak gövdesi ve kalın parmaklı elleriyle, ağzında yapıştırma bir gülücük kürsüye çıktı. Düzelmemiş bir şivesi vardı. Türkçeyi çok kötü ve yanlış konuşuyordu. Birden büyümüş genç irisi çocuklarda rastlanan bir yordamsızlığı vardı. Kürsüde elini, kolunu, başını bir türlü doğru dürüst ayarlayamıyordu. Bazen gövdesini geriye doğru atıyor, başı bir tarafa, kolu bir tarafa gidiyordu. Oysa derli toplu kıvrak bir hatip olmaya pek özendiği, o kocaman vücuduyla kürsüye zıplayarak çıkmak isteyişinden belliydi... Ama bir türlü kendisindeki o kütlüğe bir çekidüzen veremiyordu. Adımlarını atarken ayaklarını lop lop diye tam tabanıyla basıyor, kolunu el sıkmak için uzatırken dahi parmakları birbirinden ölçüsüz

şekilde fazla açılıyordu. Başı ise mutlaka ya sağa doğru ya sola doğru kaykılmış duruyordu.

Bazen uzaktan bakardım Demirel'e. Otururken de başını sola doğru kaykık tutar, yorulunca sağa doğru kaykıltırdı.

Dalgalı bir havada yüksekçe bir rıhtımdan bir sandala binmeye kalksa, çevik olayım derken ayağını göbeğini toparlayamayacağı için mutlaka sandalı batırırdı. Yahut eski devirde ihtiyarların çubuk içtiği bir odaya girse, ona buna selam vermeye çalışırken basacağı yerleri ayarlayamaz; geri gideyim, yan döneyim derken bütün çubukları kırardı...

İşte kürsüde de ilk bakışta pek tuhaf gelen böyle bir yordamsızlık içinde konuşuyordu. Kelimeler dudaklarıyla dilinden değil de, bütün ağız boşluğundan çıkıyordu... İnce heceler incelemiyor, vurgular birbirine karışıyordu.

Demirel programının giriş bölümünde şöyle diyordu:

"Programımızın izahına geçerken her şeyden evvel açıklanacak husus, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs inkılâbına dayanan ve milli iradenin tasvibine mazhar olan Anayasamızın ruhu ve metni ile hâkim kılmanın şaşmaz hedefimiz olduğudur. (Soldan alkışlar) Demokratik düzenin ve Türk devletinin temeli olan Atatürk devrimlerini her yönü ile korumayı en başta gelen bir ödev saymaktayız."

Bunları söylerken yanımdakilere:

"Allah nazardan saklasın, Allah kem gözlerden esirgesin. Bak ne güzel söylüyor," diyordum.

Demirel devam ediyordu:

"Hangi siyasi görüşe sahip olursak olalım, birbirimize tahammül etmek, birbirimizin fikir ve davranışlarına karşı müsamahalı olmak gerektiğine inanıyorum." (Soldan alkışlar.)

Bu sözleri söyleyen Demirel bir süre, "Nâzım Hikmet Türkiye'nin en büyük şairidir," dediğimiz için bizi yerlerde tekmeleterek linç ettirmeye kalkacak ve hayatımızı mucize olarak bir rastlantı eseri kurtaracaktık.

Ve yine Demirel şöyle diyordu.

"Devletin başlıca görevinin vatandaşın can ve mal emniyetini, seyahat ve çalışma hürriyetini teminat altına

almak, yurdun emniyet ve asayişini gereği gibi koruma olduğunda kesin bir inanca sahip bulunan Hükümetimiz, bu konuda gerekli bütün tedbirleri alacaktır..."

Ama sonra ne"Kanlı Pazar"da polislerin gözleri önünde bıçaklanıp öldürülenlerin katilleri, ne Beyazıt Meydanında gençleri kurşunlayıp sıvışan polisler yakalanacak; ne Kayseri olaylarının failleri, ne de Demirel'in hoşuna gitmeyen haberler yazan gazetecilerin arabasını gece yarısı yakmış olanlar bulunacaktı.

Demirel devam ediyordu konuşmasına:

"...Vicdani ve mesleki kanaatini hür bir şekilde ifade eden memurların güven içinde bulunmaları, millet sevgisi ve hizmet şevki içinde vazifelerini görmeleri, tarafsız idare anlayışımızın tabii bir sonucudur..."

İnsan bugün bu sözleri tutanaklarda okurken gıdıklanıyormuş gibi oluyor...

Bunları söyleyen Demirel, başta öğretmenler olduğu halde keyfine uymayan ne kadar savcı, kaymakam, vali varsa hepsini çil yavrusuna çevirecek ve hatta bunların Danıştay'dan aldıkları kararları uygulamayacak olan da, gene Demirel olacaktı...

Cici demokrasinin göstermelik formalitesi içinde sözlerle eylemler birbirini tutmuyor; samimiyetsizlikler, kandırmacalar ve kaydırmacalarla binbir çelişinin tayfununda milyonlarca insan, bir avuç politikacının avucunda hazin bir oyuncak haline geliyordu.

Ve bu içinden çıkılmaz kargaşaya, bu kargaşadan yararlananlar, el çırparak:

"Yaşasın demokrasi," diyorlardı.

Neler Söylüyordu Demirel

Türkiye'de Meclis'lerin tutanak dergilerini incelemek ve kamuoyuna sunmak alışkanlığı yoktur. Halk bilmemektedir bu tutanaklarda nelerin bulunduğunu... Oysa bu tutanaklar Türkiye siyasetinin fikir seviyesini de, samimiyet ölçüsünü de, politikacıların karakter yapısını da tabak gibi koymaktadır ortaya...

Demirel'in 1965'te okuduğu hükümet programını orasından burasından aynen alıyorum. Bu vaatlerin hiçbirinin tutulmamış olduğu ve hükümet programının da göstermelik bir formaliteden ibaret kaldığı bir kez daha ispatlanmalıdır ki Türkiye demokrasisinde siyasetin ve siyasetçinin ne menem bir şey olduğu temel çivisi gibi iyice çakılsın hepimizin kafasına...

Demirel hükümet programında yerli siyasetin her devirde demirbaşı olan beylik faşist edebiyatını şöyle tekrarlıyordu:

"Bünyemizde sinsi sinsi yaşadığı öteden beri bilinen fakat son zamanlarda açıkca harekete geçtiği görülen her türlü zararlı cereyanlardan, bilhassa komünizme yönelmiş faaliyetlerden, rejimimizin ve cemiyet nizamının zedelenmemesi için kanunlarımızı gaye ve ruhuna uygun olarak tatbik etmek, Anayasadan doğan hürriyetleri, hürriyeti yok etmek yolunda bulunmaya asla meydan ve imkân vermemek en önemli vazifemiz olacaktır." (alkışlar)

Demirel devam ediyordu:

"Anayasamızın Türk milletinin tümü için öngördüğü sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirlerinin gerçekleştirilmesini bu konunun en müessir davası olarak görmekteyiz. Bu meyanda hükümetimizin hangi alanda olursa olsun, her türlü suistimallerle mücadele etmeye kesin şekilde kararlı olduğunu belirtmeye lüzum görmekteyiz." (alkışlar)

Ancak biliyorsunuz sosyal adalet yerine greve giren işçilere coplarla saldırıldı, grevler ertelendi, toprak isteyen köylülerin üstüne jandarma yürütüldü ve bir tek yolsuzluğun dahi üstünde durulmadı.

Demirel şöyle devam ediyordu:

"Bütün köylerin okula kavuşturulması, ilk öğretim kadrosuna yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır. Öğretmenlerin hayat şartları, maddi ve manevi ihtiyaçları yakından takip edilecektir..."

Doğrusu maşallah hepsi yapıldı bunların...Öylesine yapıldı ki sonunda öğretmenlere maaşları ödenmez oldu ve öğretmenler boykotlara girdiler, mitingler düzenleyerek sokaklara döküldüler...

Bakın daha neler söylüyordu Demirel:

"Üniversite ve yüksek öğrenim gençliğini hayat sıkıntısından kurtarmak, sıhhi, rahat ve ucuz öğrenci yurtlarına kavuşturmak, yetişmekte olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek, kütüphane ve kitap meselelerini halletmek, muhtaç durumda olanlara burs imkânlarını artırmak, mevcutları kifayetli hale getirmek,Türk gençliğinin memlekete yararlı, geleceğe güvenle bakan vatandaş olarak yetişmesini sağlamak için hiçbir feakârlıktan kaçınmamak kesin kararımızdır..."

Demirel hiçbirini yapmadı bunların. Tam tersine vaad edilmiş bulunan bu hakları isteyenleri coplattı, karakol dayağından geçirtti ve kurşunlattı.

Ne çare ki, iki saat sürmüş olan konuşmayı tam olarak buraya aktarmaya imkân yok. Aslında Demirel'in o hükümet programında ne inciler döktüğünü paragraf paragraf iyice işlemek isterdim burada...

Demirel bol keseden savurup duruyordu:

"İşsizlik sigortası tesis edilecek, kimsesiz çocuklarla dul, emekli, yetim, ihtiyar ve sakatların durumlarıyla yakından ilgilenilecek, bunların sıkıntıdan kurtulmaları için gereken tedbirler alınacaktır."

Meclis'in bir oturumu 600 bin liraya mal oluyordu Türkiyede... Ve konuşmalar böyle "cektir, caktır" diye uzayıp gidiyordu...

Gerçekte Meclis'te de kimsenin pek ciddiye aldığı yoktu bu konuşmaları... Herkes bütün bu sözlerin bir yasak savma, bir formaliteyi yerine getirme, siyasi bir sakız çiğneme olduğunu biliyordu..

Ve Demirel devam ediyordu:

"Dış ticaretimizin kesintisiz ve tıkanıklığa uğramadan devamı iktisadi kalkınmamızda son derece önemli bir rol oynayacaktır. Bu sebeple ihracat kapasitemizi artıracak, döviz kazanma imkânlarımızı takviye, döviz masraflarından tasarruf temin edecek ve netice itibariyle dış ticaret dengesizliğini süratle ortadan kaldıracak gayretler sarfetmek, hükümetimizin üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır."

"...Hükümetimizin üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır". Oldu. İthalatla ihracat arasındaki açık hiçbir devirde görülmemiş ölçüye çıktı.

Peki ama bu sözlerle eylem arasındaki tutarsızlığın ve zıtlığın hesabını kim soracaktı? Bunu merak edenlere:

"Halk efendim, halk!" diyorlardı.

Ve sonra da ön seçimlerde paraları bastırıp oyları satın alıyorlardı.

Demirel ilân ediyordu:

"Yabancı sermaye aleyhtarlığını memleketin kalkınma hızını yavaşlatan, çeşitli alanlarda memleketimizde sanayiin süratli bir şekilde kurulmasını önleyen, Türkiye'nin Batı dünyasıyla iktisadi, ticari ve teknik alanda daha sıkı bağlar kurmasını istemeyen bir davranış olarak mütalaa ediyoruz..."

Ve resmi istatistikler, gelen yabancı sermayeye oranla, dışarı çıkan yabancı sermaye kârlarının çok daha fazla olduğunu

haber veriyor; ihracatımız 450 milyon dolarken yabancı sermaye yardımıyla kurulan montaj sanayii için gerekli ithalâtın 650 milyon dolar olduğu ortaya konuyordu...

Yani Demirel'in kalkınma politikası tam bir batırma seferberliği halinde gerçekleşiyordu.

Demirel:

"Maden Bankası kurulacaktır," diyordu.

"Tarım iş kanununun çıkarılmasına çalışacağız," diyordu.

"Her şoförün kendi vasıtasına sahip olabilmesi için gerekli mali destek ve kredi temini işini süratle ele acağız," diyordu.

Neler neler demiyordu ki Demirel!..

Bir yerde ben de alkışladım Demirel'i. Alkışladığım sözü aynen şuydu:

"Devlet yatırımlarının süratle yerine getirilmesi bakımından ana unsur olan müteahhitlik müessesesinin geliştirilmesine çalışılacaktır..."

Bütün Meclis salonunda çat çat çat bir ses duyuldu. Ellerimi çırpıyor ve tek başıma alkışlıyordum Demirel'i.

Demirel kendi grubunun çok ötesinden gelen bu tek alkışı önce anlayamadı. Durdu, gözlerini sesin geldiği yere doğru çevirdi. Benim gülerek:

"Yaşşşa!" diye alkışladığımı görünce yutkundu. Galiba azıcık da kızardı.

Sonra yine devam etti okumaya:

"Coğrafi ve stratejik bakımdan işgal ettiği önemli mevki itibariyle, Türkiye, emniyetini kolektif bir sistem içinde azami teminata kavuşturmaya mecburdur. Sırf tedafüi maksatlar güden NATO ve CENTO ittifaklarına üye olmamız bu ana sebeplere istinat etmektedir..."

Ama olaylar öyle gelişecekti ki Demirel sonunda üç buçuk milyardan fazla Sovyet yardımı alacak, bin kişilik Sovyet teknisyeninin gelmesini sevinçle karşılayacak, Sovyetlerle karayollarından geçiş anlaşması imzalayacak ve Mig uçaklarına geçiş hakkı tanıyacaktı...

Ve bunun "istinat ettiği ana sebebin de coğrafi ve stratejik" mi olduğunu söylemeyecekti...

Sadece kendisinin bir komprador ekonomisi sözcüsü olduğunu söyleyenlere karşı taşlı sopalı saldırılar düzenletmek ve on papele şarap ısmarlanan uşaklarını:

"Moskova'ya! Moskova'ya!" diye bağırtmakla yetinecekti...

İsmet Paşa mamulü cici demokrasinin Morrison firması komisyonculuğundan gelme şişman başbakanını da içine alan kahkahalı albümünden yerli siyasetçilerin ne menem kişiler olduğunu gösteren sayfalardı bunlar...

Dişler Gıcırdıyor, Gıcırdıyordu

Hükümet programının okunması, programın tartışılması, hükümetin güvenoyu alması Onuncu Birleşime kadar sürdü. Ancak hâlâ daha Başkanlık Divanı kurulamamıştı. Birleşimleri Bozbeyli, iki geçici kâtip ile yönetiyordu.

Yavaş yavaş alışıyorduk Meclis'e. İlk günlerde lokantaya, toplantı salonuna, hatta bazen helâya grup arkadaşlarıyla yan yana saf halinde gidip gelirken, ufaktan ufaktan Meclis içinde tek başımıza keşiflere çıkmaya başlamıştık..

Birbirimize yeni öğrendiğimiz yerleri haber veriyorduk:

"Kitaplığı gördün mü, çok güzel."

"Üst katta da sandviçle ayran satılıyor hiç çıktın mı? "

"Haydi gel dinleyici balkonlarına gidelim."

Yine de dört yılın sonunda Meclis'i doğru dürüst öğrenemeden ayrıldım milletvekilliğinden. Bazen çıkış kapısını bulamadığım yerlere düştüğüm oluyor, odacılara , enayi demesinler diye,kendimle alay eden bir suni gülücükle:

"Yahu neredeydi buranın kapısı, hâlâ öğrenemedik birader," diyordum.

Odacılar gülücüğe asla cevap vermeyen bir saygılı ciddiyetle:

"Şuradan sağa sapın, oradan sola sapın," diyorlardı.

Esaslı şekilde bildiğim yerler Grup odası, toplantı salonunun muhalefet kulisine açılan kapıları, lokanta, kütüphane, alt kataki vestiyerlerle berber ve vezne idi.

Bir defa Meclis Başkanı Bozbeyli odasına davet etmiş, ancak

polis yedeğinde bulabilmiştim odasını...

Bazı arkadaşlar:

"Üst katta banyolu odalar varmış, hiç gördün mü?" diyorlardı.

"Nerden bileyim birader," diyordum.

Arada sırada bir ziyaretçiyi dinleyici balkonuna götürmek gerekirse yolları karıştırmamayım diye mihmandarlığı odacılara havale ediyordum:

"Kardeş, şu bizim arkadaşı götürüver dinleyiciler kısmına," diyordum.

Büyük Meclis binasının birinci kapısının karşısında bir bina daha vardı. Birinci kapının az ötesinden köprü gibi bir koridor uzanıyordu o binaya. Kapıdan girerken aklım hep o köprüye takılır, kapısının nerde olduğunu bilemezdim. Arkadaşlara:

"Sen geçtin mi oradan," diye sorardım.

"Bir kere geçtim,"yahut,"hiç geçmedim," derlerdi.

Sonuna kadar ne kapısını buldum, ne de geçtim o köprülü koridordan...

Hiç bilmediğim yerlerden biri de AP kulisiydi. Toplantı salonunun o tarafa açılan kapılarından bir kere olsun ne girdim, ne de çıktım...

Beni gördükçe bakışları o kadar dikleşirdi ki mübareklerin, ayaklarım kendiliğinden oralara gitmezdi... Bana karşı kıran kırana tam bir düşmanlık havası tüterdi hepsinde. Asansörde yahut lokantaya giden koridorda karşılaştığım vakit nezaketen selâm vereyim mi, vermeyeyim mi diye düşünürdüm. Önce birkaç defa denedim. Selâm verirsem başlarını çevirip selamımı almamaktan efelik duyar gibi bir halleri vardı. Besbelli ki aralarında:

"Keratayı görür görmez başımı çevirdim," diye bunu okkalı küfürlerle anlatıyor, bundan bir tuhaf övünme payı çıkarıyorlardı kendilerine.

Bu bağnazlığa öylesine alışmıştım ki aralarından medenice olanlar kokteyllerde yanıma gelip elimi sıktıkları, pohpohlayıcı sözler söyledikleri zaman bayağı şaşırıyordum.

Sade AP'de değil öteki partilerin hatta CHP'nin içinde bile

bu haçlı seferi birliğine katılanlar vardı.

Bölükbaşı kendi grubuna bizlerle konuşmayı yasak etmiş gibiydi.

Nihat Erim'le Meclis'te ilk defa karşılaşınca sarılıp öpüştüğümüzü gören Ferudun Cemal Erkin, Erim'e gidip:

"Yahu nasıl sarmaş dolaş kucaklaşırsın onunla, doğrusu çok şaştım," demişti.

Erim:

"Çetin'i ben çok ama çok eskiden tanırım," demişti.

Erkin'in cevabı soğuk bir:

"Yaa," olmuştu.

Türk demokrasisinin kâbesinde politikacılar çoğunluğu sosyalistliği hoşgörüyle karşılamak şöyle dursun af bile edemiyorlardı.

Lokantada AP'liler köylü seçmenlerine sık sık ziyafet verirlerdi. Meclis lokantası hem ucuz, hem de köylüleri etkileyecek kadar şatafatlıydı. Bu ziyafetlerde turistik bir özellik olarak uzaktan uzağa beni göstermek bir gelenek haline gelmişti. Gözlerini hep birlikte dikip bakarlar, sonra da kulağıma kadar gelen küfürler savururlardı.

Lokantadan çıkarken arkama düşmüşlerse bu küfür mırıltıları önünde yürür ve koridorun başında bekleyen polisin selâmını, onun kulaklarının da paylaştığı bu küfür salvosu içinde alarak binerdim asansöre...

Bir insanı çiğ çiğ yemek istemek ne demektir... Uzun süre bunu yaşadım Meclis'te. Seçim bölgelerine gittikleri zaman da hakkımda neler söylediklerini gelen mektuplardan, mahalli gazetelerden öğreniyordum. Acaba hepsi gerçekten bu kadar kızgın mıydı... Biraz da böyle bir modaya kaptırmış gibiydiler kendilerini... Böyle sövüp saydıkça kendilerini daha vatanperver, hatta daha kahramanmış gibi gösterdiklerini sanıyorlardı. Aralarında beni dövmek üstüne yemin falan ettiklerini de duyuyordum bazen... Diş gıcırdata gıcırdata bir fırsat kolluyorlardı.

Ve bu arada hızlı bir söylenti dolaşıyordu. Dokunulmazlığımı kaldıracak, beni polisle Meclis'ten

çıkartarak hapishaneye tıkacaklardı. Sözde dost geçinen bazı milletvekilleri yanıma gelip:

"E," diyorlardı, "bakalım nasıl kesecekler saçlarını..."

"Dikkat et dokunulmazlığını kaldırırlarsa sana işkence bile yaptırtır bunlar."

Dostluklarını bu tür gösterenlere:

"Peki o zaman sen ne yapacaksın," diye sorardım...

"Kardeşim vallahi işte biliyorsun..." diye kekelerlerdi.

Bunlardan bir tanesinin sonradan dokunulmazlığımın kaldırılacağı günlerde yanıma gelip beni teselli eder gibi göründükten sonra, iki adım ötede beni göremediği bir sırada, yanındakine:

"Mikrobu nihayet atacaklar buradan," dediğini duymuştum.

Sonra yine yanıma gelip sık sık çay içmişti. Erse kulak yerinde askerlikten emekli bir CHP'liydi.

Demirel'in hükümet programını okumasından sonra muhalefet partileri grup sözcüleri konuşmaya başladılar... Ben de konuşmak için bağımsızlıktan vazgeçip TİP'e girecek ve Meclis'in ilk kavgası ben kürsüdeyken çıkacaktı.

Turan Feyzioğlu, CHP Adına Siyasi Affa Karşı Çıkıyordu

Demirel 1965'te Meclis'te okuduğu hükümet programını şu sözlerle bitirmişti:

"İleri, müreffeh, mamur, mesut bir Türkiye'yi hep birlikte yaratmak ve yaşatmanın; her biri memleket sevgisi ile dolu olarak gelen bu tarihi Meclis'in şerefli mensuplarına nasip olmasını Cenabı Haktan niyaz ederiz."

Demirel her konuşmasını bir dua ile bitirmeyi âdet edinmişti. Ne çare ki, Tanrı, bu duaların hiçbirini kabul etmiyordu. Besbelli Demirel'in, kendisini de politikada kullanmak istediğini biliyor ve onu sık sık bozum ediyordu.

Programın okunmasından sonra oturuma bir saat ara verildi. Bir saat sonra Başkanlık Divanı için seçim yapılacaktı. Seçim yapıldı, çoğunluk bulunamadı. Hükümet programı üzerindeki tartışmalar sona erinceye kadar da Başkanlık Divanı seçimleri gündemden çıkarıldı.

Programı ilk olarak CHP grubu adına Turhan Feyzioğlu eleştirdi. O tarihte Feyzioğlu'nun CHP'den ayrılarak Güven Partisi diye, bir parti kuracağını kendisi bile bilmiyordu. Feyzioğlu CHP'nin büyük yıldızlarındandı ve CHP Grup Başkanvekiliydi. Eski tanışıklığın verdiği yakınlık ve AP'ye karşı birlikte mücadele etmenin yarattığı sıcaklıkla Feyzioğlu'yla sık sık beraber oluyor, hatta bazen Meclis'te beraber yemek yiyorduk. Aydın, geniş fikirli, ilericiliğe dönük

bir rolde görünüyordu Feyzioğlu... O sıralarda en keskin bir dönüşle karşımıza en hızlı olarak onun çıkacağını ve beni şahsen imha etmek için elinden geleni ardına koymayacağını söyleselerdi, katiyen inanmazdım... Politik ihtiras, fikir ve karakter zaafıyla birleştiği zaman, tarih sayfalarına sadece eciş bücüş korkunç iskeletler bırakıyor.

Feyzioğlu o gün şöyle konuşuyordu kürsüde:

" 'Hangi siyasi görüşe sahip olursak olalım birbirimize tahammül etmek, birbirimizin fikir ve davranışlarına karşı müsamahalı olmak gerektiğine inanıyoruz,' tarzındaki hükümet beyanını değerli bir senet telakki ediyoruz."

Şimdi tutanaklarda bu sözleri okurken gülüyorum kendi kendime... Bu sözleri söyleyen Feyzioğlu sonradan sosyalist fikirlere en ağır tezvir, iftira ve şantajlarla karşı çıkacak, bizim içeri tıkılmamız için çevirmediği oyun kalmayacaktı.

Feyzioğlu devam ediyordu CHP adına konuşmaya:

"Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs Devrimine dayanan Anayasamızı, ruhu ve metniyle hâkim kılmak, ne yalnız hükümetin, ne yalnız muhalefetin görevi değildir. Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs Anayasasını ruhu ve metni ile hâkim kılmak, ister iktidarda, ister muhalefette bulunsunlar, bütün siyasi partilerimizin ortak hedefi olmalıdır."

"Atatürk devrimlerinden ve 27 Mayıs devriminden geri dönülmez. Nasıl ki ırmaklar tersine akıtılamazsa, Türk milletinin kurtuluş ve yükseliş tarihi de tersine çevrilemeyecektir. Gerek Atatürk devrimlerine, gerek 27 Mayıs devrimine karşı girişilecek her davranışı önlemek üzere, muhalefet partisi olarak, bize düşen bekçilik görevini tam bir uyanıklık ve yılmaz bir cesaretle yerine getireceğiz. (CHP sıralarından bravvo sesleri, alkışlar.)"

"Atatürk devrimlerine, 27 Mayıs ve 27 Mayıs'ın getirdiği Anayasa'nın temel ilkelerine hiç kimse el uzatamayacaktır. Bu konuda hükümet programında yer alan 'Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs'a dayanan Anayasa'yı ruhu ve metni ile hâkim kılmak şaşmaz hedefimizdir', tarzındaki açık teminat sözlerini bir senet sayıyoruz."

Ve bakın daha neler neler söylüyordu Feyzioğlu:

"Türkiye'de siyasi düzenin huzuru ve selâmeti, hükümetin verdiği bu sözlere samimiyetle sadık kalmasına bağlıdır. Bu sebepledir ki, bir hükümet üyesinin sahibi bulunduğu gazetede daha şimdiden, Anayasa ile siyasi haklarından mahrum edilmiş bir zatın Senato'nun tabii üyesi olduğunu iddia eden yazılar çıkmasını hayırlı bir işaret olarak saymıyor ve bu yoldan tez geri dönülmesini memleket huzuru namına talep ediyoruz... (CHP sıralarından bravo sesleri ve alkışlar.)"

Bizim Meclis tutanakları hemen hemen baştan aşağı eylemlerle sözler arasındaki çelişkinin bir destanı gibidir.

CHP grubu adına 1965'te Feyzioğlu kürsüden: "Anayasa ile siyasi haklarından mahrum edilmiş bir zatın Senato'nun tabii üyesi olduğunu iddia eden yazılar çıkmasını hayırlı bir işaret olarak saymıyor ve bu yoldan tez geri dönülmesini memleket huzuru namına talep ediyoruz" diye bağıracak ve dört yıl sonra bu partinin Genel Başkanı:

"Kuyudan adam çıkaracağım," diye Anayasa'yı değiştirmek için yeri göğü titretecekti.

Ve Feyzioğlu da 27 Mayıs Anayasasının temel maddelerinden birini değiştirme kampanyasında herkesin önünde koşacaktı.

Ve bunun adı politika, hem de yüksek politika olacaktı.

Halkın politikacılara güvensizlik duyması ve politikacı sözünü "ikiyüzlü, kaypak, aşşağılık, rezil, karaktersiz, sinsi, yalancı, eyyamcı, dönek" anlamında küfür olarak kullanması boşuna değildi...

Feyzioğlu gümbür gümbür bağırıyordu kürsüden:

"Türkiye'de bir uç var. Anayasa'nın ekonomik ve sosyal haklara yer vermesinin gerçek anlamını kavramamıştır. Bu uç, büyük halk kütlelerinin menfaatlerini, belirli ve mahdut zümrelerin yerleşmiş çıkarlarına feda eder. Bu uçta yer alanlar halkın gerçekleri anlamaması için onun en kutsal inançlarını, dini duygularını sömürmek pahasına da olsa her ileri hareketi suçlayarak, küçük bir zümrenin siyasi ve iktisadi hâkimiyetini devam ettirmek isterler... Bunlardan bazıları,

planı bile komünist icadı sayacak kadar gafil veya buna kendileri de inanmadıkları halde, böyle söyleyecek kadar arka niyetlidir. Adaletsiz bir toprak ve tarım düzeninin savunucusudurlar. Dar gelirli işçilerin ve ücretlilerin gelir vergisi ödediği bir ülkede, büyük kazançların vergi dışı kalmasındaki adaletsizliği öne sürüp çare arayanlara, haksız yere 'servet düşmanı' diye ithamlar savururlar..."

1965'te Meclis kürsüsünden bunları söyleyen Feyzioğlu, iki yıl sonra CHP'ye de, Bülent Ecevit'e de, Ulus gazetesine de "komünist" diye Demirel'den çok daha hızlı saldıracak ve hele biz gerçek sosyalistlerin her yerde "kahredilmesini" isteyecekti. Ve böylece de bütün hesapları yanlış çıkacağı için siyasi bir mevta haline gelecekti.

Elbet bir gün Meclis tutanaklarında politikacıların ortaya koydukları tutarsızlıkları çok daha derinliğine ve genişliğine inceleyecek olanlar çıkacak ve Türkiye'nin ne menem kişilerin elinden geçmiş olduğunu hayretler içinde kamuoyuna sunacaklardır...

Biz kısaca şu kadarını söyleyelim ki, 1965'te Meclis'te okunmuş olan hükümet programındaki vaatlerden ne bir tanesi uygulandı ne de bu programı eleştiren muhalefet partilerinden herhangi biri eleştirisiyle denk düşen bir tutumu sonuna kadar yürütebildi.

Milletvekili seçilmek ihtirası bütün söylenmiş sözlere ağır bastı. Bütün taktikler son yekunda bu ihtirasa göre ayarlandı. Boyuna içine düşülen tutarsızlık ve çelişkilere fazla bir titizlik gösterilmedi ve bu zigzagların "politikada mübah" olduğu kanısı bütün partilerde ortak kanı olarak ağır bastı.

"Tabanca Veriliyor, Aldın mı?"

Meclis'te hükümet programının eleştirilmesine muhalefet partisi sözcüleri devam ederken, kulis salonlarının sahanlığına bir kara tahta konmuş, üstüne de tebeşirle bir ilân yazılmıştı:

"Tabanca almak isteyenler adlarını yazdırsınlar..."

Bu ilân nedir, diye sağı solu kolaçan ettik. Meclis'te bir gelenek vardı. Her dönemde parlamenterlere parası karşılığında tabanca veriliyordu. Daha doğrusu önce isteklilerin adları tespit ediliyor, sonra da Büyük Millet Meclisi tarafından Makina Kimya Endüstrisi'ne tabanca siparişinde bulunuluyordu...

Herkes tabanca alma kuyruğuna girmişti... Pek terbiyeli bir genç sivil polis formaliteleri tamamlamakla görevlendirilmişti. İkide birde usulca gelip soruyordu:

"Taşıma ruhsatı istiyorsunuz değil mi? "

"İki fotoğrafınız var mı? "

"Kaç kutu kurşun alacaksınız? "

Tabanca konusunda herkes uzman geçiniyordu. Kırıkkale'nin 9'u değil de 7,65 çapındakileri daha iyiydi. 9 çapındaki namlular kalibre geniş olduğu için *ince* oluyordu, yivleri setleri çabuk aşınıyordu. 7,65 çapındaki namlular ise kalibre küçük olduğu için etli ve kalın namlulardı. Çabuk aşınmıyordu...

Tabanca üstüne bilgi gösterileri kaç ay sürdü tam hatırlamıyorum ama epey uzun sürdü.

Sık sık arkadaşlar birbirlerine:

"Yahu ne oldu bizim tabancalar," diye soruyorlardı...

Bazıları:

"İmalat bitmiş, her tabancanın üstüne tek tek sahiplerinin adları yazılıyormuş," diyorlardı.

Derken tabancalar grup grup dağıtılmaya başladı.

Tabancayı almış olanlar:

"Bak ben aldım," diye hemen gösteriyorlardı.

Meraklıları alışık bir tavırla tabancayı gösterenin elinden hemen çekip alıyor, şarjörüne, kapağın kurşun sürüp sürmediğine bakıyorlardı. Kimisi de daha bilgiçlik etmek için tabancayı sökmeye kalkıyor, kıvıramıyor:

"Nasıl açılıyor kapak," diye soruyordu..

"Şöyle... Bak, tetiği yana alacak, kapağı arkaya doğru bastırarak çekip çıkaracaksın..."

Tabanca söküllüyor, namlusu pencereye dürbün gibi tutulup içine bakılıyor:

"Fena değil, fena değil," deniliyordu. Acemiler, usta geçinenlere:

"Ben takamadım benimkini," diye ikiye ayrılmış tabancalar getiriyorlardı.

Bir tabanca da ben almıştım. Gidip bir yerde deneyelim şunları, diye heveslerimiz kabarıyordu.. Anadolu gezileri sırasında ıssız bir yer bulunca atış talimleri yapmak parlamentoculuğun vazgeçilmez unsurlarındandı. On, on beş metreye bir sigara paketi koyup veryansın ediyorduk.

Bu arada saldırılarda silah kullanmak zorunluğu doğarsa nasıl hareket etmek gerektiği üstünde tartışmalar da oluyordu. Bileğine güvenenler:

"Kulağını sıyırtarak atarsın," diyorlardı.

Ölümün korkusunun burnuma dayandığı bazı sıkışık anlarda, can havliyle silâha sarılmanın saniyelerini sayarken bu sözler gelirdi aklıma:

"Önce kulağını sıyırtarak atmalı..."

Oysa o hengâmelerde kimin hangi kulağını sıyırtacak vakit vardı... Bir Ödemiş gecesinde sönen elektrikler, kesilen

olis komiseri arasında uğradığımız bir saldırıda, kulağının enarından geçirtmeyi falan bırakmış, arabaya binecek imkanı ulamazsak bir anda bir yaylım ateşi açmaya kesin karar ermiştik.

*

Meclis'te muhalefet partilerinin sözcüleri Hükümet rogramını tenkide devam ediyorlardı; MP grubu adına Faruk nder:

"Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programı hakkındaki enkit ve temennilerimizin daha iyi anlaşılabilmesi için mevcut iyasi zemin ve şartlar üzerinde durmayı ve dün millet önünde ade ettiğimiz samimi kanaatimizi bir kere daha belirtmeyi ıydalı ve hatta zaruri saymaktayız," diyordu.

Kürsüdeki konuşmalarla herkesin bildiği gerçekler o kadar iyah-beyaz durumundaydı ki, milletvekilleri kulislerde bununla lay edip dururlardı.

Zaten kulislerin başlıca üç konusu vardı:

"Maaşlar artıyor mu? "

"Bu böyle yürümez, boşuna zaman kaybediyoruz."

"Ben dün komisyonda ne söyledim, biliyor musun? "

Bütün milletvekilleri parti yöneticilerinin kendi başlarına iş ürütmelerinden ve bunları gruplarına empoze ederek, hiç imseyi fazla adam yerine koymamalarından şikâyetçiydiler.

Kulis sohbetleri çaresiz ve insiyativsiz insanların dertleşmesi oplamından ibaretti. Bu sohbetler çokcası:

"Ne yapacaksın birader," diye iç çekmelerle biterdi.

Ve herkes milletvekili olacak kadar bir politika yapmakla 'etinip kalmanın sıkıntısını çeker ama yine de bu çemberi ıramazdı.

Bazen böyle gerçekçi konuşmalar, Meclis odacılarının birinin gelip:

"Ziyaretçiniz var," demesiyle birdenbire başka plana atlar e ziyaretçisi gelen bir saniye önce samimiyetsizlikten

yakınırken:

"Namazda olduğumu söyle," deyiverirdi.

Sonra da çevresindekilere boynunu büküp göz kırpar:

"Ne yapacaksın," derdi...

Bilirdi ki herkes halden anlardı.

Sadece halden anlamayan o tabanca işiyle görevlendirilmiş terbiyeli genç sivil polis memuru oldu...

"Ne kadar kurşun istersiniz," diye diye, paraları peşin toplayıp hepimizi elli bin lira dolandırdı, kayboldu.

Kimse üstüne gidip yakalatamadı memuru.

Meclis veznecisi de 600 bin liralık tasarruf bonosunu dolandırmıştı. Ama onu sonradan yakaladılar...

Yani bir yandan politikacılar birbirini tutmaz sözlerle yine birbirlerini manen dolandırırken, sivil polis, veznedar falan da Allah ne verdiyse, bütün Meclis'i dolandırıyordu. Ve bu hava içinde fırsat buldukça kürsüye çıkıp çıkıp bağırıyorduk:

"Demokrasi o değildir, budur..."

"Hayır demokrasi bu değildir, odur." Ve sonra tekrar kulislere doluşup birbirimize soruyorduk:

"Maaşları arttırıyorlar mı? "

Maaşları henüz arttırmıyorlardı ama on beş bin liralık kredi açıyorlardı. Haber balla kaymaktan yapılmış bir bomba gibi patladı...

"Nerde veriyorlar paraları," diyen koşar adım, içi yığın yığın binlik dolu çantalarıyla Meclis'e gelmiş olan seyyar bankanın yerini arıyordu.

TİP Genel Başkanı Kürsüde

Bütün Meclis en çok TİP'in hükümet programını nasıl tenkit deceğini bekliyordu. Tenkidi Genel Başkan bizzat yapacaktı. lazırlanıp duruyordu. İçinden heyecanlandığını seziyordum. ışıtan ise:

"Heheheyt, topunun tozunu havaya savuracağım," gibi bir da taşıyordu.

Genel Başkanın çalışma metodu içimde endişeler ıyandırıyordu. Beyaz kağıt karşısında kalemi kararlı ullanamamaktan doğan bir sıkıntısı vardı. Bu sıkıntı gözünde üyüdüğü için, canı bir türlü şöyle iştahla masanın başına turmayı çekmiyordu. Onun için de yumurta kapıya ayanıncaya kadar okuyacağı metinleri bir türlü azırlayamıyordu. Hazırladığı metinleri ise önce dikte ettirirken eğiştiriyor, yazılar temize çekildikten sonra bir daha leğiştiriyor ve sonra bunları da dikte ettirirken bir daha eğiştiriyordu. Müsveddelerin de temize çekilmiş kağıtların da er tarafı oklar, çıkmalar, silmeler, eklemelerle doluydu. Bir azıyı yazmak için gösterilen bu bitmez kararsızlık bana çok arip geliyordu. Beyaz kağıtla yapılan bu metotsuz ve sonu elmez güreşi uzaktan hayretle seyrederdim. Yazının müsveddelerini bilmem kaçıncı defa dikte ettirirken Genel laşkan bir yerde yazdığını nedense yetersiz bulur, irticalen:

"Ve de, ve de..." diye başlayan uzun eklemelere dalardı.

Oysa ne bu eklemeler yazıya yeni bir güç kazandırır, ne

silmeler yazıyı kısaltmış olurdu. Sadece gazeteciler bir türlü zamanında ellerine varmayan metinlerden sinirlenirler, yazı işleri müdürleri de yazıları hem çok uzun hem de çok tekrarlı bulurlardı. Onun için de üç defa, beş defa yeni baştan yazılmış ve üzerinde en az on saat çalışılmış metinlerden gazetelerde sadece iki üç satır çıkardı

*

Bu kısıtlamaları gazetelerin kapitalistliğine vermek âdeti vardı. Basın, sosyalistleri tutmadığı için demeçler böyle kuşa döndürülüyordu. Bu elbette yalan değildi. Ancak sosyalistlerdeki yazı tekniğinin de gazetecilik açısından bir hayli zayıf olduğunu görüyordum. Yazı yazmakta azıcık daha usta, kıvrak ve hızlı olsalar gazetelerde üç beş satır yerine on, on beş satırlık bir yer bulmaları mümkündü. Ne çare ki sosyalist olmak, her türlü tenkitten münezzeh olmak diye bellenen bir devirdeydik. Mademki temeldeki suç kapitalistlerindi, öyleyse sosyalistlerdeki eksiklikler yüzünden doğan pürüzler de yine kapitalistlere aitti. Kimse demeçlerin çok uzun yazıldığına ve basına çok geç verildiğine bakmaz, sadece gazetelerin bunları neden silme kullanmadığına kızardı. Bu bir kural idi... Fazla yazı alışkanlığı olmayan kişileri yazılarından ötürü tenkit etmenin ne derece kırıcı ve kinlendirici bir şey olduğunu bildiğim için övgülü yumuşak müdahalelerle yetinirdim.

Bu tür yazıları bizzat yazmaya kalkmak ise, en belâlı bir işti. Yazı partinin sorumluluğunu taşıyacağı için her partilinin yazı üzerinde fikir yürütme, teklifte bulunma, cümle değiştirme hakkı vardı. Ve bu konuşmalar saatler boyu sürerdi. Herkesi yazı düzeltme şehveti kaplar ve bu bitmez şehvet, profesyonel bir yazarın tahammül ölçülerini çok, ama çok aşardı. Onun için çok sıkışık anlar hariç, metin hazırlama işine hiç karışmazdım.

Genel Başkan çize düzelte Hükümet programını tenkit konuşmasını hazırlamaya devam ediyordu. Kendisinin konuşacağı günün sabahı henüz daha konuşma temize çekilmiş değildi. Grup sekreterine boyuna müsveddeler gönderiliyor ve temize çekilmiş sayfalar albaştan tekrar değiştiriliyordu.

Kürsüye çıkma saati yaklaşıyordu. Yazı hâlâ daha tamamlanmış değildi. Sonunda Genel Başkan, konuşmasını bir kere bile olsun önceden kendi kendine okumaya imkân bulamadan çıktı kürsüye. Çok da heyecanlıydı. Radyolar direkt yayın yapıyorlardı. Bütün Türkiye ilk defa bu kadar uzun bir konuşma dinleyecekti ondan. Mutlaka sükse bir adam olmak istiyordu. Bu hırsla, çalışma metodundaki eksikliğin yazı gibi, konuşma gibi çok çabuk fire veren bir alanda çatışacağı muhakkak gibiydi. Mutlaka, bir yerde büyük bir falso yapacaktı. Bu falso o gün iki saat kekeleme, gözlük çıkarıp takma ve cümleleri baştan alma şeklinde tecelli etti. Baştaki merak bir anda sönmüş, Meclis'in kalabalığı azalmıştı. Herkes çok daha başka bir stil bekliyordu TİP Genel Başkanından.

Konuşma öz olarak fena değildi. Sadece çarpıcılıktan yoksundu ve çok uzundu. Kompozisyon bakımından bölümler arasında da pek denge yoktu. Daha çok bir ders anlatımına benziyordu.

*

AP'liler ise gürültü ediyor, laf atıp duruyorlardı kürsüye.

Konuşmanın gürültü çıkaran kısımlarını tutanaklardan alıyorum:

TİP Genel Başkanı: "...AP bütün kampanyasını milli irade prensibine dayandırmıştır. 'Milli artık' sisteminin ise milli iradenin belirmesine hizmet eden en iyi sistem olduğu şüphesizdir. Gerçekten bu sistem oy kaybını önlediği, her oyun temsiline imkân sağladığı için millet iradesi eksiksiz olarak belirmektedir." (AP sıralarından gürültüler)

Başkan: "Sayın hatip bir dakika.

Muhterem arkadaşlarım, her grup mümessilleri vasıtasıyla

kendi görüşünü ifade etmek imkânına sahiptir. Yüksek Meclis bir kifayet kararı vermedikçe grupları adına söz alan arkadaşlarım da sırasıyla konuşma imkânına sahiptir. Çok rica ederim hatibi sükunetle dinleyiniz. Buyurun sayın hatip."(TİP ve CHP sıralarından alkışlar).

Fakat asıl büyük gürültü Amerika'ya verilmiş olan üslere dokunulduğu zaman çıkmıştı.

TİP Genel Başkanı şöyle diyordu:

"...Bugün Türkiye'de 35 milyon metrekarelik vatan toprağı ABD'nin egemenliği altında bulunmaktadır." (AP'den şiddetli gürültüler "Utanmaz herif" sesleri, "Sözünü geri alsın" sesleri, ayağa kalkıp bağırmalar)

Başkan: "Muhterem arkadaşlarım, lütfen yerinize oturun. ('Sözünü geri alsın' sesleri) Muhterem arkadaşlar, kürsüde konuşan hatibin sözü ancak Başkan tarafından kesilir. (Soldan gürültüler) Başkanın da vazife yapabilmesi için ondan evvel vazife yapmaya kalkanların susması lâzım gelir. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar)

Sayın hatip, Devletin herhangi bir parçasının işgal altında olduğuna dair söylediğiniz sözü lütfen tavzih ediniz." (Soldan "geri alsın" sesleri)

TİP Genel Başkanı: "Birleşik Amerika ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında imzalanmış ikili anlaşmalar gereğince Türkiye'mizde bugün 35 milyon metrekarelik vatan toprağı Amerikan üssü halinde bulunmaktadır. Bu gerçektir."

Abdurrahman Güler (Çorum): "NATO üssü olarak verilmiştir. Türkiye'nin Rusya'ya karşı müdafaası için." (Soldan gürültüler)

Başkan: "Müsaade buyurun, tavzihe ve daha evvel söylediği sözü düzeltmeye hatip devam ediyor. Evet efendim. Lütfen devam edin sayın hatip. Daha evvel söylediğiniz 'işgal altında' sözünü Türk devletinin de, karşılıklı olarak imza attığı ve Türk devletinin müsaadesi ile yapılmış bir hareket olduğu yolundaki beyanınızı lütfen daha açık olarak ortaya koyunuz."

TİP Genel Başkanı: "Türkiye Cumhuriyeti ile ABD arasında imzalanan ikili antlaşmalar Amerika Birleşik Devletlerine Türkiye'de 35 milyon metrekarelik toprağı üs olarak kullanma

yetkisi vermiştir." (Adalet Partisi sıralarında "Niçin sebebini de izah etsene? " sesleri)

Başkan: "Evet efendim mevzu hakkındaki konuşmanıza devam edin. Tavzih edilmiştir, lütfen devam edin sayın hatip..."

*

O tarihlerde Genel Başkan yeryüzü sosyalizmini değiştirme iddiasında değildi. Yazı yazarkenki kararsızlığı ile öteki konulardaki kararsızlıkları, örneğin bir yere gidip gitmeme konusunda on dakika içinde verdiği birbirine zıt on karar dahi, pek batıcı olmuyordu.

Kendisini henüz yeni yeni tanıyordum. Dışa karşı takındığı kasıntılı pozlarla kendi özel kişiliğinin hoşsohbet ve hatta sanatçı mizacı arasında çok büyük farklar vardı. Zaman zaman çok bencil ve her şeyde daima en üstün olma iddiasının küçük uçlarını görüyordum. Oldukça eski bir yazar olmanın halkta, şahsıma karşı yarattığı ilgiden bir burkulma duyar mı duymaz mı diye endişe ediyordum. Boyuna kendimi silmeye, boyuna kendisine kimseye göstermediğim bir saygı gösterisi içinde olmaya dikkat ediyordum. Gitgide bunları yeterince değerlendiremediği ve hatta çok olağanmış gibi karşıladığını anlamaya başladım. Dayanışma çizgisi, iyi niyetli bir yazarı, politikada araç olarak kullanma çizgisine doğru eğiliyordu. Ve sorumsuzca hareketler çoğalmaya başlıyordu. Nereye kadar tahammül edeceğimin hududunu derhal tayin ettim. Ondan sonra parti içinde meydana gelen kamplarda her iki tarafa da kendimce uyarmalarda bulundum. Uyarmalara kimsenin aldırdığı yoktu. Kendi öfkeleri içinde bizi elinden geldiğini esirgemeyen ve kimseden de bir şey beklemeyen bir yazar olarak değil, sosyalizm propagandası yapmaya mecbur bir kâtip olarak görüyor gibiydiler. Kulisler, dedikodular, tezvirler pek çirkin bir hal almıştı. Sonunda partiyi çeşitli acemilik ve bencilliklerle bu hale getirmiş olan Genel Başkanın mutlaka tasfiye edilmesi şart olmuştu. Parti bünyesi bunu çözebilirse belki kurtulabilirdi. Çözmekte çok geç kaldı. Olağanüstü bir

kongrenin toplanmasına çalıştıktan sonra bunu orada açık açık söyledim. Ve bu koşullar devam ederse parti içinde aktif bir hareket gösterilemeyeceğini haber verdim. Kulis faaliyetleri ve gruplar o kadar sert bir hırçınlık içindeydiler ki kimsede bir yıl sonrasını görecek kadar bir soğukkanlılık kalmamıştı. Ve orada söylediklerim bir yıl içinde cümle cümle doğru çıktı. Ne çare ki, pek bir işe yaramadan doğru çıktı... Milletvekilliği ve oy toplama hırsı bazı gözleri karartmıştı. Politikacılık etmek sosyalistliğe ağır basmıştı. Ben de politikacılıkla milletvekilliği kısmını kenara itip, sonuç almaya dönük bir sosyalist yazar olarak kalmaya devam ettim.

Aydın Yalçın "Komünist Manifesti"ni Okuyordu

Meclis tutanaklarını yeniden gözden geçirirken saatler boyu hiçbir şey demeden konuşma rekorlarının nasıl kırıldığını ve içi boş cümlelerle sanki bir şey yapılıyormuş gibi havanda nasıl su dövüldüğünü tekrar yaşıyorum.

Örneğin Alican, YTP adına 1965 yılı hükümet programını tenkit ederken "malumu ilâm" şampiyonluğunda kelimeleri bakın nasıl şıkırdatıyordu:

"Türk milleti gibi süratli gelişmeye muhtaç bir toplumun, bugünkü siyasi, sosyal ve ekonomik şartlar içinde, meselelerinin çözümlenmesi sanıldığından ve uzaktan görüldüğünden çok daha ciddi çalışmaları gerektiren ve bu ciddiyete uygun kararları alıp cesaretle uygulamaya koymayı zorunlu kılan bir büyük davadır..."

İçi boş cümleler araba tekerleği gibi böyle art arda yuvarlanıp gidiyordu:

"Bu davanın çeşitli yönleri vardır. Bir yönü toplumun karşı karşıya bulunduğu maddi ve manevi ihtiyaçlarıdır. Azgelişmiş toplumlarda bu ihtiyaçlar hudutsuz denecek kadar çok ve hudutsuz denecek kadar derindir."

Bu tür sözlerle büyük paralar ödeniyor, elektrikler harcanıyor, tutanak kâtipleri seferber ediliyordu Türkiye'de... Politikacılık gerçekten beleşinden yaşama sanatıydı.

Hükümet programı üzerinde bütün partiler görüşlerini belirttiler. Tur sona erdi. Bir ikinci tur daha yapılacak ve partiler görüşlerini bir kere daha belirteceklerdi.

İkinci turun ilk sözü AP adına Aydın Yalçın'ındı.

Aydın Yalçın şöyle diyordu:

"Bu yaz Kilyos'ta İktisadi ve Sosyal Tetkikler Konferans Heyeti'nin düzenlemiş olduğu seminerde kalkınma ve sistem meseleleri üzerinde tartışma yapan birçok tanınmış yabancı iktisat profesörü çok dikkate şayan müşahedeler ve fikirler ileri sürmüşlerdir. Yıllarca Pakistan Planlama Teşkilâtı'nda uzman olarak çalışmış olan Harward Üniversitesi profesörlerinden Papanek, azgelişmiş ülkeler için dikkate şayan bir model olarak Pakistan tecrübesi üzerinde bir plan sunmuştur."

Aydın Yalçın Amerikalı uzman Papanek'in Pakistan kapitalizmini nasıl övdüğünü şöyle anlatıyordu.

"Prof. Papanek aynen tebliğinde şunları söylemektedir: "Sınai inkişaf daha ziyade özel teşebbüsün eseridir. Sınai müteşebbislerin ortaya çıkmasını münakaşa eden bazı kimselerin ümit ve tasavvurlarının aksine sanayiciler grubu Pakistan'da 25 yıl gibi nispeten kısa bir zamanda ortaya çıkmışlardır. Sanayiin büyük bir kısmını kurmuşlar ve bunu Avrupa ve Amerika'nın daha kıdemli sanayici krallarına taş çıkartacak bir kabiliyet ve içgüdüyle idare etmektedirler."

Aydın Yalçın, yine Papanek'in tebliğinde bu büyük başarılardan sonra Pakistan'da adam başına düşen milli gelirin 75 dolar olduğunu belirttiğini de söylemekte ve bu zaferin kapitalizm sayesinde sağlandığını anlatmaktaydı.

Acaba sosyalist ülkelerde adam başına düşen milli gelir ne kadardı? Onu hiç kurcalamıyordu. Sadece Güney Rodezya'nın da kapitalist yoldan kalkınmakta olduğunu ileri sürüyor ve Türkiye'nin de Pakistan ve Güney Rodezya örneklerine göre kalkınacağını iddia ederek şöyle diyordu:

"AP programı köklü, temelli ve kendi gerçeklerimizden mülhem bir fikir üzerinde yükselmektedir. İleriki nesillerin 'Türk mucizesi' olarak vasıflandıracaklarından şüphe etmediğimiz büyük hamle ve dinamizm, ancak böyle bir

çerçeve içerisinde gerçekleştirilebilecektir. (Soldan "bravo" sesleri, alkışlar)

Aydın Yalçın, AP'nin sosyal adalet konusunda halkı uyuttuğu iddialarına da cevap vererek, bunları ancak komünistlerin söyleyebileceğini iddia ediyor ve şöyle diyordu.

"Bütün sosyal reformlar cemiyeti ihtilâlle değiştirmeyip, ikna metodu ile birtakım kısmi ıslahat tedbirleri ile cemiyeti ileri bir cemiyet, âdil bir cemiyet, hür bir cemiyet, mesut bir cemiyet haline getirmek isteyen Batılı usullerle sosyal meseleleri halletmek isteyenlere dünyanın her tarafında komünistler 'Bunlar halkı oyalamadır' itham ıyla karşı çıkmaktadırlar.(AP sıralarından "bravo" sesleri ve alkışlar) Size komünist beyannamesinin şu pasajlarını okuyarak görüşler arasındaki paralelliğe bilhassa dikkatinizi çekmek isterim. Komünist beyannamesinde, reformcu sosyalizm, kötü burjuva sosyalizmi, Alman sosyalizmi, konservatif sosyalizm, statik sosyalizm, ıslahatçı sosyalizm gibi kelimelerle hakir görülen demokratik sosyalizm, yani Batının marksist olmayan, komünist olmayan, ıslahatçı, reformcu sosyalist akımları şu kelimelerle mahkum edilmektedir. Aynen okuyorum:

'Bu sebeple siyasi aksiyon ve bilhassa ihtilâl faaliyetleri reddederler. Reformcu sosyalistler, hedeflerine başarı yollarıyla ulaşmak isterler. Başarısızlığa uğramaya mahkum olan ufak deneme ve tecrübeleri örnek vere vere yeni bir toplum inancına yol açmak isterler. Her ne kadar bu sistemleri ilk ortaya atanlar birçok yönden ihtilalci oldukları halde, çömezleri ve taraftarları her hususta gerici mezhepler teşkil etmişlerdir.

'...Burjuva cemiyetinde sermaye, şahsiyet sahibidir. Hür ve bağımsız olan odur. Buna mukabil canlı insanlar tâbi ve şahsiyetsizdir. Bu durumun ortadan kaldırılmasını, burjuvalar ferdiyet ve hürriyetin ilgası diye adlandırıyorlar. Gayet tabii maksadımız burjuva ferdiyetini, bağımsızlığını ve hürriyetini ortadan kaldırmaktır. Halihazır burjuva düzeninde hürriyetten kasıt, serbest ticaret ve alış-veriştir. Özel mülkiyeti ilga edeceğimiz için dehşete kapılıyorsunuz. Fakat bugün mevcut toplum düzenimizde nüfusun 10'da 9'u için zaten mülkiyet

hakkı bahis konusu değildir. Mülkiyetin ancak bir azınlık elinde oluşunun sebebi bu hakkın, halkın 10'da 9'nun elinden alınmış olmasıdır. "

(Ortadan , "Komünist beyannamesini bütün Türkiye'ye yayıyorsunuz" sesleri)

"Bu sözlerin bütün Türkiye'ye yayılmasının mesulü herhalde AP değildir arkadaşlar." (Soldan "bravo" sesleri, alkışlar.)

Başkan: "Cevap vermeyiniz."

AP grubu adına Aydın Yalçın: "Binaenaleyh reformları bütün komünist ve marksistlerin söylediği gibi halkı oyalamak ve nihai kurtuluşu geciktirmek hedef ve vasıtaları olarak mütalaa eden görüş, maalesef Türkiye Büyük Millet Meclis'inin bu kürsüsünden ifade edilme hürriyetine sahip olmuştur."

Aydın Yalçın bu işe çok üzülmüş görünüyordu. Bir yandan Amerikan uzmanı Papanek'in arzusuna uygun Pakistan'la Güney Rodezya usulü bir kalkınmayı öğütlüyor, bir yandan sözde batıyı övüyor ama bir yandan da Batı demokrasilerindeki marksist kanadın Türkiye'de de temsil edilmesini hiç istemiyordu.

Teorisyeni bu kadar çelişiler içinde olan bir partinin "Türk mucizesini" nasıl yaratacağı, sonunda art arda kurşunlanan öğrenciler ve işçilerle ortaya çıkacaktı.

İlk Konuşmamda Kavga Çıktı

Hükümet programı üzerinde parti sözcüleri ikinci kez görüşlerini belirtmeye devam ediyorlardı. Sıra TİP'e gelmişti. TİP adına bu sefer Sadun Aren'in konuşacağı daha önceden Başkanlık Divanına bildirilmişti. Aren ille de kürsüde boy göstermek ihtirasıyla tutuşan bir arkadaş değildi.

"Nasıl olsa Genel Başkan partinin görüşünü belirtti. Tekrar çıkıp konuşmak mutlaka şart mı," diyordu. Konuşmaya çok *hevesli görünmüyordu.*

"Vallahi isterseniz ben konuşayım," dedim.

Ancak ben partili değildim. Parti listesinden bağımsız olarak gelmiştim Meclis'e. Şayet Başkanlık Divanı parti adına bir bağımsız milletvekilinin konuşmasını kabul etmezse partiye girdiğimi söyleyecektim. Ve hemen girecektim.

Politikacıların sözlerini dinledikçe kabarıp taşıyordum. Hepsine bir fırsat bulup laf yetiştirme heyecanıyla yüreğim kabarıyordu. Çiçeği burnunda bir milletvekili olmanın amatör coşkunluğuydu bunlar. Zamanla bu coşkunluk durulacak, parlamento nutuklarının öyle sanıldığı kadar pek bir işe yaramadığı gerçeği bana da kendisini kabul ettirecekti...

Ama önceleri o kadar duygusal bir fırtınanın içindeydik ki, kürsülere çıkıp indikçe Türkiye'nin hızla değişivereceğine, gerçeklerin pırıl pırıl bütün gözlerin önüne serilivereceğine inanıyorduk.

Grup arkadaşları da Parti adına konuşmamı uygun

buldular.(*)

Meclis'te ilk defa kürsüye nasıl çıktığımı ve bu arada partiye nasıl girdiğimi tutanaklardan alıyorum.

Başkan: "Söz sırası Sayın Sadun Aren'indir. TİP adına, Sayın Aren sizin konuşmanız ne kadar sürebilir tahminen?... "

Sadun Aren (İstanbul): "Çetin Altan konuşacak efendim."

Başkan: "Sayın Aren, biz grup adına söz veriyoruz ve Riyasetteki listeye göre Çetin Altan müstakildir. Grubunuz adına söz veremeyiz efendim.

(Soldan alkışlar).

Siz konuşmak istiyor musunuz efendim? "

Sadun Aren: "Efendim Çetin Altan partiye girmiştir."

Başkan: "Partiye girdiğini Riyasete bildirmeniz icap eder. Partiye kayıtlı olduğu bize daha evvel verilen yazıda partiye katıldığı ve kaydedildiği bildirilmemiştir.

Şimdi sizin konuşmanız ne kadar sürebilir efendim? "

Sadun Aren: "Efendim ben konuşmayacağım." (Gürültüler)

Başkan: "Siz konuşmayacaksanız, müsaade ediniz, müdahale olmasın da sarahatle tespit edelim efendim."

Sadun Aren: "Efendim Çetin Altan grubumuza dahildir."

Başkan: "Şu halde efendim lütfen grup başkanınız Riyasete bir yazı yazsın. Çetin Altan Türkiye İşçi Partisi'ne kaydoldu, malumatınız olsun diye. Biz de resmen bilelim."

Sadun Aren: "Hemen yazalım efendim."

Başkan: "Türkiye İşçi Partisi Grubu adına Sayın Çetin Altan, konuşmanız ne kadar sürer efendim? "

Çetin Altan (İstanbul): "Bir saat kadar sürer efendim."

Başkan: "Buyurun efendim."

*

Kürsüye doğru o ilk yürüyüşü hatırlıyorum.

Meclis hıncahınç doluydu. Seyirci locaları doluydu. Her

(*) Bu konuşma, "TİP Meclis'te" dizisinin ikinci kitabı olarak "Hükümet Kapitalist Bir Hükümettir" başlığıyla yayınlanmıştır.

taraf doluydu. Yüksek tavandan sarkan muhteşem avizeler ışıl ışıl yanıyorlardı. Bütün bu büyük kalabalığı içine alan geniş boşluk içinde upuzun duran kürsüye doğru yürürken pek ufacık tefecik göründüğümü hissediyordum.

Çok heyecanlı değildim. Daha çok heyecanlanacağımı sanmıştım. Konuşacağım konuları daha önceden gazetede o kadar yazmıştım ki neyi nasıl söyleyeceğimi gayet iyi biliyordum. Üstelik Meclis'te öyle moral bozacak ölçüde büyük hatipler de yoktu. Alt tarafı onlar kadar konuşma yeteneğim vardı benim de...

Kürsüye çıktım...

Milletvekillerinin başları orta boy karpuzlar gibi görünüyordu. Ben acaba onların gözüne nasıl görünüyordum; herhalde irice bir mangal maşası kadar!..

"Sayın Başkan, sayın hükümet üyeleri,sayın milletvekilleri," diye başladık konuşmaya...

İlk lafı Hamido attı...

Tam,

"Gerçek demokrasilerde kapatalist görüş vardır. Karşısında sosyalist görüş de vardır ve gerçek Batı demokrasisi bu iki görüşün birbirine zabıta kuvveti çağırmadığı yerde tecelli etmeye başlar," dedim.

Bir ses duyuldu.

Hamit Fendoğlu (Malatya): "Program üzerinde mi konuşuyorsun?.."

Tutanak, atılan lafın bu cümlesini almış sadece. Gerçekte ise Hamido, ben 'sosyalizm' dedikçe bıyıklarını sıvazlıyor, dudaklarını ısırıyor:

"Ulan şuna bak, Müslüman memleketinde sosyalizm diyor," diye homurdanıyordu.

Hani şöyle kürsüye fırlayıp beni hemen oracıkta yemek ister gibi bir gerginlik içindeydi.

Sade hükümet programını incelemeyecek bu arada hayatlarında ilk defa sosyalizm sözcüğünün yüzlerine karşı Meclis kürsüsünden söylendiğini duyan kişilere de bunun ne olduğunu anlatacaktık.

Konuşmaya devam ettim:

"Programın rejim meselesiyle çok ilgili olan gerçek demokrasi, o çok özlediğimiz, çok benzemeye uğraştığımız Batı demokrasisinin bir icabı olarak sosyalistliği, felsefesini, iktisat anlayışını, halkçılığını, çalışanlardan yana olmasını, emekçilerin kendi alın terleri ile meydana getirdikleri varidattan ve cevherden alınan kârların hesaplarını patronlardan, işverenlerden, özel sektör deyimi arkasına saklansalar dahi, sormalarını ve bunu Parlamentoda en demokratik icaplar içinde sormalarını ve 'sen günde kaç saat çalışıyorsun, kaç para kazanıyorsun, ne kadar vergi ödüyorsun; benim hakkım bunda ne kadardır, ben ne kadar milli gelire yeni değer ilave ediyorum, sen ne ilave ediyorsun?' diye hesaplaşması, gerçek demokrasilerin erişmesi gerektiği güzel bir noktadır... Bugün eğer Türkiye, demokrasisinde bu güzel yere gelmek için bir ceht sarfetmişse bu elbette ki bütün memleket içindeki yeni fikirlerin memleketteki aydınların ve hakikaten çok ıstırap çekmekte olan zavallı 30,5 milyon, 31 milyon kişinin, yeni bir dünya, yeni bir ufuk, yeni bir görüş aramasının neticesidir."

(TİP sıralarından alkışlar, AP sıralarından gürültüler,... "Zavallı sözünü geri alsın" sesleri).

*

AP'liler konuşmamı mutlaka bozmak istiyorlardı. Ve bunun için de "Halka 'zavallı' dedi. 'Zavallı' sözünü geri alsın," çeşidinden bahaneler icat ediyorlardı.

Bu demagojik, inançsız, çirkin, vahşi ve ham sataşmaları büyük bir politika ustalığı sanıyordu iktidar grubu. Üstelik kafaları mahalle çocuklarınınkinden daha ötede bir kulp bulmaya da yetmiyordu.

Hepsi ayaklanmıştı. "Büyük Türk halkına nasıl zavallı der, nasıl hakaret eder; 'zavallı' sözünü geri alsın..."

Ben konuşmaya devam ediyordum. Başkan sözümü kesmeye çalışıyordu.

Başkan: "Sayın hatip, sayın hatip, sesim duyulmuyor mu

efendim?

Arkadaşlar lütfen müdahale etmeyiniz.

Sayın hatip, konuşurken 30 milyon, 30,5 milyon zavallı diye bir tabir kullandınız. Bu 'zavallı' sözü millet için kullanılmak bakımından arkadaşlarımız tarafından yakışmaz bulundu. Lütfen bu yakışıksız tabirinizi daha yakışıklı bir tabirle tavzih ediniz.(Soldan alkışlar)

Çetin Altan : "İstatistiklere ait bir sözdür. Eğer bir memlekette ayda adam başına bir tek yumurta düşüyorsa bu zavallı bir istatistiktir. Bu, bütün insanlığın kalbindeki insan sevgisini tahrik edecek ayıpça bir istatistiktir hatta."

AP'liler ayağa fırlamışlar bağırıyorlardı Küfürün bini bir paraya gidiyordu. Ve ben cevap yetiştire, başkanla çekişe çekişe konuşmaya devam ediyordum. Sonunda kavga çıkacak, bütün Meclis birbirine girecekti. Ve ben de daha ilk konuşmada ilk büyük kavgayı görmüş olacaktım.

AP'nin Demokrasi Anlayışı

Demokrasi demokrasi diye cak cak öten AP grubunun, ben kürsüde konuşurken bütün o gerçek ve çirkin yüzü ortaya çıkıyordu. Hamhalat kara bir kalabalık üstüme ha saldırdı ha saldıracak gibi dalgalanıp duruyordu.

Konuşmaya devam ediyordum:

"...Ben sormak isterim, bu memlekette şimdiye kadar bazı fikirleri, olduğundan da daha başka türlü göstermeye çalışarak, kide bir de entellektüelleri, kitap yazanları, kitap çevirenleri ürriyet var diyerek olmadık belâlara sürükleyenler bütün bu yasaklara rağmen ne getirmişlerdir Türkiye'ye? Gecekonduların sayısı meydanda. Unesco istatistiklerine göre Türkiye'nin yeryüzünün en geri on devletinden biri olduğu da meydanda. Bu duruma düşmek için mi yasak edilmiştir bu fikirlerin hepsi? Bunu öğrenmek isterdik. Bugün bu özgürlüğe erişmeye başladığımız ölçüde bir seviye kazanmıştır Türkiye Büyük Millet Meclisi; bilhassa bu son oturumda. Ve hakikaten bunun mutluluğunu müşterek paylaşmamız gerekir." (TİP sıralarından alkışlar. AP sıralarından gürültüler)

Ahmet Nihat Akay (Çanakkale): "Seninle mi seviye kazandı?..."

Başkan: "Sayın Çetin Altan... (Gürültüler) Efendim lütfen müdahale etmeyiniz, sizin müdahaleniz de usulsüz oluyor.

Sayın Çetin Altan, konuşurken, Türkiye Büyük Millet Meclisi bu son toplantısında seviye kazandı diyorsunuz. Bu

sözünüzden, bundan daha evvelkine nisbetle daha yükseldi daha evvel seviyesizdi , manasına gelen bir anlam çıkarıyor arkadaşlarımız. Lütfen bu hususu tavzih ediniz. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı seviyesizlik izafe eden bir tabir kullanamazsınız, lütfen bunu tavzih ediniz "

Çetin Altan: "Namütenahiye doğru bütün insanlıkla beraber, insanlar düşünüp doğruyu bulmaya başladıkları ölçüde yükselme demektir. Dünden bugün daha seviyeli, yarın bugünden daha seviyeli, yüz sene sonra bugünden daha seviyeli ve insanlık ebediyete doğru daima daha seviyeli olacaktır. Elbette bugün dünden daha seviyelidir. Elbetteki ilerisi bugünden daha seviyeli olacaktır. (TİP sıralarından alkışlar, Birtakım kelimelerin anlamlarının derinliğindeki felsef gerçekleri görmek gerekir bazı meseleleri anlayabilmek için. Seviye yükselme demektir.

Şimdi gelelim pek övülen, Türkiye'yi kurtaracağı iddia edilen ve ancak öyle kurtarılacağı iddia edilen bu kapitalist iktisata, ancak kapitalizmle özgür olarak nasıl kalkınılır? " (Soldan gürültüler)

Tutanak kâtiplerinin tutanaklara (Soldan gürültüler) diye kaydedip geçtiği durum, AP grubunun tümden ayağa fırlaması ve, "Senin ananı avradını .. Moskova'ya eşşekoğlu eşek... Komünist köpek..." diye bağırmasıydı.

Başkan ortalığı yatıştırmak için büyük çaba harcıyordu...

Konuşmayı geri ülkelerde sermaye düzeninin neden yürümediği noktasına getirmiştim. Dünya Açlıkla Savaş Birliği eski Başkanı Joze de Castro'nun görüşlerini anlatıyordum. AP'liler, *"Sakallı Castro değil mi? "* diye bağırıyorlardı.

Ve ben cevap veriyordum :

"...O Castro değil. Brezilya'lı bir âlimdir. " (Gülüşmeler)

İstatistikleri okuyordum. İngiliz iktisatçılarından, Güney Amerika iktisatçılarından geri ülkelerle ilgili açıklamaları sıralıyordum. Bu sefer de *Programla ne ilgisi* var? " diye bağırıyorlardı.

İlgisini anlatıyordum... Konuşmalar radyodan halka yayınlandığı için AP'liler huzursuzdular. Biraz da onun için

gürültü çıkarıyor, laf atıyor, sinirli sinirli alay etme numaraları yapıyorlardı. "Sen git marabalara anlat bunları," diyorlardı.

Cevap yetiştiriyordum :

Çetin Altan: "Bir maraba varsa bu memlekette hepimizin yüreği onun yanında çarpmalıdır ve çarpar. (TİP sıralarından alkışlar, soldan gürültüler). Eğer topraksız köylü var ise, hesabını karıştırmayalım, 300 bin mi, 500 bin mi? Acaba biz de onlar kadar topraksız olsak? Yirmi beş kuruşa şurada Meclis lokantasında çorba içiyoruz. O bulamıyor...

...Burada milletvekili arkadaşlarım sabah akşam grup odalarından ziyaretçi kapılarına koşuyorlar. Dört tane zavallı, fukara,perişan, istatistik bakımından zavallı halk gelecek de... '

Başkan : "Sayın hatip, lütfen efendim, mevzu dışına çıkıyorsunuz. '

Çetin Altan (Devamla) : "Efendim, Hükümetimiz kapitalist bir hükümettir. Kapitalist bir program getirmiştir. Kapitalist bir programın kendisini tenkit ederken vakaları sıralıyorum. Yani kapitalist dengesi ağır basan bir Büyük Millet Meclisi'nde kapitalist milletvekillerinin macerasını anlatıyorum. (Gülüşmeler). Halk geldiği vakit kapıya, teker teker hastaneye hasta yatırmak için 50 kağıt çıkarıp vermek otobüs parasını ödemek için, çocuğuna mektep bulmak için teker teker uğraşanlar... Çünkü bu ferdi bir sistemdir. Teker teker uğraştırır hepinizi. Biz bunu temelinden düzeltmek isteyen görüşlere sahibiz. Onun için reform isteriz. "

(O sırada reform istiyorduk ama reform istemenin hiçbir işe yaramadığını görünce devrim istemek elbette bir hak olmaya başlayacaktı...)

Bütün o uzun konuşmadan halkın aklında en çok Meclis'te yirmi beş kuruşa çorba içildiğini söylemiş olmanın kaldığını sonradan gördüm.

Her gittiğim yerde:

"Demek Meclis'te çorba yirmi beş kuruş? " diye hep onu sordular.

Tam , "biz bunu temelinden düzeltmek isteyen görüşlere sahibiz," dediğim sırada şöyle bir nara duyuldu:

Ali Turanlı (Adıyaman): "Sayın Başkan, sarhoşluğu meydanda, muayene edin, mani olun..."

Başkan: "Efendim oturun bir kere. Sayın Çetin Altan, bu sebeple konuşmanıza sadet dışına çıkmadan devam ediniz lütfen...

Muhterem arkadaşlarım, öbür hususa gelince ('Hangi husus?' sesleri)... Hangi husus olduğunu söyleyeceğim, çok rica ederim.

Muhterem arkadaşlar, işte şimdi yüksek sesle ifade edilen husus, Riyasetimize de intikal eden 5-6 tane önerge ile intikal ettirilmiştir. Muhterem arkadaşlar, içtüzüğümüzde bir kimsenin sarhoş olup olmadığını muayene etmek diye bir usul yoktur. Sadece burada, içtüzüğün ortaya koyduğu ölçüler içinde normal, muvazeneli hareket etme vardır. Bunun dışında hareket etme hâlini tüzük menetmiştir. Bu sebeple, hangi sebeple olursa olsun, kimsenin şu veya bu yolda muayenesi, ne talep edilebilir, ne de bu yolda bir önerge okutulabilir. Çok rica ederim.

Sayın Altan, siz de üçüncü bir sadet dışı ikazına imkân vermeden konuşmanıza devam ediniz efendim.."

Hep bunlar daha ilk konuşmada geliyordu başıma... AP'liler radyolarda "sarhoşluk" iddiasını duyurdukları için memnundular. Oysa bantlardan bu parça çıkarılarak yayınlandı konuşma.. AP'nin bu pek düşük sabotajlarını gören kişiler, Demirel usulü Yahudi muştasıyla güreşin bu pek rezil yönünü halka intikal ettirmediler radyolardan. AP'liler de amaçlarına ulaşamadılar. TRT kendi ellerinde olsaydı elbette bu böyle olmayacaktı. Sadece "sarhoştur" diye verilen önergeler okutulup, konuşmanın geri kalan kısmı pas geçilecekti. Ve böylece halk iradesiyle demokrasi tecelli etmiş olacaktı...

O ilk konuşmada bize en hızlı karşı çıkanlardan biri de İbrahim Ethem Kılıçoğlu'ydu. Beş yıl sonra Demirel ile karşı karşıya geleceğini ve Demirel'e bizim söylediklerimizden çok daha ağırlarını söyleyeceğini hayalinin ucundan bile geçirmiyordu.

Halk uzaktan politikanın sadece kaba çizgilerini görüyor. Bu kaba çizgilerin gerisinde ne manevralar, ne ayakoyunları, ne fırıldaklı tuzaklar dönüp durmada... Bütün bunların hepsi

"demokrasi" sözcüğü gerisinde olup biten şeyler.

Ve dört yıllık Meclis hayatı içinde bir kere daha anladım ki, gerçekleri halkın kavramaması için binbir türlü duvarlar örülmüş. Ve bu duvarların da üstünde yine aynı yafta: "Demokrasi...."

Ve bunun böyle olduğunu Meclis'e her giren biliyor. Ama bu gerçeği bir büyük sır olarak ya içinde saklıyor ya sadece dost toplantılarında itiraf ediyor.

"İkili Anlaşmalar"ı Kimse Bilmiyor

Kürsüde konuşurken Başkanın açıklamasıyla AP'lilerin konuşmayı bozmak için, "Sarhoştur, muayeneye sevk edilsin" diye önergeler verdiklerini öğrenince bir an soğukkanlılığımı kaybeder gibi oldum. Sataşmalar, küfürler, ayağa kalkmalardan sonra bir iktidar partisinin bu ölçüde bir küçüklüğü de göstereceği tahminlerimi aşmıştı... Cehennemden boşanmış bir zebani sürüsü gibi duruyarlardı karşımda.

"Sarhoş sizin iktidarınızdır," dedim. "Sonunda nerede yıkılacağınızı tarih görecektir. Siz bu kafayla Türkiye'de demokrasi yapacaksınız? Siz yapsanız yapsanız doğmamış demokrasinin mezarını yaparsınız ancak... Burada söylediğimiz fikirlere karşı gösterdiğiniz tepkilerin biçimine bakınız. Hem de üstelik bu kadar büyük bir çoğunlukla..."

Başkan, ben bunları söylerken önündeki düğmelerden birine basıvermiş, mikrofonu kesmiş. Ben ise bunlardan habersiz olduğum için elimle kolumla işaretler yaparak veriştirmeye devam ediyordum.

Sonradan arkadaşlar anlattılar. O sırada sessiz film aktörlerine benziyormuşum uzaktan. Dudaklarım kıpırdıyor, ateşli ateşli ellerim kollarım havada gidip geliyor, fakat hoparlörlerden ses çıkmıyormuş.

Neyse ki soğukkanlılığımı çabuk toparladım.

İbrahim Ethem Kılıçoğlu (Giresun): "Usul hakkında söz

istiyorum efendim," diye bağırıyordu.

Başkan: "Efendim bir hatip konuşurken ikinci bir hatibe, ikinci bir kimseye söz verilmez. Usul hakkındaki konuşmanızı da kürsüdeki hatibin sözü bittikten sonra yaparsınız. Buyurun sayın hatip..."

Çetin Altan (Devamla): "...Biz burada gerçekten bu memleketi bugünkü duruma düşürmüş olan kapitalizmin tenkidini ilk defa yapmak özgürlüğüne erişmiş insanlardanız. Kanun karşısından bu kadar şakacı çıkmamak, Büyük Meclis'e daha çok yakışır gibi gelirdi bana..." (Alkışlar)

Nihayet sözü konuşmanın en can alacak noktasına getirdim. En öfkelendikleri konu Amerikalılarla olan ilişkiler konusuydu.

Şöyle diyordum:

"...Amerika'yla bizim durumumuz hakikaten üzerinde çok önemle durmamız gereken bir meseledir. Amerika ile biz hiçbir devletle tarihimizde olmadığımız kadar sefertası haline döndük. Yani çok içli-dışlıyız. Onlar namına bankaya para yatırıyoruz. Onların Türkiye'de 35 milyon metre kare arazisi var. Arkadaşlarım ben hakikaten oradan baktım (Adalet Partisi sıralarından şiddetli gürültüler). Heyecanlandılar. Bilmiyorlar meseleyi. 35 milyon metre kare Amerika'nın arazisi var. (Gürültüler. 'Ne demek o?' sesleri) NATO üssü değil. Amerika Savunma Bakanlığına bağlıdır. Bilmekte fayda vardır, ikili anlaşmaları bilmekte fayda vardır, iyi niyetle konuşuyoruz." (Gürültüler. AP ve CHP saflarından ayağa kalkmalar).

İrfan Solmazer (Tokat): "Doğrudur."

Ahmet Topaloğlu (Adana): "Yalan..."

O sırada, Milli Savunma Bakanı Topaloğlu dahi farkında değildi ikili anlaşmaların. Oturduğu yerden "Yalan" diye bağırıyor ve bu söz Meclis tutanaklarına bir tarih belgesi olarak geçiyordu. İktidar böylesine bir gaflet içindeydi.

AP'liler ayağa fırlayarak İrfan Solmazer'in üstüne hücum etmişlerdi. Solmazer de ceketi faryap edip üstüne gelenlere patlatmaya başlamıştı. Kavga büyüyordu. AP'liler dönmüş

gözlerle sıralarının üstüne çıkıp oradan bana hak veren CHP'lilerin üstüne fırlamaya çalışıyorlardı. CHP'liler de ayağa kalkmışlardı... Ortalıkta:

"Namussuz köpekler..."

"Komünist ajanları..."

"Haydut sürüsü..." gibi çığlıklar duyuluyordu.

Ben kürsüde öyle kalakalmıştım. Başkan önündeki çanı çalıyordu. İdare âmirlerini vazifeye davet ediyordu.

Bu hengâmede nasıl devam edecektik konuşmaya. Bizim grup küçücük bir gruptu. AP'liler ise tam bir azgınlık içindeydiler. Ve Meclis içinde kaba kuvvetle bizi ezip sindirmek niyetindeydiler. Eğer başlangıçta sıkı durmazsak ne zaman ağzımızı açsak sille tokat üstümüze gelip susturacaklardı hepimizi. Onun için gerilememek gerekiyordu. Bu anları yaşamanın, yazmak kadar kolay olmadığını okuyucular takdir edeceklerdir. Tek başıma duruyordum kürsüde. Ve sille tokat, tekme küfür karşımda Meclis salonunu bir anda kaplamıştı. Ağzımı açar açmaz üstüme geleceklerdi. Dört yıl içinde kaç defa kürsüye çıktıysam hep aynı gerginlik içinde, hep küfürlere, saldırılara karşı konuştum. Bazen beni oradan sürükleyerek indirmek için kürsünün ta dibine kadar sokuldukları olurdu. Ağza alınmayacak sözler söylerlerdi. Ve ben devam ederdim konuşmaya. O ilk konuşmada da yine devam etmiştim...

Çetin Altan (Devamla): "Anlatmaya devam ediyorum. Kuley kredisi meselesine geliyorum..."

Bir yandan başkan da yukardan müdahale edip duruyordu.

Başkan : "Evvelâ ben konuşuyorum, lütfen dinleyiniz. Bahsettiğimiz mesahadaki yerler Türkiye ile bir başka ecnebi devlet arasında bir anlaşma icabı Türk milletinin hükümranlık hakkını kullanarak bu anlaşma icabı olmayan bir yer midir? Yani buna Türk milleti ve Türkiye Cumhuriyetinin meşru hükümeti imza atarak ve imza atması da hükümranlık hakkını kullanmak yolunda yapılmamış mıdır? Fiilen gelip işgal mi edilmiştir bu topraklar? Lütfen tavzih ediniz ve bu yolda tavzih sadedinde beyanlarınıza devam ederken yeni tahrik

ölçülerinden sakınınız."

Başkan, Türk milletinin hükümranlık haklarından falan bahsediyordu. Oysa ikili anlaşmalardan Türk milleti şöyle dursun Milli Savunma Bakanının bile haberi yoktu.Hiçbiri de Meclis'ten geçmemişti o ikili anlaşmaların. Susturacak bir cevap verdim Başkana:

Çetin Altan (Devamla): "Bu ikili anlaşmaları düşmüş bir hükümet imzalamıştır, bunu arz ederim. İskat edilmiş bir hükümet." (Gürültüler)

Bu cevapla ikili anlaşmalar Türk milletinin hükümranlık haklarına aykırı mıdır, uygun mudur sorusu karşılığını kestirmeden almış oluyordu.

Meclis tutanaklarında Türk siyaset dünyasının gerçek yüzünü yansıtan ne kadar çok belge vardır. Ne yazık ki bu tutanaklar kimsenin ilgisini çekmeden bir sır olarak uyur kütüphane raflarında. Bizim o tutanaklardaki sözlerimizi hiç değilse savcılarla sorgu yargıçları okumuş olsalar hakkımızda hiç de o kadar çok dava açamazlar ve yazdıklarımızın daha önceden Meclis'te de söylenmiş olduğunu görürlerdi. Ama Türkiye'de en sorumlu kişiler dahi ilgilenmezler Meclis tutanaklarıyla...

İlk konuşmam kavgaya, gürültüye rağmen uzun bir konuşma olmuştu. Her şeye rağmen de söylediklerimi dinletmiştim Meclis'e... Havayı hafifletmek için espriler bile yapmaya çalışıyordum bazen.

Çetin Altan (Devamla): "Sermaye nedir, sermaye nereden ürer, kimin sırtından ürer, ne nispette ürer, ne şekilde halka döner, yahut ne şekilde dönmez, ne şekilde İsviçre bankasına döner? Ne şekilde 25 milyar bir küçük azınlığın emrinde olur, o apartmanlar nasıl dikilir? Yedi aile, maaşlarının yarısını apartman sahibine verirse, üç buçuk aile bir ay nasıl tek adama çalışır? Bunların hesapları ortaya çıktı. Bunlara eskiden yasak deniyordu. Bunlar 'neüzübillah' böyle ortaya çıkarsa, çok fena şeyler olur deniyordu. Bakın çıktı, çok fena şeyler olmuyor, çok iyi şeyler oluyor. (TİP sıralarından alkışlar) Birçok meseleler anlaşılıyor. Halk öğrenmeye

başlıyor. Halkımız uyanıyor diye seviniyoruz. Halkımız neye karşı uyanıyor. Tabii, sömürüye karşı uyanıyor. Uyanıyor da sabahleyin horoz öttü diye uyanmıyor. (Gülüşmeler) Kendisini çalanlara karşı uyanıyor, kendisini haksız muamelelere tabi tutmuş kişilere karşı uyanıyor."

Sonra yine ikili anlaşmalara getirmiştim sözü:

"...Onlar NATO üsleri değildir, dediğim vakit şimdi gözüm ilişti, Sayın İlhami Sancar Beyefendi burdalar, kendisi Milli Savunma Bakanı olarak gittiği halde bu üslere sokulmak istenmemiştir ve direnip girmiştir. Ve kendisi bu tesislere giren ilk Türk bakan olmuştur. Türkiye'de kimseyi o üslere sokmazlar. Bunu açıkca bilmekte fayda vardır. Hiçbir zaman bir sosyalist yalan söylemez. (Gürültüler, "Ooo" sesleri) bir sosyalist halkın aleyhinde söylemez. Neye, niçin yalan söylesin sosyalist. Kendisinin bir çıkarı yoktur ki. Kendisinin çıkarı insanlığın çıkarıdır. Yani insanlık, insan olmanın zevki, faziletidir. Ama bir kapitalist kendi kazandığını söyler mi işçisine? Vergisini saklamaz mı?"

"Sosyalist yalan söylemez" sözü uzun süre tartışma konusu oldu Türkiye'de... Bu konuda karikatürler yapıldı, makaleler yazıldı. Hani sosyalist yalan söylemezdi, diye sıkıştırma vesileleri arandı. Bir seferinde bunlardan birine:

"Sosyalist yalan söylemez ama yalancılar sosyalistim diyebilirler," diye cevap vermiştim.

Bu ilk konuşmamdan sonraki görüşmeler bana ve partiye hücumlarla geçti. Onları da gözden geçirmeye devam edeceğiz...

Demirel İkili Anlaşmaları Savunuyordu

İlk konuşmayı biraz da iktidarı iğnelemek için:

"Hepinizi hürmetle selâmlarım, bana gösterdiğiniz dinleme teveccühünden dolayı, saygı ile selâmlarım efendim," diye bitirdim.

Ön sıralarda oturanlardan sesler geliyordu:

"Beni iyi dinlediniz," diye herif alay ediyor bizimle," diyorlardı.

Bu kadarını anladıklarını görünce ondan sonra dört yıl boyunca her konuşmamı daima teşekkürle bitirdim.

Kürsüden inip arkadaşların yanına gittiğim zaman, hepsi ayağa kalkmış, kimi boynuma sarılıyor, kimi elimi sıkıyor, kimi yanaklarımdan öpüyordu.

Koridorda da canlı bir tebrik dalgasıyla karşılaştım. Halkçılar arasındaki arkadaşlar.

"Yaşa vallahi, harika konuştun," diyorlardı.

Nihat Erim:

"Yeni bir ses getirdiniz Meclis'e," diye elimi sıkıyordu. "O kadar bağırıp çağırmaya, laf atmaya karşı kılını bile kıpırdatmadın. En iyi yol budur kürsüde..." diyordu.

"Ah keşke şunu da söyleseydim," diye bir ukde kalmamıştı içimde...

Kuliste keyifli keyifli çaylar söyleniyor, sigaralar tellendiriliyor, uzaktan geçenler bana baktıkları zaman iki

ellerini havaya kaldırıp toka yaparak beni kutluyorlardı.

Konuşmayı Meclis'in kâtipleri , odacıları falan da dinlemişlerdi. Onlardan da bazıları asansörde falan karşılaşınca usul sesle:

"Çok iyi konuştunuz beyefendi," diyorlardı.

Bundan sonra kürsüye, ben konuşurken ikide bir usul hakkında söz istemek için parmak kaldıran Ethem Kılıçoğlu çıkmıştı. Benim İşçi Partisi'ne o sırada girmiş olduğumu belirterek parti adına konuşmama izin verilmemesi gerektiğini ileri sürüyordu. AP'liler beni kürsüye çıkarmış olduğu için Ferruh Bozbeyli'ye kızıyorlardı.

"...Adalet Partisi sözcüsü konuşurken 'Marksist' tabirini kullanarak, bu Meclis'in içinde bir zümreyi kastetmiştir. Fakat kimse buna ne sahip çıkmış, ne de reaksiyon göstermiştir," diyordu.

Yani aklı sıra TİP'in ,"Biz asla Marksist değiliz" diye ayağa fırlamamış olmasını kınıyor ve partinin kanun dışı olduğuna telmihler yapmaya çalışıyordu.

Bozbeyli de ona:

"İşçi Partisi adına konuşan Çetin Altan da 'Kapitalist' diye bir ithamda bulunmuştur. Buna da ne kimse sahip çıkmış, ne kimse reaksiyon göstermiştir," dedi.

Derken bize cevap vermek için Başbakan parmağını kaldırdı kürsüye geldi. İkili anlaşmaları ve Amerikan üslerini şu şekilde savunmaya çalıştı:

"Nato ittifakının en mühim hususiyeti üye devletlerin harp çıkmadan önce savunma planlarını müştereken yapmaları ve bir harp vukuunda söz konusu planlara göre harekette bulunacak askeri kuvvetlerin emir ve kumanda zincirini tespit etmeleridir. Diğer taraftan üye devletler arasında tespit etmiş oldukları bu savunma planlarına göre bir taarruza karşı mukavemetlerini arttırmak üzere gerekli tesisleri müştereken kurmayı da kararlaştırmışlardır. Bu belirttiğim hususu tanzim eden Nato antlaşmasının üçüncü maddesi özetle şöyledir. (Bu antlaşma Büyük Millet Meclislerinin tasdikinden geçmiştir.) 'Üye devletler Antlaşmanın gayelerinin daha müessir bir

şekilde tahakkukunu temin için birbirleriyle karşılıklı yardımda bulunmak suretiyle münferiden ve müçtemian devamlı ve fiili olarak hareket edip bir silahlı tecavüze karşı müşterek müdafaa kuvvetini idame ve tevhit edecektir.' Bu maddeye göre, Türkiye muhtemel bir tecavüze karşı Nato üyesi diğer memleketlerle birlikte savunma hazırlıklarına girişmek ve bu amaçla muhtelif tedbirleri almak vecibesini yüklenmiştir. İşte bu vecibe uyarınca ve kollektif savunma gayesine hizmet etmek için Türkiye topraklarında müttefikleriyle birlikte bazı askeri tedbirlere tevessül ve tesisler kurulmasına müsaade edilmiştir..."

İkili antlaşmaları böyle savunuyordu Başbakan... Yani bu mantığa göre Türklerin Amerikan üslerine girememeleri, Amerikalıların Türk yargıçlarının önüne çıkmamaları, gümrük ve posta kanunlarının dışında kalmaları hep Türkiye'nin ortak savunması içindi...

Bugün bu sözlerin ne kadar dayanıksız olduğu ve Başbakanın ne kadar sorumsuz bir Amerikancılık savunması yaptığı iyice çıkmıştır ortaya. Nitekim kendileri de ikili anlaşmaları yeniden gözden geçirmek zorunda kaldılar. Ama o tarihte ne Başbakan, ne de grubu farkındaydı gerçek durumun ne olduğunun...

Türkiye bu edebiyatla okkanın altına gitmiş, emperyalist bir ülkenin ağları içine düşmüştü... Ve iktidar grubu hâlâ derin bir uyku içindeydi. Liderleri de kendilerine ninni söylüyordu...

İlk Başarının Kulisi

Bir yandan TİP'e girmeme, bir yandan Meclis'te büyük kavgaların çıkmasına sebep olan ilk konuşmam Demirel'in kürsüye fırlayıp cevaplandırmaya çalışmasıyla birleşim sona erdi. Muhalefet kanadında "süksem bin beş yüz" görünüyordu. Tiyatrodan bilirim; başarılı prömiyerlerin sonunda oyunu en çok beğenenler dahi gelirler:

"Keşke şunu da koysaydın, keşke şunu da şöyle yapsaydın," derler.

Meclis'te ise ilk konuşma üzerinde böyle bir "keşke"ye rastlamamış olmak hoşuma gitmişti.

CHP'den Ferda Güley:

"Pek usta bir binicinin azgın bir ata binmesi gibi bindin kürsüye, sen birkaç defa daha çıkarsan oraya, Parlamentonun yıldızları arasına girersin," diyordu.

*

Yazarlık hayatında yergiler kadar övgülere de alışıktım. Beğenilmiş olma, fazla bir şey pompalamıyordu içimde. Ama kazara çuvallasaydım gerçekten kahrolurdum.

Bunca miting, konferans, açık oturumdan sadece bir tanesinde, sonradan anladığım bir tuzağa düşürülmüştüm. Bir sohbet toplantısına diş söker gibi ısrar üstüne ısrarla çağırmışlar ve sonra da davet sahipleri konu dışı sorular

sormaya başlanmışlardı. En başta gelen soru:

"Sen kaç para kazanıyorsun Çetin Bey? " idi.

Davette ısrar eden ve dost görünen kişinin sözde şaka yollu bir masumiyetle cevap istediği soru, konuyu bırakıp kendimden söz etmeye itiyordu beni. Dinleyiciler ise milyonluk büyük kazançları değil, sadece kendi kazançlarına yakın kazançları "Az veya çok" diye yargılayacak bir şartlanma içindeydiler. O tarihte 4250 lira kazanıyordum ve bu, 2000 lira kazanan bir memura çok büyük görünebiliyordu. Konuşmayı ve cevapları ayarlamak ve hepsini bir tek kompozisyon içine sokmak için zorlanıyordum. İnsanlar sermayenin sağladığı kazançları değil, az çok birbirine yakın olan kazançları kıyaslamaya dönüktüler. Sistemlerden hiçbir şey anlamıyorlardı. Ve kabakça sorular devam ediyordu:

"Peki niye sosyalistsin, peki ne kadar sosyalistsin? "

Bir provakasyon olduğunu seziyordum. Nitekim beni oraya çağıran kişinin aslında karanlık bir kişi olduğunu ve bizi de toplantıda zor duruma sokmak için görevlendirildiğini epey sonra öğrendim. Üstelik herkes içki içiyordu, benim de önüme boyuna konyak koyuyorlardı. Sinirlenmekle sinirlenmemek arasındaki çizgide zor tutuyordum kendimi. Orada bir de patronun kazancını açıklasam, bu sefer de gazeteyle başım derde girecekti.

O konuşmayı içimi rahatlatacak bir vuruculukla bitiremedim. Kaç gün de üzüntüsünü çektim onun. Ondan sonra da böyle ucuz tuzaklara karşı gözüm çabuk açıldı. Dost görünen kişilerin kimlerin hizmetinde olabileceklerini öğrenir oldum.

Yani diyeceğim, konuşma yazıdan daha netamelidir. Yazıda istediğin formu o gün tutturamazsan , ertesi günü tutturabilirsin. Ama konuşmada form tutturamadın mı, günler boyu canın sıkılır. Başarının kıvancı ise aynı oranda uzun sürmez.

Bizim Meclis konuşması da onca gürültüye, patırtıya rağmen "cuk" oturmuştu. O konuşmayı radyolardan dinlemiş olanların hâlâ daha beni görünce bazı cümleleri hatırlamaları, o gün kendimden duyduğum hoşnutluğun bir kendini aldatma şişkinliği olmadığını sonradan ortaya koydu.

Birleşimden sonra derhal grup toplantısı yaptık. Parti Genel Başkanı:

"Arkadaşlar grubumuz bugün başarılı bir mücadele vermiştir," dedi.

Herkes sevinçten dört köşeydi.

Ve Genel Başkan sözlerine devam etti:

"Şimdi yarın tekrar ben de konuşacağım."

Bu istek, parti içinde kişisel yarışlar uyandığı havasını yaratırsa sonu çok kötü olacaktı. Kaldı ki, daha başlangıçta atakları da pörsütmeden tadında tutmak gerekiyordu. Bana ise bir şey söylemek düşmezdi. Genel Başkanın arzusunun pek yerinde olmadığını arkadaşlar ima ettiler. Genel Başkan:

"Hasmı köşeye dayayınca üstüne gitmek gerekir. Köşeye dayadık, hemen üstüne gidelim," diye ısrar ediyordu.

Neyse bu arzu gerçekleşmedi. Zaten hükümet programı üzerinde partiler görüşlerini iki tur yaparak belirtmişlerdi. Bir üçüncü tur daha yapılması ve bizim partiye de yeniden söz verilmesi pek mümkün değildi.

Genel Başkanın her alanda ille de kendini önde göstermek için vazgeçilmez bir tutkusu olduğunu ve işlerin yürümesi için bu tutkuyu idare etmek gerektiğini daha başlangıçta gördüm. Genel Başkana karşı övgülerin dozunu arttırmak, onu sık sık rahatlatmak gerekecekti. Ancak bu davranışın sonunda nasıl bir frensizlik getirebileceğini o sırada tam hesaplayamamıştım. Hoş hesaplasam da bu sefer sürtüşme riskleri çok erken başgösterecekti. Zaten politikanın en zor yönü bu yöndür. Gizli kalmış kişisel ihtirasları olumlu sonuçlara yöneltebilmek yönü... Ancak bu imkânları açmaya başlayınca da, ne oldum delisi olma duygusu pek birden kabarıyor bazen. Herkes kerameti kendisinde bulmaya başlıyor. Kerametin kollektif bir anlaşma ve dayanışmadan doğabileceği anlayışı henüz Türkiye

ortamının çok dışında olan bir olgunluk noktası. Gerek kapitalist, gerek sosyalist kamplarda bu olgunluk noktasına erişmiş siyasetçiler gerçekten çok azdır. Kapitalist kamptaki çıkar beraberliği yine de bir üstünkörü dayanışma yaratıyor. Sosyalist kampta ise toparlayıcı olma unsurunun eksikliği, kişisel hırçınlıklar, politik tecrübe ve yönetim yeteneği noksanı henüz bir durulmaya giremedi. Bir de buna kapitalist kampın usullerinden, geleneklerinden yansıyan gölgeler var. Sosyalist akım kendi kadrolarını arıta arıta elbet mevcut çapaçullukları da bir yerde düzeltecektir.

*

Bizim Meclis'teki konuşmadan ve Başbakanın cevap vermesinden sonra ilk yan ateş Alican'dan geldi. Alican'a cevap vermek için Meclis'te imkân yoktu. Biz de bu yan ateşe gazeteden bir mitralyöz taraması yaptık. O da basın toplantılarıyla karşı koymaya uğraştı. Ama sonunda bizim bataryalar ağır bastı.

Ancak bu yan çatışmaların halk ne kadar farkındaydı? Çekinmeden bir tek sözcükle cevap verilebilir buna: Hiç...

Parlamenterler başka bir dünyada, halk ise çok daha başka bir dünyada idi...

YTP de Bize Veryansın Ediyordu

Alican, Hükümet programının tenkidinin ikinci turunda, YTP adına kürsüye çıkmıştı. Tıknaz, ak saçlarına rağmen çocuksu taze yüzlü, demagojiyi samimiyet görüntüsü arkasında ustaca kıvıran biri idi. Kürsüde ellerini açıp atmaca pençesi gibi kürsünün tahtalarını tutarak, bir sağa bir de sola gövde dönüşleri yapa yapa konuşmaya başladı. Hükümet programı yerine bizi eleştiriyordu. Daha doğrusu eleştirmiyor, bize veriştiriyordu. Ve Amerika'dan Türk parası karşılığı aldığımız buğdaylara ait tenkidime cevap vererek şöyle diyordu:

"...Ruslar altınla Amerika'dan veya Kanada'dan ihtiyaçları olan buğdayı ithal etmekteler. Biz hiç olmazsa, altın ile ithal etmek yerine, Türk parası ile bu şekilde ithal ediyoruz. Birikmiş olan (Yani bizim Merkez Bankasında Amerika hesabına birikmiş olan) Türk paralarının kullanılmasında da elbet birtakım usulleri kabul ediyoruz. Bunun toplum sömürücülüğü edebiyatı ile alâkası nedir, göremedim arkadaşım? Yani arkadaşım, sadece bir fıkralarında kullanıyor zannediyorum bunları. Bir noktayı, hani asalak edebiyatı var, o kısmı ihmal etti. Türk aile kadınları asalaktırlar diye bir fıkrasını okumuştum, o noktayı ihmal etti..."

Çetin Altan (İstanbul): "Yalan söylüyorsun..."

Ekrem Alican (devamla) : "Yalan söylemişsem sizin fıkranızda geçti gibi gelir bana, okudum gibi geliyor bana."

Başkan : "Sayın hatip bir dakika, bir dakika, bir dakika,

Sayın Alican Sayın Çetin Altan, oturduğunuz yerden yalan söylüyorsunuz diye hitap ettiğiniz için sizi nezih bir lisana davet ederim. Galiz ve müstehcen beyanda bulunmak tüzüğümüze göre mümkün değildir."

Çetin Altan (İstanbul): "Dün küfür ediyorlardı ya..."

Başkan: "Ve bu Meclis'te bu şekilde konuşmak usulü cari değildir. Dünkü konuşmanızda bilimsel metotlarla hareket ettiğinizi söylemiştiniz. Hukuk da bir bilimdir. İçtüzüğümüz de hukuk ilminin ve mevzuatımızın icaplarından biridir. Çok rica ederim."

Alican lafı getirip getirip bizi *komünistlikle* suçluyordu. AP ile YTP'den de bol bol alkış topluyordu.

Bakın Alican ne diyordu:

"Şimdi muhterem arkadaşlarım, hakikaten ifade etmelidirler. Bu özel mülkiyeti benimsemekte midirler? Özel teşebbüs fikrini kabul etmekte midirler? Bunu açıkça ifade etmelidirler burada. Mülkiyet hakkını reddedemeyiz, özel teşebbüs hakkını reddedemeyiz. Kamu yararına bu mevzularda hudutlamaların mevcut olabileceğini Anayasamız kabul etmiş ama bunun dışında o çeşit beyanlarda bulunmaktadırlar ki sanki topyekun özel mülkiyeti benimsememektedirler. Topyekun her çeşit özel teşebbüsün karşısındadırlar. Batıda sosyalizm bunları reddetmemekte ve hatta bunları geliştirmek yolundadır. Eğer bu fikirleri reddetmekte iseler arkadaşlarımız, dediğim gibi, tamamıyla Batı sosyalizminin dışında, başka bir sosyalizmin peşindedirler, demektir (AP ve YTP sıralarından alkışlar) ki, o manadaki sosyalizmi, biz adını, ne kadar sosyalizm olursa olsun, sosyalizm adıyla tavsif etmiyoruz, toplumcu bir düzen olarak tavsif etmiyoruz, halkçı bir düzen olarak tavsif etmiyoruz, onun adı bambaşka bir şeydir ve bu düzen, kanunlarımızda da menedilmiş bir düzendir." (AP ve YTP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar).

*

iktidar partisinden prim koparmak, iş çevreleriyle işi düzeltmek istedin mi çıkıp bize çatmak pek verimli bir yoldu... Nitekim Alican daha sonra petrol sorununu inceleme komisyonuna girip orada da kendi yönünde beyanlarda bulunduktan sonra, iş çevrelerinde daha verimli yönetim kurulu üyelikleri bularak siyasetten çekildi. Bize çatıp kredi alan, bize çatıp sermayecilerle ahbaplık kuran, bize çatıp AP'den aferin toparlayan epey siyasetçi tanıdık.

Meclis Başkanvekillerinden bir Ahmet Bilgin vardı. Otel ve eczane sahibiydi. Fırsat düştükçe o da bize karşı olur, sözümüzü keser:

"Sus diyorum sana," diye bağırırdı.

Bu tutumuna karşılık da Meclis'in eczanesine ilaç satardı. Bir gün,

"Sen Meclis'e ilaç satmak için yapıyorsun bunları," diye bağırmıştık.

Pek öfkelenmiş:

"Elbette satarım. Komünist mi olduk ki satmayacağız yani," demişti...

Sonra hakkımda bir bildiri bastırıp dağıtmıştı. Bildirinin de sonunu anama söverek bitirmişti...

Siyaset ortamımızın ne durumda olduğunu gösteren parlak örneklerdi bunlar.

Bir de bunun demokrasi olduğunu iddia ediyorlardı... Oysa bizim gördüğümüz, demokrasiyle uzaktan yakından ilgisi olmayan, siyaset adı altında fırsatçılık aranışına dönük bir eğilim iyice ağır basıyordu...

Politikacı önce:

"Benim avantam nedir ve ona göre nasıl konuşmalıyım," diye hesap ediyordu.

Tarihi sorumluluk, tutarlılık, bilimsel ciddiyet falan diye bir derdi yoktu pek kimsenin.

Sessiz sedasız duran, AP kulisleriyle dost geçinen milletvekillerine, sert çıkışlar yapan milletvekillerinden daha çok kredi veriliyordu. Onlara her devlet bankası hemen 3500'lük krediyi açıyordu. Bizlere ise şube müdürleri:

"Ancak 1500 lira verebiliriz," diyorlardı. Bazıları da:
"Kusura bakmayın," diyorlardı," kontenjan doldu."
Arada sırada bankacı arkadaşlara:
"Kredi alanlar ödüyorlar mı aldıklarını ?" diye soruyordum.
İktidarda olanlar pek hızlı ödemiyorlardı. Haklarında da icra işlemi pek yürütülmüyordu. Bu konuda ise sözlü soru verecek bir kabadayı yoktu Meclis'te... Bu bütün milletvekillerinin sessiz geçiştirdiği bir konu idi.

Bir gün bu devirlerin gerçek yüzü iyi bir incelemeden geçirilirse siyasetçilikle kazanç arasındaki bağların ne kadar güçlü olduğu bütün ayrıntıları ve gariplikleriyle tahmin ederiz ki çıkar ortaya...

O, "bir gün" ne zaman gelir? .. Ne bilelim ama herhalde o "bir gün" de bir gün gelir.

Milletvekillerinin Geceleri

Cümbüşlü Geçer

Milletvekillerinin gündüzleri Meclis'te geçer, peki akşamları nerelerde geçer? Bunu doğrusu tam iyi öğrenemedim. Vaktiyle Ankara'da gazetecilik ederken bir kısmının hayatı gece kulüplerinde, pavyonlarda geçerdi. Bu gelenek ben milletvekili olduğum zaman da galiba bozulmamıştı. Özellikle AP milletvekilliğinin tadını ilik emer gibi iyice çıkarmak isteyenleri, Ankara'daki ünlü pavyonların baş müşterisi olmuşlardı. Kulağımıza haberleri geliyordu. Ama biz gitmiyorduk öyle yerlere. Sosyalistlikle papazlığı birbirine karıştırdığımızdan değil, kafayı çekmiş bir AP'li bizi görünce ola ki bir çiğlik, bir tatsızlık yapar diye. Adamların görgü seviyesine itimadımız yoktu. Gerek konuşmalarında, gerek yürüyüşlerinde, gerek bakışlarında buram buram bir hamlık tütüyordu.

Meclis'e girdiğimin ilk aylarıydı. Süreyya henüz kapanmamıştı. Süreyya, benim bütün gençliğimde kodamanların keyif kâbesiydi. Bir de milletvekili olarak Süreyya'ya gitmekten kendimi alamadım. Gençliğime ait çok tatlı ve birçok da tatsız anılarım vardı orada. Süreyya, uzun hafif kambur boyuyla yanıma geldi:

"Seni bekliyordum, nihayet milletvekili de oldun," dedi.

Milletvekili olmanın keskin cakası gerine gerine Süreyya'ya gitmekle çıkardı eskiden. Süreyya bunu biliyordu.

Ve benim o milletvekillerine kızdığımı da biliyordu. Ve:

"Gördün mü işte nihayet sen de oldun," demeye getiriyordu.

Bir masada, akıp gitmiş yirmi yılı düşüne düşüne birkaç kadeh içtim... Etraf kalabalık değildi. Kalabalık olsa mutlaka aralarında:

"Bir de sosyalist olacak, gelmiş buraya kafa çekiyor," derlerdi...

Çünkü böyle yerlere gitmek ancak sosyalist olmayanların hakkıydı. Sosyalistlerin hakkı sadece mahkemeye gitmekti Türk kaymak sosyetesinin kafasında...

*

İlk yılın gecelerini daha çok Genel Başkanla konuşarak geçirdik. Büyük olduğu için kimsenin kimseyle ilgilenemediği lüks bir otelin rahat bir lokantası vardı. Oraya giderdik. Lakerda, tuzu iyice çıkarılmış sardalya, iri zeytin, minik boy hıyar turşusu, rokfor ve sarı vokta gelirdi. Her ikimiz de aslında zevkli çevrelerin yabancısı değildik. Ancak ben her türlü yaşantıya daha fazla alışıktım. İnce eleyip sık dokumazdım. Genel Başkan ise gerçekten titizdi. Bir omlet tarifi etmeye kalktı mı, benim diyen aşçıbaşı dahi kolay anlayamazdı.

Sarı votkaları hafiften hafiften yuvarlayarak, daha çok edebiyatla sanattan konuşurduk. Genel Başkan'ın bu yönü sosyalist yöneticiliğinden çok daha kıvrak, insancıl ve içtendi. Siyasi sorumluluklara fazla önem vermeyen sanatçı kişilerin Genel Başkanın bu yönünü görüp de ona yakınlık duymamaları zordu... Ne yapmalı ki, sofra dostlukları bazı aşamalı mücadelelerde geçerli bir ağırlık sayılmaz ve sayılmamalıdır. Aradaki dostluk, dayanışma yerine, çaktırmadan birinin ötekisini kullanmasına yöneliyorsa, o dostluk elbette devam edemez. Nitekim bizimki de edemedi.

Bir akşam yine beraberdik. Çağlayangil girdi lokantaya. Bizi görünce hiç de soğuk olmayan nazik bir selâm verdi. Bir AP'liden aldığımız ilk yumuşak selâmdı bu... Sonra yanımıza

kadar geldi. Meclis'te ilk konuşmamı yaptığım günün akşamıydı. Hafif burundan sesiyle:

"Tebrik ederim," dedi. "Güzel konuştunuz çok..."

Sonra küçük bir noktalamayı da ihmal etmedi:

"Belki biraz aşırıydı ama. Eh o kadar da olacak..."

Yine selâmlar vererek ayrıldı yanımızdan.

Bizim siyasette bir âdet vardır. Karşı kamptan birisi gelip iltifat etti mi, bu iltifat aslında hoşa gider. Ama usule göre iltifatı edenin arkasından aleyhte söylemek gerekir.

"Kerata aklı sıra bizi tavlayacak," falan gibi.

Böyle bir şey söylemezsen kendi kampındaki sağlamlığını ispat etmiyormuş gibi görünürsün. İnsancıl bir âdet değildir ama böyledir. Bir CHP'li, bir AP'liye iltifat ettiği zaman da AP'li CHP'linin ardından aynı şeyi söyler. Bir AP'li bir CHP'liye iltifat etti mi CHP'li de AP'linin ardından aynı şeyi söyler.

Ama sonra da herkes en çok karşı kamptan aldığı iltifatı anlatır önüne gelene.

Bunu anlatmanın da bir usulü vardır. Mutlaka iltifat edene söve saya onu küçülterek anlatır:

"Yahu ne namussuz şu CHP'liler. Haberin var mı, ben konuştuktan sonra Grup Başkan vekilleri yanıma gelip elimi sıktı..."

CHP'liler de aynı biçimde konuşurlar:

"Başbakanla asansörde karşılaştık. Bir iltifat bize, bir iltifat... İçimden, ulan, dedim, hangi dağda kurt öldü..."

Ve böylece karşı kamptan dahi nasıl kendisine iltifat edildiği her rastlanana tekrarlanır...

Biz de usulü bozmadık. Çağlayangil uzaklaşınca:

"Bunlar böyle işte," falan gibi bir jest yaptık...

Oysa adam ötekilerden hiçbirinin göstermediği bir kibarlık göstermişti.

Ne kadar ilerici, ne kadar sağlam, ne kadar gerçekçi ve insancıl olursan ol, politikanın öyle küçük, pis, elinde olmadan uyulması zorunlu sinsi formülleri var ki ne kadar direnirsen diren onlara yine de bir yerde uyuyorsun... Bunun üstüne çıkabilmek için politikacıdan daha fazla bir şey olmak gerek.

En azından politika şöhretlerinin gözünü kamaştıramayacağı birisi... Bunun ise bazı kişiler için ne kadar zor olduğunu yakından biliyorum.

Bir politika şöhretine bir ömür atmış tutmuş kişilerin o şöhretin önünde nasıl ezilip büzüldüğünü çok gördüm. Bazısı da ezilip büzüldü denmesin diye inadına kasıldıkça kasılır. Ve arkasından da nasıl kasıldığını, lafı nasıl oturttuğunu anlatır. Bu şöhretler önünde sakin ve normal durabilen az insan tanıdım.

Kendi durumuma gelince... Daha başlangıçta bütün parti liderleriyle öylesine hırlaşmak zorunda kaldık ki, Meclis hayatı içinde İnönü hariç hiçbirine selâm melâm vermedik. İnönü'yü ise ta çocukluğumdan tanıdığım için önünde okul öğrencisi gibi durmaktan hiçbir zaman kurtaramadım kendimi. O da zaten konuşma yakınlığı yaratmaz, elimi gayet mesafeli sıkar ve hemen geçip giderdi.

Milletvekillerinin bu yönlerini yalnız milletvekilleri bilirler. Sözde birbirlerine karşı giriştikleri tozkoparan fırtınasının gerisinde psikolojik daha ne fırtınalar sürüp gider. Ve bütün bunların toplam özeti şudur: Bizde siyasetçilik henüz gerekli kişiliğe kavuşmamıştır...

Sosyalizmi Hızlandırmak İçin

Meclis açıldıktan sonra nihayet Onuncu Birleşimde Hükümet için güven oylamasına geçildi. Oylamanın sonucunu Başkan şu şekilde açıkladı:

Başkan: "Güven oylaması sonucunu yüce heyetinize arz ediyorum:

Oylamaya 436 arkadaşımız katılmış, 252'si kabul etmiş (Adalet Partisi sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) 172 ret, 10 çekimser oy kullanılmıştır: 2 de boş pusula çıkmıştır. Sayın Süleyman Demirel'in başkanlığında kurulmuş olan Bakanlar Kurulunun programına Yüce Meclisiniz güvenoyu vermiştir." (Adalet Partisi sıralarında "bravo" sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar).

Bundan sonra Süleyman Demirel mutlu ve güleç bir çehreyle koca gövdesine rağmen atik görünmek isteyen bir çeviklikle kürsüye çıktı ve teşekkür konuşmasını yaptı:

Başbakan Süleyman Demirel (Isparta): "Sayın Başkan, Yüce Meclis'in üyeleri,

Hükümetimize güveninizi izhar buyurmuş olmanızdan dolayı şahsım ve kabine arkadaşlarım adına şükranlarımı sunarım.

Büyük Türk milletine ve sizlere lâyık olmak için çalışacağız. (AP sıralarında alkışlar) Huzur içinde yaşayan mamur ve müreffeh Türkiye'nin yapılması, büyük milletimizin ıstıraplardan ve fukaralıktan kurtarılması gayretlerimizin mihrakını teşkil edecektir. Bunun gerçekleştirilmesine doğru atılacak

adımlarda ve kat edilecek mesafelerde Yüce Meclis'imizin itimadı, desteği, murakabesi, yardımları en mühim kuvvet kaynağımız olacaktır. Yüce Meclis'in sayın üyelerini selâmlarım." (AP sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Beş yıl önce söylenmiş olan bu sözleri okuyup aradaki zaman içinde olup bitenleri düşününce politikacı sözü ve vaadi ne demektir, insan daha bir iyi anlıyor...

*

Hükümet güvenoyu almış, fakat hâlâ daha Meclis Başkanlık divanı kurulmamıştı. Meclis yönetimi geçici kâtiplerle yürütülüyordu.

Neyse güven oylamasından sonra bu seçim de yapıldı.

Biz ise grup olarak Meclis içtüzüğünü öğrenmekle meşguldük. Herkeste bir konuşma hevesi vardı... İçtüzüğe göre konuşma fırsatının nasıl yakalanabileceği gözden geçiriliyordu... Bunun için en kestirme yollardan biri gündem dışı konuşma istemekti. Başkanın gönlü çekerse beş dakikalığına bir konuşma hakkı veriyordu.

Ali Karcı bu yolu hemen deneyip Meclis kürsüsünden sosyalist gücü bir an önce göstermeyi ve bu büyük güce kamuoyunun dikkatini çekmeyi aklına koymuştu. Gündem dışı konuşmalar oturum açılmadan oturumu yönetecek başkan yahut başkan vekillerine şahsen başvurarak, yahut bir pusula göndererek de istenebiliyordu. Karcı hızlı davranarak daha önce ya kendi gitmiş, yahut bir pusula göndermişti.

Oturum açılınca Başkan:

"Sayın Adana milletvekili Ali Karcı gündem dışı söz talebinde bulunmuşsunuz. Ne hakkında efendim? Lütfen daha evvel konu hakkında işaret buyurun," dedi.

Ali Karcı (Adana):"Liseyi bitirip üniversiteye giremeyen binlerce genç hakkında konuşmak istiyorum," diye cevap verdi.

Karcı kürsüye doğru pür ciddiyet yürürken biz:

"Haydi Karcı, arslan Karcı..." diye kendisini teşvik edici

fısıltılarla uğurluyorduk.

Karcı:

"Hükümetin üniversiteler nezdinde gerekli tavassutta bulunarak, istikbalin ümidi olan Atatürkçü gençlerimizin behemehal ve bu yıl hiç vakit geçirmeden yüksek tahsil imkânlarına kavuşturulmaları zorunludur.

Bu gerçek bir hürriyet düzeninin ve gerçek bir demokrasinin icabıdır. Bu bakımdan Hükümetin bu meseleyi gerekli süratle halletmesini önemle talep ederiz," (alkışlar), dedi.

Devlet Bakanı Bilgehan bu talebe cevap verdi ve o da konuşmasını şu cümleyle bitirdi:

"Gerçek Atatürkçü gençlerin yetiştirilmesi hususunda aynı hassasiyeti bizim de gösterdiğimize emin olmanızı rica ederek hepinizi saygıyla selâmlarım." (Soldan alkışlar)

Böylece sosyalist görevimizi o gün de Karcı'nın ağzından Meclis'te yerine getirmiş olduk.

*

Meclis'te konuşma yapıldığı günün ertesinde hemen gazetelere bakmak âdeti vardı. Herhalde Karcı da ertesi gün gazetelerde konuşmasının nasıl çıktığını görmek için bakmış olmalıydı.

Yapılan işin kamuoyuna nasıl yansıtıldığını izlemek de elbetteki hepimizin görevleri arasındaydı. Bu arada konuşmalarımız genişçe olarak sütunlara geçmişse ve hele adımız başlığa da çıkmışsa bütün bunların sosyalist akımın gelişmesine katkı yapacağını düşünerek büyük kıvanç duyardık. Ve bu kıvancı sık sık tadabilmek için de içtüzükteki konuşma imkânlarını boyuna gözden geçirirdik. Karcı hiç pörsümemiş hayaliyle sosyalist görevin ufuklarına renkli meşaleler tutardı. Sosyalizmin Türkiye'de nasıl hızla yayıldığını, Meclis'teki konuşmaların nasıl etkili olduğunu ve mutlaka çıkıp çıkıp konuşmak gerektiğini, gerekirse kendinin de hemen çıkıp konuşacağını o kadar candan anlatırdı ki, her seferinde:

"Aslan Karcı, yaşa Karcı," diye boynuna sarılasımız gelirdi.

Anadolu gezilerinde de gerçekten büyük emeği geçmiş bir arkadaştı Karcı. Arabasıyla bir fırlayıp çıktı mı dört tarafı harmanlar, partiye üyeler kaydederdi. Bu yüzden bazen gerici kuvvetlerle başı derde girdiği de olurdu. Bir seferinde otelini sarmışlar, bir başka seferinde kahvede sandalyeyle kafasını nişanlamışlardı. Ama yine de çok hızlı gelişiyordu sosyalist akım. Ve özellikle Meclis konuşmaları çok yararlı oluyordu buna. Halk Meclis saatlerinde radyolarının başında hep sosyalistlerin ne diyeceğini dinliyordu...

Ve bu nedenle içtüzüğü boyuna kurcalayıp duruyorduk. Yapmaya niyetlendiğimiz konuşmaları ya özel olarak Genel Başkan'a danışırdık ya grup toplantısında ortaya koyardık.

Bir onaylama sağlayamazsak keyfimiz kaçar:

"Tam konuşmanın zamanı ama birader derdimizi anlatamadık ki arkadaşlara..." diye hayıflanırdık.

Bir de konuşursak konuşmamızın yerini ertesi gün gazetelerde bulamazsak basına öfkelenirdik...

Bunların yanında halkın bizleri ne kadar tanıyıp tanımadığını da kolaçan etmeye önem verirdik.

Örneğin benzinciden benzin alırken adımızı söylemişsek ve benzinci de bizi tanımışsa bu da sosyalizmin hızla gelişmekte olduğunun kesin bir işareti sayılırdı. Ve bu da dostlara:

"Adam beni hemen tanıdı," diye tekrarlanırdı.

Yani böyle hoş tarafları da vardı sosyalist milletvekilliğinin...

Dış Geziler

Milletvekilleri arasında dış gezilere karşı her zaman aşırı bir eğilim vardır. Bu konuda çeşitli kulisler döner, çeşitli klikler kurulur. Bu geziler yanında bir de uluslararası komisyonlara ne yapıp yapıp her zaman üye seçilen gediklilerin durumları gerçekten değer incelemeye...

Parlamentolar arasında karşılıklı davetler olur. Bu davetleri her ülkede karşılıklı olarak ayarlayan, düzenleyen, hazırlayan kişiler vardır. Böylece bütün yeryüzünde beleşinden bir gezi trafiğidir yürür gider.

Bir gün Meclis'te bir milletvekili:

"Arjantin'le parlamentolar arası dostluk derneği gibi bir şey kursak iyi olur," diyordu.

"Nerden geldi aklına Arjantin," dedim.

"Arjantin'le henüz karşılıklı davet hiç yapılmamış. Biz böyle bir şey kurarsak, onlar da kurarlar. Sonra onlar bizi davet eder, biz de onları. Fena mı bedava tarafından Arjantin'i görmüş oluruz."

Bir yabancı parlamentodan davet geldi mi her parti grubu davete gidecek temsilcilerini tespit ederdi. Bizim grubun da bir arkadaş göndermek hakkı vardı. Gidecek arkadaşı kura ile seçerdik. Ben kuraya katılmayacağımı peşin peşin söylemiştim. Yolda AP'lilerle aramda bir tatsızlık çıkacağından emin olduğum için ortaklaşa yapılan gezilere katılmak istemiyordum. Onun için beni kuraya koymazlardı.

Hatta bir seferinde Batı Almanya'nın davetine katılacak arkadaşı seçerken yanlışlıkla benim adım çıkmıştı kuradan. Dostlar:

"Haydi haydi, git işte canım," demişlerdi.

"Yok," dedim, "gezi işkence olur. Ben nasıl olsa biliyorum Almanya'yı, başka bir arkadaş gitsin."

Dış geziler için adı kuradan çıkan arkadaşı herkes kutlardı. Başka gruplarda bu yoldan epey yer gezmiş kişiler vardı. Sonra dönüşte herkes birbirinin falsosunu anlatırdı.

"Seninki adamların ziyafetinde sarhoş olmaz mı? Tutturdu Türkçe nutuk söyleyeceğim diye... Yapma, etme dedik, dinletemedik. Başladı nutuk söylemeye... 'Bu topraklarda atalarımızın nallarının izi vardır. Aranızda bizlere benzeyen kişiler görürseniz babalarını dedelerimizin arasında arayınız.' Hem nutuk söylüyor, hem de nutkunun çevrilmesini istiyordu. Neyse dil bilen bir arkadaş nutku çevirirken sözleri idare etti. Sizlerle tarihsel dostluğumuza yeni yakınlıkların eklenmesinden mutluyuz, falan gibi bir şeyler söyledi..."

Bu falsoların anlatılması çok hoşa giderdi. Herkes başkasını kendinden daha hırt olarak görmenin zevkini tadardı. Sonra sıra çapkınlıkların anlatılmasına gelirdi.

Belkemiğinden hasta bir senatör galiba bir Macaristan gezisinde bir kızla arkadaşlık kurmuş. Kızla bir otele giderlerken senatör daha önceden arabanın arkasına yerleştirdiği geniş bir tahta parçasını bagajdan çıkarıp koltuğunun altına almış. Kız:

"Bu tahta da ne," diye sormuş.

Senatör işaretler yaparak Tarzancayla belkemiğinin hasta olduğunu, ancak böyle sert bir tahta üstünde yatabildiğini anlatmış... Ve bir kolunda kız, bir kolunda kocaman tahtası öyle girmişler otele.

Sosyalist ülke davetlerine katılan arkadaşlar, AP'lilerin bu ülkelerdeki şaşkınlıklarıyla hayranlıklarını naklederler ama Türkiye'ye gelince tam zıddını söylediklerini belirtirlerdi. Bu arada bizim partiden giden arkadaşlara bu ülkelerde daha bir içtenlik gösterildiğinin de altı çizilirdi. Giden arkadaş:

"Ben de Türk sosyalistiyim, dedim."

O zaman mihmandar:

"Ya , dedi, kadehini kaldırdı... " diye gördüğü içtenliği ballandırırdı.

Uluslararası komisyonların gediklileri başında o zamanlar Kasım Gülek vardı. Ne yapmış etmiş kendisini Avrupa'daki uluslararası birtakım komisyonlara seçtirmişti. Arada sırada gündem dışı söz alır, bu komisyonlarda gösterdiği faaliyetler hakkında bilgi verirdi. Örneğin şöyle derdi:

"Sayın arkadaşlarım; Avrupa Konseyinin Hukuk Komitesi toplantısında bulundum, huzurunuzda izahat vermek için bulunuyorum. Avrupa Konseyi Hukuk Komisyonu'ndan, Kıbrıs konusunda bir anlaşma vaki olduğu takdirde insan haklarının korunmak için ne gibi hükümler mevcut olması yolunda sorulan bir mütalaa müzakeresi açıldı." vs.

Ve devam ederdi:

"Muhterem arkadaşlar, aynı zamanda NATO Parlamenterleri Toplantısı'nda bulundum. Bundan iki sene evvel NATO parlamenterleri, NATO'nun Güney Amerika'nın gelişmemiş memleketlerine yardım konusunda bir komisyon kurmuş ve faaliyette bulunmuştu. Bizim teklifimiz de yalnız NATO dışı değil evleviyetle NATO içinde gelişmemiş memleketlere NATO'nun yardımı lazımdır yolundaki mütalaamız ve bu yolda bir komisyon kurulması hususundaki teklifimiz üzerine kurulan başkanlığına New-York Senatörü Jawits'in ve ikinci başkanlığına benim seçildiğimiz komisyonun toplantısı idi."

Benim anladığım uluslararası komisyonlar boyuna komisyon üretiyor ve her komisyon yeni gezilerin gerekçesi oluyordu. Ekmek elden su gölden birçok kişi geçinip gidiyordu bu işten...

Meclis'te de bu dalgayı çakmış olanlar vardı. Bunlar kendilerinin yabancı dil bildiklerini, onun için daima kendilerinin gitmesi gerektiğini öne sürerlerdi.

Dil bilmeyenler ise:

"Yabancı dil önemli değil, bize de bir tercüman verirsiniz, biz de gideriz,' diye bunlara karşı çıkarlardı.

Hoş, Meclis Albümüne bakılınca yabancı dil bilmeyen kimse de pek yoktu galiba. Hiç değilse küçük biyografi notlarının altında "az İngilizce" diye yazarak. "Yes.No. Thank you" demesini bilmek bu az İngilizceye dahildi.

Türkiye demokrasisi bu az İngilizceyle Amerika'nın en büyük dostu olmuştu. Kazara bir de çok İngilizce bilse acaba nesi olurdu? .. Bunu hiçbir zaman kestiremedim.

Meclis Komisyonlarında

Meclis'te bir de komisyon çalışmaları vardı. Bu komisyonlara hangi partiden kaç kişi gireceği daha önceden tespit edilir ve partilerin gösterdiği adaylar liste liste basılırdı. Komisyon seçimleri, konuşma kürsüsünün üstünde komisyon sayısı kadar dizilmiş sepetlere önceden basılmış listeleri atmaktan ibaretti.

Bir bloknot halinde bütün milletvekillerine dağıtılırdı bu listeler. Bloknottaki listelerle kürsü önündeki sepetler aynı sıraya göre düzenlenmişti. Seçime geçildi de herkesin adı okunmaya başladı mı, bloknotu alır kuyruğa girerdin; birinci listeyi birinci sepete, ikinci listeyi ikinci sepete, üçüncü listeyi üçüncü sepete atardın. Böylece yirmi dört sepet sırayla ağzına kadar dolar, milli irade Meclis komisyonlarını seçmiş olurdu.

Bazıları, listede kızdıkları kişiler varsa, onların adlarını silerlerdi. Bu silme sonucu değiştirmez, olsa olsa sayısını azıcık azaltırdı.

Komisyonlar kurulunca başkanlarını, sözcülerini, kâtiplerini kendileri seçerlerdi.

Bizim grup küçük olduğu, daha doğrusu komisyonların sayısı bizim grubun sayısından fazla olduğu için, bazılarımız iki komisyona birden aday gösterilmiştik. Örneğin ben hem Anayasa Komisyonuna, hem Sayıştay Komisyonuna seçilmiştim.

Önceleri ilk heves Anayasa Komisyonuna muntazam

şekilde devam ediyordum. Upuzun, koskocaman bir masanın çevresinde oturuyorduk. Sigara, çay, kahve, gazoz, ayran içmek serbestti. Komisyon üyeleri, elbiselerinin rengi kaçmış terbiyeli odacılara:

"Oğlum bir çay, oğlum bir kahve..." diyorlardı. Konuşmacılar, komisyonların ihtisas organları olduklarını buralarda siyasi hesaplardan çok, ihtisasın ağır basması gerektiğini belirtiyorlardı. Herkes ciddi bir yüzle:

"Doğru elbette, gayet tabii," diyordu.

Ancak oylamalardan, AP'liler hep birlikte parmak kaldırıyorlar, sayıları da daima fazla olduğu için kararlar hep onların arzusuna göre çıkıyordu.

Milli irade çoğunluğa göre tecelli ettiği için, biz azınlıktakiler parmak kaldırıp söz isteyip havaya konuşmuş oluyorduk.

Yavaş yavaş komisyonlar beni sarmamaya başladı. AP'liler de öyle buz gibi duruyorlar, medeni ölçülerin gereği olan bir yakınlık dahi göstermiyorlardı. Yakınlık gösterir gibi olan birkaç kişi ise, biçimine getirince akılları sıra küçük iğnelemeler yapıyorlar, herkesin ilgisini çekecek bir ses yükseltişiyle:

"Komünistler niye Allaha inanmaz kuzum? " gibi sorular soruyorlardı.

CHP'liler içinde yakın dostlarım vardı. Ben de onlarla haşır neşir oluyordum. Milletvekilliğim süresince bu dostların göstermiş oldukları yakınlığı hiçbir zaman unutmayacağım. Kendileriyle de tartıştığımız çok olurdu. Ama beni hiçbir zaman göz göre göre AP çoğunluğuna ezdirmediler. Gün geldi gece sabahlara kadar yanımdan ayrılmadılar, gün geldi beni savundular, gün geldi sille tokat dövüşe dahi giriştiler.

Bir seferinde Ferda Güley, Meclis kürsüsünden dokunulmazlığımın kaldırılamayacağını belirtirken:

"Çetin bizleri de beğenmez. İşte yazısı burada. Bizler için de burjuva revizyonistleri, der. Ama bu da onun görüşüdür. Buna alışmalıyız," diyordu.

CHP'nin siyasi tutumunu en sert dille eleştirdiğim günlerde

dahi CHP'deki dostlarımla aramızdan hiçbir kara kedi geçmedi. Olsa olsa bazıları:

"Yahu sen de amma veriştiriyorsun," derlerdi.

Bazıları da:

"Aslında sapına kadar haklısın," derlerdi.

İçten söylerlerdi, dıştan söylerlerdi. Ama söylerlerdi. Çayı da ısmarlarlardı. Fıkra da anlatır, kahkahayı da basarlardı.

*

Yazı hayatımda manen en yorulduğum zamanlar, İnönü'yü eleştirmek zorunluğunu duyduğum zamanlar olmuştur. Sola karşı o kadar ağır ve haksız çıkışlar yapıyordu ki, kişisel olarak göstermiş olduğu ilgileri unutmak gerekiyordu. Bu da aslında manen kahrediyordu beni. Yürütmek istediği politika temelinden yanlıştı. Ama yıllarca önce bir araba kazası geçirdiğim zaman hastaneye yaveriyle telefon ettirip hatırımı soran da oydu. Beni savunmak için Meclis koridorlarında gece yarılarına kadar bir sandviç yiyip, bir çay içerek bekleyen de oydu.

Bu anıları, söylediği nutuklardaki "Sol serseriler, sol haytalar, vatan savunmasıyla ilişkisi olmayanlar" sözleriyle yan yana getirilince ve onunla başlamış olan Amerikancı politikanın memleketin başına açmış olduğu belâları da her gün biraz daha derinliğine gördükçe, yazı namusuyla kişisel şükran borcunun çelik kıskacı arasında kalıyordum. Ve içimde fısıldayıp duran nankörlük ithamını sineye çekip, inandığımı yazmayı tercih ediyordum.

*

Meclis komisyonlarından ayağımı usul usul kestim sonunda. Yani komisyon üyesi olarak kestim. Yoksa bütün milletvekilliğim süresince boyuna dokunulmazlığım kaldırılmak istendiği için, sanık olarak Anayasa ve Adalet Karma Komisyonunun en devamlı müşterisi bendim.

İleride o komisyon toplantılarının da nasıl geçtiğini anlatacağım.

Komisyonlara üye seçilip de komisyonların semtine bile uğramayan daha birçok milletvekili vardı.

Komisyonlarda çoğunluk sağlanamayınca komisyonun odacısı aşağı salonlara iner, onları arardı.

"Efendim çoğunluk sağlanamıyor da, teşriflerinizi rica ediyorlar," derdi.

"Peki geliyorum şimdi," deyip burun kıvırırlardı.

Ve bir süre sonra çoğunluk yapmak için giderlerdi komisyona. Ancak bu sefer de daha önceden gelmiş olanlar, canları sıkılıp komisyondan ayrıldıkları için yine çoğunluk olmazdı.

Meclis bu rahat havasıyla biraz da sınıfta çakma tehlikesi olmayan bir okula benzerdi. Kaytarmak da serbestti, kaytarmamak da.

Ve hele üç ayın sonu geldi mi on iki bin küsur papellik o küçük çekleri ne de güzel verirlerdi. Odacılar paltonu tutar, polisler selâma dururdu. Telefonla herhangi bir genel müdürü aradın mı adının önüne bir de "falanca ilin milletvekili" sıfatını bomba gibi yapıştırırdın.

Bunun tadından bir türlü vazgeçemeyenler, durumu kritik gördükleri zaman:

"Yoo... Demokrasisiz olmaz!.. Millet alıştı bu demokrasiye," derlerdi.

Yalnız, işte milletvekilleri arasındaki fark, demokrasinin vekillere milletten çok daha fazla yaramış olduğu idi.

Meclis Çalışmalarından Örnekler

Meclis Başkanı seçilmiş, Hükümet programını okuyup güvenoyu almış, Meclis Başkanlık Divanının ve Meclis komisyonlarının seçimi tamamlanmış ve Meclis normal çalışmalarına başlamıştı. Bu normal çalışmaların başlayabilmesi için de Meclis'in açılmasından itibaren bir aylık bir zaman geçmişti...

Bu normal çalışmanın ne olduğunu gösterebilmek için 24 Kasım 1965 çarşamba gününe rastlayan 14. Birleşimin fihristinden bazı örnekler veriyorum.

1. Eskişehir Milletvekili Ertuğrul Gazi Sakarya'nın ant içmesi.

Meclis 22 Ekim 1965'te açılmış ve milletvekilleri de o gün ant içmişlerdi. Ama henüz daha Meclis'e gelmediği için ant içmemiş milletvekilleri de vardı. Bunlar peyderpey Meclis'e geldikçe kürsüye çıkıp ant içiyorlardı. Eskişehir Milletvekili Ertuğrul Gazi Sakarya'da da ant içmek, 14. birleşimde nasip olmuştu.

2. Kastamonu Milletvekili İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun İstiklâl Savaşı'mız sırasında Türk düşmanlığı ile ortaya çıkmış olan İzmir Patriği Hrisostomos'un Atina'da dikilen heykeli üzerine milli hislerimizi rencide eden yazılar yazılması dolayısıyla, bunun insanlık ve iyi dostluk münasebetlerine olan aykırılığını belirten demeci...

Gerçi Yunanistan'la Nato'da Türkiye'yi savunmak için ortaklığımız vardı ama Yunanistan yine de arada sırada İzmir

Patriği Hrisostomos'un heykelini falan dikince bize veriştiriyordu. Yılanlıoğlu'da bunu duymuş, gündem dışı söz alarak Yunanistan'a veriştirmek istemişti.

Yılanlıoğlu kürsüde şöyle diyordu:

"...Kasım günü Atina'da 'Nea Simirna'Yeni İzmir adındaki semtte eski İzmir Metropoliti Hrisostomos'un heykel kaidesine Türk düşmanlığı dolu ibareler yazılmış bulunmaktadır. Bunlar 'Tiranların gururunu parçaladın', 'Cellâtların gazabını cesaretle karşıladın', 'Milletinin uğrunda canını isteyerek feda ettin', "Şehrin, Yeni İzmir'in Yunanlılığını korudun" gibi cümlelerdir. Bu kabil davranışlar Nato ittifakına ve Türk-Yunan dostluğuna saplanan yeni bir hançerdir."

Yılanlıoğlu şöyle devam ediyordu:

"Yakın tarihte, tekrar tekrar Türklerin karşısında perişan olarak onun merhametine sığınanların yeni yeni hayallerle harekete geçişleri kendileri için büyük bir hüsran olacaktır. Yunanlı dostlarımıza o zaman, 'Seyretmede bir kafile Türk ordularından, / Şarkın ebedi fecrini İzmir sularından' demiştik. Hatırlatırız. Unuttularsa bir kere değil bin kere daha söyleyecek ve yapacak kudrette olduğumuzu da belirtmek isteriz." ("Bravo" sesleri).

Yılanlıoğlu'nun bu demecine rağmen üç yıl sonra Kıbrıs sorunu çatallaşmış ve Johnson'un arabulucusu bir avukat Türkiye'ye gelerek ortalığı yatıştırmaya çalışmıştı.

Bu hamasi demeçten sonra 14. birleşimin fihristinde şu demeçler yer alıyordu:

3- Erzurum Milletvekili Nihat Pasinli'nin Tekman ilçesinde geçen yıl ölümlere sebep olmuş olan bulaşıcı hastalığın aynı şiddetle hüküm sürmeye başlaması dolayısıyla esaslı tedbirler alınması ve Karayazı ve Tekman ilçelerinde birer küçük ecza dolabının bulundurulmasına dair demeci...

4- Kırklareli Milletvekili Hasan Uzun'un komisyonlar üyelerinin toplantılara katılmamaları yüzünden komisyon başkanlık divanlarının kurulamadığına dair demeci.

Bu demeçler biraz daha milletvekillerinin radyolardan adlarını duyurmaları ve seçmenlere kendilerini hatırlatmaları içindi. Meclis'te bu tür gündem dışı konuşmalara "Seçmene selâm" adı verilirdi.

14. Birleşimde bir de dikkatimi çeken bir sözlü soru vardı. Antalya Milletvekili İhsan Ataöv, Antalya'daki Elektrometalurji Sanayii Şirketinin iflâs halinde olduğu hakkındaki yayının doğru olup olmadığını soruyordu...

Bu sözlü soruyu görür görmez durumu Etibank'tan incelemiştim. Adı geçen şirket bir Fransız şirketiydi, iflâs halindeydi. Etibank ise bu şirkete verilen ferrokrom işletme yetkisini kendisi ele almak istiyordu. Antalya milletvekili İhsan Ataöv de bir sözlü soruyla Fransız şirketinden yana çıkıyor, şirketin iflâstan kurtarılmasını, sermayesinin artırılmasını istiyordu. Ve Meclis kürsüsünden şöyle diyordu:

"Muhterem arkadaşlarım, Toros dağlarının altı değerlendirilmemiş ferrokrom madenleriyle doludur. 1957 senesinde krom madenlerini taş halinde yurt dışına çıkarmak, satmak ve memlekete döviz kazandırmak, yeraltı zenginliklerini değerlendirmek mümkün olmadığı için, bunu ferrekrom haline getirip, bundan memleketi nasipdar etmek düşünülmüş ve Fransız Peşina şirketi ile bir ortaklık yapılmıştır...

"Bu müessese 30 milyon sermayeli; sermayesinin 70 milyona çıkarılması için hazırlık yapılmış ve 70 milyonluk Toros dağlarının altındaki krom madenlerini değerlendirecek. Türkiye'de yabancı sermayenin en müspet sahaya intikal ettiği bir meselede şirketi iflâsa götürür bir talepte bulunmak Türkiye'den yabancı sermayeyi kovmak arzusundan başka bir şey değildir. Peşina şirketi Türkiye'de bütün incelemelerini yapmış, hem öyle ki, gelmiş, Antalya denizinin derinliği kaç kulaçtır, rüzgârla hangi istikametten akar, madenleri getirecek kamyonlar için yol yapmak kolay mıdır, diye bu kadar kalınlığında bir etüt yaptıktan sonra şirket mukavelesini yapmış ve temele harcı koymuş."

Gazetede de bu konunun üstüne gittim. Meclis'te bazı AP milletvekillerinin yabancı şirket avukatlığı yaptığını öne

sürdüm. Ataöv Fransız şirketi için istediği sermayeyi koparamadı zannediyorum. Kürsüden de kendisine birkaç defa:

"Bir daha Fransız şirketlerinin avukatlığını yapma," diye bağırdım...

O sırada pek sesini çıkarmadı. Ama bir biçimine getirip bir gece oturumunda kürsüden anama sövdü. O küfürlere oturduğum yerden verebildiğim cevap Meclis tutanaklarında bir kelime ile kayıtlıdır:

"Çüş..."

Ne yazık ki, Meclis, Hrisostomos'un heykeli için söylenen nutukları bravo diyerek dinliyor ama yabancı şirket avukatlığına karşı aynı hassasiyeti göstermiyordu. Olağan karşılıyordu bunu. Ve biz buna karşı çıkınca da işini bozduğumuz kişiler, fırsatını bulunca Meclis kürsüsünden anamıza sövüyorlardı. Ve bunu vatanperver oldukları iddiasıyla yapıyorlardı. Bizim ise sosyalist olduğumuz için anamıza sövülmesi, mübahtı.

Ve daha böyle işin gerçek yüzünü yansıtan sayısız ibret belgeleri vardı Meclis tutanaklarında...

Osmanlı Meclisi İle Kıyaslama

Vaktiyle Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında da sosyalis mebuslar vardı. Sosyalist mebuslar kürsüye çıktıkları zaman öteki mebuslar onlara bağırır çağırır, konuşmalarına pe imkân vermezlerdi...

1908 Osmanlı Parlamentosu'yla 60 yıl sonraki Türkiy Cumhuriyeti Parlamentosu'nu daha iyi kıyaslamak için Meclis-i Mebusan tutanaklarından bazı örnekler sunuyorum.

Sosyalist mebuslardan Artin Efendi: *"İşçi ile sermayecilerin karşılıklı görevlerini tâyin ve yekdiğerine nisbetle meşru hukuklarını temin edebilecek bir özel kanuna* ihtiyaç olduğunu söylüyordu.

Bu görüşü destekleyen Konya Mebusu Zeynelabidin Be şöyle diyordu:

Zeynelabidin Bey (Konya): "Efendim şu işin ehemmiyet fevkalâdesi vardır. Şunu vakit ve zamanında çıkaralım. Bu kadar amelenin sefaletlerine bir nihayet verelim. Her vaki onların aleyhinde uğraşıyoruz. Onların lehinde olmak üzere d şunu bu sene çıkaralım."

Kozan Mebusu Muradyan Efendi de, *"İşçilerin çalışm saatlerinin düzenlenmesi hakkında özel bir kanun"* tekli etmişti.

Kütahya Mebusu Ferit Bey, bu kanun teklifi için şöyl diyordu:

Ferit Bey (Kütahya): "... Yalnız bu münasebetle bir şey ar

etmek istiyorum ki acaba bu kanunun bu tarzda tertibine hükümet muvafakat ediyor mu? Ve esasen böyle bir kanun tanzim ediliyor mu? Çünkü kanun âdeta İştirakiyûn'un arzu eylediği kanunlardan biri demektir...

Acaba bu Meclis de bu meselenin bir sosyalist meselesi olduğunu takdir ederek mi yapıyor, yoksa takdir etmeyecek mi? ..."

Bu arada Ankara Mebusu Talât Bey'e cevap veren Varteks Efendi de şöyle diyordu:

Varteks Efendi (Erzurum): "...Talât Bey, rica ederim darılma. İki söz söyleyeceğim, diyeceğim ki sosyalizmin aslı esasını bilmeyen adamlar, sokakta şurada burada işitilen lakırdıları burada söylemesinler." (Gürültüler)

Reis: "Geçen gün Ziraatten gelen bir zatın ağzından çıkan bu 'Sokakta toplanmış' lakırdısını Meclis reddetmişti. Onun için bunu şimdi tekrar reddederler."

Sosyalist sözü Meclis-i Mebusan'da da sık sık tartışmalara yol açıyordu.

Mecdi Efendi (Karasi): "Eğer sosyalizmden bahsolunacaksa ben de söz alayım. Esasını burada halledelim. Bu meselenin ne münasebeti var, mesele ne ise onu halledelim."

Reis: "Efendim sosyalizm meselesi bitti."

Muradyan Efendi: "Gerek Zöhrap Efendi ve gerek Varteks Efendi lüzumundan ziyade ümit ediyorlar. Bugün hiçbir devlet, hiçbir hükümet yoktur ki sosyalist lehinde söylesin." (Gürültüler)

Reis: "Efendim, Muradyan Efendi henüz söze başladı, meramını anlamadan itiraz ediyorsunuz. Bırakın bakalım ne söyleyecek? ..."

Hacı Bayram Efendi (İçel): "Reis bey, bu sosyalist ne demek?.. Biz bunu dinlemeyiz."

Reis (Muradyan Efendi'ye hitaben): "Rica ederim, lütfen madde hakkında söyleyin."

Muradyan Efendi: "Efendim niçin (iktidarın) lehinde söylendiği zaman dinleniyor da, aleyhinde söylendiği zaman dinlenmiyor." (Gürültüler, "sadede gel" sadaları)

Muradyan Efendi: "Verginin müterakki olmasını istemeyen efendiler söylüyorlar. İsteyen efendiler ne söylüyorlar? Diyorlar ki ne vakit müterakki üzerine vergi alınırsa o vakit memleket terakki eder. Bunu her bir sosyalist söyleyebilir. (Gürültüler) Günah mı? Sosyalistlik nedir? " (Şiddetli gürültüler)

Varteks Efendi (Erzurum): "O istibdat zamanı geçti." (Şiddetli gürültüler) (Bu esnada Erzurum Mebusu Varteks Efendi ile Gerek mebusu Tevfik Efendi arasında münazaa zuhur etmek üzere iken diğer mebusan mani olmuşlardır).

Reis: "Efendim âdettir, her memlekette sosyalistlikten bahsolundu mu gürültü olur, rica ederim gürültü etmeyin." ("Maddeye dair söylesin. Sosyalistliği dinlemeyiz" sadaları).

Konstantin Konstantinidi Efendi (İstanbul): "Sosyalist kapitalist hakkında söylemeyin."

Muradyan Efendi: "Başka lugat söyleyeyim, iştirakiyun diyeyim."

Reis: "Müzakereyi kâfi görenler ellerini kaldırsın. (Ekseriyet) kâfi görüldü."

Davargaryan Efendi: "Efendim bir sözüm vardır. Sosyalistlikten bahsetmeyeceğim."

Reis: "Müzakereyi kâfi gördüler efendim."

*

AP Senatörü Fethi Tevetoğlu, arada sırada sosyalizm aleyhinde kitaplar çıkararak bunları özellikle resmi dairelere satmaya çalışırdı. Kitaplarından birine sosyalizmin her zaman Türkiye'de reddedilmiş olduğunu ispat için Meclis-i Mebusan tutanaklarından yukarıdaki parçaları almıştı.

Bir gün Meclis kitaplığında bir kitap arıyordum. Aradaki kitap raflarından ötürü benim orada olduğumu görmeyen iki AP'li milletvekili, Tevetoğlu'nun kitabını karıştırıyor ve eski tutanakları okuyorlardı. Bir tanesi::

"Görüyor musun," dedi, "hiç değişmemiş bu sosyalistler... Ta o zaman da yine, yok amele, yok sermaye, yok vergi

işlerini kurcalıyorlarmış.."

Öteki:

"Her zaman ortalığı karıştıracak konulardır bunlar da, ondan," dedi.

Arkadaşı:

"Ne olacak,"dedi,"hepsi itoğlu it, namussuz."

Ben de içimden, altmış yıldan beri hiçbir şeyin değişmediğini,1908'de sosyalistlere nasıl saldırıyorlarsa bugün de tıpkı öyle saldırdıklarını düşünüyordum...

Onlara göre sosyalistler değişmemişti, bize göre komprador faşizmi...

Döne dolaşa hâlâ daha altmış yıl önceki Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının bulunduğu düzeyde bulunuyorduk. Her iki devrin de tutanakları bunu apaçık ispat ediyordu.

Taktikler

Meclis'te çeşitli parlamento taktikleri vardı. Bu taktiklerle gerçekler ne kadar ortaya çıkardı bilmiyorum ama siyasetçiliğin büyük ölçüde basmakalıp kurnazlıklarından ibaret olduğu iyi çıkardı ortaya.

Örneğin iktidar, muhalefet sözcüsüne cevap verirken:

"Arkadaşımız şöyle dediler. Kendilerinin bu iddialarını ispat etmeleri gerekir. İspat edemezlerse haysiyetsiz ve şerefsizdirler," gibi ataklar yapardı.

Muhalefet sözcüsü de parmağını kaldırır:

"Derhal ispat edeceğim, söz istiyorum," derdi.

O sırada iktidar milletvekillerinden bir yeterlilik önergesi gelir ve önerge kabul edilerek muhalefet sözcüsüne konuşma imkânı verilmezdi.

Böyle durumlarda önergenin aleyhinde söz alarak iktidara veriştirmek âdeti vardı. Ancak önergenin aleyhinde konuşmak için de daha önceden başkaları söz almışsa muhalefet sözcüsü yırtınır, çırpınır ama kürsüye çıkamazdı. Böylece iktidar muhalefet sözcüsüne galip gelmiş olurdu.

Bana karşı da çok yaparlardı bu oyunu. İktidar sözcüsü bizim partiye, bazen de şahıslarımıza atar tutar, hepimizi komünistlik, Rus ajanlığı, gayrı milli olmakla suçlardı. Cevap vermek için biz söz isteyince de yeterlilik önergesi gelirdi. Önergenin aleyhinde konuşmak imkânını dahi:

"Başkaları sizden daha önce söz istediler," gerekçesiyle

kapatırlardı.

Kimin kimden daha önce söz istediğini Başkanlık bilirdi sadece. Siz daha önce söz istemiş olsanız dahi, Başkan bunu görmezlikten gelebilirdi.

Buna karşılık:

"Sataşma var, mutlaka cevap vereceğim," diye direnebilirdiniz.

Başkan:

"Başkanlık olarak bir sataşma görmüyoruz," derdi.

Ve yine siz sataşma olduğunda direnirseniz, iktidar sözcüsünün konuşmasında size karşı sataşma olup olmadığını Başkan oya koyardı. İktidar çoğunluğu da sataşma yok, diye parmak kaldırırdı.

Öfkelenir, homurdana homurdana dışarı çıkardınız. Bölükbaşı bu klasik taktikle kendisine söz verilmediği zaman hırslanır, elini havaya kaldırıp iktidar grubuna doğru, "Yuh olsun ervahınıza!" diye bağırırdı. Daha çok bağırırsa, iktidar grubundan bazı kişiler üstüne doğru koşarak kavga çıkarırlardı. Millet Partililer de onların üstüne yürürdü. Bölükbaşı'nın birkaç defa böyle durumlarda "Bırakın yiyeyim hepsini" gibilerden üstüne gelen AP'lilere doğru koşarak tekme atmak istediğini görmüştüm. Bir yandan da kan ter içinde soluk soluğa:

"Namussuzlar, reziller..." diye bağırmaya devam ederdi.

Araya milletvekilleri girerler, Bölükbaşı'yı dışarıya çıkarırlardı. Bölükbaşı dışarı çıkınca bir koltuğa oturur ve çevresine toplananlara iktidarın ne kadar aşağılık olduğunu anlatırdı. Bazen de demeç verirdi gazetecilere:

"Bir fazilet rejimi olan demokrasiyi faziletsizlik yarışının şampiyonları yürütemez. Papazın arkasında namaz kılanlar Müslümanlıktan bahsedemezler," diye...

*

Bir başka taktik, konuşma sürelerini kısıtlama önergesi göndermekti. Gensoru önergelerinin gündeme alınıp

alınmaması konuşmalarında, iktidar milletvekilleri konuşmaların yirmi, on beş, on, hatta beş dakikayla sınırlanmasını teklif ederlerdi. Kısıtlama on beş dakikadan daha aşağıya inince muhalefetin salon terk etmesi jestine gidilirdi. Meclis'i terk ederken de:

"Sizleri tarihi sorumluluğunuzla baş başa bırakıyoruz..." diye bağırmak âdetti.

Dört yıl içinde iktidarı, tarihi sorumluluğuyla bilmiyorum kaç defa baş başa bıraktık. Herhalde bir düzineden fazla. İktidar tarihi sorumluluğuyla baş başa kalınca çoğunluğu sağlamak için salona kendi grubundan girmemiş milletvekillerini çağırır, daha olmazsa Meclis'e gelmeyenlere de telefon ederdi.

Çünkü salonu terk ederken içerde beş muhalif milletvekili bırakıp, önergenin oylanması sırasında yoklama istemek ve çoğunluk yoksa oturumu tatil ettirmek imkânı vardı. Beş milletvekili oylama sırasında ayağa kalkarak yoklama istedi mi, Başkan yoklama yapmaya mecburdu.

Ayrıca kürsüde konuşma taktikleri de vardı. Yumuşak başlayarak, iktidar grubunu ayağa kaldırmadan söze girişmek ve sonradan sertleşmek bunlardandı. İktidar grubu bağıra çağıra ayağa kalkıncaya kadar sen lafını etmiş olurdun.

Bu taktikle konuşanlar kuliste övünürlerken:

"Horoz şekerinin önce şeker kısmını gösterip, arkasından çomağını soktum," derlerdi.

*

Bakanların konuşma taktiği ise daha başkaydı. Onlar da bir sözlü soru karşısında sıkıştılar mı:

"Arkadaşlarımız neden daha önce bana gelerek bu bozuklukları haber vermemiş, anlayamıyorum," derlerdi... "Lütfedip bir kahvemi içmeye gelselerdi, gereken tedbirlerin daha o zaman derhal alınmış olacağını göreceklerdi."

Bu sözlerle bakanın iyi niyeti ispatlanmış olur, grubu da kendisini alkışlardı.

Bütün bu taktikler sadece grup sözcüleriyle bakanlar arasında cereyan eder, öteki milletvekilleri kendi gruplarına ait taktiklerin figüranlığını yapardı.

Konuşma sırasında grup sözcülerine öncelik tanındığından ve her zaman da aşağı yukarı aynı sözcüler kürsüye çıktığından dört yıl içinde yemin etmek hariç bir kere kürsüye çıkmamış olan birçok milletvekili vardı.

Bundan özellikle grubu olmayan bağımsız milletvekilleri yakınırlardı. Kasım Gülek'le, Ahmet Tahtakılıç kazara kürsüye çıkma imkanı bulurlarsa:

"Grup sözcülerinden başkası konuşamıyor ki bu Meclis'te," derlerdi. "Sözcüler de toplanıp kendi aralarında konuşsunlar. Bunun için Meclis'e gelmeye ne hacet... Ne partilerdeki öteki milletvekilleri, ne bizler hiçbir zaman konuşma fırsatı bulamıyoruz."

Bu sırada grup sözcüsü olmayan milletvekili kalabalıkları uğultulu şekilde:

"Doğru, doğru..." diye mırıldanırlardı.

Başkan:

"Sizleri anlıyorum ama ne yapalım ki usul böyle," derdi.

Ve yine sadece grup sözcüleri konuşmaya, öteki milletvekilleri de oturdukları yerden kendi sözcülerini alkışlamaya devam ederlerdi.

Başbakan Meclis'te pek herkesin konuşmadığını bildiği halde her zaman kürsüden şu teklifte bulunurdu:

"Meseleler sokakta halledilemez. Her şeyi burada konuşalım. Gerekirse sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar konuşalım ve bir asgari müşterekte anlaşalım..."

Bunu sık sık söyler ve kürsüden inince de grubu yeterlilik önergesi verirdi.

Bana bütün bu taktikler, kurnazlıklar çocukların birbirini kandırmaca oyunları gibi görünürdü. Bu kandırmacalar bir politik hüner sayılıyordu... Ama sonunda kanan kim, kandıran kim oluyordu? Türkiye açısından bunun cevabını vermek kolay değildi. Çünkü gerçekte kendi kendini kandırma gibi bir durum çıkıyordu ortaya...

"İş Bozuldu, Eski Düzeni Getirelim"

Meclis'te, hükümetin şöyle bir tutumu vardı: Bozuklukların, aksaklıkların kurulu düzene bağlanmasını istemezlerdi. Bozukluk varsa, aksaklık varsa tek tek buraya getirin, üzerinde duralım, derlerdi. Başbakana göre "Memleket soyuluyor, sömürülüyor" denmeyecekti. Memleketi kim soyuyor, kim sömürüyorsa adı açık açık söylenecek ve nasıl soyup nasıl sömürdüğü ortaya konacaktı.

Hükümet programını tenkit ederken de düzenin bozukluğuna örnek vermek için demir ve çimento karaborsasından söz etmiştim.

Demirel,

"Bunu ayrı bir sözlü soruyla getirin," demişti.

Ben de, ilk sözlü sorumu yazıp vermiştim. Yazdığım sözlü soru önergesi şöyleydi:

"Millet Meclisi Başkanlığına,

Aşağıdaki soruların Başbakan tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim:

1) 1965 yılı başından itibaren Karabük Demir-Çelik Fabrikaları'nın satış fiyatlarıyla piyasadaki satış fiyatları nasıl bir seyir takip etmiştir?.. Fabrika fiyatları ile piyasa fiyatları arasındaki fark, on aylık istihlâkte tüm olarak kaç Türk lirasıdır?..

2) Karabük Fabrikası elindeki stokları kaç firmaya vermiş ve ondan sonra vatandaşlardan demir alabilmek için resmi

ihtiyaç belgesi istemiş midir? ...

3) Ankara'da piyasa fiyatlarını tesbit etmek için yetkililerle tacirler arasında resmi bir toplantı yapılmış mıdır? Yapılmışsa piyasa fiyatı kaç kuruştan tesbit edilmiştir? O sırada fabrika fiyatı ne idi?

4) Demir darlığı için neden gerekli ithalat zamanında yapılmadı ve neden ithal edilen demirin fabrika eliyle tevziine gidilmedi?

5) Çimento konusunda da fabrika fiyatlarıyla piyasa fiyatları arasındaki fark nasıl bir seyir takip etmiştir ve fabrika fiyatlarıyla piyasa fiyatları arasındaki fark on aylık istihlâkte tüm olarak kaç Türk lirası etmektedir? "

Sözlü soruyu Başbakan adına o tarihte Sanayi Bakanı olan Mehmet Turgut cevaplandıracaktı. Mehmet Turgut, devlet fabrikalarının satış fiyatlarıyla piyasadaki satış fiyatları arasındaki farktan yalnız demir ve çimento dallarında on ay içinde kaç milyon kâr sağladığını açıklamak istemiyordu. Böyle bir açıklama, kurulu düzenin ne mene bir düzen olduğunu iyice açığa çıkaracaktı. Onun için de benim sorduğum sorulara açık seçik cevap vermek yerine, işi teferruata ve rakamlara boğmaya çalışıyordu. *"Sayın Çetin Altan'ın fabrika fiyatları ile piyasa fiyatları arasındaki fark on aylık istihlâkte tüm olarak kaç Türk lirasıdır sualinin cevabının"* verilemeyeceğini belirtiyordu. Fabrikanın elindeki stokları kaç firmaya dağıttığının listesini açıklıyor ve listede 5 bin ton demir kapattığı ortaya çıkan Sıtkı Akın firmasının savunmasına girişiyordu. Diyordu ki:

"Stokların asgari hadde inmesi, yukarıda verdiğimiz stok rakamlarından anlaşılacağı üzere firmanın siparişinin kabul edildiği tarihten, yani 9.4.1965'ten tam iki ay sonra yani 10.6.1965'te olmuştur. Bundan iki gün sonra da plandaki yatırımların aksamaması, bu yatırımlarla ilgili ihtiyaçların zamanında temin edilmesi ve demirin müstehliklere direkt olarak intikali için belge usulüne başvurulmuştur."

Yani Bakanın iddiasına göre, fabrika bir firmaya 5 bin ton birden demir vermiş ama elindeki stok bundan iki ay sonra

bitmiş ve belge usulü ondan sonra konulmuştu.. Firma aldığı 5 bin ton demiri iki ay elinde bekletmişse, açıktan milyonlar kazanmıştı. Ama Bakan bu noktayı gürültüye getirmek istiyordu. Yine Bakan, Ankara'da haddecilerle bir toplantı yapıldığını, fakat piyasa fiyatları üzerinde konuşulmadığını söylüyordu. Fabrikanın gerekli demiri neden ithal etmediği sorusuna da cevabı şuydu:

"Karabük Demir-Çelik tesisleri 440 sayılı kanuna göre, bu ithalâtı yapamamaktadır. Zira bu kanunun 23. maddesi, teşekküllerin gayeleri dışındaki işleri yapamayacağını âmirdir."

Onun için de ithalâtı mutlaka özel kişiler yapmalı ve demir darlığı sırasında bunları piyasaya satarak milyonlar kazanmalıydılar...

Çimentonun fabrika fiyatları ile piyasa fiyatları arasındaki farka ait sorum için de Bakan şöyle diyordu:

"Çimentonun menşeini tam ve kat'i olarak tesbit mümkün olmadığından piyasa fiyatlarının seyrini yakinen takip etmek de mümkün olmamaktadır."

Ve bizim sözlü soru, böylece hiçbir soruya cevap, verilmeden cevaplandırılmış oluyordu.

*

Meclis açıldıktan sonra kürsüye ikinci defa sözlü soruyla ilgili olarak çıktım. Ve yine kıyametler koptu. Bu sözlü soru münasebetiyle, iktidar çoğunluğunun devlet eliyle fert zengin edilmesinden ve devlet fabrikalarının ürettiklerini piyasaya yüksek fiyatla satan aracılardan yana olduğu çok berrak şekilde ortaya çıkmıştı.

Ben konuşurken bağıranlar, çağıranlar, yerlerinden fırlayanlar oluyordu. Mehmet Turgut bana cevap yetiştirmek için tam beş defa çıktı kürsüye. Bir sözlü soruyu cevaplamak için bir Bakanın kürsüye beş defa çıkması Meclis tarihinde galiba ilk defa vaki oluyordu.

Çokçası bakanlar, sözlü soruları kürsüye bir defa çıkarak

cevaplandırırlardı. Eğer konu önemliyse, sözlü soruyu veren milletvekilinin konuşmasından sonra ikinci defa olarak da bazen çıkarlardı kürsüye... Ama üç, dört, beş defa kürsüye çıkmaları görülmüş şey değildi. Bir ben çıkıyordum kürsüye, bir Mehmet Turgut çıkıyordu. Son söz milletvekilinin olduğu için de Bakan konuşunca, benim de konuşmamı önleyemiyorlardı. Ama sonunda Mehmet Turgut'un beşinci konuşmasından sonra tekrar kürsüye çıkmak istediğim zaman, Başkan, "Son söz milletvekilinindir" kuralını bozdu ve "Artık size söz vermiyorum" dedi.

Mehmet Turgut'la aramızda geçen karşılıklı çatışmanın Meclis'te yarattığı yankılar, AP iktidarının aracılar ve karaborsacılara karşı tutumunu çok açık bir biçimde ortaya koyması bakımından ilginçtir. Bu nedenle tartışmanın önemli kısımlarını tutanaklardan aynen aktarmak yerinde olacaktır.

Bir örnek sunmak için şu kadarını belirteyim ki, ben düzenin bozukluğunu ispatladıkça bir AP milletvekili oturduğu yerden şöyle bağırıyordu:

Mehmet Ali Aytaç (İzmir): "Efendim iş bozuldu, Sayın Başkanım. Sözlü soru müessesesi bozuldu. Eski nizamı getirmek lâzımdır..."

AP iktidarının asıl korkusu Aytaç'ın çığlıklarında saklıydı. Biz soygunu ve sömürüyü somut olarak sergiledikçe, deliye dönerek tepiniyorlardı:

"İş bozuldu. Eski nizamı getirmek lâzamdır."

Milyonları Kimler İndiriyordu Cebe

Bizim ilk sözlü sorumuzda demirle çimentonun devlet fabrikalarından alım fiyatıyla piyasada satım fiyatı arasındaki farkı sormamız ve bu farktan kimlerin kaç milyon kazanmakta olduğunu kurcalamamız, AP çoğunluğunu fena halde öfkelendirdi.

Kürsüye çıktığım zaman söze şöyle başlamıştım:

Çetin Altan (İstanbul): "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, önce getirmiş olduğum sözlü sorunun cevabını vermek için çektiği zahmetten ötürü sayın Bakana teşekkür ederim.

Yalnız, asıl konuya girmeden önce, hükümetin bir noktaya dikkatini bilhassa davet etmek istiyorum: Biz, bu meseleleri ,buraya bir hukuk anlayışının suistimalleri olarak getirmiyoruz. Bunlar, bir iktisadi sistemin yani devlet eliyle fert zengin etme ve devletçiliği bir muayyen azınlık yararına çalıştırma eğiliminin temeldeki tenkitlerine ait örneklerdir. Yoksa biz sistemde, temelde hata yoktur, arada sırada böyle günlük olayların akışı içinde suistimaller olmaktadır, yolsuzluklar olmaktadır, o yolsuzlukların üzerinde duruyoruz zannedilmesin. Ve sayın hükümet üyelerinin, bilhassa Adalet Bakanının dikkatini çekerim. Bu konulara temas ettiğimiz vakit bizim muhbir, müşteki gibi sıfatlarla savcılığa ve ağır cezaya celbedilmememizi istiyoruz. Çünkü biz, bir suistimal peşinde değiliz. Sadece bir sistem bozukluğunun

örneklerini ortaya koyuyoruz. Ne muhbiriz, ne de şahsen kişisel bir meselede bir şikayetimiz var. Derdimiz bu sistemin, yani kapitalist sistemin bir muayyen mutlu azınlığa yararlı olsun için devletçiliği alet ettiğidir. Bunun örneklerinden bu demir meselesi, çimento meselesi..." (Gürültüler, soldan)

Başkan: "Muhterem arkadaşlarım rica ederim. Sözlü soru, soruyu soran milletvekili ile ona muhatap olan Bakan arasında cereyan eder, rica ederim. Buyurun efendim, devam edin."

Çetin Altan (Devamla): "Şimdi sayın bakan arkadaşımızın verdiği rakamlar bana bir Fransız sözünü hatırlattı: 'Rakamlar bazen bir hokkabazın kutusuna benzer. Seyirci kutunun her tarafını gördüğü halde, asıl görülmek istenen, asıl dikkat edilmesi gereken yeri gizler.' "

(Fransız sözünün aslı böyle değildi. Aslı istatistiklerin bikini mayoya benzediğini, her tarafı gösterdiği halde asıl görmek istediğiniz noktayı gizlediği şeklindeydi. Meclis kürsüsünden fazla laubali olmasın diye, bikini mayoyu hokkabaz kutusuyla değiştirmiştim. Üstelik de hokkabaz sözcüğü daha uygun düşüyordu Bakanın konuşmasına).

...Bana kalırsa, benim şahsi düşünceme kalırsa, o fabrikada çalışan ve 12 lira yevmiye alan işçi, o demiri üretirken onu alıp satarak 15 milyon kazanan birkaç yüz kişiden çok daha fazla bu memleketin milli gelirini arttırmakta ve ona çalışmaktadır. O, on iki lira alıyor, öteki onun yaptığını satarak on beş milyon alıyor.

Bizim tenkit etmek istediğimiz budur. Ve bu bir hukuki suistimal olarak ortaya getirilmemiştir. Bir sistemin örneği olarak ortaya getirilmiştir. Bizim anladığımız 'miks' sistem, özel sektörün ağırlığı devlete yükleterek kaymaklı kısmı kendisine çekmesi değildir, devlet, o kendi işini sonuna kadar götürür. Özel sektör, o kendi işini sonuna kadar götürür.

Devlet tutup da fabrika olarak yaptığı ürünü aracıya sattırırsa bu şekilde, bir muayyen azınlığın lehine ve halk

aleyhine bir devletçilik olur." (Soldan gürültüler, "alâkası yok," sesleri)

Başkan: "Müdahale etmeyin efendim, alâkası var efendim, sebebini tayin başkanlığa aittir, rica ederim."

Çetin Altan (Devamla) : "Şimdi burada, bu aradaki farkları, çimento fiyatlarında olsun demir meselesinde olsun 'efendim biz bunları kontrol edemeyiz, işte efendim bu hesapların tam ortaya çıkamayacağını takdiri âlilerine arz ederiz.' O zaman biz devleti idare edemeyiz. Yani biz kimin ne kadar kâr yaptığını ve hangi ürün üzerinden kâr yaptığını bilemiyorsak, o zaman devleti yönetmek gayet zorlaşır. Çünkü devlet yönetiminin en büyük niteliği kimin o topluma ne vererek, ne kazandığının bilinçli şekilde ifadesinde saklıdır. Bu memlekette devletin yaptığı birtakım ürünleri aracıların, tonunu kaçtan halka satarak kaç para kazandığının hesabını Hükümet bilemiyorsa, çıkamıyorsa bu hesabın içinden, halk daha çok bir muayyen azınlık tarafından soyuluyor demektir. Bunun bilinmesi gerekir ve halka ilan edilmesi gerekir."

Daha birtakım teknik ayrıntılara girerek 15 dakika konuştum. Konuşma hakkım bu kadardı.

Benden sonra Sanayi Bakanı Mehmet Turgut tekrar söz aldı.

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut (Bursa): "Çok sevgili arkadaşlarım, itiraf edeyim ki, sayın Çetin Altan bu kürsüye çok mühim şeyler getirecek, çok detaylı konuşmalar yapacak ve altından çıkamayacağımız rakamlar verecek diye bir haftadan beri çalışmakta idim. Esefle söylemek mecburiyetindeyim ki, muhterem Çetin Altan..." (AP sıralarından "Muhterem değil" sesleri)

Başkan: "Rica ederim, istirham ederim efendim, müdahale etmeyin."

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut (Devamla): "Muhterem Çetin Altan henüz bu parlamento kürsüsüne getirecek meselelerle fıkra yazma arasındaki farkı tayin ve tesbit edememiştir." (AP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Ve Bakan şöyle bitiriyordu konuşmasını:

"Bu kürsüde liberalizm, devletçilik, karma ekonomi münakaşasını da yapmanın ne yeridir, ne zamanıdır. Bunlar yapılmıştır. Devletimiz, demokrasi içerisinde karma ekonomi ile kalkınmayı kabul etmiştir. Bunun dışında da hiçbir şeyi kabul etmiyoruz. Bu kürsüyü de çeşitli doktrinlerin münakaşalarının yeri olarak addetmiyoruz. Hepinizi hürmetle selâmlarım." (AP . sıralarından alkışlar)

Meclis tutanaklarına ikinci devrenin en uzun ve gürültülü sözlü soru tartışması olarak geçen bu çatışmanın sonunda nasıl bir hengâmeye dönüştüğünü yine tutanaklardan özetleyerek yayınlamaya devam edeceğiz.

Gürültüler Devam ediyor

AP iktidarına göre ne Türkiye'de ne de Meclis'te düzen tartışması, doktrin tartışması, sınıfsal çıkar tartışması yapılmamalıydı. Mademki Türkiye'nin düzeni bugün içinde bulunulan düzendi, bu düzen her türlü tartışmanın dışında olmalı, sadece bu düzende göze çarpan perakende aksaklıklar varsa onlar ortaya konmalı ve çareleri de yine bu düzene uygun olarak aranmalıydı.

AP'nin bu inancını boğazından yakalamak için bizim sözlü soru iyi bir fırsattı. Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ise kendi demagojisinin kemendi içine sarılmıştı.

Mehmet Turgut'un ikinci defa söz almasından sonra ben de tekrar çıktım kürsüye:

Çetin Altan (İstanbul) : "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri. Bir meselede hakikaten Türk Parlamentosu'nun bu dönemindeki bir yenilik olduğu için mutabakata varmamız gerekir. Biz sosyalistiz. Elbetteki Anayasamız bize kapitalist düşünce ile aynı özgürlük içinde, düşünce özgürlüğünü sağlamıştır. Biz tutup da sistemin temellerine inmeden 'suistimal vardır, piyasada şu kadar fiyata satıldı, bu suçludur, suçlu yoktur, müfettiş gönderdik ' TİP sözlü soru müessesesini böyle kullanmayacak. Demin arz ettiğim gibi her getirdiğimiz konu, hukuki bir suç anlamı taşıdığı için buraya gelmiş getirilmiş değildir. Ve ben bunun için gelmiş değilim. Mevcut düzenin sosyal ve iktisadi açılardan

Türkiye halkının yararına olmadığını söylemek için geldim buraya.

...Hem piyasa fiyatı ile fabrika fiyatı arasındaki kârları biz tespit edemeyiz, kimse de tespit edemez, diyorlar. Sonra da bildiği bir şey varsa getirsin görüşelim diyorlar. Benim bildiğim bir şey o fabrika fiyatı ile piyasa fiyatının bir türlü ortaya çıkmayışından halkın soyulmakta olduğudur.

...Devleti idare edenler kapitalist eğilimli ise o devletçilik kapitalistlere çalışır. Bunu anlatmak lâzım insanlarımıza. Devletçilik kötüdür diye demagoji yapılıyor. Devletçilik kötü değildir. Devleti idare ederken devletçiliği halk yararına değil, küçük bir azınlığın lehine kullananların tutumu kötüdür. Bunu görmek gerekir ve asıl Türkiye'de, 1965 yılında bu meselelerin temelini tam olarak konuşmak gerekir."

Başkan: "Alâkası yok..."

Çetin Altan: "Nasıl yok? "

Başkan: "Devlet fabrikaları konusundadır sorunuz."

Çetin Altan (Devamla): "Devletin yaptıklarını devlet, özel teşebbüsün yaptıklarını da özel teşebbüs satmalıdır. Devletin iki tane inşaat firması vardır, hâlâ özel sektöre yaptırır kendi inşaatını...

...Şimdiye kadar Türkiye'nin neden geri kalmış olduğu bilinmiyordu hakikaten. Yani çalışmıyoruz, ahlâk kötü filan zannediliyordu. Şimdi çıktı ortaya, Türkiye artık biliniyor ki soyulmaktadır."

Başkan: "Sayın Altan, lütfen demir-çelik mevzuuna giriniz, daha âfâki hükümlere girmeyin. (Gürültüler) Siz oturunuz yerinize. Sükunet gösteriniz.

Sayın Çetin Altan, lütfen demir-çelik üzerinde müzakereye devam ediniz."

Çetin Altan (Devamla): "Sayın Başkanım, bir teamül getirmeye çalışıyorum. Demir çelik meselesinin temelini anlatıyorum. Çünkü öteki türlü halk anlamıyor meseleyi.

...Asıl temel mesele bilmem fiyatların 20 kuruş fırlamış olması veya fırlamamış olması değildir. Bu neden kontrol

edilmiyor, hesap neden bilinemiyor, kaç kişi zengin oluyor bu arada? Bunların temelden ortaya çıkması bazı arkadaşlarımı hırçınlığa sevkediyor. Çünkü asıl öz burada, bunun konuşulması lâzım."

Bu tartışmaların bulunduğu tutanak dergisinde konuşmaların arasına bol bol, şu notlar düşülmüş: *(AP sıralarından gürültüler) (Soldan müdahaleler.)*

Mehmet Turgut tekrar kürsüye geldiği zaman söze şöyle başlamıştı:

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut (Bursa) : "Sevgili arkadaşlarım. Bilhassa Adalet Partili arkadaşlarıma hitap ediyorum. Mehmet Turgut, Çetin Altan'ın karşısında yenilecek değildir. Acele etmeyin..."

Bakanın bu iddiası çok tuhafıma gitmişti. Ben bir gerçeği ortaya koymaya uğraşıyordum. Bakansa yenilip yenilmediği telaşı içindeydi.

Ve bizim devlet fabrikalarının ürettiklerini aracılara satış fiyatıyla, aracıların bunları piyasadan kaçtan sattıkları sıkıştırmasına Bakan şöyle cevap veriyordu:

"...Söylüyor, konuşuyor, tekrar konuşuyor. Biz bazı insanları zengin ediyormuşuz. Kimi zengin etmişiz, kim zengin etmiş, söylesin de onun cezasını verelim vekil olarak: bunun hakkında tahkikat açalım vekil olarak. Kimi zengin etmişiz? İsim söyleyin, rakam söyleyin, tahkikatını yapalım, cezasını verelim, getirelim huzurlarınıza..."

Bakanın zayıf düştüğünü gören AP milletvekilleri duruma başka bir yoldan müdahale etmek istiyorlardı ve bağırıyorlardı:

İhsan Ataöv (Antalya): "Usul hakkında söz istiyorum."

Başkan: "Bir dakika sayın Altan, efendim mevzubahis sözlü soru müessesesi normal olarak devam etmektedir."

İhsan Ataöv (Antalya): "Sözlü soru müessesesinin idare tarzı hakkında söz istiyorum."

Başkan: "Yok efendim oturunuz yerinize. İdare tarzım hakkında bir beyanda bulunmanız mümkün değil. Çünkü o takdire taallûk eder. Şekli mahiyette bir itirazınız varsa

söyleyin."

İhsan Ataöv: "Şekli mahiyette."

Başkan: "Nasıl efendim, bilmek isterim."

İhsan Ataöv, (Devamla): "Sözlü soru müessesesini şimdiye kadar teamülün dışına çıkaramk idare ediyorsunuz. Ve Meclis'in soru müessesesinde takip ettiği teamüller dışında yeni teamüller yaratıyorsunuz."

Başkan: "Hayır hiç bir teamül yaratılmıyor. Daima bakan konuşur, onu takiben milletvekiline söz verilir. Oturunuz yerinize."

İhsan Ataöv: "Hadiselere sebep oluyorsunuz ve hadiselere sebep olacaksınız." (Gürültüler)

AP'liler bir başkana ben konuşurken "Hadiselere sebep olacaksınız" dediler mi, bu "Eğer Çetin Altan'ı konuşturmaya devam edersen gelip Çetin Altan'a dayak atacağız" demekti... Sık sık yaparlardı bunu. Sonra da ben kürsüdeyken üstüme doğru koşarlardı.

Başkan, Ataöv'ü susturup tekrar çağırdı beni kürsüye...

Çetin Altan (İstanbul): "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri. Türkiye, bir muayyen statükonun dışına çıkmak istemeyenlerle bu statükoyu daha güzele, daha doğruya ve daha bilimsele götürmek isteyenlerin tartışmaları ve çatışmaları sayesinde ilerleyecektir. (AP sıralarından "esasa gir" sesleri) (Gürültüler) Eğer sözlü soru müessesesi dün bu şekilde değil idiyse dün bu Meclis'te sosyalistler de yok idi. Bugün Türkiye halkının 173 bin vatandaşı sosyalist milletvekillerinin Parlamento'da kendilerinin küçük gruplarıyla temsil edilmelerini, milli iradenin bir parçası olarak arzulamıştır. Sosyalistliği bilmeyenler elbette olacaktır Türkiye'de" (Soldan gürültüler)

Başkan: "Sayın Altan (Gürültüler) Sayın arkadaşlar, işi riyasete bırakın.

Sayın Altan, şimdi meseleyi çığrından çıkarıp da bir genel görüşme mahiyetinde telâkki edebileceğimiz, burada sosyalisttir kapitalisttir konusuna intikal ettirmeksizin, yalnızca, bu demir-çelik ve çimento konusunda fabrika

fiyatları bunların artışları dolayısıyla.. (Gürültüler) Rica ediyorum efendim, biliyorum, bendeniz takip ediyorum. Zatıaliniz beyan buyuruyorsunuz ki bu devlet eliyle satılmalıdır. Bu konu etrafında lütfen müzakereye devam edelim. Sizin demek istediğiniz esas itibariyle bu demir ve çeliğin devlet eliyle satılmasıdır. Ve kanaatleri burada izhar etmekte serbestsiniz. Bunu daha genişletip de meseleyi burada daha ölçü dışı bir hareket haline getirmeyelim..."

Gerçi benim bir teklifim de bu idi ama neden bu teklif bu kadar elektriklenme yaratıyordu AP grubunda? Ve neden aracıların devlet fabrikasıyla piyasa fiyatı arasındaki farktan vurdukları kârın ortaya çıkmasına bu kadar deli *oluyorlardı*?..

Türkiye'nin batış nedeni bu öfkede gizliydi.

Bakan, İpin Ucunu Kaçırmıştı

Demir-Çelik ve çimento konusunda devlet fabrikalarının fiyatlarıyla piyasa fiyatları arasındaki farktan kimlerin milyonlar kazandığı hususundaki sözlü soruşturmanın açtığ tartışma Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ile benim aramd uzayıp gidiyordu.

Ben üçüncü konuşmamı bitiriyordum:

"Sömürücülere ben kızıyorsam, niye bana kızmalı? Benimle beraber olup sömürücülere çatalım... Hepinize tekrar tekrar saygıyla, hürmetle, beni dinlemek nezaketin gösterdiğiniz için kalpten teşekkürler ederim, saygılarım sunarım efendim..."

AP'liler o kadar çok bağırıp çağırıyorlardı ki konuşmaları böyle pek nazik cümlelerle bitirmek alay gib oluyordu... Ben de zaten onun için hep böyle bitiriyordum konuşmalarımı...

Ben kürsüden inerken Bakan dördüncü defa söz alıyordu

Ve AP grubundan parmaklar kalkıyordu.

Başkan: "Bakan söz istiyor."

Mehmet Ali Aytaç (İzmir): "Bakandan önce söz istiyorum."

Başkan: "Muhterem arkadaşlarım, bazı arkadaşlarımız endişe ediyorlar. Usul hakkında söz istiyorlar. Meseley şöyle toparlamak lâzım. Sözlü soru, soru sahibi ile bakan arasında cereyan eden bir muameledir. Meclis bunu

dinlemekle yetinir. Daha başka bir müeyyide tatbik etmeye imkân yoktur. Binaenaleyh bakan söz aldığı müddetçe onu takiben son söz milletvekilinindir hükmüne göre İçtüzüğün 153, 154, 155'inci maddelerine göre milletvekilinin söz hakkı doğar. Bu bakımdan meseleleri dinlerken daha sakin, daha itidalli dinlesek ve hatibin sözlerini ancak ilgili Bakanın cevaplandırmasına bıraksak o zaman daha faydalı çalışma yapabiliriz."

Mehmet Ali Aytaç (İzmir): "Usul hakkında söz istiyorum. Usul yanlış tatbik ediliyor."

Başkan: "Bir dakika sayın Bakan. Efendim yerinizden lütfedin hangi bakımdan usul yanlıştır? "

Aytaç: "Sayın Başkan bu müzakere böyle sabaha kadar uzar. Sayın sözlü soru sahibi çıkar cevap verir, arkasından bakan çıkar cevap verir ve böylece devam edip gider. Bu mesele usulünü bozmuştur, usulünü tespit etmeniz lâzımdır. Sayın İşçi Partisi Milletvekili mesele yeni bir havaya girdi diyor. Doğrudur. Bu havayı biz tespit edelim ve ondan sonra selâmetle çalışabiliriz..."

Aytaç'ın "selametle çalışabiliriz," dediği benim aracı kârları üzerinde durmanın biçimine getirilip engellenmesiydi. Ve bunu biçimine getirip engelleyemediği için Başkana kızıyordu:

Başkan ise:

"Ben ne yapayım, Bakan konuştukça o da konuşacak," demeye getiriyordu.

Ve Mehmet Turgut dördüncü defa kürsüye çıkıyordu ve şöyle diyordu:

"Muhterem arkadaşlarım, herkesin dağarcığındakini bu kürsüden söyleyebilmesi için söz almakta devam edeceğim. Evvelâ Türkiye'de mevcut statüyü devam ettirenlerle, mevcut statüyü değiştirip ileriye gitmek isteyenler varmış. Böyle bir şey varsa bunun münakaşası belki bu kürsüde olur ama demir ve çimento mevzuunda sorulan bir soruda olmaz kanaatindeyim."

Yani Bakan bir yandan dağarcıkta bulunanların ortaya

çıkmasını istediğini söylüyor, bir yandan da bu konuda dağarcıkta bulunanlar ortaya çıkmasını diyordu.

Ben de oturduğum yerden Bakanın kafasının iyice karıştığını gördüğüm için kıs kıs gülüyordum.

Ve Bakan artık ipin ucunu iyice kaçırıyor ve şöyle diyordu:

"Hazır bu mesele açılmışken size iki hadiseden bahsetmek isterim; biz iki vilâyetimizde ne kadar mebus çıkaracağımızı tahmin ettik."

Başkan: "Sayın Bakan..."

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut (Devamla): "Biz bu iki vilâyetimizde birer mebus fazla çıkardık..."

Başkan: "Sayın Bakan bir dakikanızı rica edeceğim..."

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut (Devamla): "Peki sayın Başkan..."

Ve Bakan tekrarlayıp duruyordu:

"Sistem münakaşalarının yeri hiç olmazsa bu zamanda bu kürsü değildir..."

Bu sefer ben dördüncü defa kürsüye çıkıyordum.

Başkan: "Buyurunuz Sayın Çetin Altan ('Çok uzadı' sesleri) Efendim, İçtüzüğü aynen tatbike mecburum. Bunun dışına çıkmak imkânı yoktur. Buyurun. Hayır efendim. Yanlış yapmıyoruz."

Çetin Altan (İstanbul): "Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri. Sayın Bakanın sözlerine tek tek cevap vereceğim, çok az zamanınızı alacağım. Ben aranıza çok yeni karıştım. Yalnız parlamentoda bildiğim bir prensip vardır. Muhalefetin nasıl davranacağını Bakanlar değil, İçtüzük, Anayasa çizgiler. Şunu söylesin, bunu söylesin Bakanla ilgili bir iş değildir o...

İkincisi: Bu doğru bir görüştür diye muhalefet burada ortaya koyuyor ki bir sözlü soru müessesesinin temelinde bir sistem yatıyor. Bu sistemin bir çiçeği bu. Bu çiçeğin üstünde mikrop aramıyorum ben. Kökünde niye danaburnu dolaşıyor diye bakıyorum..."

Ve yeniden AP'de ayaklanma başlıyordu.

Osman Zeki Efeoğlu (İzmir): "Sistem bozuk değildir, rejim bozuk değildir, protesto ediyorum..."

Hamit Fendoğlu (Malatya): "Böyle konuşamazsın."

Başkan: "Sayın Fendoğlu rica ederim."

Mehmet Ali Aytaç: "Usul hakkında söz istiyorum, sayın Başkan."

Başkan: "Buyurun efendim, ne hakkında? Yerinizden söyleyiniz, anlayalım. Evvela usulün hangi yönü beyefendi?"

Mehmet Ali Aytaç (İzmir): "Efendim iş bozuldu. Sayın Başkanım. Sözlü müessesesi bozuldu. Eski nizamı getirmek lâzımdır."

Başkan: "Nasıl eski nizamı getireceğiz buyurun?"

Mehmet Ali Aytaç "Müsaade buyurursanız izah edeceğim..."

Başkan: "Buyurun izah edin bakalım, nasıl eski nizamı getireceğiz."

Ve Aytaç konuşuyordu:

"Burada fikrini beyan eden İstanbul Milletvekili diyor ki maden ocaklarında kim çalışıyor, kim terliyor, para kazanıyor? Muhterem arkadaşlarım biz elli senedir bu memlekette ve dünya yüzünde geçen her hadiseyi takip ediyoruz."

Başkan: "Lütfen usul hakkında konuşunuz. Zatiniz usul hakkında konuşurken usulsüzlük yapmayınız. Rica ederim."

Mehmet Ali Aytaç (Devamla): "Ben soruyorum demirperde memleketlerinden insanlar neden denize atılıp hürriyetlerini seçmeye çalışıyorlar? 50 senedir sol rejim tatbik edildiği halde..." (Gürültüler, alkışlar)

Başkan: "Rica ederim efendim, usul hakkında..."

Ve Mehmet Turgut beşinci defa kürsüye geliyordu...

"Muhterem arkadaşlarım memleket soyulmaktadır iddiası yalandır, yanlıştır. Memleketin soyulması diye bir şey yoktur. Bugüne kadar gelen bütün iktidarlar, bütün bakanlar, bütün başbakanlar bu memleketin soyulmasına müsaade edemezlerdi ve etmemişlerdir. Ve memleketin soyulması diye bir şey mevzubahis değildir. Bunu reddederim..."

Ben de Bakandan sonra söz istiyordum. Ama Başkan artık bana söz vermiyordu.

Ben direniyordum.

Çetin Altan: "Bakandan sonra söz hakkı benim."

Başkan: "Rica ederim efendim. Söz talebe bağlıdır. Mutlaka riyaset milletvekiline söz isteyip istemediğini sormakla mükellef değildir..."

Çetin Altan: "Bir kelime ile..."

Başkan: "Hayır efendim; yarım kelime de söyleyemezsiniz..."

2. Devre tutanaklarında en uzun sürmüş olan sözlü soru tartışması da böylece sona eriyordu...

Anadolu Turneleri

Meclis'e ilk girdiğimiz zaman başlangıçta gayet disiplinli olmaya kararlıydık. Bütün grup eksiksiz bütün oturumlarda hazır bulunacaktık. Uzaktan bakanlar da:

"Hah işte parti dediğin böyle olur," diyeceklerdi.

Başkalarının elli yıldır yapamadığını bizlerin kolayca yapabileceği kanısı vardı içimizde. Başkaları kaytarıcıydı. Biz sosyalisttik. Sosyalist olduğumuza göre de başkalarının yapamadığını biz kolayca yapabilirdik. Kaytarmazdık, sorumluluğumuzu gerektiği gibi taşırdık. Sosyalistliğin güzel örneklerini derhal verirdik.

Öteki kurtlaşmış profesyonel politikacılar:

"Şimdi yeni hevessiniz de ondan böyle manga gibi tam kadroyla gelip gidiyorsunuz, altı aya varmaz siz de Hacı Baba usulüne ayak uydurursunuz," diyorlardı.

Biz:

"Görürsünüz bakalım, biz sosyalistiz, sizlere benzemeyiz," diyorduk.

Ancak grupta yeni bir fikir belirmişti. Meclis toplantılarını izleyerek vakit öldürmek yerine Anadolu'da gezilere çıkmak acaba daha geçerli değil miydi?

Anadolu'da gezmenin daha geçerli olduğunda tam bir anlaşmaya varıldı. Anadolu'da gezecek, Meclis'te yaptıklarımızı halka anlatacak; halkın dertlerini dinleyecek, halkla kaynaşacaktık.

Bu arada inanmış, gönlü coşkun bir doktor partiye bir de araba armağan etmişti. Araba Anadolu gezilerine çıkmadığımız zaman çokcası Parti Genel Başkanı'nın emrinde bulunuyor, onu evden Meclis'e, Meclis'ten partiye taşıyordu. Ancak Parti Genel Başkanı araba kullanmasını bilmediği için, arabayı kullanmak şoförlük bilen milletvekillerinden rica ediliyordu. Bundan kimsenin gocunduğu yoktu. Mademki sosyalisttik, hepimiz birimiz, birimiz hepimiz içindik. Yalnız bu arabanın bakımı askıda kalıyordu. Kimse arabaya sahip çıkıp da yağını falan değiştirmiyordu. Bu yüzden yepyeni arabanın birkaç defa motoru yandı. Kapısının kilidi bozuldu. Egzos borusu pis gazı içeri vermeye başladı. Sonunda arabaya bir şoför bulduk. Şoför, Genel Başkanı evine götürüp getirirken bazen kapı kapanmaz, tornavidanın üstüne taşla vurarak kapı dilinin dışarı çıkmasına uğraşılırdı.

Benim de katıldığım Anadolu gezilerinde çokcası ben kullanırdım arabayı. Bir yandan partililerle sohbet eder, bir yandan nutuk söyler, bir yandan gazeteye yazı yetiştirir, bir yandan da araba sürerdim. Emekçi kardeşlere nasıl soyulduklarını anlatarak Türkiye'yi sosyalist yapıyorduk. Emekçi kardeşler bizim partiye oy verince kendileri Meclis'e girmiş olacaklardı. Kendileri Meclis'e girince de Türkiye sosyalist olacaktı. Bunun lamı cimi yoktu.

Nutuklarımızın sonunu:

"Gözünü aç hem memleketi kurtar, hem kendini. Güzel günler senindir," diye bitiriyorduk...

Nutukları söyleyip de arabaya bindiğimiz zaman sorardık:

"Çok iyi geçti değil mi? "

"Çok iyi geçti..."

"Kaç kişi vardı? ..."

"Vallahi üç yüz kişi vardı..."

Bir arkadaş:

"Ne üç yüz, en az üç bin kişi vardı," derdi.

Yol uzadığı zaman arabanın içinde hep birlikte türküler söylerdik. Genel Başkan'ın sesi çok güzeldi. En iyisini o

söylerdi. Ben pek beceremez, türkü niyetine la la la diye bir şeyler uydururdum...

Anadolu gezilerinde en ters gelen hikâye, toplantılardan sonra partililerin hep birlikte akşam yemeğinde buluşup rakı içmek istemeleriydi. Yalnız rakı sofralarında bazen kafayı bulanlar uluorta atıp savurmaya başlıyorlardı. Kimi:

"Bizlere komünist diyorlar... Biz de, 'Sizsiniz Komünist' diyoruz. Yarınki toplantıda mutlaka açın bu konuyu. Hatta biçimine getirip Allahın da adını şöyle bir geçiriverin," derdi.

"Niye kravat takıyorsun beyabey, sosyalist kravat takar mı," derdi.

Kimi:

"İçimden geldi, dur seni bir daha öpeyim," derdi.

Biri öpme yolunu açtı mı, ötekiler de sıraya girerler, sonunda sarmaş dolaş bir öpüşmedir başlardı. Genel Başkan işi tekrar ciddiyete sokmak için:

"Hepimiz kardeşiz, hepimizin gönlü beraber, güzel günler bizimdir, asıl o zaman öpüşeceğiz, şimdi yerlerimize oturalım," derdi.

O sırada biri:

"Başkanım bir ben öpmedim, ben de öpeyim," diye gelip boyunduruğa alır gibi şöyle boynundan kolunu bir kementler ve şapur şupur başlardı...

Sonunda içkili akşam yemeklerini kaldırdık. Toplantıdan sonra yemek falan olmayacak, herkes dağılacaktı. Bu karar partilileri çok üzdü. Bizler otele gidip baş başa kalacaktık.

Toplantıda kaç kişi vardı, konuşmayı yaparken gelip gelip uzaktan gözetlerler, gözümüz ilişir de belki çağırırız diye bakışlarıyla gözlerimizi ararlardı.

Sosyalist olsun olmasın Anadolu insanının en büyük zevkiydi parti ileri gelenleriyle rakı içmek...

Bazen kalabalıkta partili olanlarla olmayanları ayırmadığımız için hiç tanımadığımız kişiler dirsek ata omuz vura yanımıza yaklaşır ve bizim arabaya binerlerdi. Sonra yolda başka partiden olduklarını öğrenirdik. Ne diye gelip binerlerdi bizim arabaya?.. Sadece tadını çıkarmak,

milletvekiliyle, gazeteciyle, parti sözcüsüyle konuşmak, onunla birlikte yemek yemiş olmak için... Bu âdet çok yaygındı. Ve bunun da profesyonelleri vardı küçük bölgelerde...

Bir başka âdet de her partinin parti yöneticilerine:

"Burada çok kuvvetliyiz," demesiydi.

Kuvvetli değiliz demek ayıptı... Çok kuvvetliyiz, sözü hepimizin de gerçekten hoşuna giderdi...

"E peki ne kadar oy alabiliriz dersin? "

"Bir mebusluk garanti, hatta iki bile garanti.."

Bu garantilerin verildiği yerlerden fazla bir oy alınmadığını görür ama yine de inanırdık bu garipliklere. Hele bir de, "İlle de şu köye gideceğiz" tutturması vardı ki can dayanamazdı. Köyün yüzde yüz sosyalist olduğu söylenir, köylülerin öteki partileri köye nasıl sokmadıkları ballandırılarak anlatılırdı. Kalkar giderdik köye... Beş on kibarlık merhabası ve buz gibi bir soğuklukla karşılaştığımız da olurdu böyle köylerde. Bizi köye getiren:

"Ali'yi çağırsana, Veli'yi çağırsana," diye sağa sola seğirtir, sonra da:

"Bizimkiler tarlada da ondan karşılamaya gelmediler," derdi.

Zaten ya tarlada oldukları için ya kasabada pazar olduğu için yahut da o gün kasaba pazarı olmadığı için gerekli kalabalık pek sık bulunamazdı...

Büyükçe ilçelere girerken araba kornalarına basmak particilik geleneğiydi. Kasabanın içinde korna öttürerek bir tur atılırdı. Dükkânların sönüne çıkanlara selâm verirdik. Bazısı yürekten elini salar, bazısı başını çeviriverirdi. Bizler ise ağzımızda politikacı tebessümü sağa sola hep öyle bakınırdık... Kahvede, çardak altında fırsat buldukça da:

"Emekçi kardeşim gözünü aç, bu sömürü düzenine son ver, hem kendini kurtar, hem memleketi," derdik.

Bazen gerçekten coşkun karşılandığımız yerler olurdu. Oraları için,

"Bunlar uyanmış," derdik. Ve heyecandan yüreklerimiz kabarırdı. Masaların üstüne çıkar, nutuk üstüne nutuk söylerdik. Dinleyenler:

"Görmüyoruz... görelim, görelim..." derlerdi.

O zaman masanın üstüne bir de sandalye koyar, onun üstüne çıkardık.

"Ağaları yok edeceğiz, sömürüye son vereceğiz. Anayasayı tastamam uygulayacağız," dedikçe alkışlar patlardı...

Bütün bu çabalar sonunda Türkiye ne kadar uyandı bilmiyorum ama bizler yavaş yavaş nutukçulukta epey pişkinleştik. Sosyalist bir devrim için nutuk söylemeyi yeter bir anahtar olarak görme hayalleri peşinde bulutlarda uçmaya başladık. Yere düştüğümüz zaman da parti olarak kolumuz kanadımız epey kırıldı, epey parçalandık...

Tehlikeli Bölge: Vestiyer

Meclis'in en alt katındaki salonların bir tarafında milletvekilleriyle senatörlere ait dolapların durduğu odalar, bir tarafında da berberlerle ayakkabı boyacısının çalıştığı yer vardı.

Dolaplar milletvekillerinin seçildikleri illere göre sıralanmıştı. Parlamenterler isterlerse pardösülerini, paltolarını bu dolaplara asarlardı. Gelen gazeteler, mektuplar, kitaplar da bu dolaplara konurdu.

Özellikle bütçe görüşmelerindeki gece oturumlarında bu dolapların bulunduğu bölge tehlikeli bölgeydi. AP'liler kızdıkları muhaliflerini bazen burada kıstırıp vur Allah vur döverlerdi. Dayak yemenin duyulması seçmen üzerinde iyi etki yapmayacağı için, sopayı yiyenler kafaları gözleri şişmişse, birkaç gün ortadan kaybolurlardı. Kulislerde fısıltılar dolaşırdı:

"Geçen akşam bilmem kimi dövmüşler? "

"Nerede dövmüşler? "

"Vestiyerde sıkıştırıp dövmüşler."

"O yalnız mıymış? "

"Yalnızmış. Tam pardösüsünü alırken beş kişi saldırıvermiş arkadan. Gözü yumruk gibi şişmiş, evde yatıyor şimdi."

Birkaç gün sonra kazaya kurban giden tekrar aramıza karışınca yanına yaklaşır, usulca:

"Yahu bir şey duyduk doğru mu, geçmiş olsun," derdik.

"Namussuzlar geceyarısı arkadan saldırdılar. İki tanesini hakladım. Bir tanesi o sırada gözüme vurdu. Elbet bir yerd kıstıracağım keratayı. Eğer hastanelik etmezsem bana d. adam demesinler," derdi.

Ben elektrikli gecelerde katiyen o bölgeye inmezdim. Zaten birçok arkadaş da geceleyin Meclis'in içinde yalnız dolaşmamamı söylerdi.

Bir bütçe tartışması sırasında yine hepsi ayağa kalkmış ana avrat sövüyorlardı. Biz ise Meclis'te sadece iki kişiydik. Bir Sadun Aren, bir ben. Orhan Birgit yanıma gelmiş:

"Kapıları tuttular, seni bu gece mutlaka dövecekler. Sen şimdiden gazeteciler kapısından sıvış," demişti.

Sadun Aren'i yalnız bırakıp sıvışmak da güzel değildi. Ona anlattım durumu.

"Bana pek bir şey yapamazlar. Hava elektrikli. Sen hemen git," dedi.

Neyse ki Yunus Koçak geldi o sırada. Yunus gözüpek arkadaşlardandı. Bir linç olayında üstüme kapanıp hayatımı kurtarmıştı. Ve başına yediği tabanca kabzalarıyla kan içinde kalmış, hastaneye kaldırılmıştı. Dört dikiş atmışlardı başına. O akşam da kapıya kadar geçirdi beni, Sadun'un yanına döndü. Ertesi gün her yerde ve özelikle vestiyer bölümünde beni aradıklarını öğrendim.

CHP'li arkadaşlar:

"Tam zamanında ayrıldın Meclis'ten," diyorlardı.

Bu nedenlerle o bölgelerde özellikle geceleri pek yalnız dolaşmazdım. Gerçi Meclis'te sık sık Türkiye'de asayiş var mı, yok mu tartışmaları yapılırdı ama o tartışmalar laf olsun diye yapılan politik tartışmalardı. Memlekette asayiş var mı yok mu derken, Meclis'in içinde bir köşeye sıkıştırıldın mı, kafanın gözünün yarılması işten değildi.

Berberler uzun yılların verdiği tecrübelerle milletvekillerine karşı hem nazik, hem dost, hem mesafeli durmasını bilen kişilerdi. Katiyen politikadan konuşmazlardı. Ve parti mensuplarına karşı hiçbir yerde rastlanmayan bir eşitlik

uygularlardı. AP'liler daha kasıntılı otururlardı berber koltuğuna. Bazıları devlet yükünün ağırlığı altında kutsal bir yorgunluğu taşımanın cakasıyla hafif gerinir, içini çeker:

"E kolay değil," falan gibi bir şeyler mırıldanırdı.

Fikir ayrılıklarına rağmen ayrı ayrı partilerden kişilerin berber dükkânında birbirlerine rastladıkları zaman:

"Sıhhatler olsun," demeleri sosyal ilişkilerde uygarlık gösterisiydi.

Bir ben bu âdetin dışındaydım. Kazara bana rastlarlarsa:

"Sıhhatler olsun," falan demezlerdi.

Birkaç defa böyle bir kibarlık denemesine ben girişmeye kalktım; cevap bile vermediler. Daha kasılan bir suratla aynada kendilerini seyretmeye devam ettiler. Böylece berberlerin yanında beni bozum etmiş oluyorlardı.

Vestiyer kısmındaki sevimli ve eski odacı da ortalıkta kimse yoksa mektuplarımı,gazetelerimi şevkle toplar, paketlerdi. Yok başkaları da varsa, azıcık ağırdan alır, önce onların pardösülerini tutardı.

Yan gözle suratlarına bakardım. Benim bulunmam derhal bir başka ciddiyet verirdi yüzlerine. Kaşları çatılır , çizgileri aşağıya doğru gerilirdi. Kolay değil, hem iktidar mebusuydular, hem de sosyalist düşmanıydılar. Ve ne kadar sosyalist düşmanıysalar, o kadar vatanperver, hürriyetçi ve demokratiktiler.

Bu tehlikeli ve tatsız bölgede en sevdiklerimden birisi de dut kurusu gibi ufacık tefecik olan yaşlı ayakkabı boyacısıydı. Mustafa Kemal'in devrinden kalmaydı. Milletvekilleri tıraş olurken, gelir onların ayakkabılarını çıkartır, yerine terlik verir ve çıkardığı ayakkabıları boyamaya götürürdü.

Bazıları saygılı berberler ve saygılı boyacı ortamında berber koltuğuna kurularak aynaya bakmanın zevkini ayak ayak üstüne atıp, bir de sigara yakmakla çıkarırlardı. Bu sırada ötekinin üstüne binmiş bacağın ucundaki terlik,midye ağzı gibi hazdan hafif hafif topuğa vurarak açılır kapanırdı.

Boyacı dostumun beni gördükçe hatırladığı bir derdi vardı. Meclis'e sabahları gelen gazeteler içinde kendisine özel bir

Akşam gönderilmesini istiyordu. Sonra da başını iki yana salayarak:

"Ah ah," diyordu.

Bu "Ah ah"lar bir dertleşme miydi? Bir şikâyet miydi? Fazla belli değildi...

"Ah ah, söyle ona, göndersin gazeteyi..."

"Gene vermedi gazeteyi, söyle, göndersin, ah ah..."

Ve arada sırada da sadece:

"Ah ah..."

Berberlerin birkaçı, vestiyerdeki odacı ve boyacı dost, ilk gençliğimi bilen kişilerdi. Daha 1946'larda gazeteci olarak Meclis'i izlemeye gittiğim zamandan tanıyorlardı beni. Gerçi çok eskiden tanıdıkları daha bir hayli kişi vardı Meclis'te... Ama onlar eksiden de büyüktüler, şimdi de büyüktüler. Ben ise ne o zaman büyüktüm, ne de şimdi. Ve onların gençliğini bildikleri bir gazeteci olarak yakınlarıydım. Meclis'te hakkımda neler konuşulduğunu da biliyorlardı. Ve herhalde bana AP'liler kadar kızmıyorlardı.

Ben ise Meclis'te görevli olanlarla ahbaplık etmeyi, siyasetçilerle konuşmaya tercih ederdim ama başları belâya girmesin, diye pek sokulmazdım yanlarına. Gerçi Türkiye'de demokrasi vardı ama hep biliyorduk ki, sahte ve uydurma bir demokrasiydi bu...

Halk Yönetiminden Bir Örnek Daha

Meclis'te sık sık düşünürdüm, gerçekten biz milletvekileri mi yönetiyoruz Türkiye'yi diye. Bütün o komisyonlar, genel görüşmeler, nutuklar, çatışmalar, önergeler bazen pek de önemli olmayan bir figüranlık gibi görünürdü gözüme. Çünkü bu gürültü patırtı arasında hükümet ne diyorsa hep onun dediği olurdu. Hükümet ise sadece başbakan demekti. Yani bütün bu hayhuy, aslında bir kişinin borusunu öttürmesi içindi. O borunun notaları ise belirli bir çıkar çevresinin anlayışına ve onun yarattığı şartlanmanın havasına göre ayarlanıyordu.

Örneğin Sadun Aren'in bir okulda vereceği bir konferans yasaklanıyordu. Sadun Aren de, henüz Meclis gündemleri yüklü olmadığı için bir sözlü soruyla bu yasaklamanın nedenini soruyordu. Aren'in sözlü sorusu şöyleydi:

"27 Kasım 1965 Cumartesi günü Yüksek Öğretmen Okulu öğrenci derneğinin isteği üzerine 'Sosyalizm ve kapitalizm nedir' konusunda vereceğim konferans Ankara valisinin imzasını taşıyan fakat tarihsiz ve sayısız bir yazı ile yasaklanmıştır.

Bu yazıda yasaklanma gerekçesi olarak okul binasının kamu hizmeti görülen bir yer olduğu gösterilmiş ve 171 numaralı Kanunun 12. maddesine atıf yapılmıştır. Bu duruma göre:

1. 171 numaralı kanunun 12. maddesi bu şekilde yorumlanacak olursa okullarda, eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olan konferanslar artık verilemeyeceğine göre, bunların

angi binalarda verilmesi düşünülmektedir?

2. Yok eğer konferanslar 171 numaralı kanunun tanzim ttiği toplantılardan değilse bahis konusu konferansı asaklayan Ankara valisi hakkında herhangi bir işlem yapılmış nıdır ya da yapılması düşünülmekte midir? "

Bu sorunun cevabını İçişleri Bakanı şu şekilde veriyordu:

Başkan:"Buyurun Sayın İçişleri Bakanı. "

İçişleri Bakanı Sükan (Konya): "Sayın Başkan, sayın nilletvekilleri, İstanbul milletvekili Sadun Aren'in sözlü orularının cevabını arzediyorum.

Merkezi Ankara'da bulunan 'Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Derneği' ikinci başkanı Remzi Çıngır imzasıyla Ankara Valiliğine verilen bildiri ile 27.11.1965 günü saat 14'te Atatürk Lisesi konferans salonunda İstanbul milletvekili Prof. Sadun Aren tarafından "Kapitalizm ve sosyalizm nedir' konulu bir konferans tertip edileceğinden, gerekli izin verilmesi talep edilmiştir.

Lise derecesindeki bir okulun konferans salonunda tertiplenen toplantı hakkında, bildiri verilmek suretiyle müsaade talebini kapsayan dilekçe üzerine valilik konuyu 171 sayılı kanunun muvacehesinde incelemiştir. Mezkur kanunun 12. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen 'Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir kilometre mesafesi dahilinde toplantı yapılamaz' hükmünü nazara alan Valilik toplantının 171 sayılı kanuna göre yapılamayacağını Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Derneğine ve Yüksek Öğretmen Okulu idarecilerine tebliğ etmiştir.

Eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olan ilmi konferansların okullarda tertiplenmesini izne tabi tutan bir kanun hükmü olmadığına göre, lise derecesindeki bir okulda yapılmak istenen ve konusu kapitalizm ve sosyalizm olan toplantının, 171 sayılı kanunda istisnalar arasında sayılan ilmi konferans hududunu aşabileceği mülâhazasıyla mezkur dernek yetkililerinin vilâyet makamına bildiri vermek yolunu tercih etmedikleri anlaşılmaktadır.

Lise müfredat programını tamamlamak amacıyla verilecek konferanslar için tesis edilmiş bulunan salonda, kapitalizm ve sosyalizm nedir konulu bir toplantının yapılmasını uygun görmeyerek, talebi 171 sayılı kanunun 12. maddesi gereğince reddeden Ankara Valisi hakkında da herhangi bir işlem yapılması düşünülmemektedir.

Saygıyla arz ederim." (Alkışlar).

Türkiye'deki demokrasinin özünü ortaya koymak için Bakanın konuşmasını aynen aldım buraya...

Sadun Aren ise konferansı isteyen derneğin bir yüksek okul derneği olduğunu uzun uzun anlattı. Gençliğin dünya sorunlarıyla ilgilenmesinin önemini belirtti. Adı geçen kanunun bu tür konferansları yasaklamak için olmadığını, valinin böyle bir konferansı yasaklamaya yetkisi bulunmadığını iyice açıkladı.

Ama, diyeceksiniz, açıkladı da ne oldu? ..

Aren kürsüden inince İçişleri Bakanı konuşmayacağını işaret etti. Ve Başkan:

"Soru cevaplandırılmıştır," diyerek başka bir konuya geçti.

Düpedüz kanun yanlış uygulanıyordu. Bakan bu yanlış uygulamayı savunuyordu. AP çoğunluğu bu savunmayı alkışlıyordu. Ve konu geçiştirilip gidiyordu.

Bunun da adı halk yönetimi oluyordu.

Coşkun Kırca ile dost olduğumuz günlerde:

"Yahu bu nasıl bir iştir? " diye ona sormuştum.

Kırca o kısacık boyuyla göğsünü geriye ata ata, sağ elinin başparmağı koltuğunun altında:

"Bu bir dalaveredir," demişti. "Gerçekte birkaç kişi yönetir ülkeyi. Ötekilerin hepsi bir formalite kalabalığıdır sadece..."

Kartlarının altına "milletvekili" diye yazdıranlara:

"O sıfatı kaldırın da yerine 'Formalite kalabalığı' diye yazın," demeyi işi şakaya vurarak salıkverdiğim çok oldu...

Onlar da:

"Haklısın haklısın," der dururlardı.

Ortaya birkaç profesyonel politikacı çıkıyor ve bütün ipleri onlar elinde tutuyordu. Alabildiğine safsata, kulis, ayak oyunu,

çıkar vaadiyle adam kandırma, politikanın araçları sayılıyordu. Ve bunun da adı erdemli yönetim, halk yönetimi, açıklık rejimi oluyordu... Ama sonuç olarak bir iktisat profesörü bir konferans bile veremiyordu yüksek okul öğrencilerine... Anlaşılan halk yönetimi sosyalizmle kapitalizmin gençlere anlatılmasını istemiyordu...

İktidar politikacıları birbirlerine göz kırparak:

"Demokrasi efendim," diyorlardı.

Doğrusu pişkin kişilerdi politikacılar. "Yüz surat Hacı Murat" diyen halk tekerlemesi bunlar için bulunmuş olmalıydı. Bir formalite kalabalığı olarak, çıkarlarının doğrultusundaki kişinin peşinde otomatlaşmış gibiydiler. Çıkarlar çatışmaya başlarsa ne olacaktı? Halk yönetiminin temsilcileri birbirine düşmüş olacaklar ve halk çıkarları çatışıyor olacaktı. Ama aslında çatışan halk çıkarları değil politikacı çıkarları yahut zümre veya sınıf çıkarlarıydı. Milletvekillerinin maaşlarının arttırılması konusunda ise nedense çıkarlar hiç çatışmıyordu... Halk yönetimi büyük bir uyuşma gösteriyordu bunda...

Ve paraları cebe koyan:

"Yaşasın demokrasi.." diye bağırıp duruyordu...

"Boş Ver, Önemli Bir Şey Yok..."

Günler geçip gidiyordu. 1965 yılının sonlarına gelmiştik. Meclis'teki konuşmalar hepimiz için yavaş yavaş çekimini kaybetmişti. Grup odasında birbirimize soruyorduk:

"Bugün önemli bir şey var mı? ..."

"Yok..."

"Öyleyse yoklamada bulunalım, sonra çıkarız..."

Toplantı saatine kadar şuradan buradan konuşuyorduk. Cemal Hakkı Selek:

"Haydi arkadaşlar, inelim aşağıya beş dakika var," diyordu.

Hep birlikte grup odasının biraz ötesindeki asansöre biniyor, aşağı kata iniyorduk. Asansörün kapısında kazara başka parti başkanlarıyla karşılaşırsak önce onlara yol veriyorduk. Asansörden *dışarı çıkarken de önce onları dışarı* çıkartıyorduk. Sosyalisttik ama protokole de doğrusu saygılı kişilerdik.

Zil sesleri arasında toplantı salonuna tanıdıklara selâmlar vererek girer, yoklama düğmelerine basar, beş on dakika oturur, sonra:

"Gel bir sigara içelim," diye yanımıza bir arkadaşı alıp tekrar kulise sıvışırdık.

Yeni gelen arkadaşlar da bize sorarlardı:

"Önemli bir şey var mı içerde? ..."

Artık ustalaşmış bir parlamenter edasıyla "Havacıva" anlamında alt dudağımızı sarkıtıp başımızı yukarı doğru kaldırırdık:

"Sözlü sorular..."

Ve sözde içeri girme niyetinde görünenleri de caydırırdık. Zaten kuliste oturan milletvekillerinin içerdeki görüşme konularına ait genel kanaati, fevkalade günler hariç hep aynıydı: Havacıva... Her konuşmayı önemsememek biraz da tecrübeli parlamenter olmanın şanındandı...

Hatta bazen hava elektriklendiği zaman dahi elleriyle "Boş ver" diye şöyle havayı okşarlar:

"Hiçbir şey çıkmaz," derlerdi...

Biz de iki ayda bu jestleri öğrenmiş, her konuşmaya önem vermeyecek ölçüde bir olgunluk ve ustalık kazandığımızı sağa sola ispat etmeye başlamıştık. Öyle her şeyi fazla önemsememek ve bıkkın bir rahatlık içinde oturmak biraz da parlamenterlerin kendilerini içerde konuşanlardan daha üst planda görmeleriyle orantılıydı. Hatta bazen:

"Kim konuşuyor içerde," diye sorarlar, öğrenince de:

"Değmez dinlemeye," derlerdi.

Belki de en fazla söylenen söz buydu kulislerde:

"Kim konuşuyor içerde? "

"Falanca..."

"Değmez dinlemeye..."

Bana pek iyi gelmişti bu usul, hem Meclis'e gidiyor, hem kulislerde oturuyor, hem de arada sırada kimin konuştuğunu sorup:

"Değmez dinlemeye," diyordum.

Esasta büsbütün de haksız değildim. Örneğin şu tür konuşmalar cereyan ediyordu: *AYASO*

"Manisa Milletvekili Sami Binicioğlu'nun tarihi Ayasofya'nın cami haline getirilmesi hususunda ne düşündüğüne dair Başbakandan sözlü sorusu..."

Başbakan adına Devlet Bakanı Refet Sezgin kürsüye geliyor şöyle diyordu:

"Ayasofya'nın ibadete açılıp açılmaması konusu Hükümet tarafından tetkik ettirilmektedir. Şu safhada Yüce Meclis'e arz edeceğim cevap bundan ibaretir. Hürmetlerimle."

Başbakandan sonra Binicioğlu da kürsüye çıkıp şöyle bir

konuşma yapıyordu:

"Artık yeter diyelim arkadaşlar. NATO antlaşmalarını ve ikili antlaşmaları dillerine dolayanlar, hükümranlık haklarından bahsedenler görüyoruz ki, bu mevzuda susuyorlar. Ayasofya'yı eğer biz harici tesirler altında ibadete açmıyorsak bunun hükümranlık haklarımızla ilgisi yok mudur? Acaba o meşhur kalemşorlar bu mevzuda neden susuyorlar?

...Tereddütsüz söyleyebilirim ki Atatürk sağ olsaydı Ayasofya'nın minarelerinden çoktan ezan seslerini duyardık arkadaşlar... ("Bravo" sesleri)

...Ayasofya'da kilise çanları çalacaklarının hayali içinde yaşayanların ağzına çan tıkmanın zamanıdır ve geç bile kalınmıştır. Türk milleti topyekun bunu istiyor ve bekliyor."

Yahut da şu tür polemikler geçiyordu:

Kemal Sarıibrahimoğlu:

"...Bakınız Ceyhan'dan birisi şoför, diğer birisi de odacı olmak üzere 8-20 kişi azledilmiş, yerine orada maalesef partizan olarak tanınan birtakım elemanlar alınmıştır."

Hamit Fendoğlu (Malatya): "Nereden biliyorsunuz partizan olduğunu."

Kemal Sarıibrahimoğlu (Devamla): "İşte buradan. Benim memleketimdir bilirim. İsimlerini de okumak istemem."

Başkan: "Sayın Sarıibrahimoğlu karşılıklı konuşmalara girişmeyin, gündem dışı konuşmanızı bitirin lütfen."

Kemal Sarıibrahimoğlu (Devamla): "Evet Sayın Reisim. Muhterem arkadaşlarım, affedersiniz. Türkçede bir söz vardır, yanlış bir söz. Ben bunu tashih ederek burada ifade etmek isterim. Sinek pistir ve mide bulandırır."

Hamit Fendoğlu (Malatya): "O sinek size aittir."

Kemal Sarıibrahimoğlu (Devamla): "Maalesef bu sinek size aittir."

Başkan: "Sayın Fendoğlu müdahale etmeyin. Gündem dışı söz istiyorsanız size de söz vereyim."

Kemal Sarıibrahimoğlu (Devamla): "Muhterem arkadaşlarım bu işler böyle başlar. Ben de senin gibi böyle laf atan milletvekillerini çok gördüm ve dinlettim."(Soldan gürültüler)

Başkan: "Sayın Sarıbrahimoğlu karşılıklı görüşmelere girişmeyiniz lütfen."

Hamit Fendoğlu (Malatya): "Sizin zamanınızdaki tâyinleri de biliyoruz."

Başkan: "Sayın Hamit Fendoğlu, lütfen müdahale etmeyin. Gündem dışı söz istiyorsanız size de gündem dışı söz vereyim. Fikirlerinizi buradan söyleyin. Ama yerinizden müdahale etmeyin rica ederim."

Hamit Fendoğlu (Malatya): "Konuştuklarının gündem dışı konuşma ile ne alâkası var? "

Başkan: "Gündem dışı konuşuyor zaten. Gündemde değil ki. Sayın Sarıbrahimoğlu lütfen bitirin konuşmanızı."

Günler böyle geçip gidiyordu işte... Bütün dava Meclislere seçilinceye kadardı. Seçildikten sonra kulislerde boy gösterecek ve bazen sen soracaktın:

"Önemli bir şey var mı," diye.

Nasıl olsa:

"Yok," diyeceklerdi.

Bazen de sana soracaklardı:

"Önemli bir şey var mı," diye...

Ve sen de alt dudağını sarkıtıp başını arkaya atarak kalender ve tepelerden bir pozla:

"Yok," diyecektin.

Siyasetçiliğin günlük sorunlarıydı bunlar ve asıl siyaset oraya girip girmemek, parti kademelerinde yükselip yükselmemekle ilgiliydi. Meclis konuşmaları, bunlar için sadece bir araçtı ve dinleyenlerden çok, kürsüye çıkanları ilgilendiriyordu.

Çankaya Köşkü'nde

Cumhurbaşkanı yeni seçilmiş milletvekillerini Çankaya köşkünde akşam yemeğine davet ediyordu. Hepimize süslü püslü davetiyeler verilmişti.

Çankaya köşküne hayatımda iki defa girmiştim, o da yıllarca önce Akşam'ın Ankara muhabiriyken, bir de askerliğimi yaptığım sırada...

Özellikle ikincisini hâlâ hatırlıyorum.

Bir gün evde otururken telefon çalmıştı. Bir ses:

"Sayın Cumhurbaşkanı Çankaya köşkünde sizi çaya davet ediyor," diyordu.

Sayın Cumhurbaşkanı dediği Celâl Bayar'dı. Ben ise imzalı yazılara ara vermiş teğmenlik yapıyordum. Binbir sıkıntı içindeydim. Celâl Bayar'ın beni çaya davet etmesine imkân ihtimal yoktu. Bir arkadaşın soğuk bir şakası sandım bunu.

Telefondaki sese,

"Hadi ulan bırak numarayı," dedim, "Cumhurbaşkanı beni çaya davet edecek kadar ne zaman büyüdü."

"Rica ederim efendim, burası nöbetçi yaverliği," diyordu.

Ben ise gırgır devam ediyor sanıyordum; hep:

"Ya öyle mi? Burası da Vatikan, söyle o Cumhurbaşkanına gelsin de günahını çıkarayım."

"Efendim rica ederim ben..."

"Haydi ulan, kes bu soğuk şakayı," dedim. Telefonu kapattım.

Beş dakika sonra telefon yine çaldı. Ses gayet soğuk ve ciddi:

'Burası Cumhurbaşkanlığı köşkü, ben nöbetçi yaver bilmem kim, siz birisi şaka yapıyor zannettiniz, şaka değil efendim," diyordu.

"Siz bana telefon numaranızı veriniz de ben sizi arayayım," dedim. Bir numara verdiler.

Aradım numarayı. Gerçekten Çankaya köşküydü. Gerçekten Cumhurbaşkanı beni çaya davet ediyordu. Hiçbir anlam veremedim bu davete.

"Peki efendim, gelirim efendim," dedim.

Kalktım giyindim, tıraş oldum. Köşke taksiyle gidecek kadar dahi param yoktu cebimde. Neyse ki tanıdığım kişilerdi oturduğum çevredeki taksi şoförleri. Davet saatine on beş dakika kala bir tanesinin arabasına bindim:

"Haydi bakalım," dedim, "Çankaya köşküne gidiyoruz."

Şoför benim alabildiğine muhalif bir gazeteci olduğumu biliyordu.

"Hangi dağda kurt öldü Çetin bey," dedi.

"Ne bileyim birader," dedim, "hiçbir tahmin yapamıyorum, telefon edip çağırdılar. Allah vere de altı çapanoğlu çıkmasa, biliyorsun ya şimdi askerim de ben."

Köşke geldik.

Arabanın penceresinden başımı uzatıp nöbetçilere beni Cumhurbaşkanının çağırdığını, nereye gideceğimi sordum.

Hani bayağı da fiyakalı oluyordu Cumhurbaşkanının beni çağırdığını söylemek... Bahçenin içinde bir yerleri gösterdiler. Kapıda o tarihte Bayar'ın özel kâtibi olan Munis Faik Ozansoy karşıladı. Tanışırdık Munis Faik Ozansoy'la...

"Hoş geldin," dedi.

"Nedir bu davet, hiç anlayamadım," dedim.

Sayın Cumhurbaşkanı anılarını yazıyormuş. Bu anıların yazılmasında emeği geçenleri çaya ağırmış.

Bayar'ın anılarının yazılmasında benim hiç emeğim falan yoktu. Herhalde müthiş bir yanlışlık yapılmıştı. Karşımdaki duvarda büyük altın harflerle Türk alfabesi duruyordu.

Ozansoy'un kulağına eğildim:

"Bayar'a alfabeyi burada mı talim ettiriyorsunuz," dedim.

Ozansoy hızla başını çekti. Ne söylediğimi duymazlıktan geldi. Birlikte yukarda bir salona çıktık. Uzun bir masanın çevresine bir yığın genç insan oturmuştu. Bazılarını tanıyordum. Basın - Yayın'da çevirmen olarak çalışıyorlardı. Masanın da başında Bayar vardı. Bayar'a doğru yürüdüm, elini sıktım.

"Teşekkür ederim. Buyurun..." dedi.

Masanın ucunda bir yer işaret etti. Gittim oturdum oraya...

Sağla solla fısıldaşmaya başladım ve çaktım işi. Askerde bana, gizli kaydıyla Fransızca koca bir kitap vermişlerdi. Kitabın işaretli sayfalarını Türkçeye çevirecektim. Kitabı bir Ermeni papazı yazmıştı. İttihatçılar zamanındaki Ermeni katliamını yazıyordu. İçinde tüyler ürpertici resimler, istatistikler, belgeler vardı. Ben de çevirmiştim Türkçeye işaretli sayfaları.

Meğer Bayar'ın anılarına malzeme olacak bu tür yabancı kaynaklar Türkçeye çevrilsin diye Milli Savunma ile Basın-Yayın'a verilmiş. Benim de payıma Ermeni papazının kitabı düşmüş..

Sonra da bu işlerde çalışmış olanların bir listesini çıkarmışlar. Listede benim de adım olduğu için Bayar'ın çay daveti gelmiş bulmuş beni de...

Bayar aklımda kaldığı kadar nasıl layik ve Atatürkçü olduğunu anlattı. Kendisine gençleri hayran bırakmak isteyen bir hali vardı. Başarıya da ulaştı arzusunda. Herkes köşkten çıkarken birbirine:

"Büyük adam, büyük adam..." deyip duruyordu.

Ben de çay içilirken bir aralık fırsat bulup Bayar'a:

"Beyefendi, Milli Mücadele'deki Yeşil Ordu meselesinin içyüzü nedir, biz gençler pek bilmiyoruz bu konuları..." diye bir soru sordum.

Soruyu yüksek sesle sorduğum halde Bayar istiskal edermişçesine soruyu duymazlıktan geldi ve yanındakilere pasta tabağını uzatarak:

"Biraz daha almaz mısınız," dedi.

Bir daha soru moru sormadan yanımdakilerle konuşmaya başladım ben de. Dağılırken de herkes Bayar'ın vinç kepçesi gibi boyuna havaya kalkan elini öptü. Ben ise sadece sıkmakla yetinip çıktım oradan. Cepte elli kuruştan fazla para olmadığı için de başladım yürümeğe...

*

Bir de Akşam'ın Ankara muhabiriyken Yunan Kralı geldiği zaman bir resepsiyona davet edilmiştik. Yunan Kralı Paul'ün, karısı Kraliçe Frederika'nın, Bayar'ın, Menderes'in ellerini sıkmıştık.

Bu sefer üçüncü kez miletvekili olarak gidiyordum köşke... Devir değişmiş, ölenler ölmüş, düşenler düşmüştü.

Köşkün havuzlu bir terasında büfeler kurulmuştu. Ortalık bakanlar, Parti liderleri, milletvekilleriyle doluydu. Herkes bir elinde bir kadeh öteki elinde bir tabak, bir hengâmedir gidiyordu.

Benim yanıma hemen hiç kimse sokulmadı. Ben de gruplardan hiçbirine yanaşmaya kalkmadım. Siyasette itibarlı bir kişi olmadığım, Köşk seviyesindeki çağrılarda kimsenin merhaba bile demesinden anlaşılıyordu.

Onlar büyük büyük kişiler, anlı şanlı politikacılardı. Şatafatlı, debdebeli ve oturaklıydılar. Biz ise sadece bir sosyalist çırçırduk.

Cumhurbaşkanı Parti liderleriyle özel bir masaya oturmuştu. Liderlerin avanesi kendi aralarında ayakta konuşuyorlardı. Gülünüyor, espriler yapılıyordu.

Bir aralık muhalefet partilerinden Meclis'te de bana yakın oturan ufak tefek kavruk yüzlü bir milletvekiliyle azıcık konuştuk. Milletvekili kendisinin de aslında bizim fikirlerimize çok karşı olmadığını söylemeye çalışıyordu.

Bir zaman sonra o milletvekilinin gümrükten dantel kaçırırken yakalandığını yazdı gazeteler.

Cumhurbaşkanlığı davetinde azıcık ahbaplık ettiğim tek parlamenter de böyle çıkmıştı işte...

Ondan sonra bir iki davet daha oldu galiba... Hiçbirine gitmedim. Çankaya köşkünün milletvekili davetleri fazla ilginç görünmedi gözüme... Siyasi seviyesi yüksek, entellektüel seviyesi düşük çevrelerin sıkıntısı vardı böyle yerlerde... Herhalde bunlar bir yazardan hoşlanacak ve bir yazarın hoşlanacağı toplantılardan değildi. Hele yazar üstelik sosyalistse.

Fakir Halkın 400 Milyonu

1965 yılının sonuna doğru, AP iktidarının Meclis'e getirdiği ilk kanun tasarılarından biri, geçim indirimi adı altında belirli bir miktar kazançtan alınmaması öngörülen vergilerin, bir yıl daha alınması hakkındaydı. Böylece geçim indirimi, yeni tasarıyla bir yıl daha ertelenmek isteniyordu. Plan komisyonu ise, ertelemeyi iki yıla çıkarmıştı. Geçim indirimi iki yıl daha uygulanmayacaktı.

Özellikle mali mevzuatın dili hakkında bir fikir vermek için hükümet tasarısının birinci maddesini buraya aynen alıyorum:

"Madde 1- 31.12.1960 günlü ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 202 sayılı kanunun 63. maddesi ile değiştirilen geçici 5. maddesinin (b) ve (c) bendleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

b) 1966 yılında elde edilen kazanç ve iratlar (götürü usulde tespit edilenler dahil) ile 1966 takvim yılında elde edilecek ücretlerin ve 1966 bütçe yılı götürü ücretlerinin vergilendirilmesinde, bu kanunun 31. ve 32. maddeleri ile tayin olunan esasları nazara alınmak suretiyle mükellef için günde 3, ayda 90, yılda 1080 lira, eş için günde 2, ayda 60, yılda 720 lira, her bir çocuk için günde 1, ayda 30, yılda 360 lira en az geçim indirimi:

c) 1 Ocak 1967 tarihinden itibaren elde edilecek kazanç ve iratlar (Götürü usulde tespit olunanlar dahil) ile aynı tarihten itibaren elde edilecek ücretlerin ve 1967 ve müteakip bütçe yılları götürü ücretlerinin vergilendirilmesinde, bu kanunun 31. ve 32. maddelerinde yazılı esaslar ve en az geçim indirimi hadleri..."

Hani anladıysam arap olayım diye bir laf vardır ya; o işte tam bizdeki kanunların dili için söylenmiş gibidir. Bütün bu çetrefil, anlaşılmaz gibi görünen laflar, halkın doğrudan doğruya kanunlarla ilişki kurmasını önler. Bu yüzden de avukatlar, müşavirler, yorumcular, uzmanlar halkla kanunlar arasında aracı olurlar. Tartışmalar sürer gider. Kırtasiyecilik artar. Yorumlarda ve uygulamalarda zıtlıklar baş gösterir.

Yukarıya aldığımız maddenin özeti geçim indiriminin bir yıl daha erteleneceği idi. Böylece hazine 400 milyonluk bir kazanç sağlıyordu.

Tasarı üzerinde bizim partiden, önce Behice Boran konuştu Behice Boran'ın ilk kürsüye çıkışı da bu vesileyle oldu. Behice Boran'ın Meclis'teki konuşmalarındaki başlıca özellik kurduğu mantık zincirindeki sağlamlıktı. Bunu sonunda bütün Meclis kabul etmişti. Boran'ın adı geçtikçe kim hangi partiden olursa olsun:

"Doğrusu kafalı kadın, kafalı kadın..." derdi.

*

Behice Boran'la dostluk kolay mıydı, zor muydu? Herhalde ilk bakışta hüküm verilecek insanlardan değildi. Sevmediklerinin zaaflarını kabul etmez, onlara karşı çakı gibi objektif bir mantık kullanırdı. Sevdiklerine karşı ise objektif mantık o kadar keskinlik göstermez, sevimli bir psikoloji incelemesine yönelirdi. Ölçü olarak kendi düşünce ve tutumunu vazgeçemeyeceği bir model olarak benimsemişti. İlişkilerinde bu model bazen su üstüne çıkar, bazen su altında kalır ama bütün savunma ve atakları, hep bu modelin çevresinde dolanırdı. Bu tutuma üslup olarak bir de didaktiklik eklenince Behice Boran'ı kuru ve katı bulma eğilimleri artardı. Oysa Behice Boran ne o kadar kuru, ne o kadar katıydı. Gerçek değeri ve yetenekleri yıllarca demirökçenin altında ezilmek istenmiş gençliği sayısız olaylarla hırpalanmış, bu yüzden de dış görüntüsü azıcık kabuklaşmış, aşamalı bir kadın öğretmendi. Haklı bir ihtirası vardı ve aslında bir hayli de yalnızdı.

Yazı tenkidine bayıldığı ve beğenme, övme cömertliği pek olmadığı halde ben severdim Behice Boran'ı. Tutsak olmadan ve tutsak almadan da insanların her türlü tartışmaya rağmen birbirlerini sevip sayabilecekleri bir çizgide buluşabileceklerini ispat etmeye çalışmışımdır Behice Boran'a...

O gün Boran'ı kürsüye yürürken hâlâ daha görüyor gibiyim. Yüzü asık olmaya yakın bir ciddilikteydi. Adımlarında bütün bir ömür mücadelesinin ilk defa parlamento kürsüsüne ulaşan sesini götürüyordu. Biraz imtihana çıkan, çalışkan bir kız öğrenci, biraz ilk dersini vermeye giden kendinden emin bir kadın öğretmen gibiydi.

Konuşmasının ilk kısmını alıyorum buraya:

TİP Grubu adına Behice Hatko Boran (Urfa):

"Sayın Başkan, Sayın Meclis üyeleri, Maliye Komisyonu'na bu kanun tasarısı geldiği zaman, ben bir muhalefet şerhi verdim.

Benden evvelki hatibin işaret ettiği gibi, kanunun gerekçesi eğer bu indirim bu yıl yapılmadığı takdirde bütçenin 400 milyon lira açık vereceğidir. Böylece bu gerekçe ile benim kanaatime göre hiçbir kanun tasarısı Meclis'e getirilemez. İyi bir hükümetin hele kuvvetli bir hükümet olan bir hükümetin yapacağı iş, bu çeşit açıkları önceden görüp kapatmak için gerekli köklü tedbirleri almasıdır. Hükümet etmek demek, devlet idare etmek demek, bu demektir. Yoksa yumurta kapıya geldikten sonra efendim ne yapalım bütçe 400 milyonluk açık verecek başka türlü çare yok. Vurun abalıya, yine emekçi halkın sırtına vuralım bu yükü demek; bu, Devlet adamlığı, Devlet idaresi demek değildir.

Sonra Adalet Partisi, kendisinin daima milletin büyük çoğunluğunu, asıl emekçi kitleleri temsil ettiğini söylüyor. Acaba bu emekçi kitleler, milletin çoğunluğu, Adalet Partisine oylarını verirken, bütçe açığının yükü yine kendi zavallı yoksul sırtından çıksın diye mi verdi?..

Bir sosyolog olarak benim AP hakkında koyduğum teşhis şudur: Çoğunluğun oyları ile iktidara gelmiş, aslında mutlu bir azınlığın partisi (AP sıralarından gürültüler). Böyle bir teklifle

AP bu niteliğini açığa vurmuş oluyor. (Sağdan alkışlar. AP sıralarından gürültüler).

CHP'liler de tasarıyı tenkit ediyorlardı. Bütçe ve Plan Komisyonu sözcüsü Nuri Bayar ise:

"Siz niye tenkit ediyorsunuz. Siz de bu kanunu ertelediniz vaktiyle, " diyordu. AP iktidarının getirdiği erteleme tasarısı ile CHP iktidarı zamanındaki erteleme tasarısının aynı olduğunu, tek farkın tarihlerde bulunduğunu belirtiyordu.

Konuşmalar uzadı uzadı. Sonunda parti adına ben söz aldım.

Gürültü patırtı arasında biz bir tutumu ortaya koymak için uğraşıyorduk. AP çoğunluğun çıkarı için değil, mutlu bir azınlığın çıkarı için çalışıyordu. Konuşmaya şöyle başlamıştım:

'Sayın Başkan, sayın milletvekilleri. Biz hükümet programını burada tenkit ederken, önümüzdeki en kısa zamanda sözlerimizi doğrulayacak, bu iktidarın sadece mutlu azınlığı düşünen kapitalist bir iktidar olduğunu her vesileyle ispatlayacağız dedik. Bugün karşımıza gelen kanun tasarısı bütçedeki 400 milyon liralık bir açığın kapatılması külfetini, büyük ağırlığı ile gerçekten dar gelirli, geçin sıkıntısı çeken vatandaşların üzerine koymaktadır. Buna karşılık da bu geçim sıkıntısı çeken vatandaşlarımızı savunmak isteyen siyasilere, milletvekillerine, propaganda yapmayın, bu sefer de bu geçim indirimi ertelensin, bu konu üstüne halkın dikkati çekilmesin, biz bu parayı bu dar gelirlilerden almak zorundayız. Çünkü biz aslında bunların menfaatini değil, fakat servet beyannamesinin verilmesini önleyerek, bir mutlu azınlığın, çok para kazanan bir azınlığın menfaatini güden bir partiyiz ifadesi mevcuttur. Ve bu aslında doğrudur. Kapitalist bir iktidar, çalışan büyük çoğunluğu düşünmez. Hükümetin programı da zaten öyledir. Servet beyanının kaldırılacağını ilan eder bir yandan bir yandan da geçim indirimi hadlerinin ertelenmesini getirir. Hükümet bir yıl ertelensin der. Komisyon bunu yeterli görmez, iki yıl ertelensine çevirir. Gerekçe olarak da planın makro dengesi yapılmadığı için bu bakımdan alelacele bu paranın

karşılığı bulunamıyordu... Bu bakımdan ihtiyaç vardı dört yüz milyona denir. Halbuki aynı komisyon bu tasarıyı iki yıl erteler ve niçin iki yıl ertelediğini, elbetteki makro dengenin iki yılda da yapılamayacağına bağlayamaz. Bu bir prensip, bir halktan yana olma, bir de küçük azınlıktan yana olma siyasetinin özlerinden biridir. Şimdi vergi ilanının aleyhinde olan bir siyasi grup, hakikaten çok zor şartlar altında yaşamakta olan Türk halkının büyük bir çoğunluğuna hiç değilse bir teselli, bir yaşama ümidi verecek olan üstelik planda öngörülmüş olduğu şekilde, üstelik Anayasada âmir hüküm olarak konulmuş olduğu şekilde, vergi adaleti, sosyal adalet ilkesinden gayet rahatlıkla uzaklaşır."

Bu sırada AP'liler "Moskova'ya Moskova'ya..." diye laf atıyorlardı. Ben de aynı zamanda cevap yetiştiriyordum onlara...

"Biz tutup da bu memleketin gerçekten ezilmekte olan işçisini, esnafını savunurken, bize karşı yapılacak demagojilere hiç bir şekilde metelik vermeyecek kadar haklı olduğumuza inanmış insanlardanız..."

Her şeye rağmen tabii erteleme tasarısı çoğunluğun oylarıyla kanunlaşıyordu. Ve AP'nin aslında bir küçük azınlığın çıkarlarına çalıştığını sadece biz görüyor, biz biliyorduk. Bunu haykırdıkça da cevap hep aynı oluyordu.

"Moskova'ya..."

Demokrasi diye bu oyun deneniyordu Türkiye'de.

Johnson'un Mektubu

1965'ten 1966'ya geçilen günlerde Meclis'te Kıbrıs konusunda önemli bir tartışma başladı. Tartışmanın özellikle ağırlık noktası Johnson'un vaktiyle İnönü'ye yazmış olduğu mektuba dayanıyordu. CHP'liler İnönü kabinesinin bu mektupla elinin kolunun nasıl bağlanmış olduğunu ortaya koymak için mektubun kamuoyuna açıklanmasını istiyorlardı. AP'liler ise mektubun gizli kalmasından yanaydılar.

Meclis'te her iki parti tarafından çeşitli taktikler uygulanıyor, çeşitli manevralar yürütülüyordu.

Kıbrıs konusunda Meclis'te bir genel görüşme açılması hakkında CHP Grubu ile AP Grubu mutabıktılar. Onun için de görüşme çabucak açılmıştı. Konuşmalara gece de devam ediliyordu. CHP adına Nihat Erim akşam yemeğinden sonra çıkmıştı kürsüye .Günlerce yankıları devam eden şöyle bir açıklama yapmıştı konuşmasında:

"Değerli arkadaşlarım, Kıbrıs meselesinin ne halde bulunduğu, yarın nereye varacağı aydınlık olarak meydana çıkarılmak için Amerika Birleşik Devletlerinin ve Sovyetler Birliğinin bu meselede takip ettikleri ve takip edecekleri politikayı yakından bilmek lazımdır. Realitelerden uzaklaşamayız. Bugün dünyada bu iki devlete rağmen bir iş görülememektedir. Onun için Amerika Birleşik Devletlerinin Kıbrıs davasında, Kıbrıs'a askeri müdahale davasında ve Kıbrıs meselesinin diplomatik gelişmelerinin de anlayışını, görüşünü,

tatbikatını daima taze olarak hatırımızda tutmalıyız. Amerika Birleşik Devletlerinin Kıbrıs meselesinde Türkiye'ye zaman zaman birinci çıkarma teşebbüsünde, ikinci çıkarma teşebbüsünde, üçüncü çıkarma teşebbüsünde bildirmiş olduğu görüşleri, kararları ve istekleri bendeniz şöyle hülâsa etmekteyim:

'Amerika Hükümeti Türk Hükümetine der ki benimle istişare etmeden herhangi bir fiili harekete girmeyiniz. Garanti anlaşmasının dördüncü maddesindeki şartlar müdahale için yerine gelmemiştir. Ben askeri müdahaleyi sizin Ada'yı taksim etmek için yapacağınız kanaatindeyim. Öteki garantör devletlerle istişare lazım. Henüz istişare imkanlarını tamamen tüketmediniz. NATO vecibelerine de dikkatinizi çekerim. Evelâ bir Türk-Yunan harbi asla olamaz, buna müsaade edemeyiz. NATO üyelerinin rızası alınmadan girişeceğiniz bir askeri hareket neticesinde Sovyetler Birliği işe karışırsa -elbette karışacaktır, müdahale edecektir- NATO vecibeleri işlemez ve böyle bir müdahaleye Birleşmiş Milletler sert şekilde tepki gösterecektir. 1947 tarihinde Amerika ile Türkiye arasında imzalanmış olan Askeri Yardım Antlaşması, bu anlaşma gereğince Türkiye'ye verilmiş olan silahların kullanılacağı zaman ve maksat içinde kullanılıp kullanılmadığı Amerika'ya söylenip Amerika'nın mutabakatını almanız lazımdır. Bunu bize söylemediniz. Bizim mutabakatımızı almadınız.

Askeri bir müdahale yaptığınız takdirde fiili netice bakımından Kıbrıs'taki Türk Cemaatından on binlerce Türk katledilecektir. Eğer bir müdahale sonunda, çıkacak olan harbin yalnız bir Türk-Yunan harbi şeklinde kalacağını sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Genişleyecektir ve nerede biteceğini kimse kestiremez. Eğer herhangi bir çıkarmaya girişmeden önce Amerika Hükümetiyle istişareyi kabul etmezseniz derhal NATO konseyini toplantıya çağıracağım.'

"Değerli arkadaşlarım, İnönü hükümetinin iş başında bulunduğu 15 ay zarfında Kıbrıs buhranının patladığı andan

İnönü hükümeti son Haziran müdahalesine, 5 Haziran çıkarma teşebbüsüne girişinceye kadar Amerikan yetkili şahsiyetlerinin, bazen Dışişleri Bakan muavininin, bazen Dışişleri Bakanının, bazen buradaki büyükelçisinin, hatta en sonunda hep biliyorsunuz, bizzat Başkan Johnson'un müdahaleleri, teşebbüsleri işte şu hülasasını verdiğim noktalarda toplanmaktadır."

Böylece Erim, özel adı altında Johnson'un mektubunu olduğu gibi kamuoyuna açıklamış oluyordu.

Erim'in bu açıklamasını CHP'lilerin şu önergesi izledi:

"Yüksek Başkanlığa:

Meclisimizde kabul edilen Adalet Partisi Grubunun Genel Görüşme önergesinin amacına uygun olarak Türk umumi efkârının Kıbrıs davasının geçirmiş olduğu safhalar ve varılmış olan merhale ve sebepleri hakkında bilgi sahibi olabilmesi için üçüncü İnönü hükümetinin güvenoyu aldığı 15 Haziran 1974 günkü 105'inci Birleşimindeki gizli oturum tutanaklarının ve bu tutanaklarda yer alan 5 Haziran 1964 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Johnson'un mektubu ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının 13 Haziran 1964 tarihli cevabî mektubu metinlerinin içtüzüğün 98. maddesinin son fıkrası gereğince açıklanmasına karar verilmesini arz ve teklif ederiz."

*

Böylece Kıbrıs konusundaki Genel Görüşme içinde ve adeta parantez arasında bir yeni tartışma daha açılmış oluyordu. Johnson'un gizli tutanaklardaki mektubunun açıklanmasını isteyen önerge kabul edilecek miydi, dilmeyecek miydi?

AP adına konuşan İhsan Ataöv, CHP'lilerin verdiği önerge hakkında şöyle diyordu.

"Üçüncü İnönü hükümetinin, hükümet programı okunurken bu mektubu vesile yapıp memleketin yüce menfaatlerini

gerekçe olarak kullanarak o celseyi gizlilik talebiyle huzurunuz çıkaran, bugün konuşan arkadaşımın partisiydi. Memleketin yüksek menfaatleri mevzuubahis değilse, CHP'nin Türk milletinden gizleyeceği hiçbir şeyi yoksa, o gün niçin bu gizliliği istemiş ve bizden memleketin yüksek menfaatleri için böyle bir talepte bulunmuştu!

Sevgili arkadaşlarım, şahsım adına söylüyorum, bu büyük meselede niçin Lindon Johnson birinci numarada konuşuluyor. (CHP sıralarında gülüşmeler) Türk milletinin Johnson'la uğraşacak zamanı yoktur, millet kaderini kendisi tayin edecektir. Türk milleti vesayet altında bir millet değildir. Amerika Cumhurbaşkanının mektubu ile memleket idare etmek devri çoktan geçmiştir artık (AP sıralarından "bravo" seleri, alkışlar). Batı düşmanlığını yapıp, mektubu istismar ederek siyasi sermayelerine eklemek isteyenlere, sırf devletlerarası anlaşma ve gizlilik gerekçesinin aynen muhafaza edildiği düşüncesi ile muhalefet halindeyim. Aslında bu mektubun öneminden dolayı değil, fakat o zaman Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin gösterdiği gerekçeye sadakatinden dolayı takrire muhalefet ediyorum. Eğer Türk Hükümetleri dışardan gelen mektuplara göre beynelmilel anlaşmalara istikamet verecekler-se, o zaman o milletleri kendi hükümetleri değil, Amerika'nın cumhurbaşkanları idare ediyor, derim."

Johnson'un mektubunun açıklanıp açıklanmaması, bu tür demagojik konuşmalar arasında tartışılıyordu.

Sonunda önerge reddedildi. Önerge reddedildi ama olayın yankıları o kadar büyüdü ki Demirel mektubun metnini usulca bir gazeteye kaydırdı ve yayınlattı.

Ve bu mektup Türk-Amerikan ilişkileri konusunda birçok kişinin uyanmasında büyük yardımcı oldu.

CHP'nin Oynak Tutumu

Kıbrıs konusunda açılan genel görüşmede, CHP'nin bir yıl önceki gizli oturum tutanaklarının yayınlanarak, o tutanaklarda bulunan Johnson mektubunun kamuoyuna bildirilmesini öngören teklifini, Grup olarak biz de destekliyorduk.

Bu konuda grup adına ben konuşmuştum:

"Açıklayın gitsin şu Johnson mektubunu... AP niye halktan gizlemek istiyor bu mektubu?" diyordum.

AP'liler ise, bu mektuptan ötürü halkın Amerika'ya karşı öfkelenmesini istemiyorlardı. Mektubun gizli kalmasını tercih ediyorlardı...

Demokrasi açıklık maçıklık rejimiydi ama politikacı dilediğini, dilediği kadar ve dilediği biçimde halka duyurmakta serbestti.

Bu yüzden de kürsülerde başka türlü konuşulur, kulislerde başka türlü konuşulurdu.

Ancak Demirel düşünüp taşınıp neden sonra Johnson mektubunun metnini elaltından bir gazeteye kaydırmayı, yine de uygun bulmuştu. Herhalde bu mektubun gerek taşıdığı ağır üslup, gerek 1947 anlaşmasına yaptığı atıfla daha çok İnönü'yü yaralayacağını hesap etmişti.

Hesap, büsbütün de yanlış çıkmadı.

O mektubun açıklanmasından sonra, 1947 antlaşmasının nasıl bir antlaşma olduğu araştırıldı. Ve İnönü'nün bu antlaşmayı imzalaması, siyasi hayatındaki gafların en büyük-

lerinden biri olarak değerlendirildi. Ve bu yüzden İnönü kendini savunmak zorunda kaldı.

Oysa, pek savunulacak tarafı yoktu bu işin. İnönü, o ikili anlaşma ile Amerika'nın tam ve devamlı propagandasını devlet olarak yapmayı da taahhüt etmişti. Emperyalizmin övgüsü de almış yürümüştü ondan sonra Türkiye'de...

Ve yıllarca sonra Johnson, Başbakan İnönü'nün karşısına eski Cumhurbaşkanı İnönü'nün imzaladığı anlaşmayı çıkarmıştı. Hem de çok ağır bir dille çıkarmıştı.

İnönü, bu mektubun açıklanmasıyla hem kendi Kıbrıs politikasını mazur göstermek, hem de Johnson'dan intikam almak istiyordu. Mektubun açıklanması ise, döndü dolaştı ve sonunda İnönü'yü de, özellikle 1947 antlaşmasını imzalamış olmasından ötürü, epey yaraladı.

Şayet Johnson o mektubu yazmamış veya o mektup kamuoyuna iletilmemiş olsaydı, daha uzun bir süre Amerika'yı ilk defa ve hangi şartlarla Türkiye'ye kimin sokmuş olduğu noktası, az çok gölgede kalacaktı.

Ve Amerikancılık ithamının bütün ağırlığı, sadece Demirel'in sırtına yüklenecekti...

O mektuptan sonra, 1947 antlaşmasına dikkatlerin çekilmesi, Demirel'in sırtında büyüyen ithamlardan İnönü'nün de payını almasına yol açtı. Durup dururken 1947'de öylesine bir iş yapılmıştı ki, ondan sonra pirincin taşını ayıklamak imkânsızlaşmıştı... Ve herhalde bunun da tek sorumlusu Demirel değildi.

Zaten Parlamentoda, NATO'ya ve Amerika'ya karşı tek grup bizimkiydi. CHP, NATO'ya da, Amerika'ya da karşı değildi. Sadece daha kişiliği olan bir politika izlenmesini öneriyordu. Yani prensip olarak emperyalizme karşı çıkmıyor, sadece AP'ye kıyasla bir üslup farkına ihtiyaç olduğunu ileri sürüyordu.

Bu üslup farkı nasıl olacaktı? Bunun ayrıntılarına pek inilmiyor, "daha kişiliği olan bir politika" demekle yetiniliyordu.

Oysa Ereğli Demir-Çelik Fabrikalarındaki Amerikan

ortaklığı da, Amerikan petrol kumpanyalarının Türkiye'deki korkunç çıkarları da İnönü Kabinesinde bulunan bakanlarca onaylanmış şeylerdi. Hatta petrol konusunda o sırada CHP'nin Bakanı olan Fethi Çelikbaş'a sonradan CHP'nin senatörü olan İhsan Topaloğlu karşı çıkmıştı.

Ve İnönü, kendi bakanına karşı çıkan Topaloğlu'nu seçim kampanyasında "Petrol kahramanı" diye takdim etmişti...

Bütün bunlar temel prensiplerden yoksun politikacıların, esen havalara göre çizdikleri zigzagların belgeleriydi.

Ve emperyalizme karşı çıkmadan, AP'ye kıyasla daha kişilik sahibi bir dış politika izlenmesi teklifi de Amerika'yı darıltmadan ilerici çevreleri de memnun etmeyi öngören bir kurnazlık fantazisinden başka bir şey değildi...

CHP yöneticileri, bu tür kurnazlıkları, dahiyane politika ustalıkları sanma alışkanlığındaydı.

Biz ise, Grup olarak CHP'nin bu tür çarlistonları üzerine açıktan açığa gidemiyorduk. Her iki partiyi de kesin biçimde karşımıza alacak güçte değildik. CHP de bize pek fazla yüklenmediği için, CHP'nin kaypak tutumu ile bizim partinin sınıfsal niteliğini birbirinden açık şekilde ayırmak güçleşiyordu.

Ve CHP bizim attığımız sloganlara kendi cilveli kurnazlığında yavaş yavaş sahip çıkıyor ve bizi taşlaşmış tabulara karşı öncüsü olarak kullanmak, sonra da tabular yıkıldıkça oyları kendisi toplamak istiyordu.

Böylece burjuva parlamenterizmi sayesinde hem bir sosyalist partiyi güdük tutmak, hem de sosyalizmi sınıfsallığından koparark yozlaştırmak, hem de emperyalizme kesin cephe almadan ilerici kanatları tavlamaya kalkmak mümkün görünüyordu. İnönü, bunu ustaca yürüteceği kanısındaydı.

Birtakım oy hesaplarına aldanıp "ulusal artık" sisteminin kaldırılmasından yana çıkmasa ve kanunun Meclislerden geçmesini önleyebilse idi bir süre daha yürütebilirdi bu manevrayı.

Ne çare ki, "ulusal artık" sisteminin kaldırılması TİP

yöneticilerinin burjuva parlamenterizmini sosyalist gelişim için bir araç olarak değil de bir amaç olarak görmeye yönelmeleri ve bunun sonucu daha çok oy almak hırsıyla sosyalist parti olmaktan kitle partisi olmaya doğru kaymaya özenmeleri, hem parti içi çatışmaları sertleştirdi, hem de partinin Parlamento'daki sandalyelerini epeyce azalttı. Bu da CHP'nin güdük bir sosyalist partinin gerisinde usta manevralarla ilericilik rolü oynamasını zorlaştırdı. Gerçek bir devrimcilik ile burjuva parlamenterizmi arasındaki farklar açığa çıkmaya başladı.

Daha o zamanlar CHP'li dostlar:

"Bizim daha solumuzda bir parti bulunmazsa, bir ortanın solunu yerine oturtamayız," diye yakınıp duruyorlardı.

Çünkü hem gerçekten bir sol parti olmamak, hem de ileri görünmek ancak daha solda bir partinin bulunmasıyla mümkündü. Ayrıca böyle bir parti ile burjuva parlamenterizmi de iyice meşrulaştırılmış olacaktı...

Ne yapmalı ki, evdeki hesaplar çarşıya uymadı. Ve CHP'nin bütün çabalarına rağmen parlamenterizm halktan kopuk, havada, göstermelik bir cila olmaya başladı. Cici demokrasi ile politikacılar oligarşisi devrimcilerin baş eleştiri hedefi halini aldı.

İnönü de, Ecevit de bu eleştirilere karşı dehşetli öfkelere kapıldılar.

Johnson'un mektubunda adı geçen antlaşmanın incelenmesi de bu öfkeleri büsbütün koyulaştırdı.

Profesyonel Dolandırıcılar

Milletvekilliğinin en belalı tarafı para istemeye gelenlerdir. Anadolu'dan devamlı olarak Ankara'ya ince bir oluk akıyor ve bu oluk milletvekillerini şöyle bir anaforladıktan sonra tekrar geri dönüyordu Anadolu'ya. Ve bu akım yaz-kış, gece-gündüz devam ediyordu. Zaten milletvekilleri, aleyhlerinde yapılacak propagandayı önlemek için. Ankara'ya gelen seçmenlerine yedirip içirmeye mahkumdurlar. Bu karşılıklı bir alışverişti. Hatta seçim kampanyasında birçok aday:

"Oylarınızı bana verir de beni gönderirseniz Ankara'ya, evim hepinize açık olacaktır. Otelde değil bende yatacaksınız," diye açık bono vermişti.

Seçilenler şimdi bu bonoları, seçmenlerin dönüş parasını da ekstradan toka ederek ödüyorlardı.

Seçmenler yahut seçmen görünenler arasında milletvekillerini şavullamayı meslek haline getirmiş olanlar bulunduğu gibi, milletvekileri arasında da Ankara'ya gelen seçmenleri daha şehirlerarası otobüs duraklarında yakalamayı ve böylece seçim bölgeleriyle devamlı bir ilgi içindeymiş havasını yaratmayı teknik bir ustalık haline getirmiş olanlar vardı. Milletvekilerinin bayramlarda seçmenlere yüzlerce, hatta binlerce tebrik kartı göndermeleri de bu tekniğin gereklerindendi...

Hatta bu nedenle her bayram, her milletvekili ve senatöre

üzerlerinde adları yazılı BMM tarafından bastırılmış tebrik kartları dağıtılırdı.

Aslında Anadolu ile parlamenterler arasındaki akımı sürdürenler seçmenlerden çok parti örgütlerine dalmış Anadolu açıkgözleriydi. Poturları, kasketleri ve çok bilmiş tavırlarıyla bir milletvekili yakaladılar mı, şikayetlerini öyle yalvar yakar değil, tepeden tepeden sıralarlar, milletvekillerine, karşı hizibin çalışmaları hakkında bilgi verirler ve:

"Gelecek seçim için sen sağlamsın ya yalnız Hüseyin beyi yahut Veysel beyi bilmem gayrı," gibilerden karşılaştıkları kişinin durumuna göre yürek serinletici tahminler yaparlardı.

Aynı çarıklı erkânıharpler Hüseyin yahut Veysel beyi görünce de:

"Sen sağlamsın ama Nuri beyi bilmem gayri," diye bir gün önce garanti verdiklerinin durumunu kuşkulu gösterirlerdi.

*

Demokrasi sayesinde tatlı bir oyun çıkmıştı Anadolu'nun kurnaz takımına. Bir yandan bölge ağalarıyla, bir yandan partilerle, bir yandan parlamenterlerle dedikodu postacılığını bunlar yapar ve aradan nüfuzlu köy politikacısı olarak geçinirlerdi.

Bazıları iyice dişli de olurdu ha:

"Bak sana söyleyeyim bir yol, o bizim işi yapmazsan artık köye hiç ayak basma," diye tehditte bulunanlar dahi çıkardı.

Onlar kendilerine göre milletvekileriyle partileri, partilerle milletvekilleri de kendilerine göre onları kafesledikleri hesabı içindeydiler...

Ben parti kulislerinden süzülerek gelmiş bir bölge milletvekili olmadığım için bu tür seçmenim pek yoktu. Ancak Anadolu profesyonelerinden bazıları her kapıyı çaldıktan sonra bindebir bana da uğrarlar:

"Hele bir yol gelmişken seni de bir tanıyalı dedih," diye nasıl bir kimse olduğumu gözden geçirirlerdi.

Pek zıttına bir laf söylemezler, hatta daha çok sosyalist

görünürlerdi. Sonra bunları uzaktan AP'lilerin yanında gördüğüm de olurdu. Doğrusu bilirlerdi kime karşı nasıl konuşacaklarını... Ve bunu o kadar saf köylü rolü içinde yaparlardı ki, politikacıların acemileri:

"Ah keşke bütün köylülerimiz senin gibi olsa..." diye kalkıp yanaklarını öperlerdi bunların...

Ben de başlangıçta böyle birkaç kasketli profesyoneli kucaklayıp heyecanlandığımı hatırlıyorum.

Bana daha çok, "nasıl olsa sosyalistmiş, fakir fukaradan yanaymış, bana da beş on kuruş verir" diye düşünenler gelirdi.

Ve hemen hastanelerde can çekişen oğul, kanser olmuş anne, trafik kazasına uğramış baba hikâyelerini anlatarak parayı isterlerdi.

Önceleri yüzüm tutmaz, ezile büzüle ellerine bir ellilik sıkıştırmaya çalışırdım.

Ancak birbirlerine mi söylemeye başladılar, ne oldu, talepler hızla artmaya başladı. Telefonlar sadece gündüzleri değil, gece yarısı da çalıyordu. İlk tedbir olarak:

"Siz yanlış yere başvuruyorsunuz. AP Genel Merkezine gitmeniz gerek, sizin bu sıkıntılarınızdan onlar sorumlu," demeye başladım.

Hiç unutmam, bir tanesi de saf saf:

"Beni de size onlar gönderdi, o sosyalisttir,verir dediler," demişti.

Gitgide gözüm açıldı tabii. Bu sefer:

"Biz doktrin milletvekiliyiz, biz paramız olduğu zaman dahi kişilere değil partiye veririz parayı," demek yolunu tuttum.

Bütün bunlara rağmen, bile bile dolandırıldığım da yine çok oldu.

Bakardım gazetede beni bekleyen iki yahut üç kişi... Beni görür görmez:

"Nasılsın yahu," diye boynuma sarılmalar.

Nerden tanıdığımı hatırlamaya çalışır, hatırlayamaz, renk de vermek istemez, aynı canlılıkla:

"Sen nasılsın yahu? " yu basardım.

"Neydi o günkü toplantı, değil mi? " diye devam ederlerdi.

"Hangi toplantı? " diye sorsam örneğin:

"Tarsus'taki," derlerdi.

Ve sosyalistlik uğruna yaptıkları kahramanlıkları sıralarlardı. Doğru mu yalan mı söylediklerini bir türlü kestiremez, başlangıçta lafa samimi girdiğim için de lafı sonuna kadar aynı tempoda götürmek zorunda kalırdım.

Aradan bir yirmi dakika geçince en sağlam görünenleri:

"Bir dakika," der, beni kapının kenarına çeker ve:

"Sen varken tabii başkasına gitmedim, bizim oraya tel çektim, henüz cevap gelmedi. Bir yüzlüğün varsa ver, gidince postalarım," derdi.

O kadar rahat, güvenli ve ustaca yaparlardı ki bu numarayı, itiraz etmeye mecal bulamazdın kendinde. Üç dört defa yedik bu oyunu. Ama buna da bir karşı taktik bulduk. Kapının dibine gidince daha yüzlük istenirken:

"Ah, dün bizim Ali'ye beş yüz verdim. Çok zorda çocuk. Buraya bak, bir beş yüz de sen ver de çocuğu sıkıntıdan kurtaralım," diye daha baskın olmaya çalıştık.

Hiç biri de Ali'nin kim olduğunu sormuyordu. Ali'yi kurcalarlarsa benim de kendilerini daha çok kurcalayacağımdan çekiniyorlardı. Havayı birbirini yürekten seven canciğer kuzu sarması iki dost durumuna sokarak ve hiç hatırlamadığım mitinglerin şaşaasından söz açarak, tanımadığım kişilerden bilgiler vererek konuya girdikleri ve ben de onları bozuntuya uğratmadığım için Ali'yi, bütün anlattıklarından sonra, ortak tanımamız gereken biri sanıyorlardı.

"Yaa... şimdi yok üstümde ama sonra partiye gönderirim," deyip gidiyorlardı.

Hafıza zayıflığı yüzünden gelip boynumuza sarılanlara karşı soğukluk yaratmayalım derken, milletvekillerinin bu açığını çakmış hinoğlu hinler tongasına bastık işte üç dört defa...

Neyse ki doktrin milletvekili olmak ve Ali, silme enayi durumuna düşmekten kurtardı bizi...

Sovyetlerin A.B.D.'ye Verdiği Nota...

Bizim devreye ait tutanakları, bir anı defterini karıştırır gibi bütün o sözlerin söylendiği sahneleri yeniden yaşayarak karıştırıyorum.

1966 yılının ilk haftasında gündem dışı bir konuşma yapmışım. Sovyetler, Amerika'nın Türkiye'deki üstlerinden dolayı ABD'ye bir nota vermişler. Nota'nın üslerin toprakları üzerinde bulunduğu Türkiye'ye değil de Amerika'ya verilmiş olmasına dikkati çekiyorum.

Konuşma şu:

Çetin Altan(İstanbul): "Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri. Çok esef verici bir olaydan söz açacağım için hakikaten üzüntülüyüm. Bugünkü gazeteler Sovyet Rusya'nın Türkiye'deki, Amerikalılara ait barışı tehdit edici faaliyetlerinden ötürü Amerika Birleşik Devletlerine bir nota verdiğinden bahsetmektedir. Bunun en esef verici tarafı Sovyetler Birliği'nin bu notayı Türkiye Devletine değil de Amerika Birleşik Devletine vermesidir. Bu, bağımsız olan Türkiye'nin, bağımsız olması gereken Türkiye'nin yabancı devletler nezdinde bu şekilde mütalaa edilmemekte olduğunun hazin bir işaretidir. Eğer bir devlet, bir başka devletin arazisi üzerindeki kendisini hoşnut etmeyen olaylardan ötürü nota verecekse, o devlete verir notayı. O devletin dışında bir devlete nota veriyorsa; sizin Amerikalıların dışında zaten bir insiyatifiniz yok, onun için sizin elinizde değildir bunları

durdurmak, biz size vermiyoruz notayı, Amerika Birleşik Devletlerine veriyoruz," demektir.

(Adalet Partisi sıralarından gürültüler.)

O gürültülerin ne olduğunu gayet iyi hatırlıyorum. AP'liler: "Bize ne yahu Amerikalıların üslerde yaptıklarından," diyorlardı. Devam ediyordum konuşmaya:

"Maalesef, güdülmekte olan Türk dış siyasetinin yeryüzünde hakikaten Türkiye Devletinin prestiji ile bağdaştırılmasına imkân olmayan bir istikamette devam etmekte olduğunun yeni bir örneğidir. Maalesef hükümet, programındaki dış siyaseti gütmeye devam edeceği iddiasındadır. Hükümetin programındaki dış siyasetin neticesi, başka devletlerin artık Türkiye'yi bağımsız olarak mütalaa etmeyerek Türkiye ile ilgili bir konuda Amerika Birleşik Devletlerini muhatap tutmasıyla neticelenmiştir. Bu hepimizin, Büyük Millet Meclisi'nin bir üyesi olarak da, Türk vatandaşı olarak da kalplerimizi sızlatması gereken bir husustur. Bir devletin arazisi üzerinde bir başka devleti ilgilendiren bir faaliyet olur da, o devlet o faaliyetin cereyan ettiği hükümete nota vermez de, gider Amerika Birleşik Devletlerine nota verir, bunun anlamı tahammül edilemeyecek kadar ağırdır. Ve Türk tarihinde, bilhassa Cumhuriyet tarihinde ilk defa olmaktadır. Bu hazin akıbet de Demirel hükümetine nasip olmuştur. Programında, hükümetin dış siyasetini değiştirmemekte ısrar ettiğini tekrar tekrar söyleyen Demirel hükümetine nasip olmuştur. Tebrik ederim kendisini, Hükümetin hakikaten bu nota meselesinden Meclis'i aydınlatmasını temenni ederim. Sözlerim bu kadar, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim..."

(AP sıralarından gürültüler. İşçi Partisi sıralarından alkışlar.)

Gündem dışı yaptığım bu konuşma devletler hukuku açısından Türkiye'nin artık bağımsız sayılmadığının kesin bir belgesini koyuyordu ortaya. Hükümetin söyleyebilecek hiçbir sözü yoktu. Onun için de ortaya pek katı biçimde çıkan bu gerçeği susarak geçiştirmek istedi. Ancak konu epey dallanıp budaklandı. Meclis'te ve öteki oturumlarda CHP sözcüleri de aynı soruna dokunmak ihtiyacını duydular...

Türkiye'nin bağımsız olmadığını belirten yazılar yazdıkça savcılar boyuna dava açıyorlardı hakkımda.

Bu eski açılmış davalar, hâlâ devam edip durmaktadır. Oysa Anayasanın 79. maddesi gayet açıktı:

Madde 79: "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Meclis'te ileri sürdükleri düşüncelerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar."

Tutanaklardan aynen aldığım sözlerde de görüldüğü gibi Türkiye'nin bağımsız olmadığını ben Meclis kürsüsünden de iddia ediyordum. Ne çare ki savcılık, Meclis'teki konuşmalarımla yazılarımı karşılaştırmıyor ve Anayasadaki 79. maddeyi aklına bile getirmeden açıyordu davaları...

Yazıların verildiği bilirkişilerden bir tanesi dahi suç olduğu söylenen yazıların hiç birini, Meclis tutanaklarıyla karşılaştırmıyordu...

Ve sonra da Başbakan nutuklar söylüyordu;

"Anayasa devletiyiz, hukuk devletiyiz," diye...

Politikacılar laf diye söylüyorlardı bunları... Aslında ne Anayasaya, ne hukuka inandıkları vardı. Sadece punduna getirmeye, ham hum şaralop, kızdıklarını biçimleyivermeye inanıyorlardı. Aşiret beyi anlayışından devlet adamı anlayışına bir türlü atlayamıyorduk. Ve bu yüzden de Meclis konuşmalarımın tekrarından başka bir şey olmayan yazılarımdan ötürü boyuna mahkemelere veriliyor ve milletvekilliğim bittikten sonra yurt dışına çıkmam da bu yazılardan ötürü yasaklanıyordu.

Sağlam bir hukuk analizi yapıldığı zaman, Türkiye Cumhuriyeti demokrasisinde benim yazılara karşı yapılan uygulamanın Anayasa ile bağdaşan hiç bir tarafı olmadığı çıkardı ortaya...

Ama böylesi bir hukuk endişesi, sorumluluğu ve titizliği taşıyan kaç kişi vardı ki Türkiye'de?..

Bütün bu belgeler bir devrin kara lekeli ayıpları olarak kalacaktı gelecek kuşaklara.

1966'nın ilk haftasında Türkiye'nin dünya devletleri gözünde bağımsız olmadığını ortaya koyması bakımından iyi yakalanmış bir belgeyi kürsüye getirmem, o gün Başkanlık Divanında bulunan CHP'li İsmail Arar sayesinde olmuştu. İsmail Arar, açık fikirli, aydınlık ve kişiliğinde ağırlığı olan olumlu bir parlamenterdi. Meclis'teki bütün çalışma süresinde, bir tek küçük falsosuna karşı yapmak zorunda kaldığımız atak hariç, daima karşılıklı sevgi, saygı ve dostluk havası içinde kaldık. O gün de gündem dışı konuşmak istediğimi kendisinden rica etmiştim. Hemen kabul etmişti ricamı. Meclis Başkanı Bozbeyli hariç, öteki başkanvekillerinden hiç biri bir tek defa bile gündem dışı konuşma imkanı vermediler bana. Onlar kabil olduğu kadar kürsüye çıkmamı engellemekten yanaydılar. Bu engelleme hem bana karşı içlerinden geliyor, hem de bizim konuşmalarda çıkması mutat olan gürültüler onlara göre böylece peşin ödenmiş oluyordu.

İsmail Arar uzun boyu, gözlükleri ve ağır, efendi, otoriter havasıyla gerçekten iyi bir başkan vekiliydi. Türk politika tarihine ışık tutan ilginç eserleri vardı. Cumhuriyet devri hükümetlerinin programlarını da ilk defa bir arada o yayınlamıştı. O önemli derlemede hükümetlerin halka karşı ne derece samimi oldukları tabak gibi çıkıyordu ortaya...

Parlamento içinde anısını sevgiyle sakladığımız pek az parlamenterden birisi olmuştur İsmail Arar. Bu gürültü patırtı arasında harcanmadan ve gelecekte önemli görevler alması yürekten temennimizdir.

Yılbaşı Armağanları

Milletvekilliğinin sağladığı önem, özellikle en somut biçimde yılbaşlarında çıkardı ortaya. Yılbaşlarına iki hafta kala bankalardan, firmalardan bütün parlamenterlere yeni yıl armağanları yağmaya başlardı.

Renkli duvar takvimleri, cüzdanlı cep takvimleri, reklam çakıları, reklam termometreleri, anahtarlıklar, sigara küllükleri, maroken kapaklı defterler bunların başında gelirdi.

Pahalı armağanları, mektupları dağıtmakla görevli vestiyerdeki odacı imza karşılığı verirdi...

Ve grup odasında arkadaşlar sorarlardı birbirlerine:

"Sana kaç tane göndermişler o defterden? ..."

"Yedi tane..."

"Bana da yedi tane..."

Bazen bir tanesi:

"Yahu bana beş tane göndermişler," derdi.

Armağanların eşit olup olmadığını araştırarak herkes kendi itibar derecesini usulca kontrol ederdi...

Onun için armağanları gönderenler çok dikkat ederlerdi bunların eşit olmasına ve kimsenin alınmamasına...

Armağanları daha önce alanlar ötekileri uyarırlardı:

"Aldın mı vazonu?.."

"Hayır almadım..."

"Git al, sekreterlikte olacak..."

Milletvekillerine yılbaşlarında gelen armağanların ve

özellikle cep defterlerinin birçok müşterisi vardı.

Onun için de bankalar bolca gönderirlerdi bu defterlerden. Ve milletvekilleri bunları seçmenlerine, komşularına, oturdukları evlerin kapıcılarına verirlerdi.

Hele cüzdanlı defterler çok makbuldu... Bir cüzdanlı defter bir gönlü tümden fethetmeye yeterdi...

AP'lilerin bankalara ayrıca gidip bu defterlerden yüzlerce aldıkları söylentileri dolaşırdı kulislerde...

Seçmenlere bayram kartı göndermek, Meclis sigarası ikram etmek gibi, yılbaşında gelen defterleri de göndermek seçim yatırımına dahil faaliyetlerdendi. Milli iradeyi temsil, milleti tavlama kapısından geçiyordu.

Benim böyle taraklarda bezim olmadığını Meclis odacıları çabuk anlamışlardı. Onun için hemen onlar birikirlerdi etrafımda:

"Eğer," derlerdi, "fazla varsa bir defter rica ediyoruz..."

Çünkü eşleri, dostları Meclis'te çalıştıklarını bildikleri için onlardan da istiyorlardı bu defterleri...

Banka defteri bir, 19 Mayıs davetiyesi iki... Dört yıl içinde benden en çok bunlar istendi...

Başta gelenler kazanırdı. Sonradan gelenlere:

"Hepsini dağıttım vallahi, hiç kalmadı," derdim.

Meclis'e gelen armağanlardan edinmek sadece beleşin tadını yansıtmıyor, bir de ayrıcalık veriyordu insana...

Ve Türkiye'de en ezilmişinden tepedekine kadar herkeste, bir başkalarından ayrı olmak tutkusu vardı.

Kişiler ayrıcalığı ortadan kaldırmak yerine, kendilerini de o ayrıcalığın içine sokmak istiyorlardı. Ve bazen bir paket Meclis sigarası, bir özel davetiye, bir cüzdanlı defter dahi kendilerini avutmaya yetiyordu.

"Bilmem hangi milletvekili verdi, Meclis'ten aldım. Meclis'ten göndermişler..." demenin tadı, her çeşit çevrede bir başka türlü ballanıyordu...

Adam yerine konmak, adam yerine konduğunu ispat etmek, adam yerine konduğunu göstermek... Bizim toplumdaki kişilerin vazgeçilmez bir zaafıydı bu...

Ve bu zaafı domuzuna kullanmasını bilenler vardı..

Önce bir hatır sorma, bir selam verme, bir el sıkmayla başlıyordu bu oyun. Sırt sıvazlama, avanta sağlamada ortak bir klik kurmaya kadar uzanıyordu.

Laf arasında ünlü politikacıların küçük adlarını geçirerek:

"Geçen gün bilmem kime dedim ki..."

diye başlayan konuşmaların köyden Meclis kulislerine kadar hiçbir yerde sonu gelmiyordu.

Hele bu arada bir de Meclis sigarası çıkarıp ikram ettin mi, bir de cüzdanlı defter verdin mi...Heheheyytt...Bir numaralı adam oluyordun.

Zavallılığın bundan daha hazinini görmek zordu bizler için...

Ciğeri on para etmez birtakım kurnaz budalalardan pay dilenmeye kalkan acıklı insan sürülerinin kıpırdanışına özgür irade, demokrasi, vatandaş yönetimi gibi yaldızlı adlar takılıyordu...

Ve bütün bunların regulasında bir defter, bir davetiye, bir tebrik kartı, bir paket sigara bilemezsiniz ne kadar etken ve yaygın bir rol oynuyordu. Bir de buna daha yüksek planlarda iş bulma ve daha yüksek planlarda kredi vermeyi eklerseniz, mekanizmanın iç iskeleti çıkıveriyordu ortaya...

Ve gerçekte bir sınıfın insanları öteki sınıfın insanlarını kendi sınıflarına almak vaadiyle oyalayıp duruyorlardı.

Yılbaşında gelen armağanlar da buna çalışıyordu, elden kart yazıp vermeler de, köy köy dolaşıp nutuk söylemeler de...

Ve ayrıcalığı kaldırmak yerine, kendileri için de bir ayrıcalık isteyen insanlar bu yemlere yapışıp oltaların ucunda sallanıp duruyorlardı. Oltayı en iyi kullananlara da usta politikacı deniyordu...

Milletvekilerinin en sevinip, evdeki hanımlarına:

"Bak neler göndermişler," diye keyifle gösterdikleri armağanlar, ilk aldıkları armağanlardı. Ondan sonraki yılbaşlarında umuru adiyedenmiş gibi bir umursamazlık cakasıyla:

"Yine göndermişler bunlardan," derlerdi.

Hanımlar ise ahbaplarına aynı cakayı:

"Bu yıl da yine bir sürü şey geldi bizimkine," diye yansıtırlardı...

Üstünlük, ayrıcalık, afilenme, fiyaka, böbürlenme... Yitik ve ezik toplumların iyileşmez bir hastalığıydı bu. Ve bu tür kalkınamamış ülkelerde parlamentoculuk bu hastalığı büsbütün genişletip büsbütün yaygınlaştırıyordu. Bir küçük defterle bir paket sigara için binlerce ve binlerce kişiyi kuyruklara sokuyordu.

"Satılık Köpek" Kavgası

1966 yılının başında Meclis'i uzun süre işgal etmiş olan konu, Johnson'un vaktiyle İnönü'ye yazdığı mahut mektubun kamuoyuna açıklanıp açıklanmaması konusu olmuştu. Tam bu konuda tartışmalar sürerken mektubun metni bir gazetede açıklanıverdi.

Dışişleri Bakanı Çağlayangil:

"Mektup bir gazetede açıklandığı için, biz de hükümet olarak bu mektubu, mektuba verilen cevapla birlikte resmen açıklamaya karar verdik," diye bir konuşma yaptı Meclis'te...

Çağlayangil'den sonra bütün parti sözcüleri söz aldılar. Konu uzadıkça uzadı.

İktidar bu mektubun açıklanmasını önce istememişti Sonra nasıl olmuştu da mektup bir gazeteciye intikal etmişti?

İktidar bütün muhalefetin arzusuna rağmen mektubun açıklanmasına karşı çıkmıştı. Şimdi ise bir emrivaki karşısında o karardan geri dönüyor ve metinleri açıklamak zorunda kalıyordu.

Bu arada Millet Partisi, Johnson'un mektubunun yayınlandığı gazetede o tarihte Kara Kuvvetleri Kumandanı olan Tural'ın hükümete yazdığı mahrem bir mektubun da açıklanmış olmasına dikkati çekiyor ve.

"Bu mektupları kim veriyor bu gazeteye?" diye

soruyordu.

Tural'ın mektubu DP'lilerin affına ordunun karşı olduğu mealindeydi. Mektubun gazeteye intikal ettirilmesi Demirel'in siyasi bir manevrası olarak değerlendirilmek isteniyordu...

Ve tartışmalar uzadıkça uzuyordu.

Kürsüye bir Milli Savunma Bakanı Topaloğlu, bir Dışişleri Bakanı Çağlayangil çıkıyordu. Sonunda Başbakan Demirel de birkaç defa çıkıp konuşmak zorunda kaldı.

Bu konuşmaları buraya uzun uzun almakta pek yarar yok... Aradan geçen dört yıldan sonra şimdi tutanaklardan o uzun konuşmaları okurken, havanda nasıl su dövülmüş olduğunu daha iyi görüyorum. Oysa o sırada parti adına ben de söz alıp uzun uzun konuşmuşum. Bana Çağlayangil cevap vermiş...

Çağlayangil şöyle başlamış söze:

"Muhterem arkadaşlarım, gündem dışı yaptığımız konuşma üzerine muhtelif partilerce öne sürülen mülahazalar beni tekrar huzurunuza çıkarmaya mecbur ettiği için özür dilerim. Sayın Çetin Altan'ın (Adalet Partisi sıralarından, "neresi sayın?" sesleri) hükümetin çelişme içinde olduğu iddiası karşısında arz edeceğim hususlar vardır. Ortalıkta bir çelişme vardır. Ama onun neresinde olduğunun takdiri, cidden nazik bir mesele halini almıştır..."

Tutanaklarda parantez içine konulmuş olan "Onun neresi sayın?" sözleri şimdi yine yankılanıyor kulaklarımda...

AP grubunun politik seviyesi, bazen böylesine yontulmamış bir hamlık içinde çıkıverirdi ortaya...

"Onun neresi sayın?" diye bağırdılar mı, büyük bir vatan görevi görmüş olduklarını sanırlardı...

Bu tartışma günler boyu sürüp gitti.

Tam tartışma hiç bir sonuca ulaşmadan kapanacağı sırada Millet Partisi, *"Orgeneral Cemal Tural'ın Milli Savunma Bakanına yazdığı resmi yazı ile Mr. Johnson'un mesajının basına intikali hususunda bilgi edinmek üzere*

Anayasanın 88.maddesi gereğince Meclis araştırması yapılmasına dair" bir önerge verdi.

Şimdi bu önergeyle ilgili bir olayı tutanaklardan aynen alıyorum:

Kürsüye Millet Partisi'nden Memduh Erdemir çıkmış, şöyle diyordu:

"Evet muhterem arkadaşlar, üzerinde duruyor vatandaş, Nasıl intikal etti? Bir görgümü ifade edeceğim. AP'li arkadaşlar üzülmesinler, gücenmesinler. Vatandaş olarak Kızılay'dan aşağıya doğru yürüyordum. Üç kişi eline bir gazete almış konuşuyor, üç tane A.B.C. vatandaş. Mektuplar intikal etmiş. "Ya..." diyor birisi; ötekilerine söylüyor: "Cemal Tural'ın mektubunu da bu gazete yayınlamıştı." (AP sıralarından "dedikodu," sesleri) Vatandaş söylüyor, duyduğumu söylüyorum, ister inanırsınız, ister inanmazsınız. Ben vatandaşın ne düşündüğünü, nasıl muhakeme ettiğini gözlerinizin önüne sermek bakımından bir görgümü ifade edeceğim. Mahzur mu var söylemekte? Bir an sabırla dinleyin. (Gürültüler.)

Başkan: "Lütfen hatibin sözünü kesmeyin efendim, rica ediyorum."

Memduh Erdemir (Devamla): "Vatandaşın birisi diğerine şöyle söylüyor:

"Orgeneralin mektubu da bu gazetede yayınlanmıştı. Bu gazete zengindir, bunu verene muhakkak çok para vermiştir." Öyle diyor. 'Çok para vermiştir,' diyor. Birisi ötekine hitap ediyor: 'Eh, Başbakan Demirel de paraya çok düşkündür, üç günde zengin olmuştur, mutlaka o satmıştır.' (AP sıralarından şiddetli gürültüler) Öyle söylüyor vatandaş. (AP sıralarından gürültüler, 'Ne biçim laf,' sesleri, "lafını geri al," sesleri; şiddetli gürültüler). Vatandaş öyle söylüyor vatandaş. Ben duyduğumu söylüyorum. İster inanın, ister inanmayın." (Soldan şiddetli gürültüler.)

Başkan: "Rica ederim arkadaşlar, bağırmakla iş hallolmaz. Her iki tarafa da ihtar ediyorum. Gürültü yapmayın. Böyle devam edecek olursanız, sözünüzü

keseceğim. Lütfen sadede..."

Memduh Erdemir (Devamla): "Buyurun sayın başkan." (soldan gürültüler).

Başkan: "Lütfen susun efendim."(AP sıralarından "sözünü geri al" sesleri, sıra kapaklarına vurmalar. "Satılmış herif" sesleri).

Memduh Erdemir (Devamla) : "İşte muhterem arkadaşlarım, bu mektubun nasıl... (gürültüler) Müsaade buyurun da anlatayım..."

İhsan Ataöv (Antalya): "Satılık köpek, sözünü geri al." (Çok şiddetli gürültüler.)

Memduh Erdemir (Devamla) : "Otur yerine, satılmış sensin, oturunuz yerinize... (Soldan "Utanmaz herif" sesleri, "in aşağı" sesleri, ayağa kalkmalar, çok şiddetli gürültüler.)

Başkan: "İdare amirleri, gidin vazifenizi yapın."

Memduh Erdemir (Devamla): "Müzakereye imkan verin ondan sonra... Müsaade buyurun (gürültüler.) Ben vatandaşın söylediğini söylüyorum. Otur yerine. Bu kürsüden kimse indiremez beni." (Kürsüye doğru ilerlemeler) (Sabri Keskin, Esat Kemal Aybar, Talat Asal, Hamit Fendoğlu ve diğer milletvekilleri kürsüye hücum ettiler ve Memduh Erdemir'le yumruklaşmaya başladılar). (Çok şiddetli gürültüler).

Başkan: "Oturuma 15 dakika ara veriyorum, arkadaşlar ayıptır."

Şimdi bu sahneden sonra Türkiye'de demokrasi ve politikanın ne olduğunu daha iyi anlamak ister misiniz?.. İki yıla kalmadan Memduh Erdemir, AP'ye geçti ve AP sıralarında oturmaya başladı.

Halk Su İstiyor, Yol İstiyor

Özellikle İstanbullu aydınlara sık sık sorulan bir soru vardır:

"Sen Anadolu'yu bilir misin," diye...

İstanbullu aydınların bamteline basmak isteyenler hemen bu soruyu sorarlar:

"Sen Anadolu'yu bilir misin, kaç köy, kaç kasaba gördün hayatında? "

İstanbullu aydın da bir çeşit kendini savunma telâşıyla askerden yahut tatilini geçirmeye giderken gördüğü kasabaları sanki bütün ömrü Anadolu'da geçmiş gibi anlatmaya çalışır.

Oysa Anadolu'yu bilip görmek açılara göre o kadar değişiktir ki... Hükümetin davetlisi olarak Anadolu'ya gitmekle gazeteci olarak Anadolu'ya gitmek, turist olarak Anadolu'ya gitmekle memur olarak Anadolu'ya gitmek hiç de aynı şey değildir...

Bunların hiç biri hatta bir ömür Anadolu'da yaşamak dahi Anadolu'nun gerçekte ne olduğunu öğretmez insana. Örneğin Anadolu'da yaşamakta olanlar gerçekten farkında mıdırlar Türkiye'nin ne olduğunun?..

Bir toplumu bilmek, o toplumu görmekten çok bilimsel incelemelerden geçirme sorunudur. Bu ise ne Anadolu'yu görmekle olur, ne de hatta Anadolu'da yaşamakla...

Özellikle milletvekilleri bu gerçeğin yabancısıdırlar.

Onun için de köylü hakkında, kasabalı hakkında bilimsel verilere dayanmayan birtakım şeyler anlatırlar daima... Halk şöyle, halk böyle.. Halk şunu istiyor, halk bunu istiyor, der dururlar.

Şaka olsun diye bunlara bazen sorardım:

"Halk yaz tatili istiyor mu? "

"İstemiyor."

"Halk emeklilik hakkı istiyor mu? "

"İstemiyor..."

"Halk banyolu ev istiyor mu? "

"İstemiyor..."

"E peki ne istiyor halk? "

"Efendim ürünü para etsin istiyor."

"Başka? "

"Elektrik istiyor, yol istiyor, okul istiyor."

Halkın bunları istediğini Anadolu'ya gittikten sonra öğrenmek bana çok garip gelirdi. Bunlar istenecek değil, istenmesi akla gelmeyecek kadar çoktan tamamlanmış olması gereken şeylerdi.

Milletvekilleri köylere gidiyorlardı. Niçin gidiyorlardı? Halkın ne istediğini öğrenmek için... Ve öğreniyorlardı halkın ne istediğini. Halk yol istiyordu, elektrik istiyordu, su istiyordu...

Hani nerdeyse şaşacaklardı halkın bunları istemesine bir de. Ve her kürsüye çıkışta çok büyük toplumsal keşiflerde bulunmuş gibi tekrarlarlardı bu istekleri:

"Halk yol istiyor arkadaşlar, halk su istiyor..."

Marifetli kediler vardır. Evin hanımı mutfakta kıyma yoğururken yanına yaklaşır, ön ayaklarından birini kıymaya doğru kaldırır ve miyavlar. Evin hanımı da hizmetçiye:

"Gördün mü bak nasıl et istiyor," der...

Kedinin zekâsına şaşar ve komşularına da anlatır:

"Çok zeki kedidir. Dün ben mutfakta kıyma yoğururken yanıma geldi, eliyle işaret ederek miyavlayıp et istedi." Komşular da şaşarlar ve onlar da kendi kedilerinin marifetlerini anlatırlar:

"Bizimki de süt şişesini gördü mü hemen devirip içmeye başlar..."

Milletvekilleri de halktan, bir bilmedikleri yaratığın birden konuşmasını duyunca pek şaşırmış gibi bir eda ile söz açarlardı:

"Arkadaşlar, halk yol istiyor; arkadaşlar, halk su istiyor..."

Bunları söyler ve alkışlanırlardı da bayağı...

Büyük keşifler olarak Meclis kürsüsüne getirilen bu istekleri ben kafamdan daha değişik kişilere göre çeşitlendirirdim:

"Arkadaşlar Cumhurbaşkanı elektrik istiyor, arkadaşlar Başbakanlık Müsteşarı su istiyor, arkadaşlar Vehbi Koç yol istiyor..."

Yok, hayır bunları sadece halk istiyordu... Halk olmayanların ise zaten vardı suyu, elektriği, yolu...

Ve milletvekilleri tekrar tekrar gezilere çıkarlardı bir kere daha öğrenmek için halkın elektrik, yol, su, bir de ürettiğinin para etmesini istediğini...

Öğrenirlerdi de ne olurdu?

Hiç...

Duyururlardı Büyük Meclis'e halkın su istediğini... Sonra bir bakan çıkar:

"Gerekeni yapacağız," derdi...

Şaka olsun diye yine sorardım milletvekilerine:

"Halk reiskont hadlerinin indirilmesini istiyor mu?"

"Halk ilgili değil o işlerle," derlerdi.

"Peki Milli Savunma giderlerindeki cari masraflarının yüzdesi üstünde ne düşünüyor halk, bu konuda bir şey istemiyor mu?"

Alay mı ediyorsun gibilerden yüzüme bakar ve yine:

"Halk o işlerle ilgili değil," derlerdi.

Aslında milletvekilleri de pek ilgili değildiler öyle teknik işlerle... Halk su istiyor, elektrik istiyor demekle yetinen kişilerdi çoğu. Anadolu'yu bilir geçinirlerdi. Ağalarla kasaba esnafını tavlamaktan ve köylerdeki açıkgözlerin sırtlarını

sivazlanmaktan başka ortaklıkları pek bir şey yoktu...

Çağ dışı bir mekanizmanın üstünde demagojik gürültüler yapmaya demokrasi yaftası asarak durumu idare etmeyi ve bu yoldan geçinmeyi politikacılık sanıyor ve pekala da geçinip gidiyorlardı...

Ve sözde burjuva parlamenterizmiyle yönetiliyordu Türkiye, Tanrı nazardan saklasın ...

Doğru Söze Aldıran Yok

Nihayet 1966 yılı bütçe kanunu tasarısının Meclis'teki genel görüşmesine geldi sıra. Bu bizim katılacağımız ilk bütçe görüşmesiydi. Daha haftalarca önce bütün parlamenterlere bütçe kanunu tasarısı bütün bölümleri, cetvelleri ile birlikte dağıtılmıştı. Hepsini yan yana getirince bir eşek yükü ağırlık ediyordu. Bunların hepsini baştan sona kaç kişi okuyup incelemişti, bilmiyorum. Bildiğim yığın yığın ciltlerin senatörlerle milletvekillerinin koltuğu altında her akşam evlere taşınıp durduğu idi.

İkinci devrenin 45. birleşiminde 14 Şubat 1966 pazartesi günü görüşmelere başlandı. O günün şerefine Başkanlık makamına frağıyla Ferruh Bozbeyli oturmuştu. Böyle önemli günlerde hiç değilse ilk oturumları Bozbeyli kendisi yönetirdi.

Önce Maliye Bakanı İhsan Gürsan söz aldı ve bütçeyi Yüce Meclis'e sundu.

Bakanın konuşması bir saat kırk dakika tutmuştu.

Şimdi bu uzun konuşmadan bazı pasajları tutanaklardan aynen alıyorum:

"Sayın üyeler,

Konjonktürü yakinen izlemek suretiyle iktisadi faaliyetlerine yön veren ileri sanayi ülkeleri 1965 yılında ekonomilerini canlı tutmaya muvaffak olmuşlardır. Ancak beş yıldan beri süregelen ve müzmin bir şekil almaya

başlayan iş gücü kifayetsizliği geçen yıl da tazyikini devam ettirmişti, bu yüzden artan ücretler iş talebinin yükselmesine ve binnetice mal ihracatının nispeten yavaşlamasına yol açmıştır. 1965 yılında sanayici ülkeler arasında en yüksek milli hasıla artış oranı, sabit değerlere en çok yatırım yapan Amerika Birleşik Devletlerinde ve Batı-Almanya'da gerçekleştirilmiştir. Geçici rakamlara göre bu nispet birincisinde yüzde 5,5; ikincisinde yüzde 5 civarında olmuştur. İki yıldan beri istikrar programı uygulayan Fransa, İtalya ve bunları takiben Japonya'da bu nispet yüzde 3'ten aşağı düşmüştür.

1965 yılında İngiltere ekonomisi, sterlini koruma ve dış ödemeler dengesini sağlamaya matuf istikrar tedbirlerinin geniş ölçüde etkisi altında kalmıştır. Bunun sonucu olarak gayrisafi mili hasıla artışı oranı 1964 yılında yüzde 5,7 iken 1965 yılında yüzde 3'ten aşağı düşmüştür.

İktisadi kalkınma çabaları içinde bulunan azgelişmiş ülkelerde ise geçen yıl sınai alanda bazı ilerlemeler kaydedilmekle beraber zirai istihsal artışı, nüfus artışı nispetinin gerisinde kalmıştır. Diğer taraftan bu ülkelerdeki müzmin enflasyoncu tazyikler geçen yıl daha da artmış, bazı Asya ve Güney Amerika memleketlerinde aşırı bir safhaya varmıştır...

Geçen yıl Sovyet Rusya'da sınai istihsalde ve özellikle istihlâk malları üretiminde daha önceki yıllara kıyasen önemli artışlar olmuştur. 1964'e nazaran bu nevi malların imalatı geçen yıl yüzde 8 oranında artmıştır. Malum olduğu üzere son yıllara kadar Sovyet Rusya'da ağır sanayie öncelik tanınmış, bu sebeple tüketim malları üretimi ihtayaçların çok gerisinde kalmıştı."

Maliye Bakanı dünyadaki önemli devletlerin ve bölgelerin iktisadi durumunu açıklarken Sovyetleri bilerek yahut bilmeyerek üstü kapalı övmek zorunda kalıyordu.

Ne çare ki, Bakanın konuşmasında kalan bu kıyaslamalar ne basına yansıyor, ne de savcıların üzerinde görüşlerini etkileyecek herhangi olumlu bir rol oynuyordu.

Maliye Bakanının nutku ortadayken, savcılar, yazarlar hakkında "sosyalist ülkeleri övdü" gerekçesiyle boyuna dava açmaya devam ediyorlardı.

Bakan, Türkiye'deki durumu da şöyle açıklıyordu.

"Muhterem Milletvekilleri,

Sınai gelişmemizi kuvvetlendirip hızlandırmak yolundaki çabalarımıza rağmen, şimdiki halde memleket ekonomisinin esas itibarıyla, tarıma istinat ettiği ve milli gelirimizin büyük bir kısmının bu sektörden sağlandığı malumdur. Ancak arz ettiği bu ehemmiyete rağmen, ziraatimizin büyük bir mikyasta iklim ve hava şartlarının tesiri altında bulunması ve bu yüzden milli gelir artışının iklim ve hava şartlarının zaman zaman önemli sayılabilecek değişiklikler göstermesi, kalkınma hızımız ve gelişme tempomuz üzerinde olumsuz tesirler yaratmaktadır."

Yani Bakan, "bizim milli gelirin artıp artmaması, yağmura kalmış bir iştir" demeğe getiriyordu...

Ve ben oturduğum yerden kah kah kah gülmekten alamıyordum kendimi.

Bakan işsizlik ve sosyal adalet konusunda da şöyle diyordu:

"Yüce Meclis'in sayın üyeleri,

Hükümet programında da belirtildiği gibi en büyük adaletsizlik işsizliktir. İşsiz, cemiyetin nimetlerinden mahrum kalmış olan kimsedir. Bu sebepledir ki, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yıllık programlarda istihdam ve insan gücü, iş ve işçi sorunları ile sosyal güvenlik meseleleri üzerinde önemle durulmuş, böylece ekonomik ve sosyal gelişme, sosyal adalet hedeflerine ulaşılması bakımından, istihdam ve sosyal güvenlik tedbirlerinden faydalanılmak istenilmiştir.

...Ancak sarf edilen gayretlere rağmen 1966 yılı programında da belirtildiği üzere açık işsizlikle tarım sektöründe mevcut gizli işsizlik önlenememiş, 1963 yılında gerçekleşen istihdam artışı, kalkınma planında öngörülen hedeften yüzde 26 oranında geri kalmıştır. Keza 1964

yılındaki gelişme hızının da plan hedefine ulaşamaması Kalkınma Planında öngörülen istihdam artışını yarıya indirmiştir..."

Yani Bakan, "planda öngörüldüğü ölçünün yarısı kadar dahi iş alanı açılamamıştır" diyordu...

Ne yazık ki bunların hiç biri gazetelere geçmiyor kamuoyuna mal olmuyordu.

Ve Bakan yine şöyle diyordu:

"İstahdam ve işgücü konusunda çeşitli sorunlardan birisi de bilhassa kamu sektörü dışındaki alanlara ait etraflı ve sıhhatli istatistik bilgilerin mevcut olmayışıdır."

Yani Başbakan, bir yandan sermayecilikle kalkınacağız diye yırtınırken, bir yandan Maliye Bakanı özel sektör alanında istatistiklerin mevcut olmadığını açıklıyordu.

Ama ne ziyan! Zaten sermaye yoluyla istatistik olmadan kalkınacaktık...

Ve Bakan vaat ediyordu;

"1966 yılı içinde iş ve işçi meseleleri bakımından tarım alanında çalışan işçileri kapsamına alacak olan 'Tarım işçilerinin çalışma saatlarının tanzimine mütedair kanun tasarısı'nın kanunlaştırılmasına, maden ocaklarındaki iş emniyeti ve işçi sağlığıyla ilgili olarak yapılan incelemelerin ışığı altında gerekli tedbirlerin alınmasına çalışılacaktır."

Yıl 1970 şimdi... 1966 yılı bütçesindeki bu vaatlerin hepsi hâlâ havagazı...

Ve devam ediyordu Bakan vaat etmeye:

"İşsizlik sigortaları kanunu tasarısı üzerindeki çalışmaların tamamlanması, kimsesiz çocuklarla dul, yetim, ihtiyar ve sakatların durumlarıyla alâkalanacak olan 'Sosyal Hizmetler Teşkilâtı' konuları üzerinde önemle durulacak..."

Duruldu önemle... Dört yıl geçti aradan, hâlâ daha duruluyor, önemle...

Bizdeki yönetim, zaten ta öteden beri her kanunun üzerinde önemle durma' yönetimidir. Onun için demir atmış duruyoruz olduğumuz yerde...Ama şu var ki, önemle duruyoruz!..

Kapitalizm'in Tenkidi

1966 yılı Bütçe Kanunu tasarısının Meclis'teki görüşülmesi sırasında bizim parti adına Genel Başkan, Behice Boran ve Sadun Aren söz almışlardı. Ancak öteki partiler adına Genel Başkanların konuşmadığını görünce bizim başkan da konuşmaktan vazgeçti. Bizim Genel Başkan'ın kendini böyle konularda öteki Genel Başkanlara göre ayarlamak huyu vardı. Onların konuştuğu konularda da mutlaka konuşmak isterdi. Ayrıca onların gitmediği toplantılara gitmek istemez, onların gittiği toplantılara da mutlaka gitmek isterdi. Ve öteki Genel Başkanlara yapılan muamelenin aynen kendisine karşı da yapılmasını beklerdi. Parti'yi kabul ettirmek için böyle davranmak gerektiğini söylerdi. Bundan ayrıca özel olarak galiba biraz da zevk alırdı. 'Ne var işte, ben de onlar gibi protokolün önde gelen kişilerindenim' diye için için hoşlanırdı herhalde. Böyle zamanlarda kaşlarını hafif çatar, başını da iyice dik tutar, özel bir poz takınırdı. Sonra gelir kendisine karşı yapılan nüktelere nasıl cevap verdiğini, taşı nasıl gediğine oturttuğunu anlatırdı. Örneğin:

"İnönü yine takıldı o akşamki resepsiyonda. 'O Coca-Cola içer,' dedi. Ben de, 'Paşam onu ben içmem, siz içersiniz,' dedim," derdi.

Biz de:

"Ne dediniz, ben içmem, onu siz içersiniz dediniz ha,

vallahi bravo..." falan derdik. Taşı gediğine oturtmasını çok beğenirdik. Biz beğendikçe o da birkaç defa önem vermez bir eda ile İnönü'nün kendisine ne dediğini, onun da İnönü'ye ne cevap verdiğini tekrar ederdi. "Dik adam, lafı lök gibi yerine oturtan adam, kimsenin kendisiyle başa çıkamayacağı adam" olarak görünme hevesinden bir türlü kendini alamamıştı. Oysa bu pozları bir hayli iğreti dururdu üzerinde; siyasi nükte yapmakta ise pek de verimli ve başarılı değildi. Kaşları hafif çatıp başı dik tutmakta daha başarılıydı.

*

Bütçe görüşmelerinde Behice Boran da Genel Başkan'la birlikte söz aldığı halde, o da sonradan vazgeçti. Ve parti adına bütçenin üstündeki ilk konuşmayı Sadun Aren yaptı O yılın bütçe görüşmeleri sırasında en ilginç konuşma Aren'in konuşması oldu. Meclis, tarihinde ilk defa bir bütçenin sosyalist açıdan tenkidini dinledi ve başta Bozbeyli olmak üzere gerçekten dikkatle dinledi.

Aren şöyle diyordu:

"Adalet Partisi Türkiye'nin kalkınmasını, Türkiye'nin iktisadi düzenini özel sektöre teslim etmeye, özel sektörün hakimiyetini kurmaya karar vermiştir ve bu yolda bir politika gütmektedir. Bunu hem beyanlarında söylemişlerdir, hem de mesela iktisadi devlet teşebbüslerini halka satmayı düşünmelerinden anlaşılmaktadır. Yalnız burada özel sektörcülüğün yanlış anlaşılmaması için ufak bir tavzihte bulunmak istiyoruz. Özel sektörcülük hükümet mensupları tarafından halkın teşebbüs serbetliği olarak nitelendirilmektedir. Halbuki özel teşebbüsçülük böyle bir şey değildir. Özel teşebbüsçülük küçük bir azınlığın üretim araçlarına sahip olması, yani sermayedar kimselerin, zaten sermaye sahibi olan kimselerin, teşebbüs serbestliği demektir. Herkesin teşebbüs sahibi olmasına kapitalist bir düzende, yahut aynı şey demek olan özel teşebbüs düzeninde imkan yoktur. Fabrikalarda işçiler de vardır. Onun için özel sektörcülüğün zaruri parçası

ücretli işçiliktir gayet tabii olarak. Onun için herkesin teşebbüs serbestliğine sahip olması düşünülemez. Özel sektörü esas almak ve ekonomiye hakim kılmak Türkiye için yeni bir şey de değildir. Türkiye öteden beri bu düzen içindedir. Yakın tarihleri nazarı itibare alırsak 1923 senesinde İzmir'de toplanan İktisat Kongresi'nde de varılan kararlar Türkiye'nin özel sektör eliyle kalkındırılması istikametindeydi. Nitekim Halk Partisi de programında özel sektörü esas almıştır. Yalnız özel sektör azgelişmiş memleketlerde tek başına bir memleketi kalkındırmaya imkan vermediği için, bu güçlü olmadığı için ,muhakkak desteklenmek, yani kendisine müttefik bulmak mecburiyetindedir. Bu müttefik kamu sektörü olabilir, iktisadi devlet teşekkülleri olabilir. Cumhuriyet Halk Partisi bunu seçmiştir. Hiç değilse 1950 senesine kadar, 1947 senesine kadar bunu seçmiştir. Veya bu müttefik, özel sektörün bu müttefiki yabancı sermaye, yabancı özel sermaye olabilir. Adalet Partisi sarahaten ve ondan evvel Demokrat Parti sararaten müttefik olarak yabancı özel sermayeyi seçmiştir. Bizim gördüğümüz kadar bu konuda Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki fark, her ikisinin de esas itibariyle özel sektörcü olması, fakat dayanacakları kuvvet itibariyle, yani yan kuvvet olarak birisinin devletçiliğine daha ağırlık vermesi, öbürünün yabancı özel sermayeye daha ağırlık vermesidir. Demek oluyor ki, AP'nin iktisadi görüşüne sadece özel sektörcü demek eksiklik olur, aynı zamanda yabancı sermaye ile işbirlikçi de demek lazımdır. TİP böyle bir görüşün kesin olarak, tam olarak karşısındadır."

*

Sadun Aren kürsüde gayet sakin ve gayet yumuşak bir tonda en ağır ithamı yapıyor, fakat tavrı sakin olduğu için AP'liler koyunların kaval dinlemesi gibi öyle dinliyorlardı. İşbirlikçi sözüne bir tepki göstermiyorlardı. Zaten Aren'in en büyük özelliği en ağır sözleri sakin sakin, yumuşak yumuşak bilimsel bir ders verir gibi söylemesiydi. Onun için AP'liler

çoğu zaman hemen intikal edemezlerdi onun ne dediğine ve önce sakin durur, neden sonra gürültü koparırlardı.

Aren devam ediyordu konuşmasına:

"TİP Türkiye'nin iktisadi kalkınmasını özel sektörcü olmayan, yani kapitalist olmayan bir sistemde, bir iktisat sisteminde görür ki, bu sistemde esas olan kamu sektörüdür. Yabancı özel sermayenin bu sistemde yeri yoktur. Gerçek bir plancılık vardır. Ve esas itibariyle halkın yararına işler. Çünkü özel sektörcülük, mahiyetinde, kendi mantığında eşitsizlik taşır. Hem özel sektörcü olmak, hem de eşitliğe doğru gittiğini söylemeye imkân yoktur. Bu ilânihaye yoktur. Yani özel sektörcü bir düzende hiç bir zaman eşitlik sağlanamaz. Çünkü bu sistemin özü, bazı insanların sermayedar oluşuna dayanmaktadır. Bazı insanların da bunlar için çalışmasına dayanmaktadır. Bu düzen devam ettikçe, bu fark devam edecektir. Bu sistemin sonunda da adalet yoktur, başında da adalet yoktur. Ancak bu sistemlerin sistem olarak nazari münakaşalarını yapacak değilim."

Sadun Aren bundan sonra gerek tarımda, gerek maden ve petrol işletmelerinde Adalet Partisi'nin tutumu ile TİP'in görüşlerini karşılaştırıyor ve Türkiye'deki sermayeci düzenin cılkını çıkarıyordu. Birkaç defa Bozbeyli:

"Siz iktidarın programını eleştiriyorsunuz, bütçeyi eleştiriniz lütfen!..." gibi çıkışlar yapmaya çalıştı ve nihayet şöyle dedi:

Başkan: "Sayın Sadun Aren, size ikinci defa ricada bulunuyorum. Siz sadece bütçe müzakereleri ve Bütçe Kanunu münasebetiyle TİP görüşünü tebarüz ettirmek üzere söz istediniz. Bütçe kanunu dışında tekmil konularda kendi görüşünüzü ve diğer partilerin görüşlerini tenkit etmek için söz almadınız. Bu hususta ikinci kere dikkatinizi çekerim. Devam ediniz." (Gürültüler ve TİP sıralarından "Her şeyi söyleyebilir sayın Başkan" sesleri)

Sadun Aren (Devamla): "Bir şey soracağım efendim. Üçüncü defa dikkatimi çekerseniz bir şey olur mu?"

Başkan: "Üçüncü defa dikkatinizi çektiğimde ne olacağını

bilmeniz icap eder. Biz tüzüğü bastırdık, dağıttık, okumanız icap eder, efendim." (AP sıralarından "bravo" sesleri)

Aslında bu müdahaleyle Bozbeyli acemilik ediyordu. Bütçe görüşmelerinde hükümetin programı, uygulanması, felsefesi, tutumu, davranışı ile ilgili her türlü tenkit yapılabilirdi. Bozbeyli ise konuşmaları dar tutmak istiyordu. O sırada daha başka müdahaleler de oldu ve Bozbeyli sonunda bütçe görüşmelerinin çok geniş olarak değerlendirilmesi gerektiğini fark etti ve bir daha sadet hususunda müdahale yapmadı.

Sadun Aren ise teorik plandan, somut örneklerden sonra bütçe üzerinde daha teknik ayrıntılara yöneltti konuşmasını. Ve bu konuşma o bütçe görüşmelerinin en ilginç konuşması olarak geçti tutanaklara. Bunu insaf sahibi milletvekilleri de kabul ettiler. Ama işte o kadar tabii. Bizde parlamenterizm kör bildiğini okur demek olduğu için gene herkes bildiğini okumaya devam etti...

Emperyalizmin Savunulması

1966 bütçesi üzerinde AP adına yahut AP'nin ardındaki kompradorlar ve yabancı sermaye temsilcileri adına Aydın Yalçın konuşmuştu.

Aydın Yalçın, Sadun Aren'e cevap vererek şöyle diyordu:

"Sevgili arkadaşlarım, müsaadenizle, şimdi dün bu kürsüde Anayasa müesseselerini, Türk parlamentosunun kendisine vermiş olduğu imtiyazları suistimal edercesine, en seviyesiz bir şekilde, dünyanın her tarafında komünizm propagandası demek olduğundan hiç kimsenin şüphe etmediği tarzda meseleleri ortaya atmış olan bir arkadaşın beyan ettiği fikirler üzerinde durmak istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, izahatım sırasında bütün dünyada komünizm propagandasının marksist propagandanın fakir ve toprağı yetersiz kitleleri nasıl tahrik etmek için zenginlerin malını bölüşmek hedefine müteveccih bir tahrik politikası güttüğünü izah etmiştik. Toprak reformunu mal bölüşme şeklinde kitlelerin hissiyatını tahrik etmek üzere mütemadiyen ortaya atan marksistler, şu noktayı bilhassa hatırlatmak mecburiyetindedirler. Türkiye'de büyük bir milli problem halinde toprak reformunun içinde mal bölüşülmesini gerektirecek, toprak dağıtımı icap ettirecek elimizde büyük imkân yoktur dediğimiz zaman kastımız şu idi arkadaşlar:

Türkiye'de 1963 sayımına göre 3,5 milyon çiftçi ailesi içerisinde topraksız ancak 308 bin ailedir. En büyük çiftlikleri düzenli çiftlik olup olmadığına bakmadan devletleştirip bu kimselere taksim ettiğimiz takdirde, yapılmış olan hesaplar vardır, işin matematik limiti vardır. En fazla verebileceğimiz, en fazla toprak verebileceğimiz insan 80 bin - 90 bini aşmayacağını, bunu birçok uzmanlar açıkça ortaya koymuşlardır. Binaenaleyh, toprak reformu milyonlarca topraksız çiftçiye toprak temin edecektir şeklinde bir propaganda Türkiye'nin gerçeklerine uymayan bir propagandadır. Biz bu şekilde bir toprak reformunu anlamıyoruz."

*

Aydın Yalçın burada düpedüz demagoji yapıyordu. Bir üretim aracı olan toprağı devletleştirip sonra bunu yeniden kişilere dağıtmanın marksist bir uygulamayla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Marksist olmayan birçok ülkeler de bu tür toprak reformları yapmışlardı. Hatta bu tür bir reformun sosyalizme karşı bir panzehir olduğunu iddia edenler dahi vardı.

Ama Aydın Yalçın feodaliteyi tasfiye ederek köylüyü de küçük burjuvazi'nin içine almaya dönük böyle bir reformu dahi marksist bir uygulama olarak gösteriyordu ve üstelik dağıtılacak toprakların azami dönüm normları üzerinde durmadan, dağıtılacak toprak yoktur, diyordu.

Aydın Yalçın devam ediyordu:

"...Bu şekilde yürütülen propaganda, halkı bilgisizce tahrik etmekten başka bir işe yaramayacaktır. Bunu tabii onlar yapmaya devam edecekler. Çünkü ellerinde başka silah yoktur. (AP sıralarından "bravoo" sesleri, alkışlar) Gayrımemnunları tatmin etmek için ellerinde başka silahları yoktur, bunu yapacaklar. Ama efkârı umumiyemizin ve sorumlu muhalefet grubu arkadaşlarımızın marksistlerin ortaya attıkları bu oltaların, zehirli oltalar olduklarını teşhis etmelerini bilhassa

bu münasebetle rica edeceğim."

Bundan sonra Aydın Yalçın yabancı sermayenin avukatlığına geçiyor ve şöyle diyordu:

"...Yabancı sermaye Türkiye'de yapılmayan, Türkiye'de Türk vatandaşlarının güçleri yetmeyen, bildikleri alanlarda birtakım tesisleri bu memleketin topraklarına getirmişse, kâr transfer etmiş olsa dahi, bundan bütün memleket faydalanır. Çünkü bundan elektrik satın alır. Çünkü bundan iptidai madde satın alır. Çünkü bu sermaye memlekette işçiye ücretini öder. Çalışacak insanlara çalışma zemini açar. Yabancı sermaye şirketleri tarafından kurulmuş olan işletmeler memlekette büyük nispette kâr ettikleri nispette dahi devletin masraflarına katılacak şekilde vergi verir ve nihayet yabancı sermaye bu memleketlerde müteşebbislerin iyi bilmedikleri alanlarda yeni usulleri memlekete getirmek suretiyle memleketin genel teknolojik seviyesinin yükselmesine yardım eder. Ve nihayet yabancı sermaye ihtiyacımızı arttırmak, ithalâtımızdan tasarruf yapmak imkânını temin eder."

Geri bir ülkede böylesine parlak bir yabancı sermaye ve yabancı kumpanya avukatlığı acaba sadece vatan aşkıyla mı yapılıyordu?

Acaba neden Aydın Yalçın sömürüye, sermayeciliğin son aşaması olan emperyalizme ve daha çok iktisadi yollardan geri ülkelere yardım ediyormuş gibi görünerek onları iyice çökerten yeni emperyalizme inanıyor, yahut inanıyor görünüyordu?

Aydın Yalçın, aynı konuşmanın daha başlangıcında şöyle garip bir çıkış yapmıştı:

"Filipinler, İran, Mısır ve Orta Doğu ve Latin Amerika'da marksistler ve işlenen temalar, şayanı hayret derecede birbirine benzemektedir."

Aydın Yalçın, sömürülen geri kalmış ülkelerde sömürüye karşı çıkılmasını sadece marksistlerin bir propagandası olarak görüyor ve birbirine benzer ülkelerde sömürüye karşı çıkılmasındaki benzerliğe şaşıyordu. Ve katiyen meseleyi

sömürüye karşı çıkanlar haklı mıdırlar, değil midirler diye koymuyordu? Böyle bir mesele yoktu ona göre... Sömürü olduğunu marksistler uyduruyordu. Onun için de kim sömürücüden söz açarsa o marksistti, komünistti... sömürücü diye bir sözü kimse ağzına almamalıydı. Komünist tuzağına düşmemeliydi.

Ve Aydın Yalçın marksistlerin Orta Doğu ve Türkiye'deki komünist akımlara hangi direktifleri verdiğini şu şekilde numaralıyordu:

"1- Türkiye'de batı aleyhtarlığı körüklenecektir. 2- Tarafsızlık fikri yayılacaktır. 3- Komünist ülkelerle iktisadi, ticari ve kültürel bağların sıklaştırılması tavsiye edilecektir. 4- Yabancı sermayeye karşı husumet arttırılacaktır. 5- Komünist ülkelerden verilecek yardımın propagandasının yapılması gerekecektir. 6- Batı ülkelerinin askeri üslerinin kaldırılması istenecektir. 7- Batı ile ittifakların bozulması için propaganda kesifleştirilecektir. 8-Din ve milliyetçilik gibi akımlarla cepheden ihtilâfa düşülmeyecek, aksine bunlardan faydalanılmaya dikkat edilecektir. 9- Komünizmden bahsetmeden 'kapitalist olmayan kalkınma yolu' terimi kullanılarak, marksist kalkınma modelinin az gelişmiş ülkeler için tek çıkar yol olduğu telkini yapılacaktır. 10- Şimdilik kuvvete başvurulmaması ve demokratik ortam içinde, kuvvet ve itibar kazanacak şekilde, komünist partileri organize edilecektir. 11- Siyasi hayatta tecrit edilip ezilmemek ve husumetin üzerine teksif edilmesini önlemek için 'ortak cephe' taktiklerine başvurulacaktır. Yani fikren yakınında bulunduğu diğer siyasi partilerin güçlerinden istifade edilecektir... 12- Bunun için bir 'milli demokratik cephe' kurulması fikri telkini yapılacaktır."

Aydın Yalçın böylece sermaye düzenine ve emperyalizme karşı yapılacak her türlü tenkit ve eylemi komünistlik içine alıp kapatıyordu. Ve bir demokraside sermaye tenkidinin olmaması gerektiğini savunuyordu. Türkiye'nin kimler yönetiminde olduğunu gösteren bu ölçüdeki korkunç konuşmalar az değildi Meclis tutanaklarında. Emekçi

sınıflarının ve sosyalizmin bu ölçüde azgın düşmanı ve bu ölçüde sermayenin ve emperyalizmin avukatı olabilme ve bunu da demokrasi aşkı diye ortaya koymak ancak ezilmiş geri ülkelerde rastlanabilecek türden bir acı politikaydı.

Ve biz her gün böyle kaç tane Aydın Yalçın'ı Meclis'ten seyrediyor ve dinliyorduk. Hepsi birer Amerikan valisi gibiydi ve onlar iktidardaydı.

Hödüklere Demokrasi Dersleri

1966 yılı bütçe görüşmeleri sırasında Aydın Yalçın'ın Amerika ile yabancı sermayeyi savunan ve bütün sömürülen ülkelerdeki devrimci eylemleri hain bir dille kınayan ve Ulusal Kurtuluş Savaşı günlerine rastlasa Mustafa Kemal'in gözünde idamlık bir suç sayılacak olan konuşmasına cevap vermek yine bizim partiye düşüyordu. Aydın Yalçın'ın konuşması biter bitmez derhal grup adına söz istedim. Kendi adlarına söz istemiş epey milletvekili vardı. Ben grup adına konuşacağım için öncelik kazanıyordum.

Başkan:

"Şimdi arkadaşlarım, bir arkadaş daha grup adına söz istemiştir. Ondan sonra şahısları adına söz isteyen arkadaşlara söz vereceğim. Buyurun Sayın Çetin Altan," dedi.

TİP Grubu adına Çetin Altan (İstanbul): "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri. Bütçe tartışmaları sırasında iktidar partisi sözcüsünün ortaya attığı, yani demokratik anlayış içinde partileri, memleket menfaatine konuştukları vakit, itham etmek şeklinde ve bu ithamı da polis ve savcı gölgesine sığınarak yapmak şeklinde tescilli etmesinin bir faşist arzu gösteren havasını ortaya koyduğu için, buna cevap vermek için huzurunuza geldim.

Yalnız geri kalmış ülkelerde, yalnız sömürülen ülkelerde, o memleketin menfaatlerini, petrollerini, madenlerini, o memlekete barış gönüllüsü olarak giren casuslara karş

direnenlerini, yabancı memleketlere karşı savunmak isteyen ve bunları matematik iktisatla savunmak isteyenlere, yabancı sömürücüler ,'komünist' demektedirler. Ve yalnız geri kalmış ülkelerde sosyalist tenkitleri susturabilmek için, o memleketlerin milli menfaatlerini savunan fikir insanlarına, sanatçılarına bu damga, yabancıların ithamıyla vurulmaktadır. Yalnız Küveyt'de, yalnız İran'da, Afganistan'da değil, bütün sömürülen geri ülkelerde komünist partisinin yasaklanması, sosyalistlere de aynı damgayı vurdurma çabası yüzündendir. Bir İsveç'te, bir Amerika'da, bir İngiltere'de, bir Fransa'da bir İtalya'da göremezsiniz bu şekilde bir damga ile demokrasi içinde bir sosyalist partisinin itham edildiğini. Gidip sormazsınız Amerika'ya neden Amerika'da komünist partisi de olduğunu. Ama Türkiye'de, ülkenin petrollerinin sömürülmesine karşı çıkan insanlara, o petroller için her türlü meşakkati göze alan kişilere karşı, verilmiş mahkeme kararlarını da çiğneyerek, komünist dersiniz. Toprak reformu isteyen insanlara, fakirleri kışkırtan insanlar dersiniz. O fakirleri kimlerin sömürdüğünü söylemezsiniz.

...Peki, o zaman yapacağınız toprak reformu fakirlerden yana olmayacak da ağalardan, patronlardan, bu zavallı halkı, istatistik bakımdan zavallı halkı, yüzlerce yıldan beri kanını, iliğini emerek kurutmuş insanlardan yana mı olacaktır toprak reformunuz? Buna karşı çıktığımız için mi Amerikan ağzının hoparlörünü Meclis'e kadar getirerek, komünist diye parmağınızı üzerimize uzatıyorsunuz?.. Bu, iktidar partisinin sözcüsüne ait sözlerdir. Bütün arkadaşların aynı fikirde olduklarını zannetmiyorum. Bir demokrasi her türlü fikrin birbirini itham etmeden tartışıldığı yer demektir. Yoksa bu korkunç faşizm havası içinde, tutup da yasaklanmış bir duvar arkasına en makul ve Anayasa düzeni içindeki fikirleri sıkıştırmaya kalkarak, o fikri susturma çabası göstermek ne demokrasi ile telif edilebilir ve ne de fukara memleketin kalkınması ile. Gelmişiz şuraya, fikrimizi söylüyoruz. Kamu sektörünün öncülüğü ile ağır sanayiin geliştirilmesi sömürülen geri ülkelerde şarttır, diyoruz. Buna karşı tutup da, efendim

bu işe yaramayan bir fikirdir, tehlikeli bir fikirdir diye çıkış yapmak.. Kimin işine yaramayan fikirdir söylediğimiz... Sömürenlerin işine yaramayan tehlikeli fikirlerdir... "

Başkan: "Sayın hatip lütfen biraz itidalli konuşun, tahrikâmiz konuşmayın efendim, çok rica ederim."

Çetin Altan (Devamla): "Sayın Başkanım, ben heyecanlı konuşuyorum ama elimi vicdanıma koyarak bilhassa Adalet Partili arkadaşlarıma söylüyorum, bir hüsnüniyetle kalkıyorsunuz, Türkiye demokrasisinin gelişme istikametinde Parlamento'da bir kalkınma fikriyatına yeni ışıklar getirmeye çalışıyorsunuz ve sonra "yalnız burjuva saltanatı olacak, bunlar marksist fikir" diyen bir ithamla karşılaşıyorsunuz. Marksist fikir Avrupa iktisadiyatında, Avrupa parlamentolarında, Avrupa demokrasilerinde tartışılan, üzerinde yeni görüşler ileri sürülen bir fikirdir. Neden siz sadece marksist kelimesini itham sıfatı gibi bir partiyi işaret ederek kullanıyorsunuz? Biz size diyor muyuz ki, sizin kitaplarınız ancak Türkiye'yi bu hâle getirdi. Biz diyor muyuz ki, o çok beğendiğiniz Türk endüstrisinin yüzde 60'ını elinde tutan özel sektör yüzünden Türkiye geri kalmış memleketlerden sayılmaktadır. Bunları bilimsel şekilde karşılıklı tartışmak istiyoruz.

Neden sadece kelepçe şıkırtısı? Neden sadece halkın bu konulardaki bilgisiz bırakılmasından demagojiyle yararlanmak isteme?.. Halk bilmiyor ki Marks'ın ne yazdığını? Öğrenmesin diye yasaklamışsınız kitapları. Önce Marks'ın ne dediği halka öğretilir, sonra tenkidini de isterseniz yaparsınız. Demokrasi buna derler. Ama kitapları yasaklayarak, halkı bilgisiz bırakarak, bu hususlarda memleketin menfaatine en iyi olması gereken fikirleri söyleyen insanları buralardan jurnal etmek, ne demokrasiye sığar, ne de memleket sevgisine sığar arkadaşlarım.

Bu memleketin petrolleri sömürülüyor mu? Amerika yüzde 35 fazla fiyatla satıyor mu petrolü? Kim çıkarmıştır bunu Türkiye'de ortaya? Bunu bu memleketi seven insanlar ortaya çıkarmıştır. Bunlara komünist demek revayı hak mıdır? Bu

memlekette fakir fukaradan yana olmak, toprak reformu istemek, komünist olmak için bir sebep midir? Türkiye'nin kalkınması, bağımsız olması için yapılan çabalara komünist damgasını vurmak ve Amerikan ağzını kullanmak neye yarar getirir? Madem Amerika bu kadar komünizm aleyhtarıdır Türkiye'de, kendi memleketinde niçin komünist partisi serbesttir? Yalnız sömürülen ülkelerde sosyalist fikirleri susturmak için, onlara komünist damgasını vurmak, Batı sömürücülerinin marifetidir... Bunu göze almak, bunu görmek lazımdır."

(Gürültüler).

Başkan : "Rica ederim. Susmazsanız tüzük hükümlerini tatbike mecbur olacağım. Beni buna mecbur etmeyin."

Çetin Altan (Devamla) : "Faşist İspanya'da, faşist Portekiz'de, bir de Şarkın ezilen, sömürülen bölgelerinde, memleketi kurtarmak isteyenlere Batı kapitalistleri tarafından komünist damgası vurulmaktadır. Biz bu oyuna Türkiye'nin gelmesini istemeyiz. Sizler de bunu istemezsiniz. Bir tek ileri memleket gösteremezsiniz yeryüzünde ki orada fikrini söyleyen insanlara komünist damgasını vurarak polis çağrılsın ve bir parti Türk kamuoyu önünde komünistlikle itham edilsin. Bu demokrasiye sığmaz." (Gürültüler).

Başkan:"Sayın hatip, tekrar rica edeceğim efendim, böyle tahrikâmiz konuşmayın, biz böyle konuşmaları radyolarda zaten çok dinledik."

Çetin Altan (Devamla): "Sayın Başkanım, demokrasiyi yerine oturtmak zorundayız. Kapitalist fikir karşısında sosyalist fikir de konuşacaktır. Ve iki taraf birbirine ağır ithamlarda bulunmayacaktır. Demokrasi budur."

AP sıralarından bir üye : "Komünist fikir burada konuşulmayacak."

Başkan:"Rica ederim efendim, yerinizden bağırmakla olur mu? "

Çetin Altan (Devamla): "Demokrasiyi henüz talim etmeden iktisadi meselelere girmeye kalktığımız vakit o zaman tutup da Türkiye'yi hangi sistemin kalkındıracağını ortaya

çıkaramayız. (AP sıralarından şiddetli gürültüler)

Efendim ben burada fikir söylüyorum. Fikirler susturulursa doğrular anlaşılmaz. Sizin grup sözcüsü buraya geliyor, bir partiyi itham eder bir şekilde elini de uzatarak, 'marksistler' diyor. (AP sıralarından gürültüler ve ayağa kalkmalar)

Bize bir savunma hakkını bile tanımazsanız nasıl olur da demokrasiden söz açabiliriz o zaman? Bir savunma hakkı olarak ben de elimi uzatıp 'faşistler' mi diyeyim? Ben buna inanmıyorum. Ben demokrasiye inanıyorum. Demokrasi ise söylediğiniz fikirlere karşı zıt fikirlerin de ortaya çıkmasıdır."

Başkan : "Sayın hatip, bir dakikanız kalmıştır, rica ediyorum sözlerinizi toplayın."

Çetin Altan (Devamla):"Bu memlekette mutlaka azınlıktan yana olarak, ağalardan sömürücülerden yana olarak memleketin yüksek menfaatlerini, fakirini fukarasını savunan insanlara komünist demeyiniz. Onlara vatanperver insanlar, bu Türkiye'nin gerçeklerine inanmış insanlar deyiniz. Çünkü Türkiye onların istikametinde kurtulacaktır, bunu size tarih de ispat edecektir." (TİP sıralarından alkışlar: AP sıralarından gürültüler.)

Konuşmayı o kadar da yumuşak tuttuğumuz halde, adamlar kırmızı görmüş boğa gibi burunlarından soluyorlardı. Ve ben düşünüyordum ki, hödüklüğü burjuva demokrasisiyle de asla karıştırmamak gerekmektedir.

Bize Verilen Cevaba Bakın Bir De...

1966 yılında bütçe tasarısının tümü üzerindeki görüşmelerde en kesin çatışmalardan biri, AP ile bizim aramızda çıkmıştı. Onlar bizim tenkitlerimize cevap vermekten çok, konuların bizim aldığımız açılardan ele alınmasını önlemek ve engellemek istiyorlardı. Yani Parlamentoda sosyalistçe tenkitlere gidilmesini ne yapıp yapıp durdurmak istiyorlardı. Bu tutumlarının demokrasi iddialarına ne kadar ters düştüğü umurlarında bile değildi. Zaten tutarlı olma kaygısıyla ileri sürdükleri bir iddia yoktu ki... İddiaları her zaman kendi işlerine geleni sürdürmek, kendi çıkarlarını yürütmek içindi... Bunun için de hem demokrasiyi savunuyor, hem de demokrasilerde sosyalist fikrin olmayacağını iddia ediyorlardı. Ve kendilerinin hoşuna gitmeyen her tenkidi demokrasiye aykırıdır diye susturmak istiyorlardı... Bir garip, ucuz ve pek seviye dışı bir oyundu bu... Ve bu oyunlarla kurtara kurtara neyi kurtaracaklardı? Belki üç yılı, belki beş yılı... Ama onlar o sırada, bu kadarına da razıydılar. Sonrası için "boş ver" diyorlardı.

AP grubu adına Aydın Yalçın bizleri komünist olarak suçlamaya kalkınca ben de iddia ettikleri demokrasi varsa bizi dinlemek zorunda olduklarını söylemiş ve bu tür suçlamaların, demokratik değil Amerikancı faşist bir zihniyet eseri olduğunu belirtmiştim.

Ortalık bir hayli karışmıştı...

Bana cevap vermek için bu sefer AP grup adına Nizamettin Erkmen söz almıştı. Onların da ne dediklerinin öğrenilmesinde yarar olduğu için, söylediklerini tutanaklardan aynen alıyorum:

Nizamettin Erkmen (Giresun): "Grup adına söz istiyorum."

Başkan: "Peki buyurun efendim."

AP Grubu adına Nizamettin Erkmen (Giresun): "Çok muhterem arkadaşlarım. Bütçeyi ciddi, ağır başlı ve fikirlerin dile getirildiği bir bütçe müzakeresi ile yapmaktayız. Burada daha önce bir sözlü soru vesilesiyle Çetin Altan arkadaşımızın, bir sözlü soruyu, aslında temel görüşlerimizi ortaya koymak için getirdik, bunu bir ihbar olarak kabul edip Adalet Bakanlığına, Savcılıklara müracaat edilmesin; Parti görüşümüzü ortaya koyacağız, diyerek bir sözlü soruyu dahi kendi görüşleri istikametinde istismar etmek yoluna girdiklerini de gördük. Şimdi yüksek seviyede bir tartışma yapılmıştır. Arkadaşımız, Adalet Partisi adına konuşmuş olan arkadaşımız, Partimizin programına ve temel görüşlerine hâkim olan istikamette konuşma yapmıştır. Sadun Aren de aynı istikamette konuşmuştur. Elbette Aydın Yalçın arkadaşımız ithamlarda bulunurken, şunu veya bunu kastederek değil, ama bugün yürütülen tatbikatın dünyanın her yerinde uygulanan tatbikat halinde Türkiye'de de yürütülmek istendiğini dile getirdi. Grup adına buraya çıkıp benden evvel konuşan Çetin Altan her nedense 'komünist' kelimesinin kullanılmasından fazlaca alınmışa benzemektedir. Eğer komünistliği kendi bakımından müdafaa eder bir durum içinde ise, bunun Türkiye Cumhuriyeti Millet Meclisi kürsüsünde yeri olmayacağına bilhassa işaret etmek isterim.

Daima aynı sözleri dinledik. Gazete makalesine mevzu teşkil eden konular yeniden burada dile getirildi. Fakir halktan yana olmak, memleketi sömürücülere teslim etmek, onlara müsamaha etmek gibi demagojik laflar huzurunuza getirilmiş bulunuyor.

Aziz arkadaşlarım, mesele gayet basittir. Burada Adalet Partisi iktidarda olan bir parti sıfatıyla onun hükümetinin

getirdiği bütçenin müzakeresi yapılmaktadır. Elbette fikirler söylenecektir. Memleketin hayrına olan fikirler dikkate alınacaktır. Muhalefetin tenkitleri muayyen ölçüde benimsendiği nispette değerlendirilecektir.

Ama bütçe müzakerelerini temel görüşümüzün müdafaası istikametinde veya onları dile getirmek istikametinde öne sürerek bu kürsü Türk milletinin benimsemeyeceği bir doktrin istismar vasıtası olmayacaktır. (Adalet Partisi sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Biz, Çetin Altan'ın hangi istikamette düşündüğü ile alâkadar değiliz. Kendisi kanunların müsaade ettiği nispette soldayım demektedir. Bu kendisinin bileceği iştir. Ama gayet ağır başlı giden ve ilmi seviyede cereyan eden bir müzakerenin bu kürsüde yeniden başka istikametlere sevkedilmesine gayret göstermek hiç kimseye bir fayda temin etmeyecektir. Bunu bilhassa hatırlatmak istiyorum. .

Aziz arkadaşlarım, konuşmalar içinde faşist görüşlerin benimsendiği iddiasını ortaya süren veya bunu ima eden laflar da oldu. Bu memlekette Adalet Partisi ve daha doğrusu Anayasamız her türlü demokratik düzeni tahrip edici her türlü cereyanın karşısındadır. Partiler olarak biz de bunun karşısında olacağız. O itibarla, söylenmiş sözlerden kendi partisi ve grup sözcüsü bu kadar alınmamışken Çetin Altan'ın böylesine hassasiyet göstermesini biz üzüntü ile karşıladık. Biraz evvel de ifade ettiğimiz gibi, durumu ve inanışı kendinin bileceği bir iştir. Ama Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin meclisi vardır. Türkiye Cumhuriyetinin kanunları vardır. Türk devletinin Meclisi vardır. Bu memlekette her türlü aşırı cereyanları ve memleketin demokratik düzenini tahrip edici cereyanları müsamaha ile karşılamayacaktır. Bunu huzurunuzda bir kere arz ve ifade etmek ve arkadaşımızın da bu kürsüyü bu tarzda kendi şahsi görüşü ve makalelerinde aldığı temaları işleme yeri yapmamasını temenni eder, hürmetlerimi sunarım."

(AP sıralarından alkışlar.)

Gördüğünüz gibi Nizamettin Erkmen'in bana cevabı, cevap falan değildi. Kapitalizmle demokrasiyi özdeş olarak göstermeye çalışıyor va kapitalizme karşı yapılacak tenkidin demokrasiye uymayacağını biçimle şekilde belirtiyor ve beni TİP'in de dışında bir aşırılıkta göstermeye çalışıyordu. Ancak bu konuşmanın iki yerinde *"Gazete makalelerine mevzu teşkil eden konular yeniden burada dile getirildi"* diyordu. Bunu iktidar partisi adına söylüyordu. Anayasanın 79. maddesi ise gayet açıktı. Bir milletvekili kürsüde söylediği fikirleri dışarda da ileri sürmekten sorumlu tutulamazdı. Oysa iktidar partisi yazılarımla Meclis'teki konuşmalarım arasında tam bir tutarlık olduğunu itiraf ettiği halde, yine de hakkımda yazılarımdan ötürü dava açıyor ve Anayasanın 79. maddesini şakır şakır çiğniyordu.

Ne yapayım ki, ben bu 79. maddeyi ve AP sözcülerinin Meclis tutanaklarındaki *"Yazdıklarımla kürsüden söylediklerimin hep aynı olduğu"* hususundaki itiraflarını hiçbir savcıya anlatamadım. Daha doğrusu onlar 79. maddeyi katiyen uygulamaya yanaşmak istemediler. Ve dava üstüne dava, dava üstüne dava açtılar.

AP'nin demokrasi ve Anayasa sevgisi de böylece daha somut şekilde çıktı ortaya...

Aslında AP de, öteki partiler de ne pahasına olursa olsun kapitalizmin tenkidini istemiyorlardı. Ve bunu da *"Millet bunu istemiyor, bu kürsüde böyle sözlerin yeri yok, bu düşünceler demokrasi düşmanlığıdır"* diye kamufle ediyordu...

Hepsi de kapitalizme perçinlenmiş çok partili bir faşizmden başka bir şey değildi gerçekte bizim cici demokrasi... İnönü ise ya bunun farkında değildi, yahut da bile bile bu çok partili olma maskesi arkasındaki sermaye faşizmini ve politikacı oligarşisini demokrasi diye kasten savunuyordu. Ve böylece hatayı da aşan tarihsel sorumluluğun altına giriyordu.

Sahte Demokrasiyi Eleştiren

Çıkmıyordu

1966 yılı bütçesi üstündeki görüşmelerin tutanaklarını arka arkaya yayınlamak istemiyorum. Tutanak okumanın sıkıcılığını biliyorum çünkü... Üstelik de neyi çözümlüyordu bütün o saatlerce süren konuşmalar? İki kelimeyle hiçbir şeyi.

Köylü kentli imkân olsa da azıcık gözden geçirse bu tutanakları, bütün o kalın kalın ciltlerin içinde bol bol, havanda nasıl su dövüldüğünü çok iyi anlardı. Ama halkın parlamentoyu, ne yaparsa yapsın öylesine yakından izlemesi, bütün yapılıp edilenleri titizce inceleyip bir mantık süzgecinden geçirmesi mümkün değildi.

Evet, sayıları çok çok elliyi altmışı geçmeyecek kişiler Senato'da da, Meclis'te de konuşup duruyorlardı. Konuşup duruyorlardı da ne oluyordu? Bunun cevabı her zaman gürültüye gelmiştir ve her zaman da gürültüye gelecektir.

Bunu anlamak için Parlamento üyeliğinde birkaç yıl kalmak gerekmektedir.

Parlamento, hükümeti kontrol edemiyor, hükümet ise Parlamento'yu hemen hemen bir formalite olarak kullanıyordu. Türkiye'deki göstermelik demokrasinin özü buydu. Şu partinin yahut bu partinin seçilmesi de durumu değiştirecek değildi. Kaldı ki, mevcut sosyal yapının tutsağı olmuş kişiler tarafından komprador, ağa, tefeci üçlüsüne

dayalı bir siyasi örgütün, değiştirilmesi de imkânsızdı.

Milletvekilleriyle senatörler dahi siyasal gidiş üzerinde bir etkenlik gösteremiyorlardı. Onları seçenler nasıl gösterecekti bu etkenliği?... Şayet böyle bir etkenlik göstermek ellerinde olsa, milli gelirin yarısından çoğunu küçük bir azınlık bölüşebilir miydi? Hem zaten çoğunluk bu bölüşüme karşı çıkamayacak kişilere oy vermeye mahkum edilmiş gibiydi... En çok para harcayan adaylar kazanıyordu ön seçimlerde liste tepelerini. En çok para harcayanlar ise, milli gelir bölüşümünde en çok payı alan sınıfa mensuptular. Halk ise bol parayla liste tepelerine geçmiş adayları seçmeye mahkumdu. Mekanizmasını iyi kurmuşlardı bu işin...

Bunu Meclis kürsüsünden açığa çıkartmak da kolay değildi. Bu konuya dokununca bir yaygara kopardı. Bol bol Anayasa, hukuk düzeni, özgürlük, demokrasi edebiyatı edilirdi. Bu edebiyatın arkasında kalan temel gerçeklerin ortaya çıkması önlenmek istenirdi.

Bütün bunları Meclis'te sadece kulislerde o da beş-on kişiyle konuşmak mümkündü.

Seçimlerde komprador düzeninin ne kadar ağır bastığını ve bunu da demokrasi sözcüğüyle gayet iyi kamufle ettiğini çok rahat görüyorduk.

Bazı arkadaşlar biraz daha çok oy alabilseler bu düzeni kırabileceklerini iddia ederlerdi. Ve sonunda seçmenlere kızarlardı bunlar...

"Kardeşim o kadar anlatmaya çalıştım... Bilmem kaç yüz köy dolaştım. Bizim köylü eşek birader! Sonunda yine de AP'ye verdi oyunu..."

"Peki size niye vermedi? " diye sorardım...

"Vallahi tam olarak bir türlü anlayamıyoruz, " derlerdi. Kendilerine göre gerçekler sıralarlardı,"İmamlar ağır basıyor," derlerdi; "Ağa AP'liydi de ondan,"derlerdi. Oyların parayla satın alındığını söylerlerdi...

"Peki," derdim, "siz ne zaman kazanacaksınız da değiştireceksiniz bu düzeni..."

Yine bazıları,

"Çok zor doğrusu," derlerdi.

Bazıları da:

"Müthiş bir değişme var, gelecek seçim tamamdır," derlerdi.

Sonra bilmem nerede, son defa kazandıkları bir muhtarlıktan veya bir belediye başkanlığından örnek gösterirlerdi.

Ben bilirdim ki o muhtarla o belediye başkanı da oranın ağası, paralısı, nüfuzlusu oldukları için kazanmışlardır o seçimi...

Türkiye'de mevcut demokrasi ile parlamento mekanizmasının gerek sosyal yapı, gerek seçilmiş olanların tenkidi çok fazla yapılmış değildir. Oysa yirmi beş yıldan beri seçilmiş olanların mensup oldukları sınıflar ve kazançlar açısından bir dökümü ile Parlamento'daki konuşmaların ve buradan çıkan kanunların şöyle bir incelemesi yapılsa demokrasi sözcüğünün gizlemeye çalıştığı temeldeki gerçek çıkardı ortaya.

Bizim partili arkadaşlar dahi pek az kimsenin bildiği bu gizli gerçeği, köylülerin kendilerini dinledikçe uyanıp değiştirebileceklerine inanırlardı. Ve partili arkadaşlar arasında dahi önseçimlerde liste başına geçmek için ne kavgalar yapıldığını ve hatta ne paralar harcandığını hatırlatmak istemezlerdi.

Milletvekili seçilme kulisi çok hızlı ve çok sert çalışırdı bizim Partinin de içinde. Bütün bu seçilmek için sürdürülen hızlı ve sert çekişmeler acaba hep köylü kardeşleri uyandırmak imanına mı dayanıyordu?

Ve paranın en büyük rolü oynadığı bol kulisli seçimler de değişmesi gereken bir düzenin bir parçası değil miydi?

Temel düzeni, onun üst yapıdaki yansıması olan siyasal düzeni değiştirmeden değiştirmeye çalışmak gibi garip ve bilim dışı zıtlıklar çıkıyordu ortaya... Ama kimse önem vermiyordu bu zıtlıklara...

Ve düzeni değiştireceğiz diye diye, yine o düzenin bir parçası olan siyasal mekanizmanın içine girip, değiştirmek

istediğimiz düzenden bize düşecek payı almak için tepişip duruyorduk.

Bu tutumumuzu kendi aramızda tenkit etmiyorduk.

Çünkü bizler dürüst ve namusluyduk ve kazara çok oy alır da iktidara gelirsek düzeni mutlaka değiştirirdik. Ancak buradaki vaat bir bilimselliğe değil "Namuslu ve dürüstlük" gibi metafizik burjuva kavramlarına dayanıyordu. Bunu da en iyi halk çakıyordu:

"Sizin, iktidara gelince değiştireceğinizi vaat ettiğiniz şeyleri gerçekten değiştireceğiniz nerden belli," diyordu.

O zaman iş yemin billah etmeye dayanıyordu:

"Söz veriyoruz değiştireceğiz, değiştirmezsek o zaman siz bizi değiştirirsiniz,"gibi, laf ola beri gele sözler söylüyorduk. Sosyalist gerçekçilikle bilimselliğe bunun ne kadar denk düştüğünü de pek kurcalamıyorduk.

Ve Parlamento'yu bir birikim sağlamak uğrunda araç olarak kullanma yerine amaç olarak alma hatasına yuvarlanıyorduk. Nitekim bu hesapsız yuvarlanış, Partiyi çok büyük sarsıntılara uğrattı. Böylece Mao'nun bir sözünü de doğru çıkardı: "Sosyalist partiler strateji hatası yaptıkları zaman ayakta kalamazlar."

Romantiklik ve Gerçek

Sosyalistliğin cezbesi bizleri sık sık romantik heyecanlara götürüyordu. Kafamızda kendimize göre işçi, köylü ve halk kitleleri çiziyorduk. Oysa bu kadar geri kalmış ve ezilmiş bir ülkede soyut anlamdaki işçi, köylü, halk kitleleriyle karşılaştığımız somut köylü, işçi ve halkı meydana getiren kişilerin pek ilgisi yoktu.

Yılların baskısı altında tek tek kuruyup, bencilleşip, kurnazlaşıyor ve mevcut düzenin cenderesinde kendi sınıf güçlerine yabancılaşarak bozuluyorlardı.

Öyle durumlarla karşılaşıyorduk ki, çaresiz afallayıp kalıyorduk. Örneğin, samimiyet kurmağa çalıştığımız köylülerin açıkgözleri bu samimiyetin tadını çıkarmak için vakitli vakitsiz eve gelmeye başlıyorlardı. Ve bir oturdular mı üç saat, beş saat,yedi saat oturuyorlardı.

Bunların arasında gece yarısı yahut sabaha karşı telefon etmeye meraklı olanlar da vardı. Olur olmaz zamanda açıyorlardı telefonu:

"Kimsin? "

"Sen kimsin önce onu söyle..."

"Ben Ali... Çetin Ağabey sen misin? "

"Evet benim."

"Ha ağabey, hani bizim muhtar vardı ya AP'li Halil. Ha işte o, krediyle kamyon alıyormuş. Belediye Başkanı telefon etmiş Banka müdürüne; Çetin ağabey iki satır yazıver şunu

gazeteye."

"Evet, peki yazarız," diyorduk.

Derken yine çalıyordu telefon:

"Kimsin?

"Sen kimsin?

"Ben Dursun. Ağabey seni hemen görmem lâzım. Bizim çocuğu öğretmen sınıfta bıraktı. Bir kart alacağım senden öğretmene..."

Sabah saatin beşiymiş, gece saatin ikisiymiş, köylünün samimisi bir defa zevkine vardı mı bu samimiyetin artık bırakmıyordu peşini.

Bazen dertleşmeye kalkardım onlarla. Başımdaki dertleri anlatmaya çalışırdım. Katiyen dinlemezler, olsa olsa dinler görünürler ve bir fırsat buldular mı yine kendi işlerini bitirmeye uğraşırlardı. Üç, beş, on, elli, yüz de değildi ki sayıları tek tek başa çıkasın. Oysa ne kadar kalabalık olduklarını katiyen bilmiyorlardı kendileri. Köylü olarak bir kendileri var sanıyorlardı. Ve sadece kendi paçalarını kurtarmak için uğraşıyorlardı.

Bunun nedenlerini biliyorduk. Biliyorduk ama, fizik olarak hepsiyle onların istediği ölçüde ilgilenmek imkânsız olmaya başlıyordu ve onlar bunun imkansızlığını asla anlamıyorlardı.

Burjuva politikacılarının ölçüleri başkaydı. Onlar oy getirecek köylüleri biliyor, sadece onlarla uğraşıyorlardı . Gerisini de gayet kolay atlatıyorlardı. Biz ise köylü sınıfı diye çıkmıştık ortaya. Ve bir günde ellisi birden eve gelip gitmeye başladı mı ne yapacağımızı bilemiyorduk.

Bir de yarım aydın sosyalistler vardı. Onlar da, doğru yanlış daima tenkide ve bir tanıştın mı seni hemen tekellerine almaya meraklıydılar.

'Ağabey bir de şunu yaz.."

'Ağabey, onu yazdın hiç iyi olmadı, bizim orada lafı edildi. Bir fırsat çıkarsa düzeltiver onu."

"Ağabey mutlaka bizimle beraber geleceksin. Katiyen bırakmayız."

Bunlar özellikle iki saatlik bir miting konuşmasından sonra

kan ter içinde kürsüden inerken yanına sokulurlar ve asla insaf etmek bilmezlerdi.

Özellikle dikkat ettiğim nokta, sadece kendi dertleriyle dolu olduklarıydı ve onun dışında asla senin durumunu düşünmüyorlardı.

Hani:

"Yarım saat sonra asmaya götürecekler beni,"desen,

"Olsun, sen yarım saatte yaparsın bizim işi, " diyecek türdendiler.

*

Bir gün arabayla Adana'ya gidiyorduk. Ankara'dan çok erken çıktığımız için yola, gazete alamamıştık. Tarsus'a doğru bir yerde durduk ve orada aldık gazeteleri. Bir tanesi bir davadan mahkum olduğumu yazıyordu. Bunu okuyunca epey canım sıkılmıştı. Karşıcı gelenler bizi akıllarına koydukları bazı yerlere ille de götürmeye uğraşıyorlardı. Biçimine getirip:

"Yahu bak mahkum olmuşuz, öyle yazıyor gazeteler," dedim.

Boynuma sarılıp yanaklarımı öpenlerden hiç birine bir anlam ifade etmedi bu söz.

"Olsun ağabey, bir şey yapamazlar sana. Sen şimdi doğru bizimle gel, hiç değilse yarım saat konuş o köyde," diyorlardı.

Baktım ki bu tür mücadeleler ne kadar yaygın görünürse de henüz daha tam bir dayanışma düzeyine erişememiş. Başın derde girdi mi yapayalnız kalman işten bile değil. Ancak bir işe yaradığına inanırlarsa gelecekler yanına. Yoksa ne aranacak, ne sorulacaksın...

Parti örgütü ise bütün bu hamlıkları eğitmekle de yükümlüydü. Ne çare ki, parti yönetenlerde de bireycilik ağır basıyordu. Özellikle dayanışma ve bu dayanışmayı örgüt içinde sağlama en eksik olan yönlerden biriydi Türk sosyalizminde...

Bu yüzden de o kadar sol yayınevi, sol tiyatro, sol dernek

olduğu halde yine de sosyalist kesimde maddi-manevi bir dayanışma sağlanamıyor, gemisini kurtaran kaptan şartlanması aydınında da, köylüsünde de henüz ağır basıyordu.

Halk kitlelerinin belirli bir sosyalist eğitimden geçirilmediği zaman büyük tutarsızlıklara kayan bir kara kalabalık olmaktan kurtulamadığını görüyordum. Köylüleri de, işçileri de halk insanlarını da bir parti içinde eski düzenin çarpıklıklarından iyice arıtmak gerekiyordu. Ve bunu da yapmak yine onların kendilerine ve kendi örgütlerine düşüyordu. Yoksa insanlığın bu en büyük potansiyel gücü böyle bir parti örgütünde arıtılmadıkça kolay kolay inisiyatif sahibi olamayacak ve uzun zaman kişisel densizliklerden kurtulamayacaktı.

Romantik heyecanın soyut köylüsü, işçisi ve halkıyla, gerçeğin somut örnekleri arasında büyük farklar vardı. Bu farkı kapatacak bir atılım yapılmazsa köylü-işçi diye tam bir kandırmaca burjuva edebiyatına düşüp sonunda yine onların dışında kalmak işten bile değildi. Emekçi sınıfı tam bir sınıf mücadelesinin bilincine varmadıkça sadece burjuvazinin ayağını sile sile bir paçavra olmaktan kurtulamıyordu. Ve bu paçavrayı bayraklaştırmak , romantik laflarla değil, büyük bir gerçekçilik ve bilimsel bir örgütlenmeyle olabiliyordu.

Sırf oya dönük partilerin ise, bunun üstesinden gelmesi kolay değildi. Oya dönük partiler sosyalist örgütlenme yerine sosyalist edebiyatla oy toplama sevdasına kapılıyorlar, bir sınıf yerine kara kalabalığa dayanma kolaylığına düşüyorlardı. Ve tabii paralı büyük burjuva partilerinin yanında bunu da kıvıramıyorlardı.

Milletvekilliğim sırasında bunu pratikte somut olarak gördüm. Bir yararı da galiba sadece bu oldu milletvekilliğimin bana.

Öğrenseler Değişirler miydi Sanki

1966 bütçe kanunu tasarısının tümü üzerindeki konuşmalar bitmiş, maddelere geçilmişti. Birinci madde Senato ile Meclis'in yani Büyük Millet Meclisi'nin bütçesi idi. Grupta iş bölümü yapmıştık. Herkes üye olduğu komisyonun kapsadığı konularla ilgili olan bütçeleri eleştirecekti. Ben Anayasa komisyonundaydım. Büyük Millet Meclisi bütçesi üzerinde grup adına konuşmak da bana düşüyordu.

Bütçe konuşmaları sabah başlayıp gece yarılarına kadar uzuyordu. Konuşma sırası bana akşam yemeğinden sonra saat 22 sıralarında gelmişti. AP'liler akşam yemeği tatilinde kafayı çekiyor ve öyle geliyorlardı Meclis'e. İktidarda olmanın şımarıklığını kendi basitlikleriyle de birleştirerek Meclis içinde ve dışında milletvekili olmanın raconunu kesiyor ve tadını çıkartıyorlardı.

Gece saat 22'de sıraların üstüne, kızarmış gözlerle başlarını, kollarını yanlamasına dayamış, "E, ne olmuş yani" havasındaki bir kalabalığa konuşuyordum.

Aslında onlara değil, tutanaklara konuşuyordum ama karşımda onlar duruyorlardı. Ortaokul kürsüsünün çok daha altında ve üstelik de ham olduklarını bildiğim için, konuşmayı kabil olduğu kadar alt düzeylerde tutuyor, bazı kıvrak dönemeçlerde de anlamını çabucak kavramayacakları birtakım temel doğruların üzerinde durmaya çalışıyordum.

1966'da Meclis Bütçesi üzerinde yaptığım bir hayli uzun konuşmanın bazı parçalarını alıyorum buraya...

"...Yeryüzünde insanlık gerçek fikirleri araya araya bir devlet yönetimindeki bir belirli azınlık hegemonyasından, büyük halk hakimiyetine doğru gelişme göstermiştir. Bu gelişmenin her anı bir muayyen çevrenin yararınadır. O muayyen çevrenin yararı, daha geniş bir çevrenin yararına doğru bir bozulma istidadı gösterdikçe, durumu muhafaza etmek için fikir yerine baskı ortaya çıkmaya başlar ve bu demokrasiyi bozar. Çünkü, demokrasi en ileri ve en yararlı fikirleri yokla, araştır, tartışa, pişire en iyisini bulup daha geniş kitlelerin yararına doğru bir açılma ve sonsuz ufuklara mutluluk ufuklarına doğru açılma: araştırarak, tartışarak, birbirini tehdit etmeden bir büyük insani çaba göstermek demektir ve bu kuşaklardan kuşaklara miras kalacak bir güzellik içinde olduğu zaman bir memleket yücelir. Yoksa bu fikir demokrasiye aykırıdır, şu fikir demokrasiye aykırıdır... Çok duyduğumuz bir sözdür bu Türkiye'de.

Sayın arkadaşlarım, şunu arz etmek isterim. Bir fantazi ölçüsünde konuşmak gerekirse, her fikir bizatihi demokrasiye aykırıdır. Çünkü her söz sahibi her insan, herkes benim gibi düşünsün diye söyler o fikri. Ama bir başka zıt fikir de ortaya çıktığı için o başka fikrin sahibi de, "Herkes benim gibi düşünsün" için çalışır, kitap yazar, propaganda yapar. Demez ki bir an "Aman hepimiz benim gibi düşünmeyin, o zaman demokrasi bozulur." İsrarla herkesin kendisi gibi düşünmesini ister her fikir sahibi. Bir tek yolu vardır bunun, kendisi gibi düşünmeyeni kaba kuvvetle telef etmemek. Yoksa her fikir, biz bu açıdan baktığımız vakit, herkes tarafından benimsensin diye ortaya atılır. Bu şekilde görmek gerekir demokrasiyi..."

"... Bu, bütçe fırsatından çıkmış olan bu konuşma imkânını, Büyük Millet Meclisi'nin Meclis'e ait üyeleri olarak zaman zaman düşünmemizde hep birlikte, ben şahsen büyük yarar görmekteyim. Çünkü bu demokrasiyi biz bir

samimiyetsiz bir kamuflaj, bir maskeleme olarak kullanmaya kalkarsak, halk anlar bunu. Ama er anlar, geç anlar ama sonunda anlar. Tam böyle bıçak gibi bilincine varmasa dahi içinde bir hoşnutsuzluk duyar. Bu demokrasinin felsefesinde samimiyetle çoğunluğun mutluluğuna yönelme vardır. Yoksa art düşüncelere formül bulmak, parlamentoyu art niyetleri meşru şekle getirmek için bir alet halinde mütalaa etmek demek değildir. demokrasi. Ve çoğunluğun iradesi anlamı yanında, azınlığın da teminatı keyfiyeti vardır. Azınlığın teminatının olmadığı bir demokrasi veya benimsenmiş fikirler, azınlık tarafından yeni keşfedilmiş olan fikirlerle çatıştıkça azınlığın daha ileride fikirleri de yavaş yavaş çoğunluğun fikirleri haline gelsin."

"... Şunu da arz etmek isterim ki, bizim Parlamentomuzun en alışık olmadığı taraf gerçek demokrasilerdeki hâkim sınıfa karşı yapılması gereken tenkitler. Dikkat ediyorum bendeniz, hakim sınıf tenkidini kabul edemiyorsunuz. İktidar tenkidini, siyasi tenkidi, kadro tenkidini kabul ediyorsunuz. Hakim sınıf ve belirli bir metot tenkidini bir türlü kabul etmek istemiyorsunuz."

"... Mesela biz bugün 1966 yılındayız. 1900 yıllarını yaşamış olan bir Jaurès, o gün söylemiş olduklarını kazara bizim parlamentomuzda söylemiş olsa idi, bilmiyorum adamın başcağızına neler gelirdi? Yani 66 yıl sonra, bir demokrasi gelişimindeki bir Türkiye'de bundan 60 yıl önce kürsüye çıkıp her türlü meseleyi enine boyuna ortaya koymuş olan Jaurès'e tahammül edecek olgunluğa henüz varmazsak, bundan hepimiz müşteki oluruz. Rahatsız oluruz."

"...İnsan ömrü kısa olduğu için tarih değerlendirir asıl büyük akımları. Tarih içinde insan olumlu bir mükâfatı, olumlu bir meyvayı kendisinden sonra gelecek kuşaklara bırakmıyor ise, sadece gününü kurtarmak için, bazen söylenmeyecek sözleri söylüyor, pazusunu gösteriyor, adam üstüne yürüyorsa..."

Başkan:"Sayın Altan bir dakika; şimdiye kadar konuşmuş olduğumuz bütün şeylerden Riyaset olarak şunu anladık:

Sizin bu kürsüde konuşan hatiplerin sadet içinde olmak kaydıyla herhangi bir hakikatı söylemeye mani olunduğunu mu telmih etmek istiyorsunuz?"

Çetin Altan: "Hayır efendim. Katiyen onu telmih etmek istemiyorum. Politikanın insanlarda yaratmış olduğu bir alışkanlık var geri ülkelerde. Politikayı gerçekleri saklamak sanatı zanneden bazı siyasilere çok raslamışızdır. Onu arz ediyorum...

"Hususi konuşmalarımızda söylediğimiz gerçekleri Parlamento kürsülerinde değerlendirse idik, o zaman birbirimizle çok daha iyi anlaşırdık. Onu demek istedim."

Aslında bütün bu konuşmalar, bu çabalar buz üstüne yazı yazmak idi. Türkiye'deki hakim sınıf gücü bitinceye kadar, işine gelmeyen hiçbir fikre hoşgörü göstermeyecekti. Sınıflar güçleri yettiği sırada öğütle, nutukla demokrasiyi benimsemiyor, kendilerine karşı çıkanları asla hoş görmüyorlardı. Biz ise nutuk söyleyerek komprador burjuvazisinin emekçi sınıfı Ichine kendi çıkarlarını ve davranışlarını kısıtlamasını istiyorduk. Demokrasi hatırına kendi kendinize bu kısıtlamayı yapınız demeye getiriyorduk. Oysa bu kısıtlama nutuk söyleyerek değil, emekçi sınıfının da ağırlığı ortaya çıktığı zaman ancak komprador burjuvazisine rağmen olabilirdi. Yoksa bu sınıf kendiliğinden kendi çıkarını ne denetler, ne de kısıtlardı... Buna rağmen sanki gerçekleri öğrenirse yaparmış gibi, konuşmaya devam ediyorduk biz. Dört yıl da devam ettik. Belki epey şey öğrendiler ama hiç bir şey değiştirmediler. Tam tersine daha belalı olmaya başladılar...

Meclis'in En Çirkin Konuşması

AP'nin Meclis'teki en kalitesi düşük demagogu İhsan Ataöv'dü. İktidar politikacıları gürültü patırtı arasında işi boğuntuya getirmek istediler mi onu çıkartırlardı kürsüye. O da gözlükleri, gergin derili ablak suratı, ıslak dudaklarıyla kürsüye çıkar, elini kolunu oynatarak gerine gerine sövüp sayardı.

Bizim 1966 bütçe kanun tasarısı dolayısıyla Büyük Millet Meclisi bütçesi üstünde konuşurken yaptığımız konuşma çok efendice olduğu halde, Meclis'te dahi fikir özgürlüğünün yokluğu üstünde durduğu için AP'lileri kızdırmıştı. Onlar da bana cevap versin diye İhsan Ataöv'ü çıkarmışlardı kürsüye. Ataöv'ün o konuşması o dönemde Meclis'te yapılmış en çirkin konuşma olarak geçmiştir tutanaklara.

Ataöv şöyle diyordu:

"... Şimdi "Kürsü masuniyeti korunmalıdır" dedikten sonra, bu parlamento çatısı içinde bulunup da, bu parlamentonun haysiyetine her gün çeşitli vasıtalarla saldırmayı teşvik eden kalemi ile hükümete ve parlamentoya mütemadiyen saldıran ve hatta hatta gelip o lokantada harıl harıl çorba içip de çorbayı ucuz olarak vatandaşlara ilan eden satılmış kalemlere de müsaade etmemek lazımdır, arkadaşlarım."(TİP sıralarından gürültüler)

Ben de oturduğum yerden:

"Satılmış senin babandır, rezil herif!..." diye bağırıyordum.

Başkan Nurettin Ok'tu. Kasıtlı biçimde Ataöv'ü tutuyordu. Ve bana sataştığı yerlerde onun sözünü kesmiyor, ben yerimden cevap veriyorum diye beni susturmaya çalışıyordu.

Başkan: "Sayın Altan, biraz evvel zatialinizin şikâyet ettiği hususa şimdi kendiniz bizzat dahil oluyorsunuz."

Ben fikirlere karşı kaba kuvvet kullanıldığını söylemiştim. Ataöv ise bize düpedüz söylüyor, başkan ona ses çıkarmıyor ve müdahalede bulunuyoruz diye bize "ama siz de kürsüye tecavüzde bulunuyorsunuz" demeye getiriyordu.

Ataöv devam ediyordu:

"... Bunlara alışacağız, söyleyeceğiz. Burası fikir kürsüsüdür. Demokrasinin güzel şeyleridir bunlar. Demokrasi işte bunlara alıştığımız zaman anlaşılacak..."

Bana sövdükten sonra benim sözlerimi tekrarlayarak sözde alay ediyordu benimle Ataöv.

"Demokrasi küfür değil, fikir özgürlüğüdür. Sen onu anlamıyorsun dangalak," diye bağırıyordum.

Başkan boyuna bana ihtar veriyordu:

Başkan: "Sayın Altan müdahale etmeyiniz. Biraz evvel kendiniz de aynı şekilde müdahalelerden şikâyet ettiniz. Şimdi aynı duruma zatıâliniz düşüyorsunuz. Çok rica ederim efendim. Ne varsa Başkanla hatip arasındadır bütün münasebetler. Diğer milletvekillerini alâkadar etmez."

Ve Ataöv devam ediyordu:

"... Esas bunları öğreneceğiz. Yoksa buraya gelip de bu kürsüde, "Ben yabancı şirketlerde çalışmadım." demek suretiyle telmihen laf söyleyenler, satılmış kalemlerinin hesabını elbette bu millet huzurunda vereceklerdir. (AP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) O kalemleri kullanmak için meşru hükümetlere, milletin meşru haklarına, milletin hürriyetine, milletin vicdanına, dinine, imanına, mukaddesatına, ahlâkına saldıran eşkıyalara bu millet müsaade etmeyecektir, muhterem arkadaşlarım.

O saldırmalarının parasının Karadeniz'in kuzeyinden mi geldiğini, Atlantik'in öbür tarafından mı geldiğini elbette bu millet hesap edecek ve herkese layık olduğu dersi verecektir.

Çetin Altan:"Şahsiyat yapma..."

İhsan Ataöv:"Alışacaksınız, alışacaksınız çok şeylere. Bu kürsüye gelip de burada doktrin münakaşası yapanlar, burada 'Kanunların müsaade ettiği kadar soldayım' diyenler, sosyalizmi müdafaa edenler, sosyalizm lafı altında kanun yasak ettiği için 'Ben komünistim' diyemezse, hareketleri ile yazıları ile yaşayışları ile bütün tavır ve hareketleri ile kıpkızıl komünist olanlar mutlaka çehrelerini Türk milletine açıklamak zorundadırlar."

Çetin Altan:"Amerika'lılar da öyle söylüyor."

Başkan:"Sayın Altan rica ederim, müdahale etmeyin."

İhsan Ataöv:"Fikriyat yapanlar diyorlar ki, 'Komünizmin ne olduğunu öğrenmek için Marks'ın Kapital'ini okumaları lazımdır, bunu okurlarsa komünizmin ne olduğunu öğrenirler.' Biz de diyoruz ki, 'Bizim kendi kitabımız var. Milletimizin kitabı vardır, biz o kitabı okuyoruz. Siz kendi kitabınızı okumaya devam ediniz. Sizin okuduğunuz kitabı okumak suretiyle sizin gittiğiniz diyarlara gitmeyeceğiz. Bu milleti sizin arzuladığınız istikamete göndermeyeceğiz,' diyoruz.

"... Şimdi diyorum ki kapitalist kapitalist diye iddiada bulunan ve biraz evvel burada konuşan tamamıyla solun en solunda bulunan arkadaşa söylüyorum. Senin aldığın aylık serveti bizim beş on tanemizin aldığı servetle değiştirmeye razı mısın?.."

Çetin Altan: "Bu kafa ile sen aldığın bu parayı bile alamazsın..."

Başkan:"Sayın Altan müdahale etmeyin."

İhsan Ataöv: "... Sizin kafanızın herkesten yüksek olduğunun ölçüsünü ancak ve ancak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri ile Demirperde gerisindeki teraziler ölçüyor..."

Çetin Altan : "O çeşit terazileri senin Morisoncu Başbakanın kullanır..."

İhsan Ataöv:"... Sevgili arkadaşlarım, şayet bu parlamento içinde bir gazetesi olan veya bir gazetede bir köşesi olan insanlar mutlaka partilerinin ve bazı çevrelerin direktifi ile yazı yazdıklarını kabul ediyorlarsa Akşam gazetesinin ikinci

sayfasında Türk milletinin Başvekiline ağıza alınmayacak kadar laf söyleyen, o'nu ithamlar altında bırakan, o'na hakaretlerde bulunan insanın 'Böyle lafları duyan bir insanın değil başvekil olmak, cemiyet içinde gezmemesi lazım gelir' diyen bir yazarın kendisi için gazetelerde geçen sene annesi için yazılmış olan yazılardan dolayı parlamento içinde nasıl bulunduğunu, nasıl geldiğini sormak isterim. (Gürültüler).

Çetin Altan: "Çüşşşş.."

Başkan: "Sayın Altan (gürültüler). Anlayamadım rica ederim."

Orhan Birgit: "Sayın Ok, bu hadiseler sizin başkanlığınızda zabıtlara geçiyor..."

Ali Karcı: "Sayın Başkan içtüzükte şahsiyatla uğraşmak için müsait bir hüküm yoktur."

Başkan: "Beyefendi, Sayın Karcı, bütün bunlara rağmen içtüzükte de (gürültüler) rica ederim efendim. Oturunuz yerinize nedir bu haliniz? Arkadaşlarım, bir dakika dinleyin efendim, rica ederim, içtüzükte bu böyle olmakla beraber, içtüzükte bir milletvekili kürsüde konuşurken yerinde oturan diğer bir milletvekilinin de 'çüş' demeye hak ve selahiyeti yoktur.

Sayın Altan, zatıâliniz bu şekilde beyanla galiz beyanda bulundunuz. Size bir ihtar cezası veriyorum..."

Bütün bu satırlar cici demokrasinin gerçek suratını ve iktidar partisinin parlamentoyu ne seviyeye getirdiğini gösteren satırlar...

Bir oturum 60 bin liraya mal oluyordu ve Türkiye'de adam başına ayda üç yumurta düşüyordu. Buydu işte Türkiye'de parlamenterizmin iç yüzü...

Hışırlığın Nedeni

Meclis'te taşra politikacılarının en büyük özelliği hödük oluşlarıydı. Gayet hırslı, gayet basit ve gayet kabaydılar. Şayet sosyalist olabilseler bu hırs, bu basitlik ve bu kabalık burjuvaziye karşı bir hışım ve bütünlük göstereceğinden devrimci militanlar olarak belki de onlara yakışırdı. Ama tam tersine, onlar burjuvazinin yanında yer alıyorlar ve bir burjuva kültürünün inceliğinden de geçmemiş oldukları için pek hamhalat ve pek abullabut görünüyorlardı.

Gerçek bir burjuva politikacısı, birkaç yabancı dil bilir, klasik batı müziğinden anlar, Avrupa edebiyatını izler ve salon adamı olurdu. Bunlar ise ya çobanlıktan ya bakkal çıraklığından, ağalıktan, fakat öz olarak görgüsüzlükten geliyorlardı. Ve büyük kitlelerin bu katı basitliğini bir devrimci heyecanında bayraklaştıracaklarına, ta rönesanstan bu yana bir kültür geçmişi olan burjuvalığa özeniyorlardı. Ve tabii kıvıramıyorlar, çirkinliğin esfeline düşüyorlar, otururken apışaralarını kaşıyorlar, tespih şaklatıyorlar, viskiyi cacıkla içiyorlar ve taşra şivesiyle konuşuyorlardı.

Bir çobandan hiçbir zaman bir burjuva çıkmaz. Ancak bir sosyalist devrimci çıkabilir. Çobanın kapitalisti, burjuvanın da yüzünü buruşturacağı pek çiğ bir tablodur. Oysa bizim taşra politikacıları olabilecekleri şeyi olamıyor, olmayacakları şeyi olmaya çalışıyor ve pek ofsaydta kalıyorlardı.

Örneğin bir ortaokul öğrencisi, Türkçe yazı görevini

hazırlarken Lenin'le Mustafa Kemal'i kıyaslamış ve Mustafa Kemal'i de daha üstün bulmuştu. On dört yaşındaki çocuğu derhal tutuklamışlar ve zindana atmışlardı.

AP'li senatörlerden bir grup bu olayı konuşurken içlerinden göbekli bir tanesi, altın dişlerini göstere göstere, avucunun içiyle de havayı pompalayarak:

"Oh şimdi orada hepsi ırzına geçmişlerdir veledin," diyordu.

Bunu hiçbir gerçek burjuva bizzat, ağzıyla söylemez. Bağlı olduğu sınıf en geniş cellat örgütünü kullansa dahi burjuva, kişisel ilişkilerinde ince, kibar ve insancıldır.

Bizim taşra politikacıları ise inadına ruhsuz ve barbardırlar. Ve içten içe de sermaye düzeninin baş savunucusu oldukları halde iyi yetişmiş şehirlilere düşmandırlar. Yani burjuva olmadan sermayeci olmak istiyorlardı. O zaman da çifte bir tenkit makasının arasına giriyorlardı.

Burjuva açısından kaba saba, bilgisiz ve hödük; sosyalist açısından da talancı ve sömürücü oluyorlardı... Ama kendileri farkında değillerdi bunun... Politik güçleriyle bu açmazın üstesinden geleceklerini sanıyorlardı. Ve tabii gelemiyor, hem içerde, hem dışarda maskara oluyorlardı. Örneğin Sovyetlere ağız dolusu sövdükten sonra fırsat bulunca gidip Sovyet yardımı almayı öneriyorlardı. Akıl ve bilgiye yönelemedikleri için kurnazlıklarına güveniyorlardı. Kime karşı ne kadar kurnazdılar orası da pek belli değildi.

Zaten temelinden yanlış raya sokulmuştu Türkiye... Sosyalist bir eğitimden geçmesi gereken taşra, feodaliteyle İstanbul kompradorluğunun parantezi arasında sermayeciliğe itilmişti. Onun da üstesinden gelemiyordu tabii. Endüstri kuramıyor, burjuva olamıyor, yönetici sınıf olarak kalitesini ispatlayamıyordu. Ve çaresiz el oğuştura, boyun büke Amerika'nın kuyruğuna yapışıyordu.

Elli yıllık Cumhuriyet devri eğitiminin çok yetersiz kalmış olduğunu sık sık görüyorduk Meclis'teki politikacılara

baktıkça. Dünyada olup biten hiç bir şeyin farkında değillerdi. Ve bu tür konular açılınca da, aşağılık duygusunu yenmek için zorlama takındıkları bir küstahlıkla:

"E ne olmuş yani," derlerdi.

Ve şayet iki oy fazla almak veya bir gıdım avanta daha fazla sağlamak için yeni doğmuş elli bebeği boğazlamaları gerekse göz kırpmadan yapabilirlerdi bunu. O kadar hırslı, bencil ve ruhsuzdular.

Ve bu nedenle de en çok sosyalist entellektüel hem kendilerinden daha yetenekli ve görgülü hem de avantacılığa karşıydı.

Gözleri döne döne:

"Sosyalistim diyor ama arabası var. Sosyalistim diyor ama Avrupa'da okumuş. Sosyalistim diyor ama viski içiyor," diye bağırıp homurdanırlardı. Bu sosyalistikten çok, şehirliye karşı duyulan taşra kızgınlığıydı. Ancak bu kızgınlık bir mantık sistemi içinde akıl düzeyine çıkmıyordu ve şehirliye duyulan taşra öfkesi ona karşı sermayecilikte yarışa girmek istiyordu. Ve bu nedenle sosyalist entellektüele bir de sosyalist olduğu için kızılıyordu.

Zaten burjuva, aristokrattan; küçük burjuva, gerçek burjuvadan bin kat daha beterdir. Fakat en beteri küçük taşra burjuvasıdır. Her türlü kaypaklık, salaklık, gaddarlık, görgüsüzlük ve kompleks bu sınıfın özünde katmerlendikçe katmerlenmiştir.

Uydurma demokrasinin gövde iskeleti ise, hiç bir ufku, hiç bir yaratıcı yeteneği olmayan bu kısır, hasta ve oportünist sınıfa dayanıyordu.

Ve bundan medet umuluyordu Türkiye'nin kalkınması için.

İstanbul'un eski zenginleri de sosyalist düşmanıydılar. Ama kişisel ilişkilerinde bir incelik, bir sözünü sohbetini bilme göze çarpardı. Ahlâksız olsalar bile, hiç değilse hırt ve hıyar değillerdi.

Politikaya atılan taşra küçük burjuvazisi ise, hem sosyalist düşmanı, hem de görgüsüz, hantal ve küt kafaydı. Buna bir

de ahlâksızlık eklenince tahammül ötesi bir pislik oluyordu. Ve uydurma demokrasi Anadolu'da bu pisliğin ortasında mayalanıyordu.

Duruma bakanlar solcu olsun, sağcı olsun biraz gönül zevki sahibiyseler:

"Efendim seviye çok düşük," demeyi gelenek haline getirmişlerdi.

Sanki taşra küçük burjuvazisinin seviyesi başka türlü olabilirmiş gibi...

Ve demokrasi adı altında para ve itibar kazanmak isteyen bir yığın beyinsizler sürüsünün kaşalotluğu ile hışırlığı yirmi beş yıldan beri gerim gerim geğiriyordu yerli politikanın içinde.

Hem de aynı kısır döngü içinde aynı yalan, yave ve soytarılıkları durmadan tekrarlayıp, başarılı bir tek adım dahi atamadan...

"Çüş" Hikayesinin Devamı

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sayın üyelerine karşı 1966 yılının Bütçe kanunu tasarısındaki Meclis ve Senato bölümünde konuştuktan sonra iktidar sözcüsü kürsüye geldi ve bana cevap olarak bizim valdeye bir güzel sövdü. Demokratik bir ülke olan Türkiye'nin siyasi terbiyesindeki bu rastlanmadık zerafete aynı ölçüde cevap vermenin zorluğuna düştüğüm için insanların hayvanlara karşı kullandıkları dili kullanmak zorunda kaldım:

"Çüş," dedim.

Meclis tutanaklarına dört dörtlük bir kalıp gibi oturan bu söz çeşitli tartışmalara yol açtı.

Fakat bizim "çüş" orada bir dönemde bir insandan bir iktidar sözcüsüne karşı çıkabilecek en lâyık cevap olarak kaldı. Şükür ki insanoğlunun da bir hayvana karşı söyleyebileceği böyle bazı sözcükleri var.

O geceyi hâlâ tiksintiyle hatırlıyorum. Meclis'in bütün o şaşaalı avizeleri yanıyordu. AP'liler akşam yemeğinin mahmurluğundan taşan bir anason kokusunun rehavetinde kızarmış gözlerle sıralara yanlamışlar oturuyorlardı.

Demokrasinin temel direği olarak Türkiye'yi yönetme iddiasındaki bu kültürlü ve aşamalı kişilere hayret ve ibretle bakıyordum.

Bizim valdeye .. karşı kürsüden apaçık yapılan sövgünün arkasından saldırı gelecek ve üstüme yürüyeceklerdi. Kalabalık

olarak hep birlikte adam dövme asaletine meraklıydı AP'liler. Beş kişi, on kişi değil, yüz kişi, yüz elli kişi birden saldırırlardı. Taş devrini başkaları kitaplarda okumuşlardır. Ben onu Meclisin içinde AP'liler sayesinde çok yaşadım. Tutanaklar da buna tanıktır.

Ama yine de Parlamento'nun usulleri içinde bana düşen parlamenterlik görevini yapmaya devam ettim. Yani küfür, sövgü, tehdit, sadırı ve yumruklara karşı söz isteyip konuştum sadece.

O akşam da "çüş" diye bağırdıktan sonra hemen parmağımı kaldırdım.

Çetin Altan : (İstanbul) "Sataşma vardır, söz rica ediyorum."

Başkan da bu sefer "Hayır, yoktur" diyemedi.

Ancak aynı dozda karşılık vermemi önleyebilmek için şöyle dedi:

"Lütfen sayın Altan, bu hususlar dahilinde mütalaanızı beyan ediniz. Meclis'in bu elektrikli havasını daha çok elektriklendirmeyiniz. "

Çetin Altan: "Sayın arkadaşlar, sayın milletvekilleri. Ben Batı anlamındaki demokratik parlamentoların yavaş yavaş kendi gerikalmış ülkemizde de nasıl gelişmesi gerektiğine dair partimizin görüşlerini arz etmiştim. "

Nahit Menteşe: "Batı Almanya'da 'çüş' diye bir söz var mı? "

Çetin Altan: " Bir insana söverlerse çok daha beteri söylenir."

Başkan: "Müdahale etmeyin efendim, var yok. Rica ederim..."

Ve ben devam ediyordum konuşmaya:

"Bütün çıkar düzeninden yana olmuş kişiler, büyük halk kütlelerinin yararlarını savunmak için buna karşı çıkmış kişilere, aynı şekilde küfürlerle, hatta celâtlarla, hatta iplerle, kurşunlarla karşı koymayı, onları susturmayı ve onların söyledikleri gerçekleri kimseye duyurmamayı hedef etmişlerdir.

"... Ben Ataöv'le aynı sıfatı taşımamak için şuyet o milletvekili ise ben eşkıya olmaya razıyım ama Ataöv olmaya razı değilim arkadaşlar."

Nahit Menteşe:"Çüş demeye hakkın var mıydı? "

Çetin Altan:"Anama sövüyor, ayıptır. Bir insanın anasına küfredilmez."

Başkan:"Sayın Menteşe, rica ederim. Sizin laf atmaya hakkınız yok. Niçin soruyorsunuz, soru sormaya ne hakkınız var efendim."(Gürültüler)

Çetin Altan:"Beyefendi sizin de annenize sövülürse bunu aynı ölçüde savunurum. Ayıptır bu kürsüden bir insanın anasına küfretmek. Ayıptır. Milletvekili sıfatını taşıyan bir kimsenin kalkıp da fikir söyleyen bir insanın anasına sövmesi.

Abdullah Aras:"Sen millete küfür ediyorsun."

Başkan:"Sayın Aras, rica ederim efendim, nedir bu haliniz Allahaşkına. Sayın Altan, rica ederim işi daha fazla mübalağalandırmayın."

Çetin Altan: "Ayıp kelimesinin manasını anlamayan kimselersiniz. Ne diyeyim size. Ataöv mü diyeyim..."

Başkan:"Sayın Altan, size verilen söz muayyen bir hudut içindedir. Rica ederim."

Çetin Altan:"... Ben kapitalist sisteme çatarsam, o da benim kişiliğimi ortaya koyarmış... Böyle söylüyor kendisi... Kapitalist sistemle insanın kişiliğini ortaya koyma arasında hiçbir ilişki yoktur."

Başkan:"Sayın Altan, o mevzua girmeyiniz lütfen, rica ederim beyefendi. "

Çetin Altan:"Böyle demagoji ile,safsata ile parlamenterlik yapılmaz. İktisat konularında küfürlerle galip gelinmez."

Başkan:"Vaktiniz tamamdır efendim."

Çetin Altan:"Ona söv, buna söv, herkesi tahrik et. Gayet üstün bir parlamento tipi örneği. Geri ülkelere örnek olalım diyorlar. Eğer biz geri ülkelere böyle örnek olacak isek, çok korkarım ki çok kısa bir tarihte geri ülkeleri kendimize örnek almaya başlayacağız. Hiç değilse onların bir terbiyesi vardır parlamentolarında..."

Daha başka ne diyecektim. Ama öyle nasırlı ve kalın suratlıydı ki bizim yerli sokak politikacıları, hâlâ soruyorlardı oturdukları yerden:

"Niye bize çüş dedin," diye...

O yılın bütçe tartışmalarında Anayasa Mahkemesi bütçesinde de ben konuştum. Onda da yine büyük tartışmalar çıktı.

Ne çare ki, savcılar Meclislerin tutanaklarını izlemedikleri için, orada ne söylediklerimi bilmediklerinden aynı konuda yazdığım yazılar hakkında Anayasayı bol bol çiğneyerek boyuna davalar açtılar hakkımda.

İktidar, Meclis'te hem yüzüme karşı sövüyor ve saldırıya geçiyor, hem de kürsüden söylediğim sözleri yazdığım için savcılarıyla hakkında dava açtırıyor, arkasından da hâlâ:

"Demokrasi var efendim," diyordu.

Bu oluşun belgeleri herkesin az çok elinde bulunsun ve demokrasinin içyüzü, kapkara yüzü, perişan yüzü daha bir iyi ortaya çıksın diye tutanakları yer yer aynen buraya aktarmaya devam ediyorum.

Anayasa Mahkemesi konusundaki tartışmayı da özetleyerek yine yayınlayacağım burada. Özellikle savcılar okusun diye...

"Zavallı Senin Babandır"

1966 yılı bütçesinin görüşüldüğü dönemde aynı zamanda Anayasa Komisyonu üyesi olduğum için Anayasa Mahkemesinin bütçesi üstündeki konuşmayı da grup adına benim yapmam gerekiyordu. Bu konuşma da AP grubunun üstüme yıldırımlar yağdırmasına sebep oldu. Zaten dokunulmazlığımı kaldırmak için kararlıydılar. Kürsüye çıkıp konuştukça bu kararlarını daha rahat uygulamak için hakkımda genel bir kampanya açtılar. Bir yandan sözcüleri Meclis'te bana karşı her türlü tehdidi savuruyor, bir yandan da aleyhimde gizli broşürler bastırıp dağıtıyorlardı.

Oysa Anayasa Mahkemesinin bütçesi üstünde söylediklerim hiç öyle kimseyi delirtecek türden değildi. Şöyle diyordum:

"Anayasa Mahkemesi üyelerinin oturdukları binanın yıllık kirası 329 bin küsur liradır. Şu kadar yıl hukukun cenderesinden geçerek aklaşmış saçlı başlar, bu bina sahibinin yılda aldığı bu parayı alamamaktadırlar. Sabahtan akşama dosyaların içinde o kadar uğraştıkları halde...

Ve Anayasanın bu çelişkilere karşı olduğunu, bu zıtlıkların kanunlarla düzenlenmesi gerektiğini ve kazançların çalışmayanların değil, çalışanların mutluluğuna dönük olarak gelişmesi gerektiğini savunuyordum.

"Yine somut bir örnek veriyorum Anayasa muvacehesinde. Şimdi okuyunca nasıl insanın içini burkuyor. 1959'da olmuş bir olayın tutanaklarıdır bunlar:

'Biz Ecevit namı müstearı ile polis müdüriyetine raporlar veren ajanlarız. Sanıkla uzun zaman temasta bulunduk. Komünizm tahrikine şahit olmadık. Tevkifinden birkaç saat evvel Lenin ve Stalin'e ait resimleri evine götürdüğümüz doğrudur. Ancak bu işi kendiliğimizden yapmış değildik. Polis müdüriyetinin emriyle yaptık. Sanık resimleri kabul etmedi.'

Şimdi birtakım kulislerde bunlar cereyan ederken ve bunların cereyanına sebep olan maddeler hâlâ yürürlükte bulunurken, bu ilerici Anayasayı tam anlamı ve tam doğrultusunda uygulama biraz çok olacaktır. Çünkü herkes milletvekili değildir, herkesin bu kulisleri yakalama imkânı yoktur. Ateş düştüğü yeri yakar. Böyle bir ajan gelir, kendisini gizler, sizi tahrik eder, sonra da suçlusunuz diye hâkim önüne çıkartır. Eğer gücünüz de yetmezse on dört yıl hapis yatarsınız.

...Hiç kimsenin hiç kimseyi fikri bakımından herhangi bir töhmet altında tutmaya hakkı yoktur. Var ise orada demokrasi yoktur. Demokrasinin göstermeliği vardır. Yine tekrar ediyorum, çünkü Türkiye'nin önemle üzerinde durması gereken, dış politikası ile de ilgili bir tuzak ile karşı karşıya geldiğini müşahade ediyoruz. O tuzak da şudur: Yalnız geri ülkelerde fikir suçlamaları vardır. Kimlere karşı yapılmaktadır? O memleketin milli servetlerini, halkının kalkınmasını, birtakım tutucu şebekelerle, tutucu kliklere karşı savunmasını, direnmesini yapanlara karşı... Bakın gidin İngiltere'ye fikir suçu işleyemezsiniz. İngiltere'de fikir suçu yoktur. İtalya'da fikir suç işleyemezsiniz, yoktur. Çünkü bu memleketler sömürülen ülkeler değildir. Sömürülmeyen ülkelerde fikir suçu yoktur. Çok üstünde durulması gereken önemli bir noktadır bu. Mesela Kuveyt'te, Afganistan'da fikir suçu vardır. Yeryüzünde ne kadar sömürge varsa, oralarda fikir suçları vardır. Kimlere karşı? O memleketin kalkınmasını arzu edenlere karşı...

... Bugün yeryüzünde marksist diyerek adam itham edilir mi? Amerikan üniversitelerinde Marksoloji enstitüleri vardır.

Marks bilinmeden birçok şey anlaşılmaz bugün. Bunları kabul etmek lazımdır."

Bu görüşleri Meclis konuşmalarında sık sık tekrarladığım halde aynı çizgideki yazılarımdan ötürü savcılar yine de sayısız davalar açtılar bana. Ve kesenkes somut olarak ispat ettiler Türkiye'de ne Anayasa saygısının, ne de gerçek bir demokrasinin olmadığını. Ve Meclis'te ileri sürmüş olduğum bu görüşlerden ötürü yurt dışına çıkmam dahi yasaklandı. Çünkü Türkiye'deki demokrasi, demokrasi değil bir soyguncu dalaveresiydi.

Bize AP grubu adına cevabı Kemal Bağcıoğlu verdi. Bakın ne diyordu Kemal Bağcıoğlu:

"Ne yapıyor Çetin Altan arkadaşımız? Kürsü hürriyetinden, kürsü masuniyetinden tutunuz da her vesile ile bir temayı yalnızca işliyor. Nedir o tema? Türkiye'nin içinde bulunduğu iktisadi sistem bir çıkmaz içindeymiş. İktisadi sistemi tenkit etmek başka şeydir, rejimi tahribe mâtuf kasıtlı beyanlarda bulunmak başka şeydir.

Bakınız, ben size buraya bazı makaleler, bazı kupürler getirmiş bulunmaktayım. Şimdi gayet sakin olarak bu makalelerden bazı pasajları okuduğum zaman göreceksiniz ki, Çetin Altan beyefendi orada makalesini yazarken gazete sütununda, burada gayet kapalı tarzda bir rejimi yıkmaya çalışmaktadır..."

Bütün iktidar sözcüleri ne yazarsam onu konuştuğumu, ne konuşursam onu yazdığımı sık sık tekrarladılar ama yine de Anayasaya rağmen hakkımda savcılarına sürü sepet davalar açtırdılar.

Ve Bağcıoğlu da devam ediyordu:

"Sen gayet usta bir kalem sahibisin, kabul ediyoruz, tamam. Bir usta kalem sahibi olarak sana verilen bu vehbi kabiliyeti maalesef içinde taşıdığın o emellere âlet etmeye çalışıyorsun.

... Sayın Çetin Altan 141 ve 142. maddelerin Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasaya uygunluğu hususunu ters bir açıdan mütalaa etti ve arkasından hemen, bu memlekette

sosyal meseleleri dile getiren insanları komünist diye damgalarlar, bu memlekette Mustafa Kemal'e Osman Kadri çıkıp komünist demiştir, demek suretiyle erişemediği, ayağının turabı olamayacağı bir büyük varlığa, yüce Atatürük'e mukayeseye kalkışan bu zavallı insan, o büyük adamın komünizm..."(Gürültüler)

Şaban Erik:"Zavallı senin babandır."

Kemal Bağcıoğlu : "Muhterem arkadaşlarım, edebiyatçılarımızdan bahseden Çetin Altan âdeta şerefli Türk mahkemeleri tarafından komünistlikle damgalanmış, vatan hiyanetiyle suçlandırılmış bir aşağı şahsı, Nâzım Hikmet'i burada müdafaa edermiş gibi bir tavır takındı."

Müdafaa edermiş gibi tavır takınmışım. Laf işte...

İki yıl sonra, Meclis'in ortasında İçişleri Bakanının suratına Nâzım'ın en büyük Türk ozanı olduğunu haykırınca üstüme üşüşen grubun başında bu Bağcıoğlu da vardı. Sonradan kendisinin Meclis'te bu sözleri söyleyip Marmara adalarında kapatmak için arazi aradığını da tespit ettim. Zaten neleri tespit etmedik ki..Orada bize ağız dolusu sövüyor, ondan sonra dışarda olmadık işler çeviriyorlardı.

Ve bu da demokrasi oluyordu.

Büyük Engelleme

1966 yılı bütçe görüşmeleri, iktidar partisi ile bizim parti grubu arasındaki ilişkilerin hangi düzeyde sürüp gideceğini iyi ortaya koymuştu. Onlar bize her vesile ile "komünistler, yıkıcı faaliyet kışkırtıcıları, kuzey rüzgârlarından esinlenen sapık fikirli insanlar" diyeceklerdi; biz de onlara sömürü düzeninin ne olduğunu anlatacak ve sol kanatsız bir Batı demokrasisinin düşünülemeyeceğini tekrarlayıp duracaktık.

Gerçekten de dört yıl, hiç bir sonuca bağlanmayan bu tür bir didişme içinde geçti.

1966'da bütçe tartışmalarından sonra pek ilginç, pek eğlenceli bir engelleme dönemi başladı. İktidar, Meclis Seçim Kanununu değiştiren yeni bir tasarı sevketmişti. Tasarı gündemdeydi. AP ile CHP arasında o sırada yapılmakta olan gizli pazarlıklar bir sonuca varmamıştı. Onun için de muhalefetin toptan bu tasarının görüşülmesini engellemekte işbirliği yapılmasına gidilmişti.

Bütün muhalefet partilerine mensup miletvekilleri art arda gensoru önergeleri vereceklerdi. Anayasaya göre gensoruların gündeme alınıp alınmaması konusunda açılacak tartışmaların bütün öteki konulara karşı önceliği vardı. Böylece gensoru önergeleri peşi peşine verilince gündem tıkanacak ve yeni seçim kanunu tasarısının görüşülmesine sıra gelmeyecekti.

Bu arada oylamalar sırasında beş milletvekilinin ayağa kalkarak yoklama istemek de hakkıydı. Beş milletvekili

yoklama istemeye hazırlandığı sırada muhalefet partileri dışarı kayacak ve kabil olduğu kadar çoğunluğu düşürüp, oturumların ertelenmesine çalışacaktı.

Pek eğlenceli bir hikâyeydi bu. Bir yandan muhalefet, çoğunluğu düşürmek için bir kapıdan alelacele çıkarken, öteki yanda iktidar, çoğunluğu korumak için nefes nefese, sürüsepet içeriye koşuyordu... Ve bu, günde bazen üç kez beş kez tekrarlanıyordu.

Bu arada seçim tasarısının görüşülmesine vakit kalmasın diye lafı uzatma, lüzumsuz söz isteme taktikleri de yapılıyordu.

Böyle bir taktikte bana da bir rol düşmüştü.

"Cumhuriyet Senatosu'ndan değiştirilerek dönen, Millet Meclisi İdare Amirlerinin Sayıştay Kanunu Teklifinin Maliye, Sayıştay ve Plan komisyonlarından beşer üyeden kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair bir karar" gelmişti.

O sırada CHP'li olan ve engellemenin baş danışmanlığını yöneten Çoşkun Kırca yanıma gelmiş:

"Lafı uzatmak için ben çıkıp konuşacağım,sen de konuş," demişti.

O tarihlerde Güven Partisi kurulmamış ve Kırca iktidar tarafına yelken açarak bize karşı dokunulmazlığın kaldırılması komisyonlarında savcılık rolünü yüklenmemişti. Onunla da, Feyzioğlu'yla da muhalefet dayanışması içinde pek yakın arkadaştık.

Kırca kürsüye çıktı, teklifin karma komisyondan önce Anayasa komisyonunda görüşülmesi gerektiğini uzun uzun savundu...

Ben de söz istedim. Ne söyleyeceğimi tam olarak pek bilmiyordum. Sonunda ben de teklifin Anayasa Komisyonunda görüşülmesi yerine, karma komisyona Anayasa Komisyonundan da üye alınmasını teklif ettim. Ve bu iki satırlık laf için epey bir nutuk attım.

Sonunda ne oldu biliyor musunuz?

İlk defa iktidar partisi hak verdi benim görüşe ve teklifim kabul edildi.

Dört yıl içinde yalnız bir defa teklifim kabul edildi. O da engelleme sırasında lafı uzatmak için yaptığım teklif...

Bundan sonra iktidar seçim tasarısını gensorulardan önce görüşmek, muhalefet gensoru önergelerini daha önce görüşmek için sıkı bir çalışmaya girişti.

*

Günler ve günler boyu silleli tokatlı, küfürlü yaygaralı oturumlarda çatışma uzadı gitti. Şimdi bu çatışmalar ve engellemelerle ilgili bazı kısa örnekler verelim:

Yunus Koçak:"Halt edenin kim olduğunu millet görüyor." (AP sıralarından gürültüler)

Ertuğrul Akça:"Hoşt..." (Gürültüler)

Başkan: "Bir dakika... Şimdi muhterem arkadaşlarım. (Gürültüler) Lütfen bir dakika efendim. Sayın Yunus Koçak size hitaben bir şey mi söylendi efendim? (CHP sıralarından "Hoşt diyorlar" sesleri) Müdahale etmeyin efendim. Müsaade buyurun, öğrenmek istiyorum."

Yunus Koçak:"...Sayın Başkan, Meclis'in mukaddesatıyla kabili telif olmayan bir kelime söylediler ve herhalde başkanlığınız gereken cezayı verecektir. Eğer verilmezse ben aynı şekilde mukabele edeceğim bu arkadaşa."

Başkan: "Ne söylediler efendim? Sormak istiyorum. Arkadaşlarıma sordum, duymamışlar. Size söyleneni ifade edin lütfen." (TİP sıralarından gürültüler.)

Yunus Koçak:"Hoşt dediler, efendim."

Başkan: "...bu arada bir arkadaşımız oturduğu yerden 'Hoşt' diye bir ifade kullanmıştır. Bu arkadaşımız?... Sayın Akça, siz böyle bir kelime söylediniz mi efendim?"

Ertuğrul Akça:"Söyledim."

Başkan: "Söylediğiniz bu kelime dolayısıyla bir ihtar veriyorum. (Gürültüler, 'ihtar cezası ne demek?' sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, bağırıp duruyorsunuz. Sayın Çetin Altan da geçenlerde burada buna benzer bir kelime söylediler. O da 'Çüş' dedi." (Gürültüler ve TİP sıralarından anlaşılmayan

müdahaleler.)

Çetin Altan: "Anama küfretiler, siz de olsanız siz de söylerdiniz."

Başkan: "Bize bu tür kelimeleri söylettirmeyin şu kürsüden. Hoşt demenin, çüş demenin ne farkı var? (TİP sıralarından müdahaleler, gürültüler.) Siz 'Çüş' diyeceksiniz kimse size bir şey demeyecek. Öbürü hoşt diyecek ceza verilecek öyle mi?..."

Bu engelleme dönemi sırasında usul konuşmaları saatler boyu sürüyor, iktidar tasarıyı geçirmek için görüşmelerin süresini kısıtlamaya çalıştıkça muhalefet de her önerge üzerinde alabildiğine uzatıyordu tartışmaları.

Ve yine kavgalar çıkıyordu. Ve bu sefer Feyzioğlu'nun anasına babasına sövüyorlardı.

Turhan Şahin: "Bir üye diğer üyeye, 'Anası belli değil' diyemez." (Gürültüler)

Feyyaz Köksal: "Anası babası belli değil mi dedim?"

Turhan Feyzioğlu: "Ne demek o?" (Şiddetli gürültüler)

Başkan: "Sayın Köksal, muhterem arkadaşlarım; rica ediyorum, istirham ediyorum. İdare amiri arkadaşları vazifeye çağırıyorum." (Gürültüler, yer yer ayaklanmalar, karışıklıklar)

Orhan Birgit: "Kimin anası babası belli değil?"

Faruk Önder: "Sayın Başkan, hadise çıkacak, celseyi tatil ediniz." (Şiddetli gürültüler, birbirinin üzerine yürümeler)

Başkan: "Muhterem arkadaşlarım, birleşime bir saat ara veriyorum."

Bir saat sonra oturum şöyle başlıyordu:

Başkan: "Oturumu açıyorum."

Nihat Erim: "Sayın Başkan, gündem dışı devam eden müessif olaylar hakkında söz istiyorum."

Başkan: "Bu konuda söz veremeyeceğim."

Nihat Erim: "Sayın Başkan silah kullanılmıştır, bu vaziyet üzerinde sözümüz vardır."

Bu olaylarla ilgili tutanaklarda bu tür notlara da rastlanıyor:

(İrfan Solmazer'in başı bantlı olarak toplantı salonuna girmesi üzerine CHP ve sağdaki sıralardan alkışlar)

Bu arada seçim tasarısının öncelikle görüşülmesi hakkında Adalet Bakanı Dinçer önerge veriyor, teker teker kürsülere çıkıp bu önergenin Anayasa maddesi karşısında oylanamayacağını savunuyorduk. Anayasa önce gensoruların gündeme alınıp alınmamasının görüşülmesini âmirdi.

Ve bir hengamedir gidiyordu.

Gensorular peşi peşine yağıyordu Başkanlık Divanına...

Herkes grupta kabil olduğu kadar uzun gerekçeli gensoru önergesi hazırlıyordu.

Kulislerde muhalefet milletvekilleri:

"Biz üç tane daha hazırladık, siz kaç tane hazırladınız?"

"Dört tane de biz verdik," diye konuşuyorlardı. Nihayet Millet Partisi, Meclis tarihinde eşsiz kalacak bir gensoru önergesi verdi. Gensorunun gerekçesi tam 500 sayfaydı. Yassıada kararları aynen gerekçe olarak sunulmuştu.

Yalnız bu gerekçenin okunması haftalar aldı... Ve iktidar çekmek zorunda kaldı o yıl seçim tasarısını.. Ama sonra CHP ile anlaşıp yeniden getirecekti...

Birinci Yıl Bitiyordu

1966 yılında Meclis tatiline doğru üç kez daha çıktım kürsüye.

Bunlardan birisi 23 haziranda oldu.

22 haziran gecesi saat on ikiye doğru telefon çalmıştı. Bir İranlı öğrenci telefon ediyordu. Bir arkadaşlarını bizim hükümet İran'a teslim etmeye karar vermiş. Çocuk:

"Daha hudutta kurşuna dizerler onu," diyordu. Yardım istiyordu.

Bütün Meclis hayatım süresince bir tek defa telefon ettim bir bakana. O da geceydi. Hemen Dışişleri Bakanı Çağlayangil'i aradım. Çağlayangil evinde yokmuş. Not bıraktım. Saat iki buçukta Çağlayangil telefon ediyordu bana. Ne de olsa kıvrak bir insandı. Durup dururken gece yarısı kendisini rahatsız etmeyeceğimi, etmişsem önemli bir şey olması gerektiğini tahmin etmişti. Durumu anlattım.

Çağlayangil bir emrivaki olmamışsa elinden geleni yapacağını, durumu başbakana da bildirmiş olduğunu söyledi.

Ertesi günü Senato ile Meclisin ortak toplantısı yani Büyük Millet Meclisi toplantısı vardı. Toplantıyı Bozbeyli yönetecekti. Bozbeyli'ye gittim. Gündem dışı söz alarak beş dakikalık bir konuşma yapacağımı ve hükümete teşekkür edeceğimi söyledim. Kabul etti. İçimden hiç değilse bu sefer AP'lilerin ayağa kalkarak bağırıp çağırmayacağını düşünüyordum. Onları öfkelendirip tedirgin edecek bir konu değildi

bu kez ele alacağım konu.

Ama düşüncem tamamen ters çıktı. Bir İranlı gencin İran'a teslim edilmek üzere olduğunu söyler söylemez AP Grubu:

"Onlar komünist, gebersinler keratalar," diye ayaklanıverdi.

"Evet ama," dedim, "akşam yaptığım temasta hükümet de bana hak verdi. Onun için teşekkür etmek istiyorum hükümete..."

AP'liler bozuldular:

"Öyleyse niye çıktın oraya ötüp duruyorsun," dediler.

"Sayın Çağlayangil 'bir emrivaki olmamışsa' diye şartlı bir dil kullandılar akşam, bir hükümete karşı kim emrivaki yapabilir ki, bunu özellikle belirtmek için söz aldım," dedim.

İranlı genç İran'a teslim edilmedi. Suriye hududundan çıkarıldı dışarı. Sonra Almanya'ya gitti. Uzun zaman teşekkürlü yılbaşı kartları aldım kendisinden. Hayatını kurtarıp kurtarmamakta ne derece rol oynadım bilmiyorum ama elimden geleni yapmaya çalışmıştım.

*

Yine o sıralarda Başbakan bir genelge yayınlamıştı. Genelgede şöyle deniyordu:

"Memleketimizde bulunan yabancıların ilmi etüt ve araştırma maksadı altında milli bünyemizin inceliklerini öğrenmek, din, dil ve ırk ayrımlarını dökümanter ve istatistiki bir şekilde tespit etmek yolundaki çalışmalarını arttırdıkları, bunun için bazen bakanlıklardaki ikinci ve üçüncü derecede sorumlu olan kişilerle şahsi temaslar yapmak suretiyle derlemeye çalıştıkları anlaşılmaktadır."

Ve barış gönüllülerine dikkati çekiyordu genelge.

Bu konuda da gündem dışı beş dakikalık bir konuşma yaparak en sonunda hükümetin bize hak verme zorunda kaldığını belirtecektim.

İlk defa gündem dışı söz vermesi için Nurettin Ok'a gittim. Nurettin Ok durup dururken benim odasına gelip beş dakika gündem dışı söz istememi değerlendirecek bir kişi değildi.

Eline fırsat geçtiğini sanarak hemen bizim talebi reddetti.

"Maalesef söz veremeyeceğim size sayın Çetin Altan," dedi.

Ben de:

"Peki," dedim ve beş dakika yerine bütün muhalefeti iktidarın karşısına dikecek bir gensoru önergesi verdim.

Bozbeyli önergeyi vermemden sonra beni çağırttı. Ne zaman istersem gündem dışı konuşma yapabileceğimi söyledi. Kabilse gensoru önergesini geri almamı rica etti.

"Ben," dedim, "efendi efendi gelip Nurettin Ok'tan beş dakikalık bir konuşma izni istedim. Anlayamadı bunun ne demek olduğunu. Artık önergeyi geri alamam."

Önergenin özeti şöyleydi:

"Amerika ile Türkiye arasındaki ilişkilerin bütün ayrıntılarıyla yeniden gözden geçirilmesini sağlamak üzere Anayasanın 89. maddesi uyarınca hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair..."

*

Gensoru gerçekten feci şekilde sıkıştırmıştı Demirel iktidarını... Nasıl olmuşsa olmuş bütün muhalefet birleşivermişti AP'nin karşısında. Başta CHP sözcüleri iktidara ateş püskürüyorlardı.

Demirel o gün pek süklüm püklüm çıktı kürsüye. Ve söze şöyle başladı:

"Muhterem Başkan, Yüce Meclis'in muhterem üyeleri; huzurunuzda bir gensoru önergesi açılıp açılmaması münasebetiyle cereyan etmiş müzakerata bahis konusu edilen bazı hususları aydınlatmak için bulunuyorum. Evvelâ şurasını kaydetmek isterim ki, AP iktidarı geçen sekiz ay içerisinde ne bir ikili anlaşma imzalamış, ne de kendisine daha evvelki hükümetler tarafından devredilmiş bulunan antlaşmalarla Türkiye'nin aleyhine bir virgül konulmasına rıza göstermemiştir. (AP sıralarından "bravo" sesleri ve alkışlar)

Gensorunun bu hakikati kabul etmiş olması gerekir. O

sebepledir ki gensoru önergesinin mevzuunu yedi aydır bir sözlü soruya cevap verilmemesi teşkil ediyor. Yüce Meclis'in muhterem üyeleri, eğer Meclis'in gündemini tetkik buyurursanız, Meclis'in çalışma şekline tâbi olarak hemen hemen iki yüz elliye yakın sorunun Meclis gündeminde bulunduğunu görürsünüz."

Daha önce de aynı konuda bir sözlü soru önergesi vermiştik. Ve hükümet 7 aydan beri bu sözlü soruyu cevaplandırmaya bir türlü yanaşmamıştı.

Çetin Altan: "Mehil istedi hükümet, sonra da kaçtı gelmedi." (AP sıralarından "Sen sus, dinle" sesleri)

Ve Demirel devam ediyordu:

"Türkiye Cumhuriyetinin egemenliğine gölge düştüğüne dair şüphe uyanmaya başlamış da, bütün aydınlar bu kanaatte imiş de... Türkiye'de bütün aydınların bu kanaatte olduğunu iddia etmek büyük bir yalandır."

Çetin Altan: "Siz onu affetmişsiniz."

Başbakan Süleyman Demirel: "Türk milletinin en ufak şekilde bu şüphenin içinde bulunduğunu iddia etmek çok büyük bir yalandır." (AP sıralarından alkışlar)

Çetin Altan: "Siz onu affetmişsiniz."

Sonunda gensoru önergesinin gündeme alınması reddedildi ama AP iktidarının da epey karnı ağrıdı. O tarihe kadar sayısını kimsenin bilemediği ikili anlaşmaları hiç değilse tek metin halinde toparlama çabaları da bu gensorudan sonra başladı.

Üçüncü ve son kez bir kömür işi için söz aldım Meclis'te. Hükümet bir kanun tasarısı sevketmişti. Bu tasarıya göre devlet linyit patronlarının linyitini daha madendeyken satın alabilecekti. Yani devlet eliyle bir çeşit kişi zengin etme tasarısıydı bu da...

O gün bu tasarıyla şahsen ilişkisi olan yirmi-otuz milletvekili vardı oturumda. Tasarının kanunlaşmasıyla linyitçilerin devletten koparacakları paraları gözlüyorlardı. CHP'nin de yardımıyla tasarının geçmesini hiç değilse o yıl için önledik...

Ama ertesi yıl yine geçirdiler tasarıyı...

Böylece dört yıllık Meclis hayatımızın ilk yılı bitmiş oluyordu. Şimdi birbirine benzeyen öteki yıllardan da ilginç örnekler vererek bu yazı dizisini öyle bitireceğiz.

"Bir Şey Kımıldıyordu"

Bizim milletvekiliğinin ikinci yılı birincisinden epey farklı başladı. Artık hepimizin Meclis'e karşı sınıfta çakmış öğrencilerin derslerine olan alışkanlığına benzer bir rahatlık içindeydik. Sık sık söz istemek üstüne bir heyecanımız kalmamıştı. Hatta bunu artık biraz da acemilik ve toyluk sayıyorduk. Yetişmiş bir parlamenter zırt pırt kürsüye çıkmaz, ancak çok önemli konularda konuşurdu. Tutanaklara bakarken ikinci yılın ilk iki buçuk ayında hiç söz almamış olmamı şimdi bu alışkanlığa yoruyorum. İki buçuk ayın sonunda CHP petrol konusunda bir gensoru önergesi verdi. Önergede *"Petrol boru hattının hisse senetlerinin özel kişilere satılmak istenmesi, Petrol Ofisi ile ilgili olarak yapılan bazı tasarruflar, rafineriler ve ham petrol fiyatları"* söz konusu ediliyordu.

Bizim parti adına da ben konuşmuştum. Petrol boru hattının hisse senetleri özel kişilere devredilirse yabancı petrol şirketlerinin de bu hisseleri alabileceklerini ve kârlarını dışarıya transfer edebileceklerini anlatıyordum.

Tutanakların bu bölümdeki birkaç cümle AP'nin tutumunu bir kez daha göstermesi bakımından ilginçtir:

Çetin Altan:"...Ama kazara ellerine yüzde 10 ölçüsünde bir hisse geçmiş olsa, onun kârını dışarıya transfer edecekler. (AP sıralarından "Güzel" sesi)

Ne güzel beyefendi; ortak mısınız rica ederim? Bundan çirkin bir şey olamaz yeryüzünde. Yabancı şirketler tutup da

Türkiye'ye para ödeyeceğine, hisse senedi sahibi olarak dışarıya kâr, döviz transferi yapacak diye uyarmada bulunuyoruz. Çünkü bunların melanetini bilmiyor. Vakti yok, alışmamış etüt etmeye, bilmiyor konuları. (AP sıralarından "Sen hiç bilmiyorsun" sesleri)

Beyefendiler bu petrol konusu Meclis'e gelmeden evvel ilk defa ben atmıştım ortaya, sizlerin Milli Emniyeti başımı belâya sokmaya kalkmış..."

Başkan: "Sayın Altan, lütfen önerge üzerinde, şahsi sataşmalara girmeyin efendim biliyorsun bilmiyorsun diye. Siz kendi görüşünüzü söyleyin."

Çetin Altan: "Benim şahsıma sataşılmış ehemmiyeti yok sayın Başkan. Bir memleketin petrol davası konuşulurken onun anlamına sataşılıyor. Bunu yeryüzünde hiçbir petrol sahibi memleket yapmaz. Arap devletleri meydanda. Onlardan daha geride gözükmeyelim lütfen."

*

Fakat ikinci yılda ilk esaslı hır yine bütçe tartışmaları sırasında çıktı. Bir yıllık tecrübeyle geçen yıl yaptığım bir hatayı bu yıl yapmamıştım. Geçen yıl AP sözcüsü benden sonra konuşmuş ve ben kendisine gerekli cevabı istediğim gibi vermeye imkân bulamadan yeterlik önergesi gelmişti. Bu yıl ise Başbakanlık bütçesi üzerinde konuşacaktım ve AP adına konuşacak olan Kemal Bağcıoğlu'dan sonra konuşacaktım. Onun yine söz sırası benden sonraydı. Ama sıra bana gelince ben salonda olmadığım için benden önce konuşmak zorunda kaldı ve ben onun arkasına düştüm.

Bağcıoğlu aklınca bize cevap olarak hazırlamıştı konuşmasını, onun için de biz henüz konuşmamış olmamıza rağmen bize çatıyordu. Ve yazılarımdan parçalar okuyordu.

Kemal Bağcıoğlu: "...Bizzat Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Aybar'ın, Türkiye İşçi Partisi sözcülerinden Behice Boran'ın, çarpık fikirlerini her gün gazetelerde okuduğumuz Çetin Altan'ın..." (TİP sıralarından gürültüler)

Çetin Altan: "Halt etmişsin, çarpık senin fikirlerin. Ben milletvekiliyim, çarpık diye hitap edemezsin."

Başkan: "Sayın Çetin Altan, lütfen sözünüzü geri alın. Yerinizde 'Halt ediyorsun' demeye hakkınız yok. Size ihtar veriyorum."

Çetin Altan: "Siz beni savunamazsanız, ben kendimi savunurum. Ne demek çarpık? Milletvekiline nâzik hitap etsin." (TİP sıralarından gürültüler)

Başkan: "Çok rica ederim, bağırmayın efendim."

Çetin Altan: "Ben rica ederim, onu susturun. Çarpık diye hakaret edemez bana. Ne demek çarpık? "

Başkan: "Söz alır konuşursunuz, yerinizden bağırmaya hakkınız yoktur. (TİP sıralarından gürültüler) Efendim siz bu hususta müdahale edemezsiniz ederse başkan eder."

Çetin Altan: "Ne demek efendim, çarpık diyecek, küfür edecek, hakaret edecek, ben burada kendimi müdafaa etmeyecek miyim? "

Başkan: "Size bir ihtar daha veriyorum sayın Çetin Altan."

Ali Karcı: "Millet Meclisi kürsüsüden faşizmi savunmaya hakkınız yoktur." (TİP sıralarından gürültüler)

Başkan: "Sayın Karcı, size de ihtar veriyorum. Lütfen susun efendim. (TİP sıralarından gürültüler) Susmayacak mısınız efendim? Çok rica ederim susun efendim."

Adil Kurtel: "Hatibi lisan nezaketine davet ediniz. Çarpık demenin hesabını soracak mısınız? "

Başkan: "Efendim, oradan soramazsınız Adil bey, lütfen oturun. Siz başkanlık divanında bulunmuş arkadaşımızsınız. Yerinden bağırmak olmaz efendim. Lütfen oturun."

Adil Kurtel: "Hatibi lisan nezaketine davet etmek mecburiyetindesiniz. İçtüzük buna müsaade ediyor, lütfen içtüzüğü okuyun."

Kemal Bağcıoğlu: "...Bu sinsi çalışmalara ve Anayasa düzeninin, Atatürk milliyetçiliğinin ve demokratik rejimimizin yıkılmasını hedef tutan maksatlı komünist manifestosuna bir son vermek zamanı gelmiştir. Türk Ceza Kanununun 141. ve 142. maddelerinin uygunluğu hakkındaki Anayasa Mahkemesi

kararına ait iki yıldan beri hâlâ yazılmayan gerekçe üzerinde basında intişâr eden yazılar üzerine Anayasa Mahkemesi hakimlerinin çeşitli görüşleri savundukları ve bir kısmının (Bu maddeler sosyalizmi değil, sadece komünizmi yasaklamakta olduğu) şeklindeki maddeyi geniş bir şekilde yorumladıkları haberine ziyadesiyle sevinen Çetin Altan ,'Bunca yazı, çizi, didinme ve uğraşı sonunda Anayasa Mahkemesi yargıçlarını da arı yürekle düşünmeye ve uygulamadaki büyük haksızlıkları açıklamaya sevk etmiştir' diyerek, 'Evet nihayet bir şey kımıldıyor' demektedir. 'Geç de olsa nihayet bir şey kımıldıyordu. Yargıçlar gerçekleri anlıyordu artık. Yerli burjuvazinin madrabazlığına alet olmak istemiyorlardı' diyerek 'Artık bütün yargıçların bu görüş paralelinde birleşmesini ve Anayasa ile emekçi sınıfın pek kutsal olan haklarını çiğnememeleri, burjuva plütokrasisinin sadık bir omuzdaşı olarak ortaya çıkmamaları gerektiğini' iddia etmekte ve dört gün önce 12 Şubat 1967 tarihli Akşam gazetesinde yazdığı bu makalesinde yazının sonunu yine, 'Bir şey kımıldıyordu' diye bitirmektedir. Arkadaşlar, yapılmış olan bu demagoji edebiyatını, bu maskeli davranışları fırsat buldukça Başbakanlık bütçesi münasebetiyle de olsa." (TİP sıralarından gürültüler.)

Çetin Altan: "Ne demek maskeli? Maskeli deyip duruyor."

Başkan: "Sayın hatip, bir dakikanızı rica ediyorum. Sayın Çetin Altan lütfen müsade buyurun içtüzüğün 186. maddesini aynen okuyorum: 'Bir inikatta iki defa ihtar cezasına uğrayan bir mebusun o inikadın sonuna kadar söz söylemekten memnuiyetine, Reisin teklifi üzerine Meclis müzakeresiz işari oyla karar verebilir'

Şimdi rica ediyorum, iki defa ihtar almış bulunuyorsunuz. (TİP sıralarından gürültüler) Beni bir daha bu maddeyi tatbike mecbur bırakmayın. Müsaade buyurun Çetin Altan."

Çetin Altan: "Ne demek bu sözler?" (TİP sıralarından, "Başkanlık bütçesi görüşülüyor," sesleri. Gürültüler.)

Kemal Bağcıoğlu: "...Bu kürsüden açıkça ilan edelim ki, evet artık bir şey kımıldamaktadır. O da kıpkızıl komünizmdir

ve hürriyet düzenimizin amansız düşmanı, rejimimizin maskeli sabotörü, milli varlığımızın baş düşmanı bu kımıldayan nesne komünizmdir. Bu kımıldayan kızıl canavarın başı mutlaka ezilmelidir, milletçe bu baş ezilecektir."

Başkan:"Sayın Bağcıoğlu, müddetiniz bitmiştir."

O bütçe döneminde Başbakan'la da bir tartışmamız oldu. Ancak 1967 yılının asıl olayı benim dokunulmazlığımın kaldırılmasıydı. Meclis bu dokunulmazlığı bir gece sabaha karşı kaldırmış, Anayasa Mahkemesi de Meclis'in bu kararını bozmuştu.

Dokunulmazlığın Kalkışı

Meclis'e girdiğimden beri dolaşıp duran bir söz gitgide koyulaşıyordu:

"Senin dokunulmazlığını kaldıracaklar."

Bunu dost miletvekilleri ya beni kenara çekip özel bir istihbaratın aramızda kalması gereken ciddi bir haberi olarak söylüyorlar ya kulis sohbetlerinde şaka-ciddiyet karışımı olarak ortaya atıyorlardı. Yalnız şu kesindi ki dokunulmazlığım kaldırılacaktı.

Meclis'e gelen kağıtlar listesinde dokunulmazlığımın kaldırılması için gönderilmiş tezkerelerin sayısı kabardıkça kabarıyordu. Başka milletvekilleri için de böyle tezkereler geliyordu. Ama onlarınki trafik suçu, ihtilâs, ırza geçme, cinayete teşvik gibi adi suçlardı. Bizimkiler ise fikir suçuydu.

Nihayet dokunulmazlıkların kaldırılması işlemlerini görüşmek üzere Anayasa-Adalet karma komisyonu toplanmaya başladı. Karma komisyon bir küçük alt komisyon seçti. Önce bu alt komisyon bizim ifadelerimizi alacak, sonra konu karma komisyonda görüşülecek, sonra da karma komisyonun raporu Meclis genel toplantısına gelecekti.

Meclis'te her şey bir yana bırakılmış, bizim dokunulmazlığın kaldırılması için müthiş faaliyet başlamıştı..

Ben ise adi suçların hasıraltı edileceğini gördüğüm için gazetede, 88 sanıklı iktidar diye şiddetli bir kampanya açtım. İhtilâslar, cinayete teşvik, ırza geçme suçları kenara itiliyor ve

bir muhalif milletvekilinin iktidara bağlı savcılarınca fikirlerine karşı açılmış davalar ön plana çıkarılıyordu. Oysa dokunulmazlık özellikle muhalif milletvekillerinin iktidarın baskısı altında kalmaması içindi. Ve özellikle adi suçlardan çok, fikir suçları için geçerli olması gereken bir müesseseydi.

Bizde ise bu mantık ters çalışıyordu. Bizi Meclis'ten elimize kelepçe vurarak cezaevine gönderme niyetleri AP'lilerin gönlünde kıpır kıpır kıpırdıyordu.

Eve ikide birde, Meclis'ten motosikletli adamlar geliyor, beni komisyonlara davet eden çağrı kağıtları getiriyorlardı.

AP örgütü benden fazlasıyla şikâyetçiydi. Anadolu kahvelerinde benim yazılar AP'lilere çok ağır geliyordu. Ve kahve muhalifleri bu yazılarla iktidarcı arkadaşlarını kızdırıyorlar:

"Bir Çetin ile dahi başa çıkamıyorsunuz, herif hepinizi rezil edip duruyor," diyorlardı.

Onun için AP örgütü ispat edecekti benimle başa çıktıklarını.

Mücadele sert başladı.

Komisyonlarda kafa ve gönül yeteneğine gayet kuru kalmış taşra politikacıları, kinli bir kızgınlığın asık suratıyla beni muhakeme etmeye çalışıyorlardı.

"Ben burada sizinle eşitim, beni muhakeme edemezsiniz. Meclis yargı organı değildir. Siz savcının dokunulmazlığını kaldırma talebinin ciddi bir temeli olup olmadığını araştırmakla ve parlamento dokunulmazlığını iktidara karşı kılı kırk yararak okkanın altına götürmemekle yükümlüsünüz," diyordum.

Onlar hiç kulak asmıyorlardı bu sözlere...

"İktidarla aynı partiden olduğunuz için hükümetle parlamentoyu birbirine karıştırıyor ve demokrasinin temel çarkını parçalıyorsunuz, bindiğiniz dalı kesiyorsunuz, Meclis'i iktidarın formalitesi olarak görüyorsunuz, dokunulmazlık müessesesini yok ediyorsunuz," diyordum.

Onlar ise benim komünist olduğumu ispat etmeye kalkıyorlardı. Bağırıp çağırıyorlardı. Ve karma komisyon

bütün gün ve gece sabaha kadar çalışıyordu.

Lenin'in Türkçeye çevrilmiş kitaplarından parçalar okunuyor, bu parçalar benim yazılarla karşılaştırılıyordu.

"Lenin'in kitaplarının çevirisi bir kovuşturmaya uğramadığına göre, ona benzediğini iddia ettiğiniz görüşleri, üstelik bir milletvekiline ait olduğu halde nasıl suçlayabilirsiniz," diyordum.

Komisyon başkanı Bağcıoğlu'ydu. Bana ait dosyalar yığın yığın duruyordu önünde, beş dosya, on dosya, on beş dosya...

Her dosyada önce benim savunmamı alıyorlardı. Ve sonra komisyon üyeleri bana ateş açıyorlardı. Ben ilk konuştuğum için bir daha konuşma hakkı vermiyorlardı bana.

Sadece Halkçılar gerçekten yürekten savundular beni...

Sonunda dokunulmazlığımın kaldırılması teklifi oya konuyordu...

Ve sesler art arda patlıyordu:

"Kabul.."

'Kabul..."

"Kabul..."

Sadece Halkçılar:

"Ret," diyorlardı.

Ve o dosyadan komisyonda dokunulmazlığım kalkıyordu. Sonra ikinci dosyaya geliyordu sıra. Ve ondan da dokunulmazlığım gene kalkıyordu.

O komisyonlarda benim için en büyük sürpriz o sırada Güven Partisi'ne girmiş olan Emin Paksüt ile Coşkun Kırca'nın komisyonun savcılığını yapmalarıydı. Her ikisi de çok eski arkadaşımdı. Bu kadar hırslı ve korkunç bir engizisyon savcılığıyla karşıma çıkacakları hiç aklıma gelmemişti.

Emin Paksüt:

"Şu yazıya bak," diyordu. "Bu yazıyı mahkum etmeyecek hiçbir yargıç yoktur Türkiye'de."

Anayasaya göre bunu söylemek ve yargıçları Meclis'te baskı altına almaya kalkmak yasaktır. Buna rağmen

çiğniyorlardı Anayasayı. Paksüt susunca Kırca söz alıyor ve benim ne korkunç bir yıkıcılıkta olduğumu ispata çalışıyordu. Bir iki dosyada da tarafsız görünmek için:

"Aslında saçma bir yazı, bunun için dokunulmazlık kalkmasa da olur," dediler.

Bu oyunları gözümün içine baka baka oynuyorlardı. Ve sanki hakkımda idam kararı almaktan insancıl bir üzüntü duyuyorlarmış ama ne yapsınlar ki memleketin yüksek çıkarları açısından bu zorunluymuş gibi acıyan gözlerle suratıma bakıyorlardı.

Ben de konuşma fırsatı yakalayınca her iki eski dosta karşı ağır konuşmaya başladım.

"Bu Coşkun Kırca, daha düne kadar koluma girip yazılarımı öven yakın arkadaşımdı... Bu Paksüt ise, yirmi yıldan beri sözde dostum... Karakter zaafıyla malûl insanların kendi gerçek küçüklüklerini ortaya koyması bakımından çok iyi olmuştur bu komisyon. Artık bakın şafak söküyor, dokunulmazlığı bütün gece on beş kez kaldırdınız... Ama bir gün o masanın başına ben de oturabilirim ve o zaman sizleri böylesine bir hukuk dışı fukara bir demagojiye düşmeden suçlayabilirim..."

Komisyonda bazılarının uykusu geliyor ve başkanın yandaki odasındaki koltukta uyku kestirmeye gidiyorlardı. Oylamalara ordan uyku arasında katılıyorlardı:

"Kabul," diye bağırıyorlardı.

22 Haziran 1967'yi 23 hazirana bağlayan gecenin saat üçünde Orhan Birgit girdi Komisyona:

"Bu ne biçim komisyon yahu, hepiniz uyuyorsunuz," dedi.

"Uyumuyoruz," diye silkindiler.

Bir tartışma başladı:

"Uyuyorsun, uyumuyorsun."

"Uyku arizidir, kanaat asıldır," diye vecizeler söyleniyordu.

Hatta bir AP'li, Birgit'e:

"Bak şimdi sen de esnedin, bizi uyutmak sonra da

uyuyorlar demek için kasten yapıyorsun bunu," dedi.

Ve bütün bu konuşmalar banda alınıyordu. Sonradan Anayasa Mahkemesi yargıçları bu komisyon bantlarını dinlerken kim bilir neler düşündüler.

Bir seferinde bir dosya üstündeki kabullerle retler aynı sayıda çıkmıştı. Başkan, oyunu aleyhimde kullandı. Ve dokunulmazlığım bir kez daha kalktı... AP'liler bir türlü yenemiyorlardı hırslarını bana karşı. Yüzüme bakıp bakıp:

"Sen görürsün, " diye hırslı hırslı soluyorlardı.

Yassıada muhakemelerini gazeteci olarak yakından izlediğim için, şimdi durumun tersine dönmüş olduğu inancıyla komisyonu izlemeye en önce Bayar'ın kızı geliyor ve beni öyle süzüyor, Yassıada'nın intikamını alıyordu kendince...

Ellerinde yetki olsa beni o komisyonun sabahı gerçekten asarlardı. Ve zaten böyle bir sanının dalgasında konuşuyorlardı. Türkiye uydurma demokrasinin gerçek yüzünü o komisyonlarda fırsat arayan bir Azrail olarak gördüm. Sonunda Paksüt:

"Sen savunma yapmıyorsun, yazdıklarından daha ağırını söylüyorsun, biz senin bu sakim düşüncelerinin kökünü kazıyacağız. Varsa gücün toprak altında çalışırsın, o zaman da ben adama okkası kaça derim," falan diye babalanıyordu.

Anayasa Mahkemesi, Meclis kararını cart diye yırttığı zaman ben de kürsüye çıkmış, ona:

"Söyle bakalım, okkası kaçaymış," diye sormuştum.

O komisyon unutmama imkân olmayan bir tarihin gecesine ait olarak kalacak. Çünkü o gece, benim kırk bir yaşına bastığım gündü...Ve bana uygun bir törenle girdik kırk bir yaşımıza. Meclis'te ve dokunulmazlığımızı kaldıran komisyonun içinde...

Yaşadıklarımızdan Satırlar

1967 yılının yazında bizim dokunulmazlığın kaldırılması fırsatını şimdi artık çok uzaklardaki anılar gibi hatırlıyorum. Alt komisyonun dokunulmazlığımı kaldırmış olduğunu radyoda öğle ajansında duymuştum. Çoktandır Meclis'te kimsenin dokunulmazlığının kaldırıldığı yoktu. Haber, gazetelerde manşet olarak çıkıyordu. Acaba partideki bazı yakın arkadaşlar arasında birdenbire bütün gözlerin üstüme dikilmesini kıskananlar da var mıydı? Sol kamptaki dostların en başta gelen özelliklerinden biri de şöhret zaafıydı. Çok ünlü olmak isterlerdi, herkesin kendilerinden söz açmasını isterlerdi. Ama nedense bunun için gerekli olanakları da doğru dürüst kullanamazlar, şöhretin hakkını gerektiği kadar ödemeye üşenirlerdi. Şöhret olsun ama kendiliğinden olsun, birkaç konuşma, birkaç yazı ile oluversin diye sabırsızlanırlardı.

Şöhret ihtirası kadar kıskançlığı sulayıp büyüten şey yoktur. Hayatımda bu zaafı o kadar çok gözde gördüm ve bunun her fırsatta üstüme fışkıran komplekslerini o kadar çok seyrettim ki, bu zaafla sakatlı kişilerle konuşurken herhangi bir sürtüşme olmasın diye kendimi olduğumdan çok daha enayi göstermek zorunda epey kaldım. Onlar ise bu zoraki rolü gerçek sanıp, rahatlarlar ve boyuna akıl öğretirlerdi bana. Akıl öğretirlerdi ama el altından da çok küçük manevralar çeviriverirlerdi. Örneğin Orta Doğu Teknik Üniversitesinden

gençler benim dokunulmazlığımın kaldırılışını protesto etmek için Ankara'da bir miting düzenlemişlerdi. Orta Doğu'daki gençler o tarihte daha çok Mihri Belli'nin çevresindeydiler. Bizim parti yöneticileri ise bunu hiç hoş karşılamıyorlardı. Onun için de gençlerin protesto mitingini parti olarak katiyen desteklemediler.

Mitingte İlhan Selçuk ile ben konuşacaktım. Miting Kurtuluş'taydı. Partiden hiç bir konuşmacı yoktu ve parti örgütü miting için hiç bir tertibat almamıştı.

Daha miting başlamadan gericilerin saldırısı başladı. Miting kürsüsüne yaklaşmamıza imkân yoktu. Kürsüyü karşı taraf eline geçirmişti. İlhan Selçuk'la baş başa kaldık ortalıkta. Bizim partinin göstermiş olduğu kayıtsızlıktan ötürü İlhan'a karşı mahcup olmuştum. Sol akımın üstünde kişisel hırslar tepişiyordu. Ve bizim dokunulmazlık için yapılan bir mitingte bile partinin o zamanki yöneticileri bizi rahatça yalnız bırakabiliyorlardı.

Bunu İlhan'la yakından gördük ama ses çıkarmadan sineye çekmeyi yeğ bulduk.

İstanbul'da da büyük mitingler düzenleniyordu. Genel Başkan nezaketen ilgi gösteriyordu bu mitinglere. Hem kaldırılan kendi dokunulmazlığı değildi, hem de dokunulmazlığı kaldırılanı çok da önemli göstermemek gerekirdi. Bu küçük duygulardan sıyrılmak elinde değildi onun. Ve bu duygularını ne kadar saklamaya çalışsa, bir yerde o kadar saklayamıyordu ki... Büyük lider için büyük görünmeye çalışmak değil, gerçekten büyük olmak gerektiğini bilmiyordu. Çapı yeterli değildi bunun için...

Behice Boran da, Sadun Aren de, Adil Kurtel de, Yunus Koçak da çok içten davrandılar benim için o günlerde... Genel Başkan da bir şeyler yapmaya çalışmak istiyordu. Ama Russell'in Vietnam mahkemesi başlamıştı. Orada yeryüzü şöhretleriyle tanışmak, adını dünya gazetelerinde görmek onu Türkiye işlerinden galiba biraz daha çok ilgilendiriyordu.

Kıbrıs krizi çıktığı zaman Parti'yi yüzüstü bırakıp İsveç'e

gitmekten alamamıştı kendisini. Cumhurbaşkanı bütün parti başkanlarıyla konuştuğu sırada bizimki ortalıkta yoktu. Benim dokunulmazlığın kaldırılmasından sonra Anayasa Mahkemesine başvurduğumuz günlerde de mahkemeye verilecek dilekçenin ana hatlarını yazmış ve Vietnam'a uçmuştu. O kadar kendisiyle doluydu ki, insanlar da ancak kendi işine yaradıkları kadar önemliydi. Bunun dışında bir "önemi" terazisi tartmıyordu.

Kulislerde dokunulmazlığımın kaldırılmasına İsmet Paşa'nın da karşı çıkacağı söylentileri dolaşıyordu. Bu söylentiler dahi pek hoşuna gitmemişti bizim Genel Başkan'ın. İnönü bu konuda konuşmak için gerekli söz sırasını bulamazsa bizim arkadaşlardan birinin söz sırasını İnönü'ye vermesi iyi olacaktı. CHP'deki dostlar da el altından bunu rica etmişlerdi. Konuyu Genel Başkan'a bildirdiğim zaman aldığım cevap:

"Dur hele, acele etme, önce biz konuşuruz, o da sıra bulursa konuşur," oldu.

İnönü konuşmayı kabul ediyordu ve onun konuşmasını bizim lider engelleyecekti hani nerdeyse... O anda buz kesildiğimi hatırlıyorum şimdi... Neyse ki, bizim arkadaşlar daha anlayışlıydı. Adil Kurtel'den söz sırasını İnönü'ye vermesini rica ettim. Paşa ise böyle bir sıra almaya hacet kalmadan konuşmanın yolunu buldu.

Sosyalistlikti kapitalistlikti falan ama bir de henüz tüyneti değişmeyen art niyetli kişi hesapları, kıskançlıklar, çekememezlikler, hırslar ve seviyesi düşük politika tutkusu vardı... Ve bu ikinciler birden fikirsel inançlara ağır basıveriyordu...

Bunun böyle olduğunu çok yakından izledim. Sosyalist politikacının da henüz sosyalistlik seviyesine gelmediğini, kulis yaparken, rakibini gammazlarken nasıl canavar kesildiğini sayısız örnekleriyle gördüm. İçlerindeki gizli hırsları ve kompleksleri rahatlatmamış kişilerin sosyalist politikacılıkta fazla bir başarı sağlayamayacaklarını olayların içinde yaşadım. Hele bir de zekâ, analiz, karar verme ve hızlı çalışma

olanakları eksikse...

O günlerde mektup, telgraf yağıyordu bana... Bütün Türkiye bizim dokunulmazlığı konuşuyordu.

Milli Emniyet aleyhimde hava yaratmak için gizli basılmış broşürler dağıtıyordu.

Neyse ki, bu konuda CHP yöneticileri kaypak davranmadılar. Oysa CHP grubu içinde:

"Şu Çetin'e fazla da sahip çıkmayalım, bizim için iyi olmaz. CHP bir komünisti savundu diye aleyhte propaganda yaparlar, "diyenler çoktu.

Ve bunu söyleyenler arasında benimle yakın dost görünenler bile vardı.

Birkaç gerçek arkadaş ile İnönü sıkı durdular. Beni Meclis'ten AP'nin cellatlarına teslim etmediler.

İnönü'nün bu iyiliğine karşı onun için yazdığım ağır tenkit yazıları gönlümün sesi değildir. Değildir ama objektif mantık bütün bu çilelerde İnönü'yü suçlamaktan da kendisini alamamaktadır. Türkiye'de bizim kuşak da aslında İnönü'nün vahim hatalarına kurban gitti. Bu gerçeği şükran borçları karşılığında görmezlikten gelemedim. İnönü'ye herkes başka nedenle kızmıştır. Bana ise özellikle Meclis'te çok büyük iyilikleri dokundu İnönü'nün. Ancak iyiliklere muhtaç olmayacak bir ortamın bir türlü yaratılmamasında da çok büyük sorumlulukları vardı Paşa'nın. Daha başlangıçta her devrimci düşünceyi ezmeye kalkmış olan oydu. Ve şimdi kendi açtığı yoldan canı isteyince bazılarımızı yine o kurtarabiliyordu. Onun için Paşa'nın karşısında gönlümle beynim çatışıyordu. Kendisine mektup yazsam gönlüm konuşurdu. Ama halka yazı yazarken elbette beynim konuşuyordu. Ve İnönü'nün Türkiye'yi getirip içine soktuğu çıkmaz da her gün daha çok belirginleşiyordu.

Yatırımları genişlememiş, iş sahaları açılmamış geri bir ülkede politika, önüne gelenin paçasını kurtarmak için daldığı bir mezbeleliktir. Hiç bir alanda kendini gösterme olanağını bulamayan kişiler hemen politikaya atlar ve her türlü dalaverenin körüğünü basarlar.

Yeterli sermaye birikimini sağlayamamış, endüstri aşamasını yapamamış, sınıflararası asgari bir dengenin kurulmasına imkân olmayan bir ülkede burjuva demokrasisi yapmaya kalkmak, o ülkeyi demagoji tayfunları içinde perperişan ederek uyduluğa götürmek demektir. Nitekim bizdeki uydurma demokrasinin de sonucu bu olmuştur...

Bizler ise Mustafa Kemal devrinin ilk kurtulmuş kuşağı idik sözde... Ömrümüz saçma sapan hırgürlerin içinde eriyip gitti. Bunda İsmet Paşa'nın hiç mi sorumluluğu yoktu?

Daha Meslis'e girerken uğradığımız muamele, uydurma demokrasinin gerçek yüzünü koyuyordu ortaya. Ve demokrasiye alışmak bir zaman meselesi değil, emekçi sınıflarına tâviz verecek kadar bir sermaye birikiminin gerçekleşmesi meselesiydi.

Sermaye birikimi olanakları ise kapalıdır Türkiye'de. İnönü önce bunu görememiş, görmeye de özen duymamıştır. İnönü bu gerçeği zamanında görebilseydi, belki de bugün İsviçre düzeyinde bir ülke olacaktık... Şimdi ise Arnavutluk'tan da geriye düşmüş bulunuyoruz.

Komisyon Skandalının İçyüzü

Nihayet 20 Temmuz 1967 perşembe günü geldi çattı. O günkü Meclis gündeminin 27. maddesi şöyleydi:

"27 – "İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başkanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu..."

Ama bütün Meclis bu maddenin öncelikle görüşülmesinin komisyonca teklif edileceğini biliyordu. Milletvekilliğimin ikinci yılı dolarken, AP çoğunluğu beni Meclis'ten dışarı atmaya kararlı görünüyordu. Karma Komisyon Başkanı Kemal Bağcıoğlu, nihayet beklenen önergesini verdi Meclis Başkanlığına. Önergede yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla ilgili Karma Komisyon raporlarının öncelikle görüşülmesi öneriliyordu. Ve ilk dosya bana aitti. Gündem ona göre ayarlanarak düzenlenmişti.

İlk sözü çok daha önceden Ferda Güley almıştı. Ferda Güley üç saat süren enfes bir konuşma yapmıştı o gün. Bu konuşmanın bazı parçalarını aynen alıyorum:

"... Kapımızı çalan ve bizden "kanun namına" içimizden birini kendisine teslim etmemizi isteyen Adalet görevlisine, Cumhuriyet Savcısına bugün Millet Meclisi olarak ne cevap vereceğiz? Nasıl cevap vereceğiz? Hangi yoldan giderek cevap vereceğiz? Büyük bir dikkatle iç ve dış kamuoyu bugün bunu izlemektedir. Bize Yüce heyetinize niyabeten görev gören bir

Meclis organımız "Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyonumuz" içimizden birinin kanun namına kendisine teslim edilmesini isteyen adalet görevlisine, Cumhuriyet Savcısına, "Peki, hay hay haklısınız" cevabını vermiştir.

Şimdi biz bugün Millet Meclisi olarak Meclis içtüzüğünün ve Anayasanın ilgili âmir hükümleri muvacehesinde Komisyonumuzun verdiği bu cevabı eleştireceğiz ve müzakereler sonunda ya bağrımıza taş basa basa ona uyacağız, yani kapımızı çalan ve bizden içimizden birini kanun namına isteyen adalet görevlisine, Karma Komisyonumuz gibi biz de, Meclis olarak, "Haklısınız, alınız götürünüz" diyeceğiz, ya da Komisyonumuzun cevabını içtüzüğümüze, Anayasamıza veya 44 yıllık uygulamalara uygun bulamayarak, belki de dikkatsiz inibetsiz, tüzük ve Anayasa dışı, belki ciddiyetten yoksun, belki bir arka niyet intibaını verecek kadar cömert bir nitelikte görerek, reddedeceğiz. Yani Karma Komisyona, içtüzüğe ve Anayasaya uygun olmamakla maluldür. Cumhuriyet Savcısına da 'talebiniz ciddi bir bidayet kovuşturması niteliğinde değil, istediğiniz milletvekilini size alelacele teslim etmekte ne kamu yararı, ne Millet Meclisi yararı, ne de vatan yararı yok, gidiniz, dönem sonunda geliniz' diyeceğiz."

Ferda Güley bundan sonra içtüzüğün dokunulmazlığın kaldırılmasıyla ilgili 178. ve 179. maddelerini incelemişti. 179. madde şöyle diyordu: *"İhzari ve Muhtelif encümenler bir masuniyetin kaldırılması hakkında kendilerine muhavvel evrakı en çok bir ayda intaç ederler."*

Oysa bizim dosya Karma Komisyona 14.11.1966 tarihinde havale edilmişti: Ve karar yedi buçuk ay sonra verilmişti. Yani içtüzüğün ayrı bir madde halinde kayıt altına almış olduğu bir aylık zaman unsuru daha başlangıçta çiğnenmişti. Güley, yalnız bu noktadan dahi Anayasa Mahkemesinin bu kararı sakat görebileceğini belirtiyor ve yine içtüzüğe göre Karma Komisyona bağlı alt komisyonda benim savunmamın alınmayarak içtüzüğün bir kez daha çiğnendiğini açıklıyordu.

Gerçekten de unutmuşlar yahut boşvermişlerdi alt komisyonda benim savunmamı almaya. Ben alt komisyonun hakkımda savunmamı almadan verdiği dokunulmazlığı kaldırma kararını radyodan dinleyince oturmuş bir yazı yazmış, *"Karar benim savunmam alınmadan verilmiştir,"* demiştim. Bunun üzerine alt komisyon beni savunma yapmaya çağırmıştı. Ve ben de *Karar verildikten sonra savunma alınmaz"* gerekçesiyle gitmemiştim bu çağrıya.

Güley Meclis'te bunları da açıklıyordu. Ve şöyle diyordu:

"Karma Komisyonun ilk günkü toplantısında bulundum. Bazı sayın üyeler bu önemli hususa değindiler ve itiraz ettiler. Komisyonun diğer bazı sayın üyeleri, "Hüsnüniyet mahsulü bir yanlışlıkla unutulmuş olabilir. Her vakit her yerde böyle bir şey olabilir. Ama tutmuş da direnmiş değil ya. İşte hatasından rücu ediyor, çağırıyor, gelseydi. Başkaları gelmiştir, o gelmemiştir," dediler.

Arkadaşlarım, ben komisyonda bu görüşleri, bu mütalaaları dinlerken, hepsi hukukçulardan gelen bu mütalaaları dinlerken şaşırıp kaldım. Olabilir mi böyle bir şey? İçtüzük böyle bir emir getirsin ve görevi içtüzüğün emirlerini harfiyen yerine getirmek olan her üye ve bilhasa kendisine bu sorumluluk verilmiş olan Geçici Komisyon, bunu yapmamış bulunsun."

Ferda Güley, Karma Komisyonun usulsüzlük etmiş bulunan alt komisyonunun kararını batıl sayması ve yeni bir komisyon seçimine gitmesi gerektiğini de belirtiyor ve Karma Komisyonun bunu yapmamış olmasını kınıyordu. Anayasa Mahkemesi bu yüzden de bozar bu kararı diyordu. Ve anlatıyordu ki tam yedi ay sekiz gün uykuda bırakılan dosya nedense birden hatırlanmış ve bir sürat yarışı başlamıştır. Güley şöyle diyordu:

"Komisyon birden celâlleniyor, bir sıkı çalışma içine kendini sokuyor ve gece demiyor, gündüz demiyor, uyku demiyor, istirahat demiyor, bir sürati belki sabahın onundan gecenin 24'üne, gecenin 24'ünden ertesi sabahın altısına kadar çalışarak ve çalıştırarak, vaki itirazları reddederek, sanki bir tahkikat komisyonu imiş gibi, böyle bir tutum ve davranış

içinde 7 ay 8 gün ihmal ettiği bir dosyayı mahmur bir karara, çünkü herkes uykuludur, gerçekten mahmurdur, mahmur bir sabah erkeni kararına raptediyor.

"...Komisyonun tutumunu 17.1967 tarihli Cumhuriyet'te bir ordinaryüs profesör, yaşlı bir ilim adamımızın yazdığı makaleden okuyorum: 'Karma komisyonun kararında bu uygulama sağlanabilmiş midir? Kanaatimizce Komisyonun kararı her şeyden önce eşitlik ve adalet prensiplerine aykırıdır. Çünkü Komisyon birtakım formüller bularak 67 milletvekilinden sadece bir tekini ele almış ve kahramanca bir gayretle sabaha kadar hiç göz yummadan bütün çalışmalarını, kızgın hararetli bir tek noktaya toplayan mercek gibi, o tek milletvekili üzerine teksif etmiştir. Adi ve bir kısım yüz kızartıcı suçlar bir yana itilmiş, sadece bir tek milletvekilinin fikir suçu, daha doğrusu doğrudan doğruya susturulmak istenen şahıs üzerinde durulmuştur. Adaletsizlik ve eşitsizliği gün ışığı gibi meydana koyan bu olay, yüreğinde vicdan denilen bir insanlık cevheri taşıyan bir kişiyi çok derin bir ıstıraba boğacak niteliktedir. Gazetelerden isimlerini öğrendiğimiz komisyon üyelerinin büyük çoğunluğunun hukukçu, daha doğrusu hukuk diplomalı olduğu görülüyor. Bazısı da 27 mayıs ihtilâlinde bölgecilik isnadına uğramış,bu haksız ithamlar altında acı günler geçirmiş eski talebemdir. Birkaçı 1950-1960 devrinin sıkıntılarını çekmiş, Temsilciler Meclisinde Anayasa Komisyonunda çalışmış kişilerdir. İşte bunların büyük bir kısmı elbirliği etmişler, adalet duygusu denilen büyük fazilet duygusunu ve bütün bir gece bir tek milletvekilinin birkaç yazısı üzerinde durarak, bunlarda fikir suçu unsuru bulmuşlar ve onun dokunulmazlığının kaldırılmasına karar vermişlerdir.' Evet, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu.

"Muhterem arkadaşlar, bu acı sözleri doğrulayan birkaç örnek vermek istiyorum. Komisyon üyelerinden bir sayın hukukçu arkadaşımız, Çetin Altan arkadaşımızın yazısı okunduktan sonra ve üzerinde müzakereler yapılmaktayken yazısının suç olduğunu ve yasama dokunulmazlığının

kaldırılması gerektiğini ifade etmekle de kalmayarak şunu da demiştir: 'Hiç bir mahkeme bu yazıdan dolayı beraat kararı veremez, eğer verirse o halde Anayasayı değiştirmek lazımdır.'"

Ferda Güley'in uzun konuşması komisyon çalışmalarındaki lâubaliliği, gaddarlığı ve art niyeti çok açık şekilde ortaya serdiği için bu konuşmayı özetlemeye devam edeceğiz.

Ferda Güley'in Şahane Konuşması

Ferda Güley yine Komisyonda Yargıtay üyelerine,*"Kimdir bu hâkimler... bilinen kişiler, elbette o cins, o seviyede hâkimler bunu bozarlar"* dendiğini de hatırlıyordu. Çünkü Yargıtay benimle ilgili yazılardan yazıişleri müdürünün aldığı bazı mahkumiyet kararlarını bozmuştu. Yargıtay'ın bozma kararına rağmen o yazılardan da dokunulmazlığım kaldırılıyor ve Yargıtaya ağır şekilde hücum ediliyordu.

Bu konuda Ferda Güley Türk Hukuk Kurumunun yayınladığı bildiriyi okuyordu:

"'Bazı milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması talebiyle Millet Meclisi Anayasa ve Adalet Karma Komisyonlarındaki müzakerelerin cereyan tarzı ve alınan kararlar karşısındaki görüşümüzü kamuoyuna duyurmak isteriz. Görüşmeler sırasında bir kısım parlamento üyeleri ismen zikrettikleri bazı yargıçlar hakkında onları küçük düşürmeye ve baskı altında tutmaya yönelen deyimler kullanmışlar ve böylece Anayasanın 'Hiç bir organ, makam, merci veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere veya hâkimlere emir veya talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz' diyen 132. maddesine aykırı bir tutum içerisine düşmüşlerdir. Hukuk devletinin bütün gerekleriyle kurulup yaşamasını kendisine amaç edinen kurumumuz bu davranışı şiddetle tekbih eder. Böyle bir anlayış içinde cereyan eden görüşmeler sonunda

komisyonun, bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki kararında üzüntü ile karşıladığımız nokta, dokunulmazlığının alelâde bir suç dolayısıyla değil, asıl korunması gereken düşünce özgürlüğü ile ilgili suç isnatları dolayısıyla kaldırılmış olmasıdır.'"(AP sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)

Ferda Güley, Türk Hukuk Kurumunun bizim dokunulmazlığı kaldıran Komisyon kararıyla ilgili bildirisini okumaya devam ediyordu:

"'Dokunulmazlık müessesesi, siyasi görüşlerinden hoşlanılmayan Parlamento üyelerinin adli kovuşturmalarla görevlerinin aksatılmasını önlemek amacını güden bir teminattır. Bu teminat henüz kökleşmemiş parlamenter demokrasilerde rejimin gereği gibi işleyebilmesi için hayati bir önem taşır. Bu bakımdan son görüşmeler esnasında komisyon çoğunluğuna hâkim olan ve demokratik hukuk devletini temelinden sarsabilecek nitelik taşıyan zihniyeti büyük bir endişe ile izlediğimizi beyan etmeyi bir ödev sayarız.'

"Muhterem arkadaşlarım, size bu cümleden olarak Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerinden görevli, evvela 46 kişinin imza ettiği, sonra 61, 62, 63'e kadar imza sahiplerinin çoğaldığı bir diğer bildiri vardır:

"'Milletvekili Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldırmak girişimi karşısında yasama görevinin aksatılmadan yürütülmesi amacını güden ve milletvekillerinin görevlerini yaparken cezai kovuşturma yoluyla engellememelerini öngören, yasama dokunulmazlığı müessesesine temeünden aykırı bir tutum içinde bulunulduğu kanısındayız. Bu işlemin siyasi düşünceleri beğenilmeyen bir üyeyi cezalandırmak amacını güttüğünü ve böylece dokunulmazlık müessesesiyle asıl korunmak istenen Parlamento özgürlüğünü baltalamakta olduğunu belirtmeyi görev biliriz'.'

"Muhterem arkadaşlar, bu sonuncu okuduğum bildiri üzerine bilhassa Sayın Başbakanımız son olarak, Düzce'de zannediyorum, yaptıkları bir konuşmada bu bildirileri ciddiye almadıklarını, önemli saymadıklarını ve şaşırmış birtakım

insanların şaşkınlık mahsulü saydığını..."

(Adalet Partisi sıralarından "doğru doğru" sesleri...)

Mehmet Ateşoğlu: "Komünistlerin avukatlığını mı yapıyorsunuz?"

Ve Ferda Güley satışmalara aldırmadan konuşuyordu:

"... Anayasamızın üstünde müzakere yaptığımız konu ile ilgili olan 79. maddesini müsaadenizle okuyorum:

"Yasama Dokunulmazlığı TBMM üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Meclis'te ileri sürdükleri düşüncelerden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar ..."

Ve satışmalar artıyordu.

Hamit Fendoğlu: "Yassıada'da benim avukatım olsaydın iyi olurdu."

Ferda Güley: "Allah hiç bir mileti, hiç bir rejimi ihtilalle düşmeye mahkum eden noktaya getirmesin."

Nilüfer Gürsoy!"27 Mayıs'tan evvel neredeydiniz?"

Ferda Güley!"Nedir hanımefendi?"

Nilüfer Gürsoy:"27 Mayıs'tan evvel neredeydiniz?"

Başkan: "Sayın hatip lütfen müdahalelere vesile olacak şekilde davranmayınız."

Ferda Güley :"Ben müdahale etmiyorum, bana müdahale ediyorlar."

Ve Ferda Güley yazdığım yazılarda öne sürdüğüm fikirleri Meclis'te de aynen söylediğimi belirtiyordu.

Hiç bir savcının gösteremediği bir titizlikle Meclis'te söylediklerimle yazılarımı karşılaştırıyordu... Gerçekten çok sağlam bir incelemeydi Ferda Güley'in konuşması.

Ve komisyonu iyice ırgalayarak şöyle diyordu:

"Çetin Altan'ın suç diye vasıflandırılan yazısı görülüşürken bu sözleri adı geçen arkadaşımızın Meclis kürsüsünde de söyleyip söylememiş olduğunu tetkik etmek Sayın Komisyon Başkanımızın herkesten fazla hem vazifesi icabı ödevi idi, hem de sayın Çetin Altan arkadaşımıza çok daha evvel koymuş olduğu bir teşhis dolayısıyla da buna mecbur idi. Bakınız, 1966 Başbakanlık bütçesi görüşülürken, Adalet Partisi grubu

adına Sayın Bağcıoğlu bu kürsüye gelmiş ve demişler ki, 'Çetin Altan bu kürsüde ne konuşursa onu yazar, ne yazarsa onu konuşur!' Şimdi bir yıl evvel Çetin Altan'ın böyle hareket etiğini söyle, bunun böyle olduğunu bil, sonra bu defa önüne teşrii dokunulmazlığının kaldırılmasıyla ilgili bir dosya gelince zabıtları karıştırmaya, talep vaki olmuş olmasına rağmen razı olma. Bu doğru olmaz."

Ferda Güley benim yazıyı gayet açık şekilde inceliyor ve konuşmasına şöyle devam ediyordu:

"...Bir milletvekili arkadaşımız aynı zamanda yazar, sosyalist, sosyalistliğiyle övünüyor... İlk konuşmasını hatırlarsınız; çıkıp buraya konuşmasında, sosyalist yalan söylemez, dedi; renkli, esprili birtakım konuşmalar yaptı. Sömürülen dedi, kapitalist, faşizm, burjuva dedi. Şimdiye kadar Meclislerde gerçekten olmayan vokabülerlerdi bunlar, birtakım konuşmalar yaptı; ayrımlar yaptı ve o günden sonra da daha çok konuşmalar yaptı. Evvela çok sinirlendik, kızdık; sonra alışır olduk..."

İhsan Ataöv:"Aynı markasınız onun için..."

Ferda Güley:"Sayın Ataöv, hani biraz fazla üstüme giderseniz size ait bir şey okurum."

İhsan Ataöv"Okuyun."

Ferda Güley: "Yo, istemiyorum. Şimdi bakın niçin böyle söyledim. Gayri ahlâki, bilmem redaet, hırsızlık gibi değil bir defa. Yani affedersiniz bir dosyanızın muhtevası...

"Şimdi niçin böyle söylüyorum, neden böyle alışır oldum dedim. Zabıtları tetkik ettim. Çetin Altan kürsüye çıktığı ve konuştuğu zaman büyük reaksiyonlar gösterilmiş Meclis'te. Kürsüye çıkılmış, araya girilmiş. Velhasıl ilk zamanlar olaylar cereyan etmiş. Meclis'te hadiseler olmuş. Sonra da o ilk konuşmalarından daha ağırlarını gelmiş bu kürsüden yapmış. Meclis'in gözlerinin içine baka baka yapmış, tek arkadaş, ne sizden ne bizden, ne de başka taraftan bir arkadaş reaksiyonda bulunmamış."

Ve Güley Meclis'teki konuşmalarımdan pasajlar okuyordu...

Hiçbir savcının, hiçbir davada bugüne dek yapmamış olduğu

bir hukuk görevi yapıyordu.

Güley'in konuşması çok önemli bir belgeler dizisi niteliğinde olduğu için konuşmanın geniş bir özetini vermeye biraz daha devam edeceğiz...

Meclis, Bütün Gece Çalışıyordu

Ferda Güley, hakkında dava açılan yazılarımla benim Meclis'te daima aynı paralelde konuştuğumu ispatlayan sözlerimi tutanaklardan okuyordu:

" 'Yani emekçi sınıfı dikta olarak Türkiye'ye gelecek ve burjuva sınıfını tasfiye edecekmiş. Hayır arkadaşlarım, ortada kımıldayan şey, yıllardan beri Türkiye halkına maalesef demokratik görüntüler altında yutturulmuş olan burjuva faşizmine karşı gerçeklerin anlaşılmaya başlanması, halkın uyanarak kapitalizm nedir, emekçi sınıfın hakkı nedir, Anayasa nasıl uygulanır, demokrasi nasıl bir denge rejimidir, bunu anlaması. Demek ki bunların hepsi komünizm tehlikesi... Yani bir yıldan daha fazla zamandan beri AP iktidardadır. Kaç tane komünist var hapishanede? Bir tane yok. 141, 142. maddelerine rağmen, bir tek kişinin komünizmden mahkum olmadığı bir ortamda, ki bu aslında Türkiye'de komünist olmadığını gösterir, biz ikide birde bunu siyasi şantaj konusu yapar, işimize gelmeyen her kişiye komünist damgası vurursak, bunun anlamı ne olur?'

" 'Bizburada istatistikleri konuşturmuşuzdur. Bütçedeki devlet yatırımlarının kısıtlanmış olduğunu konuşturmuşuzdur. Milli gelir bölüşümündeki adaletsizliği, ki Maliye Bakanı da lütfedip kabul etmiş ve bizim zamanımızda başlamamıştır diyerek itirafta bulunmuştur, bütün bnları açığa çıkarmışızdır. Bizim bugün itham etiğimiz sadece AP değildir. Bu düzen

içinde emekçi halkın Parlamento'da şimdiye kadar temsilcisiz kalmış olmasıdır. Yani çok partili bir burjuva faşizminin yıllardan beri sürmüş olmasındaki sakatlıklardır.' ''

Ferda Güley tutanaklardan bu parçaları okuduktan sonra şöyle diyordu:

''Bütün bunlar söylenirken muhterem arkadaşlar, hiç çıt yok. Bakın ne deniyor. 'Çok partili bir burjuva faşizminin yıllardan beri sürmüş olmasının sakatlıklarıdır,' deniyor. Bütün bunlar deniyor. Ve bakın daha neler deniyor:

'' 'Çok sayın Başbakan rica ederim, dilinin altındaki sözcüklerin baklasını ortaya çıkarsın. Burası mahkeme değil. Anayasa Mahkemesi vardır. Bütün yazılar, çizgiler, Meclis zabıtları önündedir ve her şey halkın önünde cereyan edecektir. Ama bu şekilde tarife uymayan ithamlarla komünist demek... Nedir komünistlik? Emekçi diktası demektir. Emekçi halkın diktasıdır. Nedir faşizm? Sayın Başbakanın söylediği gibi, kişi diktası değildir. Burjuva sınıfının diktası, kapitalizmin diktası demektir. Ancak kapitalistlerin arasındaki konuşma demokrasi sayılırsa buna demokrasi denemez ve bu tür demokrasiler sadece sömürülen ülkelerde câridir. Bu aslında bir Amerikan tavsiyesidir, arkadaşlarım.' (Gürültüler)

''Bakınız başka bir şey, başka bir örnek daha vereceğim. Konuşmacı söylüyor: 'Anayasadan sık sık maddeler okunur oldu. Boyuna TİP itham edilerek okunuyor bu maddeler. Bu maddelerde sınıf diktası yasaklıdır. Yalnız emekçi sınıfının diktası olan komünizm mi yasaklıdır? 141. ve 142. maddelerde sınıf diktası yasaklıdır. Ve yalnız emekçi sınıfın diktası olan komünizme cephe almak, aynı zamanda burjuva sınıfının diktası olan faşizmin yolunu açmak anlamına gelmemelidir. Eğer bir burjuva sınıfı metodu olan kapitalizmi tenkit etmek mutlaka emekçi sınıfının diktası olan komünizm olarak adlandırılacak ise o zaman burjuva sınıfı tenkit edilemeyecek demektir ki bu, sınıf diktasının yani faşizmin ta kendisidir.'

''Meclis'te hiç çıt yok. Ben Başkandan rica ederim, Türkiye Parlamento tarihine ilk defa girmiş olan sosyalist partisine karşı bu şekilde tarifini yapmadan kelimelerle ithamda

bulundurmasın sözcüklerine. Çünkü bu parlamentonun meşruiyetini, demokrasinin ve Anayasanın meşruiyetini ilk defa girmiş olan sosyalist partisi tamamlamaktadır. Sosyalist partisi olmayan bir parlamentoda demokrasiden söz açılamaz."

Ferda Güley benim Meclis konuşmalarından boyuna pasajlar okuyordu.

Gerçekten de ne yazmışsam hepsini söylemiştim kürsüde. Ve Ferda Güley şu sözlerimi de okuyordu tutanaklardan:

" 'Çetin Altan, Çetin Altan, Çetin Altan... Çetin Altan aranızda bir arkadaşınızdır. Fikirleri bellidir. Çetin Altan'ın tezada düşmemesine niçin bu kadar kızıyorsunuz? Burada aynı şeyleri söylüyor, gazetede aynı şeyleri yazıyor. Peki burada başka söyleyeyim, gazetede başka şey yazayım da sizin gibi mi olayım?' "

Ferda Güley, hakkımda açılmış bu kadar davaya rağmen hiçbir savcının üzerinde durmadığı Meclis'teki konuşmalarımdan uzun, çok uzun örnekler veriyordu.

CHP'yi de beğenmediğimi, ortanın solu politikasına burjuva revizyonizmi adını taktığımı anlatıyordu.

Gerçekten de Güley'in konuşması dört başı mamur bir konuşmaydı. AP'liler bile bu mantıklı konuşma karşısında bir hayli bozulmuşlardı. Söylenenlerin yanlışlığını ileri sürmek yerine, niye savunuyorsun bu komünisti, sen meğer ne komünist avukatıymışsın türünden sataşmalarla içlerini rahatlatmaya çalışıyorlardı.

Güley'in konuşması üç saate yakın sürmüştü. Güley kürsüden inerken saat 20'yi gösteriyordu. Ama görüşmelere gece de devam kararı alınmıştı...

Ve Meclis 20.30'da tekrar toplanarak sabaha kadar çalışacaktı.

Ferda Güley'den sonra lehte aleyhte söz alanların da konuşmalarından özetler vermeye devam edeceğiz.

İktidar Partisinin Kafası

Bizim dokunulmazlık konusunda ikinci sözü AP'den Zeki Efeoğlu diye biri almıştı. Zeki Efeoğlu hakkında, kendisinin gazeteci olduğunu söyleyerek bir daha ödenmemek üzere ondan bundan borç aldığı söylentileri yaygındı. Kendisini kimsenin başa çıkamayacağı ölçüde şirret biri sanıyordu. Ve Türkiye'de aklına esip kime komünist derse, hemen onu altetmiş olacağına inanıyordu.

Konuşması çok eğlenceliydi. Türk Parlamentosu'nda bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması gibi ilginç bir konuda iktidara mensup biri bakın neler söylüyordu:

"...Bugün Çetin Altan'ın her gün övdüğü ve yazılarında müseccel komünistlerden vatanperver olarak bahsettiği adamlar, bugün vitrin köşelerinde devletin temelini sarsmak için bar bar bağırıyorlardır. (Elindeki kitapları genel kurula göstererek:) İşte 'Marksistler' Lenin'e ait bir eser. İşte Çin Komünist lideri Mao Tse-Tung'a ait 'Gerilla Harbi' Küba'nın ve diğer yerlerin komünizmle nasıl alındığına dair eser..."

"...İşte 'Çağımızın Sanatı Aragon' Fransız Komünist Partisi lideri ve Fransa Komünist Partisi organı L'Humanité gazetesinin başyazarının kitabı..."

"Yine işte 'Yeni Çin'; komünist Çin'e ait eser. İşte Lenin'in 'Emperyalizmin kitabı.' "

Adam yalan yanlış birtakım kitap isimleri sıralıyordu. Ona göre Aragon Fransız Komünist Partisi lideriydi Marksistler

kitabını Lenin yazmıştı. Nukrumah bile komünistti!..

Ve devam ediyordu listeyi uzatmaya.

"İşte Maksim Gorki'nin Lenin'i anlatan eseri. İşte Moskova'ya kaçarken kafasına bir odun vurulup öldürülen Sabahatin Ali'nin kitabı. İşte 15 seneye mahkum olan Hikmet Kıvılcımlı'nın Karl Marx'a ait bir eseri. İşte Lenin tarafından yazılan yarım milyon basılarak bütün Rusya'ya dağıtılan 'Dünyayı Sarsan On Gün' adlı eseri..."

"Dünyayı Sarsan On Gün"ü Lenin değil, Amerikalı bir gazeteci olan John Reed yazmıştı ama gazeteci olduğunu söyleyerek ondan bundan ödenmemek üzere borç aldığı söylentileri yaygın olan AP'li Zeki, elindeki kitabı kimin yazdığına bakmamıştı bile. Ve hâlâ kitap adı sıralıyordu:

"İşte komünizmden mahkum olmuş olan Hasan Ali Ediz'in bir eseri. Üniversiteden komünizm propagandası yaptığından ötürü kovulan Niyazi Berkes'in yeni bir eseri. Karl Marx'ın 'Kapital'i. 'Rus Ozanları' isimli bir kitap ve Çin komünistleri lideri Mao-Tse Tung'un şiirleri."

Konuşma bir laf salatası halinde gidiyordu:

" 'Bizim Radyo'nun kendisini her gün övdüğü Çetin Altan, bütün fikri ve fiili suçların her ikisine birden girer. Yani Çetin Altan hem fikri suçlu, hem de fiili suçludur. Çünkü Nuşiveran öncesi İran'ından Eski Yunan'a ve Marx'tan Engels'ten Brejnev'e veya Moskova'ya kadar gelmiş geçmiş ve mevcut azılı komünistler ne söylemiş ve ne söylüyorsa Çetin Altan da onlardan başkasını söylememiştir ve söylememektedir. Çetin Altan pasif değil fakat muzır, hatta azılı bir komünisttir. Nutuklar, sohbetler, bütün yazıları milli bir mahiyet almış olan fikri cinayetleri ve en önemli olarak kızıl kalemi bunun en müspet delilidir. İlmi ve tarhi gerçekler bunu böyle ispatlar. İşte bu sebepledir ki, Çetin Altan vatan hıyaneti içindedir. Vatan hıyaneti içinde olduğu içindir ki, Çetin Altan lâyık olduğu cezayı görecektir." (AP sıralarından "bravoo" sesleri, alkışlar.)

"Dün üç kıtada at koşturan, topraklarında güneş batmayan 'Allah Allah' nidalarıyla 'Ölürsem şehit kalırsam gazi'

düşüncesiyle harbeden, her karış toprağı atalarımızın şehit kanıyla yoğurulan kutsal vatanımızı Moskova'ya peşkeş çeken, on bin yıllık Türk tarihini din, dil,örf ve adetlerimizi uyutmaya çalışan komünizm ihtilâlinin, komünist ihtilâli olmadığını ve bunun 'Orak-Çekiç' altında halk ihtilâli olduğunu açıkca beyan eden Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldırmanın bir vatan borcu olduğu kadar, kutsal bir vazife olduğunu bildiririm."

AP'li Zeki, doğrusu çok iyi bildirmişti kutsal vazifeyi... Ve bu kutsal vazifeyi yerine getiren Meclis çoğunluğunu da, Anayasa Mahkemesi bir güzel bozum etmişti...

Aslında AP'liler özellikle devlet nedir, hukuk nedir, sınıf nedir, milli gelir nedir, üretim nedir, dış ticaret dengesi nedir, bilmiyorlardı...

İşi, *"Allah Allah diye bağırarak at koşturan atalarımız ve onların dökülmüş mübarek kanları"*yla idare ediyorlardı.

Ve bilimsel konular bu tür bir edebiyata sokulunca kafasında fındık kadar aklı olanlar bile gülmeye başlıyorlardı.

Ve AP'liler marifet diye alkışladıkları zırvaların ilerde belgeler halinde yayınlanınca kendi seviyelerini nasıl ortaya koymuş olacağını hatırlarından bile geçirmiyorlardı.

Onlara göre Çetin Altan komünisti. Onun için de hemen idam edilmeliydi. Kafaları bundan ötesine ermiyordu ve bu kafayla demokrasi yürüteceklerdi Türkiye'de... Nitekim de sonunda yürütemez oldular bir türlü anlayamamış ve başlayamamış oldukları demokrasiyi.

İnce hukuk sorunlarını AP'li Zeki'nin "At koşturan atalar" nutkuyla çözmeye kalkan bir iktidar partisinin elbetteki sonu pek de parlak olacağa benzemezdi...

Onlar bağıra çağıra en ağır cezaların bana verilmesi gerektiğini söylerken ben de, "Siz bu kafayla giderseniz askere, biraz zor alırsınız teskere," diyordum.

Ve bazen de kendimi tutamayıp kahkahalarla gülüyordum.

AP'li Zeki'nin keskin nutkundan sonra İnönü geldi kürsüye... İnönü'nün çok önemli olan ve belki de bizim o gece tutuklanıp kelepçelenerek Meclis'ten çıkartılmamızı önleyen kısa konuşmasını aynen sunacağız.

İnönü Kürsüde

Nihayet bizim dokunulmazlık konusunda saat gecenin onuna doğru İnönü çıktı kürsüye. İnönü'nün yaptığı konuşma aynen şöyleydi:

İsmet İnönü (Malatya) : "Muhterem arkadaşlar, sayın başkan.

"Milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırma münasebetiyle konuşmaları takip ediyoruz. Milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırmak meselesi, bu Meclis'te daima önemli bir mevzu haline gelmiştir. Bir haksızlık yapılmasından, bir sabit fikirle takip edilmesinden endişe daima uyanmıştır. Şimdi böyle bir hadise karşısında bulunduğumuzdan sakınarak, yeni bir çatışma ve zararlı bir polemik devrine gireceğimizden endişe ediyorum.

"Büyük hadiselerden sonra Türkiye bugünkü duruma kolay gelmemiştir. Yalnız 1960'dan beri Türkiye'de demokratik rejimi kurtarmak için, onu emniyetli bir hale getirmek için bütün ilgililer çok gayret sarfetmişlerdir.

"İçinde bulunduğumuz devrede, bir münakaşalı konunun memleket huzuruna getireceği tesirlerden siyasi hayatımızı kurtarmak için çalışmak istiyorum.

"Memleket bir yeni plan devrine girmiştir. İkinci Beş Yıllık Plana girmiştir. Güç bir mali yıl geçiriyoruz. Ekonomik darlık içindeyiz. Bunların içinde hükümeti, memleketi sükunetle çalıştırıp, vatandaşları emniyet içinde ve elbirliğiyle

ürütebilmek için çok dikkat sarfetmek mecburiyetindeyiz. lükümet bu konuda hassas davranmıştır. Bugünkü duruma elişimizde birçok sakat tedbirlerden sakınmıştır. Hatırlarsınız, ütçe konuşulduğu zaman ondan sonraki devirlerde temel aklar ve hürriyetler tedbir olarak birtakım şiddetli davranışlar arşısında bulunuyorduk. Bunları Meclis çalışmasını bitirdikten ɔnra, bitirmeye geldiği zaman böyle normal olmayan şiddet ɛdbirleri artık bahsedilmez bir hale gelmiştir. Bundan iptidai ir zihniyetle denilebilir ki, Hükümet şu veya bu sebeple ekinerek tasvip ettiği şiddet tedbirlerinden vazgeçti, zaaf österdi. İptidai bir zihniyet böyle düşünebilir. Halbuki lükümet, özellikle Başbakan, memlekette gördüğü tepkiden ve aydalı olmayacağını zanettiği bir şiddet tedbirinden azgeçmiş olmakla, bir şiddet tedbirinin getireceği emniyetten aha çoğunu kolaylıkla sağlamıştır. Başbakanın tutmunu ve lükümetin tutumunu iyi niyetle yorarak gördüğüm hali değer-ɔndiriyorum.

"Şimdi yeniden bir şiddet politikasına girmek için açık apının önüne geldiğimizi tahmin ediyorum, ondan ıkınıyorum. İktidarın yöneticileri evvelce olduğu gibi yine münakaşalardan sonra sağduyularını hâkim kılarlarsa, bu münaaşalardan memleket için faydalı bir duruma çıkabiliriz.

"Biz aşırı sağ ve aşırı solun memleket siyasi hayatında zararlı olduğu kanaatindeyiz. Kanunlarımız, Anayasamız aşırı ığ ve aşırı solu siyasi hayattan çıkarmıştır. Şimdi içinde ulunduğumuz çıkmaz, bilhasa sosyalizm ve komünizmi, bu i mefhumu birbirine karıştırmaktan ileri geliyor.

"Anayasa komünizme kapalıdır, Anayasa sosyalizme kapalı eğildir. Biz Anayasayı sosyalizme kapalı gören partizan partiler gibi ve ona göre kendimize bir istikamet tutmaya çalışarak, ınlış yola girmek ihtimaline maruz kalırız. Onun için ɔsyalizmin kapalı olduğunu veya açık olduğunu münakaşa tmeye girmeksizin, bu hususta kimseyi incitmek aklımdan eçmez. Fakat sosyalizmin Anayasada kapalı bir siyasi parti ayatı olmadığına samimi olarak kani olduğumuzu

ve böyle bilmenizin de faydalı olacağını zannederek ısrar ediyorum.

"Siyasi partiler, Anayasa teminatı altındadırlar. Bu teminatın başı Anayasa Mahkemesidir. Yasak olan bir partinin çalışması mümkün değildir. Mevcut bir parti yasak bir partinin rolünü ifa etmeye kalkarsa Anayasaya müracaat edilir, mahkum edilir ve o yasak müesseseden memleket kurtulur.

"Sosyalist bir parti olduğunu açıktan söyleyen, sosyclist olduğunu hepimize tahlil ederek söyleyen milletvekillerin sosyalist oldukları için sabit fikirle takip etmek haksızlık, insafsızlık olur ve haksız, insafsız muamelenin hususiyle şiddetle beraber olursa tepkilerinden memleket zarar görür, hepimiz zarar görürüz. Hükümetin böyle yanlış hareketlerden sakınmasını, bunlara duçar olmamasını memleket menfaati için çok arzu ederiz. Ve bu hususta onu teşvik etmeyi, desteklemeyi vazife sayarız.

"Komünizmle mücadelede, memlekette sağ aşırı siyaset akımları açıktan çalışmaktadırlar. Sol aşırı siyaset akımları kanunen yasaktır. Çalışıyorsa ya gizli çalışıyor veya açıktan yaptıklarını tefsir ederek o istikamette manalandırmaya çalışıyorlar. Bu bir sanat haline gelmiştir. Bunu birkaç defa söyledim. Türlü dernekler türlü vasıtalardan, komünizmle mücadele, hasma tâviz etmek sabit fikirle birtakım insanları suçlu göstermek için istifade edilmektedir.

"Burada muayyen suçların tetkiki üzerine dayanan mazbata ve talebi tetkik ediyoruz. Mevzubahis olan milletvekillerinin daha ne kadar suçları olduğunu istiyoruz, herkes takdirini söylüyor. Bunların hiçbirine tabiatıyla istinat ederek bir hükmü kabul etmeyiz. Bunların hepsi sabit fikirle söylenmiştir, zarar verir. Bunları ancak mahkemeler temizler. Şimdi zaten bahis konusu olan, kendisine yanlış hareket isnat olunan milletvekilinin mahkemeye sevk edilirken onun behemahal mahkum olması lazım geldiğini Meclis mensupları tarafından söylemenin hâkimler üzerine bir tesir yapacağına ben ihtimal vermem. Hâkimlerimiz siyasi mücadelelerde daima şerefli vazifelerinin icabını yapmışlardır. Onların adaletle hüküm vereceklerinden

endişe etmiyorum. Hâkimler üzerinde tesir yaparak, karar istihsaline çalışmak, bu kadar tecrübeden sonra, ne bugünkü Hükümetin aklından geçer, ne bugünkü hâkimlerin böyle bir tesire kapılacakları farz olunabilir. Bu konuda söylenecek, gördüğümüz misallerde söylenecek, işaret edilecek hususlar vardır.

"Hakikaten tahrik, bir ticaret sanatı haline gelmiştir. Hiç bir siyasi parti bu mütecavizlerin tahriklerinden ve ithamlardan, isnatlarından kurtulamamaktadır. Bunları bugün değil ayrı bir konuda ayrıca Millet Meclisi'nde yüksek dikkatlerinize arz etmeyi düşünüyoruz.

"Anayasanın sosyalizme kapalı olduğu fikrini siyasi hayatımıza mesnet ittihaz etmek mümkün değildir. Bir itham fikrine asla kendini kaptırmaksızın sükunetle itidal tavsiye ediyorum. Bugün güvenlik, vergi adaleti, vesaire, bütün bu hesaplar sosyalizmin de sosyalistlerin de söyledikleri esaslardır. Fakat bunları takip etmek, artık yalnız sosyalistlerin vazifesi değildir, o halden çıkmıştır. Bir memlekette bir uçtan öbür uca bütün partiler sosyal adaletten, sosyal güvenlikten bahseder olmuşlardır. Bundan on sene, on beş sene evvel sosyal adalet taraftarıyım diyen insanı da, partiyi de aşırı soldur diye taşlarlardı. Bugün yalnız da değil dünyanın her yerinde, en sağdan en sola kadar bütün partiler ve bütün hükümetler sosyal adalet taraftarı olmuşlardır. Bu ortam içinde sosyalizme Anayasanın kapalı olduğunu farz etmek mümkün değildir.

"Başında da söylediğim gibi, özellikle bizde siyasi partilerin hayatı emniyet altındadır ve bir mahkemenin himayesi altındadır. Sosyalistlik bütün bu fenalıkların başı farz edileceği zaman, muhakememiz değişiyor ve sabit fikirle birtakım yanlış hükümlere kendimizi kaptırıyoruz, Bundan sakınmamız lâzımdır.

"Sosyalisttir diye sabit fikirle bir milletvekilini takip etmeye kalmak haksız ve temelsiz bir polemik konusu açmıştır. Bunun haksız olduğu yapacağı olumsuz tedbirlerden hükümeti, Meclis'i ve memleketi korumak isterim. Her haksız muamele mutlaka fazlasıyla olumsuz tesir eder, buna ihtiyacımız yoktur.

"Milletvekillerinin dokunulmazlığının kaldırılması muamelesi daima nazik bir şeydir. Biz 1960'tan beri özellikle bu seçimlerden önce böyle davalarla karşı karşıya kaldık. Israr ettiler. Biz de ısrar ettik. İsrar ettik, yapılmadı. Olmadı ve ondan sonra hükümet daha tedbirli ve sükunetle davrandı. Bugün tamamıyla normal denebilecek bir siyasi ortam içine girmiş bulunuyoruz.

"Şimdi bunun için haksız olarak milletvekillerinin takibata duçar olabileceğine misal vermek Hükümet için yanlış olur. Meclis için yanlış olur ve memleketimiz için menfi olur. Herhalde benim tavsiyem, iktidarın sağduyusuna hâkim olmasını, böyle bir muamele ile sabit fikirle haksız yere tahriklere kapılarak 'Milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılıyor ve takibe uğratılıyor' gibi bir misal vermekten sakınmasını halisane tavsiye ederim.

"Benim maruzatım bundan ibarettir. Bugünkü iktidarın geçirdiği birçok çetin safhalardan sonra varmış olduğu normal bir idare manzarasındaki neticeyi gölgelememesini hepimizin menfaati için doğru bulmaktayım. Bunu söylemek için huzurunuza geldim. Hürmetlerimi sunarım." (CHP ve TİP sıralarından şiddetli alkışlar).

Ve bu konuşmadan sonra bakanlar hemen bir toplantı yaptılar. Ve bizim o gece Meclis'ten alınıp kelepçelenerek tutuklanmamız önlenmiş oldu.

Eski Defterlerden Bir Örnek

Meclis'te bizim dokunulmazlığın kaldırıldığı gece yapılmış olan konuşmaların, bir gün daha genişliğine incelenmesi Türkiye'de 1967 yılında siyasetçi kafasının çapını, demokrasi ve hukuk anlayışını bütün boyutlarıyla çıkaracaktır ortaya. Örneğin dokunulmazlığın kaldırılması kararını vermiş olan Karma Komisyon Başkanı Bağcıoğlu, Komisyon raporunu savunurken dokunulmazlığın neden kaldırılmış olduğunu şöyle açıklıyordu:

"...Karma Komisyon niçin kaldırdı Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığını? Orak-Çekiçli ihtilali teşvik ettiği için. Neden kaldırıldı? Ölümsüz Atatürk'ün 'komünizm nerede görülürse ezilsin' demiş olduğunu kabul etmediği için. Yani Atatürk'ü âdeta proletarya ihtilalinin başkanı gibi gösterme çabası içinde olduğu için komisyon kaldırdı...

"Çok rica ederim arkadaşlar, Meclis zabıtları tetkik olunsun; Çetin Altan, 'Atatürk, böyle bir şey söylememiştir' diye bu kürsüde söylemiştir. Çetin Altan, 'Orak-Çekiç proletarya ihtilalinin işaretidir, rumuzudur,' diye söyledi mi burada bir şey? Söylemedi ama bunlar var yazısında. Onlardan dolayı kaldırıyoruz Sayın Güley."

Evet, şimdi bundan dolayı kalkıyormuş bizim dokunulmazlık. Münir Hayri'nin, Atatürk'ün ağzından uydurduğu bir sözü kabul etmediğimiz için. Orakla Çekiç'in ne anlama geldiğini açıkladığımız için...

1967 Türkiyesi iktidarının demokrasi ve özgürlük açısından, bir yazar-milletvekiline karşı tutumu buydu işte.

Ve biz bu ülkede kalkınacaktık özgürlük içinde...

Saat geceyarısına doğru bizim Genel Başkan da çıkıp konuştu. Demokrasiyi, Anayasayı, fikir özgürlüğünü savundu.

Tam geceyarısında on beş dakikalık bir ara verdiler oturuma. Ve sonra yine devam etti konuşmalar...

Karma Komisyon sözcüsü Tevfik Koraltan şöyle diyordu:

"...Fikir özgürlüğünün zirvesine çıkmış diyebileceğimiz Fransa'da bunun bir tatbikatı da mevcuttur. Bir işçi milletvekili, işçiyi greve teşvik ediyor. İşçiyi grev teşvik ederken söylemiş olduğu sözleri aynen parlamento'da söylemiştir. Hakkında dava açılıyor ve Tunus mahkemesi, bu milletvekilinin mahkumiyetine karar veriyor.'

"Bilâhare milletvekili bu davayı, verilen kararı şu sebeple temyiz ediyor: 'Ben milletvekiliyim, sorumsuzluğum mevcuttur, aynı sözleri Parlamento'da da söyledim. O halde benim teeziyeme Fransız Anayasası cevaz vermiyor' diyor. Fakat Fransız Temyiz Mahkemesi, Tunus Mahkemesinin kararını şu esbabı mucibe ile tasdik ediyor: '1897 tarihinde Fransız yargıtayının vermiş olduğu kararın gerekçesi, işçi milletvekili dahi olsa, dışarda işçiyi greve teşvik etmek suçtur ve sorumsuzluk müessesesinden istifade edemez."

Komisyon sözcüsü, bundan tam 70 yıl önce, Fransa'daki bir uygulamayı getiriyordu karşımıza ve o işçi milletvekilinin kim olduğunu söylemiyordu. O işçi milletvekilinin kim olduğu sabaha karşı kürsüye çıktığım zaman ben söyleyecektim. O işçi milletvekili bugün mezarı Pantheon'da olan büyük Jaurès'di. 70 yıl önce Jaurès'in Fransa'da yapmış olduğu mücadele, gerçekten çok büyüktü. Ve bizim iktidar 1967 yılında hâlâ daha Jaurès'i mahkum edenleri örnek alıyordu kendisine. Ve bu Türkiye'nin içinde bulunduğu durum bakımından gerçekten acıydı.

Yalnız Tevfik Koraltan dokunulmazlık konusunda ilginç bir belge daha koymuştu ortaya. Bizim Genel Başkan vaktiyle Anayasa Hukuku asistanı iken "dokunulmazlık kurumu" üstüne bir broşür yayınlamış. Koraltan broşürden şu pasajı okuyordu ve ben de oturduğum yerde donup kalıyordum:

"Hemen söyleyelim ki mutlak masuniyet prensibinin hudutlarının bu derece genişletilmesine taraftar değiliz. Zira evvela mutlak masuniyet prensibinin kriteryumu olan Parlamenter vazife mefhumunun Millet Meclisi haricinde hudutlarını katiyetle tayin etmek güçtür. Ve neticede himayenin gayesinden uzak, şahsi bir imtiyaz şeklini alması da kuvvetle muhtemeldir. Saniyen, sırf milli menfaatleri korumak maksadıyla Millet Meclisi kürsüsünden her şeyin açıkça görüşülmesini temin eden bu müessesenin Meclis haricinde, fakat bu sefer dahilinde olduğu gibi, zıt fikirlerin birbirini tevzin etmesiyle meydana gelen garantinin bulunmadığı hallerde de kullanılması vahim sosyal bir tehlike teşkil etmektedir. İşte bu gibi düşüncelerin tesirleriyledir ki, kaideye bu kadar geniş bir hudut çizilmesine taraftar olmadım.

"Fikri bir misal ile açıklayalım: Millet Meclisi kürsüsünde bir mebus samimi kanaatine uygun bulduğu her fikri müdafaa edebilir. Velevki fikirler, bilfarz komünizm gibi cari olan sosyal nizama muhalif olsunlar. Esasen bu vaziyet müessesenin ruh ve esasına uygun bulunmaktadır. Zira Meclis'te aynı fikir ve kanaati taşımayan mebusların da mevcut bulunması meydana gelen cereyanı karşılayacak ve bir aksülamelin vücuda gelmesiyle Meclis'te bir fikir muvazenesinin teessüsünü temin edecektir. Halbuki aynı mebusun fikir ve kanaatlerinde Meclis haricinde bilfarz bir amele mitinginde izhar etmesi halinde yine masun addedilmesi ise sosyal nizamda arzu edilmeyen ahenksizlikler, kargaşalıklar doğurabilir. Çünkü bu takdirde Meclis dahilinde söylenen sözlerde olduğu gibi bunları tevzin edebilecek bir muhalefet kuvveti mevcut değildir."

Hay Allah, bizim Genel Başkan asistanken ne yapmıştı böyle!.. Demek o da Fransa'da okumuş olduğu ve bilim adamlığına adaylığını koyduğu halde, asistanken kendisinden kırk yıl önce gelmiş olan Jaurès'e karşıydı!.. Ve şimdi de sosyalist bir partinin Genel Başkanıydı. En eski sosyalistlerden birisi olduğunu söylüyordu kendisinin... İnsan tekamül eder

diye düşündük ve pek üstünde durmadık bizi dinlerken buz gibi donduran o sakat görüşlü kötü belgenin...

Demagoji Yarışı Devam Ediyor

Hey ya Rabbim neydi o gece... Emin Paksüt de kürsüye çıkmış benim mutlaka yok edilmem gerektiğini savunuyordu. Babamın arkadaşıydı, benim de eski bir tanıdığımdı. İyi kafa çeker ve kafa çektikten sonra da Yahya Kemal'den şiirler okurdu. Memurluktan uzaklaştırıldıktan sonra avukatlığa başlamış ve bir gün beni Karpiç'in kapısında görünce hemen banka defterini çıkarıp uzatmıştı:

"Bak, vallahi eskisinden daha iyi kazanıyorum," demişti.

Bir gece de saat üçte bizim eve gelmiştik. Ben hiç Almanca bilmediğim halde bana Almanca şiirler okuyordu. Okuduğu Almanca şiirleri kendisinin yazdığını söylüyordu. Kendisini sofralarda şiir okuma türünden edebiyata meraklı, medeni bir dost olarak tanımıştım. Politikada ise özel görev almış bir ifrit gibi dikiliyordu karşıma. Aynı biçimde gizli bir görev almış gibi görünen eski bir dost Coşkun Kırca idi. Coşkun'un da babası babamın en yakın arkadaşıydı. Coşkun da benim okul arkadaşım, yıllar yılı karşılaştıkça eğlenip kahkaha attığımız entellektüel bir insandı. O da politikada birden ifritleşerek çıkıyordu karşıma. Tıpkı gizli bir görev almış gibi...

Ve ikisi de çok ucuz polemiklere kayıyorlardı. Çirkinin çirkinini yapıyorlardı. Kırca ile Paksüt sözcüklerinin ilk hecelerini alarak ikisine de ortaklaşa bir isim takmıştım: Kırpak'lar... Ve sonunda bu çirkinliğe ben de ağır cevaplar vermek zorunda kalmıştım. Meclis kürsüsünden parmağımı

...up lat atan Kırca'yı göstererek:

"Dışişleri Bakanı olmak için dilini gezdirdiğin yerlerin kokusu hâlâ ağzındadır senin, senin ne haddine kalmış oradan laf atmak," demiştim.

Bu söz uzun süre Meclis kulislerinde yankılanarak dolaşmıştı.

Ve Kırca bir daha o dönemde benimle polemik yapma hevesine kapılmamıştı.

Yine Meclis kürsüsünden Paksüt'e söylediğim sözleri de hatırlıyorum:

"Sen üstüne tarihin zarp çekerek iptal ettiği bir insansın ve lânetlenmişsin. Seni adım adım takip edecek ve sonunun ne olduğunu göreceğim."

İkisinin de ne söz, ne yazıyla gerçek bir çarpışmaya girecek kadar doğuştan gelme yetenekleri yoktu. Demagoji cambazlıklarını aşacak ve doğmalara sığınma küçüklüğüne düşmeyecek çapları yoktu. Politikada en düşülmemesi gereken yerlere rahatça iniyorlardı.

O akşamda da Paksüt kürsüden veriştiriyordu bana. Bir Danton edasıyla sağa, sonra sola dönüyor, kollarını öne doğru uzatıyor ve benim ezilmem gerektiğini açıklıyordu. Ve bakın ne diyordu:

"Şimdi Anayasa bence malum, kanun malum, hukuk o da bence malum. Sayın Türk hâkiminin vicdani kanaatini ben bilmem. Ben diyorum ki, Türk milleti adına karar verecek olan bir hâkim, şu maddi deliller karşısında kanaatimce beraat kararı veremez noktainazarının tam aksine ama verirse bir sayın profesörün yazdığı gibi Emin Paksüt hâkim dokunulmazlığının, hâkim teminatının kaldırılması tezini savunmadı."

Düpedüz komisyonda söylediklerini düzeltmeye uğraşıyordu.

Komisyonda, *"Hiç bir Türk yargıcı bu yazıları beraat ettiremez, ettirirse o zaman oturup yeni baştan mevzuatı gözden geçirmek gerekir,"* demişti.

Oysa bu şekilde bir mütalaa yargıçları etki altına alma

amacını taşıdığından Anayasaya adamakıllı aykırıydı.

Paksüt'ten sonra kürsüye hakkında adi suçlardan bir yığın dosyası olan bir AP'li geldi. Ve malum edebiyata devam edildi:

"Sevgili arkadaşlarım, şimdi ben bir nebze de bu dosya dolayısıyla, aslında dosyada sosyalistlik diye bir şey yok, dosyada Meclis'te konuşulan sözlerin yazıldığı bir gazete de yok. Dosyadaki gazete, müdellel, dörtbaşı mamur kıpkızıl bir propagandanın sıralanmış şekli var. Şimdi vatan haini Nazım Hikmet'i mahkum eden Türk mahkemeleri, bunları tasdik eden en yüce adalet organları bunları mahkum eden büyük Türk milletinin vicdanları dururken, onu alıp gazete sütunlarında en büyük milli şair diye ilan edebilen insanı, hangi vicdan, hangi vatanperverlik duyguları, hangi milliyetçilik, hangi insanlık, hangi Türklük tasvip eder. Bu yazılar sosyalist mebus sosyalist yazar altında kıpkızıl bir komünistlik propagandasıdır. Bu yazıları yazanlar aslında sosyalist değildir. Bunları yazanlar kıpkızıl komünisttir. Bunları himaye etmek, bunların affını istemek, bunların affını milletvekillerinin dokunulmazlığına bağlamak bu memlekette kızıl komünizmi Anayasa'nın yasaklamasına rağmen meşru kılmak ve ona cevaz vermek olur."

AP'li de böylece yine Anayasa dışına düşüyor ve kendisi de bir miletvekili olarak, başka bir milletvekilini kürsüden yargılamaya ve bir de hüküm vermeye kalkıyordu. Ve bunları da hep gözünü sevdiğimin demokrasisi adına yapıyordu.

Ve bize yüklenen konuşmalar özellikle AP grubunda çılgınca alkış fırtınaları yaratıyordu. Öteki güdük partilerin ağalık döküntüsü fukaraları da Karagöz gibi vuruyorlardı ellerini birbirlerine Ve teker teker yüzlerine baktıkça, bana önem vermeyen bir jestle ama galiba biraz da utanarak hemen sadece başlarıyla, değil, yarım vücutlarıyla başka bir yöne dönüp haykırıyorlardı.

Çok vatanperver, çok miliyetçi kişilerdi hepsi. Onun için vatan sevgisiyle de çok kızıyorlardı bana.

Oysa seçimlerde söylemedik yalan bırakmayanlar vardı

içlerinde. Parayla oy satın alanlar vardı içlerinde. Parayla iş kovalayanlar vardı içlerinde.

Nitekim Senato'da daha sonradan bir AP'li:

"Çok ince bir dürüstlük araştırması yapılırsa, iki tane sağlam adam çıkmaz aramızdan," demişti.

Demokrasi adı arkasında ilkel, kaba ve çağdışı faşizmin nasıl ucuz bir yaygarayla bir yazarın üstüne çullanabildiğini seyrediyordum.

Vatan, milet, atalar, asil kan... Ama kredileri kimlerin aldığına dair hiç bir bilgi verilmiyordu bu konuşmalarda.

Bu sözlerin kalın paravanası yıllar yılı bu perdenin arkasındaki hesapları saklayıp durmuştu insanlardan. Biz ise bu perdeyi yırtmaya kalkmıştık ve galiba biraz da yırtmıştık. Ondan ötürü bu kadar öfkeleniyorlardı. Ve aynı laf perdesini yamamaya çalışıyorlardı.

Sonra Nihat Erim söz aldı.

Nihat Erim Konuşuyor

Ben koyunun koyusu bir sosyalistim. Nihat Erim değildir. Ama Nihat Erim'den çok büyük dostluklar gördüm hayatımda. Her zaman bu dostluğun saygısını taşırım içimde. Onun da elinde olmayan nedenlerle gazetecilik mesleğinde yollarımız ayrıldığı zaman dahi ona olan dostluğumu üstünde hiç bir çizgi olmayan bir billur gibi taşıdım içimde .

Parlamentoya ilk girdiğim gün, büyük salonun önündeki büyük boşlukta karşılaştık. Kucaklaştık. Gözlerinde yaş vard o kucaklaşmada.

İşte o Nihat Erim, benim kellemi isteyenlere karşı bir gece yarısı kürsüye çıktı ve şu konuşmayı yaptı:

"Değerli arkadaşlarım, Anayasamızın paramento üyelerinin görevlerini rahat, endişelerden uzak bir şekilde yapmaları için koymuş olduğu bir hükmün yerinde uygulanıp uygulanmadığı meselesini tartışmaktayız . Parlamento üyeleri için dokunulmazlık, bilhassa hükümetten gelecek rahatsız edici, onların güven içinde çalışmalarını engelleyici teşebbüslere karşı milletvekillerini korumak için, konmuştur. Hadisemizde, Çetin Altan meselesinde, dokunulmazlığın Anayasalara girmesine sebep olan amiller karşımızdadır. Yani bugünkü Türkiye'de Çetin Altan iktidarın çok rahatsızlık duyduğu bir politikacı, bir yazardır. (Gürültüler) Çetin Altan yıllardan beri yazdığı yazılarla gerçekten iktidarı tenkit etmekte, bu tenkitlerini çok acı ifadelerle yapmaktadır. Bu acı ifadeler bir suç derecesine varmış mıdır? Henüz elimizde böyle bir

mahkumiyet yoktur. Aksine, şikâyet konusu yapılan yazılardan dolayı haklarında dava açılmış gazete mesullerinin beraat ettiklerini biliyoruz. Burada bağımsız Türk mahkemesinden gelen talepten bahsedildi. Son tahkikatın açılması isteği, savcıdan gelir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuzun 158'ci maddesi, savcılara Adalet Bakanının bir konu hakkında son tahkikatın açılması emrini verebileceğini söyler. Şu halde mesele o kadar basit değildir ve Çetin Altan dosyalarını tetkik ederken müessesesinin bilhassa kaçınmak istediği, korumak istediği, hükümetin muarızı olan, muhalifi olan bir milletvekilini vazifesini rahat ifa etmekten alıkoymak arzusu var mıdır, yok mudur sorusu üzerinde bilhassa durmak gerekir. Dokunulmazlık konusu üzerinde fikir beyan eden Anayasa hukuku profesörleri, dokunulmazlık istekleri karşısında buna müspet cevap vermeden evvel parlamentoların oldukça müşkülpesent davranmaları gerektiğini söylerler. Şimdi elimizdeki rapor vesileyle, gerek sayın komisyon başkanının, komisyon sözcüsünün ifadelerinde, gerek bu raporu eleştiren, bu raporun aleyhinde konuşan arkadaşların beyanlarından anlıyoruz ki, bu işte politik bir koku var. Dosyalar ihzari komisyonda, karma komisyonda, mesela 79. maddenin birinci fıkrası bakımından gereği gibi incelenmemiştir. Gerekli karşılaştırma, araştırma yapılmamıştır. Onun üzerinden atlanıvermiş 79. maddenin ikinci fıkrasına. Yani sorumsuzluk birinci fıkrada dokunulmazlığa gelince bizzat komisyon başkanı burada suç tebeyyün etmiş, sübut bulmuş, Çetin Altan komünistlik propagandası yapmış gibi bir ifadeyle konuştular.

"Şimdi evvela şunu belirtmeliyim: Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunun 17. maddesi der ki, 'Bu sözleşmede yazılı olan insan haklarından ve haklardan istifade ederek hakları tahrip etmeyi güdecek olanlar faydalanamazlar'. Yani bu komünizmdir. Ve bildiğiniz gibi Almanya'da Komünist Partisi, Alman Anayasasının buna mütenazır bir maddesine istinat ederek kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu kapatılışı uygun görmüştür. Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna Alman Komünist Partisi müracaat ettiği zaman

da, o komisyon bu müracaatı reddetmiş. Demek ki İnsan Haklarından Anayasamızda yazılı olan haklardan faydalanmak isteyenler, bu faydalanma neticesinde o hakları tahrip edecek olanlar elbette olamayacak. Ancak arkadaşlar, çok istirham ederim, hislerle hareket etmeyelim. Dokunulmazlık müessesesi rasgele kabul edilmiş bir müessese değildir. İngiltere'de başlamıştır. Yüzyıllar boyu işlene işlene bugüne gelmiştir. Ve bunda bilhassa iktidarda olan, ekseriyette olan arkadaşların, olgunluk gösterip yalnız akıllarını kullanarak, hislerinden tecerrüt ederek, kendilerine hücum eden, taarruz eden, kendi doktrinlerinin ve kendi anlayışlarının tam zıddını söyleyen, bir acı biber gibi ağız yakan insana karşı yalnız akıllarıyla hareket ederlerse, hem rejime hizmet etmiş olurlar, hem bu Anayasaya hizmet etmiş olurlar. Hem de bu hayat ebedi devam edecek, yarın kendi yarınlarına hizmet etmiş olurlar. Onun için ben bu meseleyi serinkanlılıkla tahlil etmek istiyorum. Okudum ` Çetin Altan'ın bu bahis konusu yazılarını. Suretlerini okudum. Şimdi komünizm nedir, oradan başlayalım. Sosyalizm ile komünizmi ayıran nedir? Komünizmin vazgeçilmez karakteristik vasfı proleter sınıfının diktatoryasını tesis etmek ister. Şimdi ben dikkatle makaleyi ve makalelerini okudum. Hiç birinde proleter diktatoryasını tesis etmek lazımdır, tesis edelim, tesis edilirse iyi olur demiyor. (Gürültüler) Ben söyleyeyim, bilakis..."

Başkan: "Müdahale etmeyiniz efendim."

Nihat Erim (Devamla): "Bilâkis birinde, 'Sözüm yabana insan bunlar da' diye bir serlevha taşıyan yazıda..."

Başkan: "Sayın Erim acaba muvafık mıdır, bu raporda mündemiç olan yazıyı tahlil etseniz."

Nihat Erim (devamla): "O yazıyı tahlil ediyorum."

Başkan: "Evet, peki."

Nihat Erim (devamla) : "'Komprador burjuvazisinin karşısında emekçi halk kütlelerinin de bilinçlenerek kendi sınıflarının ağırlığını devlet yönetimine koymalarını istemekteyim,' diyor Çetin Altan. Böyle bir denge kurulunca toprak ağaları, sahte adlarla orduya mütegallibe broşürleri

dağıtamayacaklar. Dengeli, proteler diktotaryası olan yerde denge olmaz. Denge kalkar ortadan. Ve bir tek sınıf olur. Ve onun diktatörlüğü olur. Ben hatırlıyorum yine bu kürsüden Çetin Altan, şöyle sizden başlayarak, bizi de katarak, siz dedi, oturmuşsunuz buraya, bir kısmınız kendinize Adalet Partisi demişsiniz, bir kısmınız Cumhuriyet Halk Partisi demişsiniz, bir kısmınız Millet Partisi demişsiniz. Siz hepiniz bir sınıfın insanlarısınız. Biz geldik de Meclis tamam oldu. Şimdi denge oldu. Biz emekçi sınıfını temsil ediyoruz. Siz burjuva sınıfını temsil ediyorsunuz. Şimdi denge hasıl oldu, dedi.

"Arkadaşlar, böyle söylüyor ve böyle yazıyor. Ama siz karar vermişsiniz, onu yiyeceksiniz. Yersiniz, ben mani olamam ona. (Gürültüler) Ben fikirlerimi söylüyorum. (Alkışlar) Şimdi bir arkadaş dedi ki, bu raporda da var, Çetin Altan'ın kullandığı bu cümleyi yalnız komünistler kullanır. Elimde Türkçesi var. Amerikan Foreign Affairs dergisinde çıkmış bir makale. Ralf K. White'ın. 'Sosyalizm ve Kapitalizm' adını taşıyor. Bizde de 'Son Çağ' dergisi almış. Şimdi White, orada işte, sosyalizm neye derler, kapitalizm neye derler, komünizm neye derler, bunun bugünkü dünyada, bugünkü âlemde bu mefhumların, bu tabirlerin, bu sözlerin, ne kadar birbirine karıştığını, memleketten memlekete ne kadar değişik kullanıldığını anlatmaya ve göstermeye çalışıyor. Bu da bir müşahade. Şimdi arkadaşımız, evet ben de Çetin Altan'ın pek çok fikirlerine iştirak etmiyorum. Münakaşa ederim kendisiyle... Ben de sizin gibi sabahleyin aldığım zaman, kızdığım yazıları çok oluyor. Ama arkadaşlar işte asıl bizim gibi düşünmeyen, bizi kızdıran, bize zehir, bize acı biber gibi gelen, ağzımızı yakan düşünceler karşısında serinkanlılığımızı ve hoşgörürlüğümüzü muhafaza edebilirsek işin değeri olacaktır. Ve asıl o zaman bu rejimi yaşatabilirsek, o şekliyle bu rejimin sağlam olduğunu gösterecektir. Bugün Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldırırsınız ama ben size bir şey söyleyeyim; Çetin Altan yarın sabah bugün olduğundan on defa daha meşhur olacak. Mahkum olur hapse girerse bir kahraman olarak hapisten çıkacak. (Gürültüler) Ve eğer bununla zannediyorsanız ki o bir

komünistlik propagandası yapıyordu onu mahkum ettiniz; bunun önüne geçtiniz. Hayaldir. Bunun önüne, bu şekilde geçilmez. Hiç bir şeyin önüne geçilmiş olmayacaktır, Ve bilakis Sayın İnönü'nün üç saat evvel burada söylediği gibi memlekette yeni birtakım buhranların, huzursuzlukların tohumu atılmış olacaktır. Hepinizi saygılarla selamlarım." (Alkışlar)

Nihat Erim'in bu konuşmasından bir cümle akıllarda uzun zaman kaldı: *"Siz Çetin Altan'ı yiyeceksiniz, karar vermişsiniz..."*

Evet karar vermişlerdi ve hâlâ da sürdürmektedirler ısrarla bu kararı... Bakalım nasıl yiyecekler ve yerlerse hazmedebilecekler mi, ben de onu düşünüyorum bazen...

Dokunulmazlık Oylaması

Bizim dokunulmazlığın kaldırılmasının neden gerektiği konusunda son konşmayı Coşkun Kırca yaptı, son günlere kadar Meclis koridorlarında da kol kola gezdiğim eski okul arkadaşım. Elbetteki hayatının bir yüzkarası olarak o akşam yaptığı konuşmayı birçok kimse zamanı gelince kendisinin karşısına çıkaracaktır. Bir demagojinin uçurumu ile bir fikir özgürlüğü ihanetinin zirvesi arasında küçük bir hamamböceği gibi inip çıkıyordu.

Ne karşılığında yapıyordu bunu? Bugün kendisine verilen büyükelçilik payesi, ne karşılığında yaptığını göstermektedir. Hoş, bir post kapmak için çirkef kepçesiyle dost satmaya kalkmanın ne ilk örneğiydi Coşkun Kırca, ne de son örneği olacaktır...

Bu tıynette kişiler dünyanın her yerinde vardır ve bunlar kendi tıynetlerinin bataklıklarında boğularak çürürler.

Nihayet sabahın dördüne doğru ben çıktım kürsüye...

Yaptığım o konuşmayı *'Suçlanan Yazılar'*ın sonuna aynen aldığım için bir kez daha burada tekrarlamayacağım.

Yalnız şunu belirteyim ki suçlu görülen yazı o konuşmada tarafımdan okunarak Meclis tutanaklarına geçti ve oturum da gizli olmadığı için Meclis basımevi tarafından Türk kamuoyuna yeniden yayınlandı. Ve Anayasanın 87. maddesi gereğince sonsuza dek yayınlanması suç olmaktan çıktı. Buna rağmen bu yazı hâlâ mahkemededir. Ve Türk adalet tarihinde

ilk kez tutanaklarla da kamuoyuna yayınlanmış bir yazı hakkında işlem yapılmaktadır.

Ben kürsüden indikten sonra nihayet sıra oylamaya geldi. Bakanlar ve bizzat Demirel, kendi partilerinden kimse oy vermeden gitmesin diye Meclis'teki kapıları tutuyorlardı.

450 kişilik Meclis'te oya 226 kişi katıldı. Dokunulmazlığımın kaldırılmasını isteyen önergeyi bunlardan 217 kişi kabul etti, 49 kişi reddetti, 179 kişi oya katılmadı. Ben oy kullanmadım.

Sonradan o gece bakanların alelacele toplandığını öğrendim. Kulağıma gelen söylentilere göre dokunulmazlığım kalkınca beni Meclis'te tutuklatacaklarmış. İnönü konuştuktan sonra bu planlarından vazgeçmişler.

Nitekim aynı gece sudan bir bahaneyle gazeteci arkadaşlarımdan Güneş Karabuda ile eşi Barbro Karabuda da tutuklanıp Ankara'ya getirilmişlerdi. Seçim kampanyasında AP örgütü İstanbul Belediye binasının açılışındaki bir kokteylde Karabuda'larla çekilmiş bir resmimden Güneş'in fotoğrafını keserek çoğalttığı bir enstantaneyi her yerde yüz binlerce dağıtıp durmuştu. Böyle kadınlarla kafayı çeken biri olduğumu halka anlatmak istiyordu.

Şayet Meclis'te o gece planlandığı gibi tutuklansaydım, sudan bir nedenle tutuklanmış olan Karabuda'larla birlikte resmim bir daha çekilerek gazetelere dağıtılacak ve şebeke yakalandı filan denecekti.

Benim tutuklanmamdan vazgeçilince Karabuda'lar da serbest bırakıldı. Bütün bu girift kombinezonlar ve tuzaklar ne kazandırdı Türk demokrasisine bilmiyorum. Ama bunun bir demokrasi olmadığını ispat etmek için çok belge geçmiş oldu elimize. Ve bunlar kamuoyuna da somut olarak yansıdı.

Sabah güneş doğarken Ferda Güley'le birlikte çıktık Meclis'ten. Birkaç gazeteci resmimi çekti, oturumu izlemeye gelmiş olanlardan on beş,yirmi genç:

"Sağol ağabey," dediler, hepsi o kadar.

Ve Güley'i evine bıraktıktan sonra geri döndüm.

Gazetelerin ilk baskıları çıkmıştı. Hepsinin yarım yahut tam manşeti bizim dokunulmazlığa ayrılmıştı.

Ankara'nın boş caddelerinde yapayalnız gidiyordum. O sırada korkunç bir yerlere tıkılmış da olabilirdim. Nitekim bir CHP'li albay emeklisi bir ara:

"Dokunulmazlığının kalktığı gün sana korkunç şeyler yapacaklar," demişti.

Sonra da sırıtmıştı.

Ben de sormuştum:

"Peki o zaman siz ne yapacaksınız..."

"Ben mi," demişti...

Cevap bulamamış ve yine sırıtmıştı.

İnsanlar büyük mücadelelerin kişilikleriyle ilgili dönemeçlerinde çokcası yalnız kalıyorlar. Biz yine çok yalnız kalmamıştık. Ve öyle de garip şeyler olmuştu ki epey şaşmıştım. Örneğin en çok bizden yana görünenler oy kullanmayı dahi kaytarmışlar, hiç ilgisiz görünenleri bizi savunmuşlar ve sonuna kadar o gece yanımızdan ayrılmamışlardı.

Yolda eve gelirken geceyi kıyısından köşesinden tekrar yaşıyordum. Konuştuktan sonra kürsüden inince salondan dışarı çıkmıştım. Oylama sırasında kapılar açılıp kapandıkça içerden sesler geliyordu. Oylama açık olarak ad okunmak suretiyle yapılıyordu. Her adı okunan milletvekili:

"Kabul," diye bağırıyordu.

Zevkle bağırıyordu bunu.

Aşkla bağırıyordu.

Büyük bir kahramanlık yapıyormuş gibi bağırıyordu.

"Kabul..."

Ve arada tek tük:

"Ret," sesleri çıkıyordu.

İnönü beni savunduğu halde koskoca yüz kişilik CHP'den ancak otuz, otuz beş kişi lehimde oy kullandı. Geri kalan genellikle lehimde oy kullanmamak için sıvışmıştı.

Ve koskoca Meclis'te sadece kırk dokuz kişinin, hadi hasta olanların da hakkını yemeyelim, elli eli beş kişinin fikir

özgürlüğünü hazmedebildiği çıkıyordu ortaya... Bu oran Meclis'in tümü yanında beşte birdi. Ve bir Meclis'in tümünün ancak beşte biri fikir özgürlüğünden yana olunca, orada demokrasi uygulamasının sade sözden ibaret olduğu somut biçimde ispatlanıyordu.

Bir hafta içinde Anayasa mahkemesine başvurmam gerekiyordu. Genel Başkan bir taslak hazırlayıp Russell mahkemesi kovuşturması için Kuzey Vietnam'a gitmişti. Yunus Koçak ile Adil Kurtel, Anayasa Mahkemesine verilecek dilekçenin ayrıntıları üzerinde çok ciddi çalıştılar. Büyük insan Selâhattin Hakkı Esatoğlu da belki yardımım dokunur diye oturmuş ve on beş sayfalık bir ayrı dilekçe yazmıştı. Oturup bir arkadaş için on beş sayfalık hukuk yazısı yazmak... Doğrusu rastlamadığım dostluklardı bunlar benim.

O günlerde dokunulmazlığımın kaldırılması için dosyayı gerekli makamlara gönderen savcının, dosyanın içine lehimdeki bilirkişi raporunu koymamış olduğunu öğrendim. Davayı bilirkişiye başvurmadan açmış ve dokunulmazlığımın kaldırılmasını isteyerek dosyayı ondan sonra sorgu yargıcına göndermişti. Sorgu yargıcının bilirkişiden aldığı rapor da bu nedenle Ankara'ya ve Meclis'e intikal etmemişti. Lehimdeki bir belgenin dokunulmazlığımın kaldırılması istenirken Meclis'e intikal ettirilmemiş olması, bilmiyorum bir savcı için ne ölçüde bir hukuk dürüstlüğü sayılırdı...

Bütün bunlar hukuktan çok art niyetli bir mekanizmanın hakkımda kurulup çalıştırılmış olduğunu ortaya koyuyordu.

İstanbul adliyesinde dosyamı bulmak ve oradaki lehimde olan bilirkişi raporunun suretini çıkarmak için çok uğraştım. Kime başvurduysam:

"O dosya bizde değil," diyorlardı.

Sonunda buldum dosyayı ve lehimdeki raporun suretini çıkartıp bir basın toplantısı yaptım.

"Buyurun...lehimdeki rapor Meclis'e gönderilmemiştir," dedim.

Ve o akşam uçakla Ankara'ya hareket ettim tekrar. Her an Anayasa Mahkemesinin beni murafaaya çağırmasını

bekliyordum.

Ankara'da uçaktan inince alanda telefonla beni aradılar. Anayasa Mahkemesi dokunulmazlık kararını bozmuştu. Ve haberi Altan Öymen müjdeliyordu.

AP'lilerin Gözü Dönmüştü

Bizim dokunulmazlığın kaldırılması hikâyesinin özetini oldukça geniş şekilde vermeye çalıştık. Şimdi sıkı durun... Sıkı durun, çünkü inanılacak şey değildir söyleyeceğim.

Dokunulmazlığım Meclis'te 20 Temmuz 1967'de kalktı. Daha doğrusu 20 Temmuz 1967'de başlayan ve sabaha kadar sürdüğü için 21 temmuza da geçmiş olan 114. birleşimde kalktı...

Ve Meclis dokunulmazlığımın kalktığı sabahın öğleden sonrasında yine neyi görüşmeye başladı biliyor musunuz? Bu kez başka bir dosyadan yine bizim dokunulmazlığın kaldırılmasını. Ve daha böyle hakkımda otuzu aşkın dosya vardı...

AP iktidarı değişmez saplantı halinde kafasına beni takmıştı. İşi gücü bırakmış, sadece benimle uğraşıyordu.

Bir gün önce bütün gün ve gece Meclis'te hakkımda yapılan konuşmaları dinlemiş, sabaha karşı uzun bir konuşma yapmış, dokunulmazlığım kalktıktan sonra da eve gelmiş, gazeteleri okumuş, yazılarımı yazmıştım erkenden.

Öğleden sonra yeniden Meclis'e gittiğim zaman bu kez başka bir dosya üzerinde yeniden başladı hakkımdaki konuşmalar...

Oysa Meclis'te çoğunluk yoktu. Bir yoklama sırasında içtüzüğe göre beş arkadaş ayağa kalkarak çoğunluk olmadığını söylemiş ve yoklama yapılmasını istemişti. Başkan

yoklama yapmak istemiyordu.

Ve görüşmelere geçildi.

Ve yine AP'den Zeki Efeoğlu çıktı kürsüye:

"Çetin Altan'ın ikinci dokunulmazlık dosyasını teşkil eden 12 Kasım 1966 tarihli Akşam gazetesinde yazmış olduğu 'Yutturma Edebiyatı' başlıklı yazısı ile 1 Kasım 1966 tarihli 'Süleyman Bey Lütfen Öfkelenmeyiniz' başlıklı yazısı birlikte ele alınmak suretiyle dokunulmazlığının kaldırılması istenmektedir. Bu iki makalenin tetkiki neticesinde görülecektir ki Çetin Altan, suç işlemekle kalmamış, Türk devletinin temelini sarsacak en büyük darbeyi vurmuştur."

Haydi, yine aynı plak dönmeye başlıyordu.

İktidar partisine göre Türkiye'de demokrasi olacak ama sosyalistlik olmayacaktı. İlk hedef olarak da bizi seçmişlerdi. Bütün kulisler, kombinezonlar, tertipler bunun için çalışıyordu.

Hazır kenarından köşesinden Meclis'e kanalize olmaya başlamış bir sosyalist akımı Meclis dışı bırakırlarsa, bu akımın kendiliğinden söneceğini sanıyorlardı. Ve Meclis dışına düşmüş böylesine devrimci bir akımın kendilerini ta temelden nasıl ırgalayacağını göremiyorlardı.

Şimdi artık herhalde anlamışlardır Meclis içinde bir avuç sosyalist mi kendileri için daha yıpratıcıydı, yoksa Meclis dışında kabara genişleye büyüyen akım mı daha yıpratıcı olmaktadır?

Avrupa burjuvazisi daha yüz yıl öncesinden görmüştü her iki durum arasındaki farkı. Ve sosyalistleri ne yapıp yapıp Meclis içine almayı tercih etmişti. Onların tenkitlerini sosyal bünyede yumuşatacak tavizleri verecek kadar da sermaye olanaklarına sahipti Avrupa burjuvazisi. Bu kurnazlığı gören devrimci sosyalistler de burjuva parlamentoculuğunun, sosyalist devrimi iğdiş eden bir karşılıklı tavizcilik ve uyutmaca olduğunu ilan etmeye başlamışlardı.

Bizim iktidar politikacıları ise bütün bunlardan habersiz, katı ve kara bir kalabalıktı. Kendilerini ne de olsa meşru gösterecek olan on beş, yirmi sosyaliste dahi Meclis'te tahammül edemiyorlardı... Ve dokunulmazlık dosyası üstüne

dokunulmazlık dosyası getiriyorlardı.

Meclis'te bu tartışmalar sürüp giderken, dışarda da birtakım oyunlar ayarlanıyordu. Aleyhimde kimin tarafından yazıldığı ve nerede basıldığı belli olmayan yeraltı broşürleri yayınlanıyordu. Ve bu broşürler bütün Anadolu'ya, bütün gazetelere, bütün üniversite öğretim üyelerine, bütün ordu kumandanlarına postalanıyordu.

Broşürlerde bütün yakınlarıma ancak AP iktidarının yapabileceği insanlık dışı bir seviyesizlikle ve iğrençlikle sövülüyor, benim içkicliğimle kadına olan düşkünlüğüm ve komünistliğimle ajan olduğum anlatılıyordu.

Sözde bu broşürlerle kamuoyunda hava yaratılacak ve Meclis'te dokunulmazlığım kalkıp da tutuklandığım zaman, herkes:

"Oh iyi oldu, Meclis namussuz bir mikroptan temizlendi," diyecekti.

Bütün bunlar daracık, polis kafası hesaplarıydı. Bu hesaplarla neyi yıkıp, neyi kurtarmaya kalktıklarının dahi farkında değillerdi. Akımın gelişme hızındaki nedenleri araştıracaklarına kişilerle uğraşıyorlardı. Ve uğraştıkları kişiler, seçimlere katılmaktan ve oy istemekten vazgeçer de, Parlamento Dışı Muhalefetin gelişmesine yardımcı olurlarsa, kişilerle uğraşmanın nasıl havada kalacağını göremiyorlardı.

Yayınlanan broşürlere paralel olarak birtakım besleme gazetelerde de hakkımda küfür kampanyaları açılmıştı. Ne anam kalıyordu, ne karım, ne çocuklarım... Sözde sosyalist akımı önlüyorlardı bu taktiklerle...

Geceleyin de eve tanımadığım sarhoşlar geliyor, kapıyı aç, diye tekme yumruk ortalığı ayağa kaldırıyorlardı.

Şayet kapıyı açarsam evin altını üstüne getirecekler, beni dövecekler ve sonra da gazetelere:

"Evine gelen gençlere komünist propagandası yaptığı için gençler kendisini hastanelik etti," diye yazdıracaklardı.

Nitekim Piknik lokantasında benimle ilgili konularda konuşan dört gence yandaki masada oturan tanımadıkları biri:

"Yahu ben de çok severim Çetin'i, haydi şimdi kalkın ona

gidelim," demiş ve beşi de bizim eve gelmişlerdi. Gençleri bizim eve getiren bilinmez kişi kapıyı açtırmak için zorluyordu. Ve evin önünde siyah bir araba bir aşağı bir yukarı ağır ağır dolaşıyordu.

Kapıyı açmadım. Apartman ayağa kalktı. Gürültüyü önlemeye çalışan kapıcıyı da tartakladılar. Sonradan bu olayın gerisini birtakım dostlardan öğrendik. Gençleri bize getiren bilinmez kişi dönüşte bana küfür etmiş. Gençler kendisine karş çıkmışlar. Ve siyah araba hemen yanlarına gelmiş. Bilinmez kiş siyah arabadakilere:

"Bu gençler komünist propagandası yapıyorlar," demiş.

Ve o gençler ertesi gün mahkemeye verildi, bir tanesi de tutuklandı...

Bir yandan Meclis'te dokunulmazlık tartışmaları sürdürülürken, bir yandan da bu tür olaylar oluyordu işte. Ve politikacılar gerine gerine anayasa, özgürlük, demokrasi nutukları söylüyorlardı...

Bu uydurma şaklabanlığa cici demokrasi adını boşuna takmadık. Çünkü işin gerçek yüzünü biz hem görüyor, hem yaşıyorduk.

İkinci dokunulmazlık dosyası üstünde Selâhattin Hakkı Esatoğlu ile Kudret Bosuter de beni candan savundular. Sonunda gerekli çoğunluk olmadığı anlaşıldı ve tartışma öteki birleşimlere bırakıldı. Meclis'in tatiline de bir hafta bir şey kalmıştı. Merakla bekliyorduk tatilden önce dokunulmazlığım bir kez daha kaldırılacak mı diye.

Matrak Bir Oturum

Türkiye'de demokratik seviyeyi somut olarak göstermek için tekrarlıyorum. Daha önce uzun uzun anlattık. 20 Temmuz 1967'de sabaha karşı dokunulmazlığımız kalktı. Ertesi gün başka bir dosya üstüne yine başladılar aynı konuşmalara. Çoğunluk olmadığı anlaşıldığından konuşmalar yarım kaldı. Ve 24 temmuzunda yine geldiler aynı konuya. Ne çare ki, sıcak yaz aylarında milletvekilleri Ankara'da sıkılıp deniz kıyılarına gitmişlerdi ve çoğunluk kolay sağlanamıyordu.

Ve 1967 yılı temmuzunun 25'inde Meclis tarihinin en kahkahalı sahnelerinden biri geçti... Turizm Bakanı, Bakanlık adına AP'li bir senatörün kitaplarını satın almıştı. CHP bu konuda bir gensoru önergesi vermişti. Üstüme geldikleri için, bir iki laf daha sokuşturayım diye grup adına ben konuşacaktım.

Konuşurken Emin Paksüt laf attı.

Çetin Altan: "..Tarih sizin üstünüze bir zarp işareti çekmiştir." - Emin Paksüt beyefendi burada, evet... (Gürültüler) Tam Halk Partisi dış siyasetini değiştirmeye doğru sözler söylediği sırada partiyi çatlatmak... Bu, Tunçkanat'ın raporunda da var, okursanız raporu..."(Müdahaleler)

Coşkun Kırca:"Hadi oradan be..."

Çetin Altan: "Haydi demekle iş halledilseydi arkadaşım, birkaç haydiyle kendini hal'ederdin o zaman." (Müdahaleler) (CHP ve TİP sıralarından gülüşmeler)

Başkan: "Sayın Kırca rica ederim..."

Çetin Altan: "Şimdi bir parlamenterin, şuradan, şu partilerden dolaşa dolaşa dönme dolap olduktan sonra, vatan lafını ağzına alması yakışmaz. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar) Vatanı babanıza sorun. Döne döne vatanperverlik olmaz arkadaşım. (CHP sıralarından müdahaleler, gürültüler) Dün Halk Partisi'nde Hariciye Vekili olmak için ağzının değdiği yerlerin kokusu hâlâ dişlerinizin arasındadır." (TİP sıralarından alkışlar) (GP sıralarından gürültüler.)

Başkan: "Önerge üzerinde konuşmuyorsunuz ki..."

Çetin Altan: "...Anayasa deriz, demokrasi deriz ve yalnız kapitalizmi ve biraz da etkisi altında kaldığımız eski Hitler Rejimini, Türkiye'de bir muayyen sınıfın menfaatlerini, onların sırtlarını sıvazlaya sıvazlaya savunuruz..." (AP sıralarından gürültüler ve müdahaleler)

Başkan: "Şimdi çok rica ederim..."

Çetin Altan: "Demin önerge üzerinde konuşan arkadaşın konuşmalarının ne alâkası var idiyse, bunun da o kadar alâkası var..."

Başkan: "Şimdi sayın Çetin Altan'dan, sizden de ricam var! Lütfen susun, başkanın vazifesini güçleştirmeyin."

Çetin Altan: "Şimdi ben sizden açık açık soruyorum sayın milletvekilleri..."

Başkan: "Sayın Çetin Altan sizden bir ricam var, bir dakika beni dinler misiniz?"

Çetin Altan: "Buyurun sayın başkan."

Başkan: "Çok rica ederim, siz bu şekilde konuştukça görüyorsunuz ki, gürültüler artıyor, lütfen önerge üzerine konuşun da..."

Çetin Altan: "Sayın Başkan, ben aklımı peynir ekmekle yemedim, bana birdenbire ilham vaki oldu da böyle konuşmaya başlamadım..."

Başkan: "Şimdi müsaade buyurun, bu ilham sizde zaten çoktan veri vardı; kapitalistler, kompradorlar demediğiniz bir sözünüz yok ki..."

Kadri Eroğan: "Anayasanın men ettiği sosyalizmi kürsüden nasıl müdafaa eder? "

Çetin Altan: "...Bunun cevabını Anayasa vermiş, kapitalizmi tenkit eden muhalefet de olacağını.."

Başkan: "Sayın Çetin Altan'dan rica ederim, bu şekilde konuşmaya , müsaade edemeyeceğimizi arz ederim. Çok rica ediyorum, önerge üzerinde konuşun diye, kaç defa rica ettim."

Çetin Altan: "Başkan, zatıâliniz de mi dahil oldunuz Meclis'teki kristalizasyona? "

Başkan: "Bir dakika, şu sözünüzü gürültüden duyamadım. Sayın Çetin Altan'dan rica ederim, ne söylediğini bir kere daha tekrar etsin. (AP sıralarından gürültüler. "Sözünü tekrar etsin" sesleri) Lütfen Başkan hakkında ne söylediğinizi tekrarlar mısınız? "

Çetin Altan: "Şimdi sayın milletvekileri eğer gerçek demokrasiye gitmeyeceksek..."

Başkan: "Sözünüzü kestim sayın Çetin Altan. Başkana söylediğiniz sözü tekrarlarsanız onda sonra size söz vereceğim. Ne söylediniz bakalım? Çünkü ben gürültüden işitemedim..."

Çetin Altan: "Meclis'te bir kristalizasyon oluyor, sermaye çevrelerinin menfaatleri ve halk çevrelerinin menfaatleri yavaş yavaş ayrılıyor. Siz de dedim, onlardan birisine dahil misiniz? (Gürültüler) Sizin de bir eczaneniz var..."

Başkan: "Sen daha anandan doğmadan ben muhalefet yapıyordum, anladın mı sen? Sen anandan doğmadan. (Gülüşmeler) Eğer böyle devam edersen bir kelime daha konuşturmam, sözünü keserim, bir kelime daha konuşturmam. Bunu iyi bil. "

Çetin Altan: "Şimdi bir Fransız ihtilâlcisi der ki, biraz yüksekte bulunmanız bir marangoz hatasıdır." (AP sıralarından şiddetli gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler ve sıra kapağına vurmalar.)

O sırada AP'liler:

"Başkana odun dedi," diye bağırıyorlardı.

Ve Başkan boyuna tokmağını vuruyordu önündeki kürsüye.

Başkan: "Müsaade buyurun, müsaade buyrun. Sözünüzü geri almazsanız sözünüzü keseceğim."

Çetin Altan: "Hangi sözümü? "

Başkan: "Biraz evvel Başkan hakkında söylediğiniz sözünüzü? "

Çetin Altan: "Biraz yüksekte bulunmanız marangoz hatası değildir." (Gürültüler)

Başkan: "Sana ne dedi Başkan? "

Çetin Altan: "...Geri aldık işte, marangoz hatası değildir, dedik."

Başkan: "Deminki sözünüzü tekrar edin bakalım."

Çetin Altan: "Efendim ben dedim ki, bir Fransız ihtilâlcisi der ki, biraz yüksekçe bir yerde bulunmanız bir marangoz hatasıdır. Bundan niye alınıyorsunuz? "

Başkan: "Çok rica ediyorum, sizin sözünüzü keseceğim, başka çarem yok. (Gürültüler) Sözünüzü geri alın, başka çare yok." (Gürültüler, müdahaleler)

Çetin Altan: "Zabıtlarda yazılı, Dahiliye Vekili sizin üstünüze yürüdü, geçen yıl, dayak atmak için üstünüze yürüdü..."

Başkan: "Sözünüzü keser ve sizi dışarı atarım şimdi. Başkana söylediğiniz sözü tavzih edin. Başka çare yok." (Gürültüler)

Çetin Altan: "Efendim geri aldım, diyorum." (Gürültüler)

Başkan: "Efendim? "

Çetin Altan: "Marangoz hatası değildir, geri aldım, diyorum." (Gürültüler)

Başkan: "İşitilmiyor ki gürültüden. ("Geri aldım, diyor" sesleri) Geri aldım mı diyor? Lütfen devam edin öyleyse..."

Çetin Altan: "Marangoz hatası değildir, diyorum."

Başkan: "Efendim..."

Çetin Altan: "Marangoz hatası değildir, sözümü geri aldım diyorum."

Başkan: "Peki efendim, peki... (Gülüşmeler, gürültüler, müdahaleler) Müsaade buyurun efendim, sözünü geri aldığı

için devam etsin, buyurun... (Gürültüler, müdahaleler) Aldım diyor efendim."

Ve o oturumda bir olay daha oldu. Çetin Altan'da tabanca var diye ihbar yapıldı ve salon ayağa kalktı.

Tabanca Olayı

Turizm Bakanlığı'nın bir AP'li senatörün kitaplarını devet parasıyla alması üstüne verilmiş olan gensorunun gündeme alınıp alınmaması konusu görüşülüyordu. Görüşme sırasında nedense özellikle bana çatılıyordu. Ve ben de kürsüden hem bunlara cevap yetiştiriyor, hem de ikide bir sözümü kesmeye kalkan Başkan Ahmet Bilgin'le çatışıyordum.

Kadri Eroğan, oturduğu yerden bağırıyordu.

"Anayasanın menettiği sosyalizmi kürsüde nasıl müdafaa eder? "

Çetin Altan: "Efendim Anayasanın menettiği değil, sizin kendi menettiğiniz."

Başkan: "Lütfen müdahale etmeyin efendim."

Çetin Altan: "Eğer Anayasa sosyalizmi menediyorsa, o zaman Türkiye'de demokrasi yok faşizm var demektir. Çünkü sosyalizm, kapitalizmin tenkit edildiği ve emekçi sınıfın da ağırlığını Devlet yönetimine koymasını isteyen bir tutumdur demokrasilerde. Eğer bu olmayacak ise, emekçi sınıfı, köylü, işçi ağırlığını devlet yönetimine koyup da kapitalizme karşı çıkmayacaksa bir sınıf diktası var demektir. O da burjuva sınıfının diktasıdır. Anlatabiliyor muyum? " (Gürültüler)

Başkan : "Sayın arkadaşlarımdan bağırmamalarını rica edeceğim, hatibin ne konuştuğunu takip edemiyorum. O zaman iş daha çok karışıyor."

Çetin Altan : "Şunu halletmek zorundayız, sizler

komünizme sınıf diktası diye mi kızıyorsunuz?"(Gürültüler)

Başkan: "Sayın Eroğan lütfen müdahale etmeyin, hatibi işitemiyoruz efendim."

Çetin Altan: "Yoksa bizden olmayan bir sınıf diktası diye mi kızıyorsunuz? Bunları açıkça söylemek lazım."

Kemal Bağcıoğlu: "Her bakımdan kızıyoruz."

Çetin Altan:" Hayır efendim, her bakımdan kızamazsınız. (Gürültüler) Siz komüminzme emekçi sınıfı diktası diye mi kızıyorsunuz? (Müdahaleler) Yani siz burjuva sınıfının diktası olsa aynı şekilde kızacak mısınız demek istiyorum."

Kadri Eroğan: "Komünizme karşıyım de, razıyım. (Gürültüler) Anayasanın menettiği sosyalizmin müdafaasını yapamazsın."

Çetin Altan: "Beyefendi, beyefendi bunlar biraz okumakla olur, anlamıyorsunuz, ne diyorum. Siz ne söylediğimi anlamıyorsunuz. (Gürültüler) Vallahi anlamıyorsunuz." (Müdahaleler).

Başkan:"Susmazsanız celseyi kapatmak zorunda kalacağım."

Nihat Akay: "Sen komünistsin.."

Başkan: "Sayın Çetin Altan.."

İsmet Angı: "Komünistsin..."

Çetin Altan: "Yani bununla neyi hallettiniz? Neyi hallettiniz? Yani bu, porselen soygunculuğunu önledi mi, bana bunu söyleyin? "

Başkan: "Sayın Çetin Altan..."

Çetin Altan: "Bir fikir platformunda görüşmesini öğrenmeliyiz. Yalnız sizin bildikleriniz, yalnız sizin eğilimleriniz doğru değil Türkiye'de. Eğer demokrasi olacaksa kapitalizmin tenkidi olacak, eğer kapitalizmin tenkidini önlemek isteyeceksiniz, gücü gücü yetene, hapse atmaya kalkışarak..."

Başkan: "Yahu Çetin Altan.."

Çetin Altan: "Anlatabiliyor muyum, böyle demokrasi olmaz."

Başkan: "Sayın Çetin Altan, bak sözünü kesiyorum, hâlâ aynı tempoda devam ediyorsun." (Başkan tarafından hatibin sözü mikrofon kısılarak kesildi.)

Başkan: "Sayın Çetin Altan, sesin işitilmiyor, sözünü kestim. Bak çok rica ediyorum, eğer önerge üzerinde konuşacaksanız buyurun, eğer konuşmayacaksanız sözünüzü kesmek zorundayım. Bütün gün tekrar ettiğiniz kapitalistler, komprador lar bilmem neler... Hep aynı şeyi konuşmakta ne fayda var burada? Çok rica ediyorum."

Çetin Altan: "Bütün mesele, bütün dönüşüm burada. Komprador demek kapitalistlerin bayağısı demek. Sen komünist ve sosyalistsin diyenlerle tartışmayalım mı? Böyle Anayasa savunması, böyle demokrasi aşkı olmaz. Demokrasi sınıflar arası denge demektir."

Başkan: "E, demokrasi seninle mi olacak yahu?" (Gürültüler)

Çetin Altan: "Demokrasi benimle olacak, ben sosyalistim sayın kapitalist başkan. (Gürültüler) (TİP sıralarından alkışlar)

Başkan: "Tövbe estağfurullah yahu."

Çetin Altan: "Kapitalizm savunulduğu kadar, sosyalizm de savunulacaktır bu kürsüden, buna alışmanız lazım. Sosyalistsiz demokrasi olmaz, ona faşizm derler."

Ve bir süre daha konuştum.

Başkan: "Bir dakika, bir dakika efendim..."

Çetin Altan: "Çetin Altan'a kızdığınız vakit komünist diyorsunuz."

Başkan: "Sayın Çetin Altan, bir dakikanızı rica ediyorum, müsaade buyurun. Başka bir mesele var. Bize ihbar vaki oldu. Sayın idare amirlerinden rica ederim, Çetin Altan'ın üzerinde tabanca varmış. Tabanca ile Heyeti Umumiyeye girmek içtüzüğümüze aykırıdır. Böyle bir durum olup olmadığını tahkik edin, müzakereye ondan sonra devam edeceğim."

(CHP ve TİP sıralarından şiddetli gürültüler)

Bülent Ecevit: "Bütün milletvekillerinin aranmasını teklif ediyorum."

(CHP sıralarından "bütün milletvekilleri aransın" sesleri, gürültüler)

Başkan: "Bilmem ben, bana ihbar vaki oldu."

Ali İhsan Göğüş: "Bütün kapılar kapatılsın, umumi arama

yapılsın. (Gürültüler)

Başkan: "Bana ihbar vaki olmuştur, bütün milletvekillerinin aranmasına ben karar veremem."

(CHP sıralarından "kapayın kapıları, arama yapılsın, erkes aransın" sesleri)

Adil Kurtel: "Sayın Başkan, ihbar ediyoruz, lütfen onları a arayın."

Başkan: "Bana ismen ihbar vaki oldu."

(CHP ve TİP sıralarından gürültüler)

Ali İhsan Göğüş: "Ayıp, ayıp."

(AP, CHP, GP, TİP sıralarından şiddetli gürültüler)

Başkan: "Bu cihet tahkik edilinceye kadar 15 dakika celseyi kapatıyorum."

Ve ben üstüme saldırmaya hazırlananların karşısında ister istemez soğukkanlı adımlarla muhalefet kanadına doğru yürüyerek kürsüden indim.

Ve bir anda Meclis birbirine girdi...

Gırgır Devam Ediyor

Ben kürsüdeyken üstümde tabanca olduğu ihbarı yapılınca, AP'liler hemen ayağa fırladılar, kürsüye doğru gelmeye başladılar. Ters bir andı. Meclis'te herkese parasıyla bir tabanca vermişlerdi. Ben de almıştım bir tabanca. Genellikle tabanca arabada dururdu. Ancak o sabah arabayı yağlatmaya bırakmış, bir kazaya uğramasın diye de tabancayı arka cebime koymuş, sonra da unutmuştum cebimde tabanca olduğunu ve kürsüye öyle çıkmıştım. Konuşurken herhalde ceketim kalkmış, arkamdaki AP'li kâtiplerden biri tabanca olduğunu görmüştü. Gerçi pek bir cezası yoktu tabancayla Meclis'e girmenin. Birkaç oturuma girmeme cezası verilebilirdi ancak. Yalnız sahne o kadar önemli duruma getirilmişti ki:

"Üstümde unutmuşum, buyrun alın," desem, ortalık birbirine girecek, daha doğrusu bütün AP'liler üstüme saldıracak, gazeteler de işi büyüteceklerdi...

Lafı kesip insem olacak iş değildi. Arkamdan gelip yakalayacak, üstümü arayacaklardı. Tabancayı bulunca rezalet ayyuka çıkacaktı.

Susmuş, öyle kürsünün önünde söve saya birikenlere bakıyordum:

Allahtan Ecevit:

"Kapıları kapayın, herkesin üstünü arayın," diye bağırmıştı.

Bu, Meclis'te hafif bir panik yaratmıştı. Çünkü çoğunda vardı tabanca. Bazıları hemen dışarı sıvışmaya başlamışlardı.

Neyse bu kargaşada Başkan Ahmet Bilgin, tabanca sözünün yarattığı ürküntüyle de Meclis'i tatil etti. Ben de kürsüden inme imkânını buldum. Ayaklarım hızlı hızlı yürümek istiyor ama ben yine de yavaş yürümeye çalışıyordum. Arkadaşlar hemen etrafımı aldılar. Tabancayı bir tanesine verdim ve o Meclis'ten dışarı çıktı... Sonradan öğrendim ki AP'liler peşine düşüp arkadaşı Milli Savunma'nın önüne kadar kovalamışlar.

Önüne gelen soruyordu:

"Sahi üstünde tabanca var mıydı?" diye...

Gülümseyerek:

"Haydi efendim haydi..." diyordum.

Tabancayı TİP Senatörü Bayan İşmen'e verdiğim, Behice Boran'ın sırasına sakladığım söylentileri dolaşıyordu.

Bizim arkadaşlar, CHP'lilerin bazıları, Milli Birlikçiler, çevremi almışlar, AP'lileri yanıma yaklaştırmıyorlardı.

On beş-yirmi dakika sonra ortalık yatışır gibi oldu. Oturum tekrar açıldı. Ve ben tekrar girdim salona... Demincek sözümü tamamlayamamıştım. Konuşmaya devam etmem gerekiyordu. Beni tekrar kürsüde görmek AP'lileri kudurtacaktı ama mecburdum konuşmaya...

Daha önce AP'nin çığırtkanları söz aldılar. Ahmet Bilgin'e, niye tatil edip, benim aranmamı önlediğini soruyorlar, bana da sövüp sayıyorlardı.

Ve başkan ipin ucunu yine kaçırdı.

Ali Bozdoğanoğlu: "Acz içindesin..."

Başkan: "Ben mi acz içindeyim, efendim, bana mı söylüyorsunuz bu sözü?.."

Ali Bozdoğanoğlu: "Size söylüyorum."

Başkan: "Başkana hakaret ediyorsun, öyle mi?" (Gürültüler)

Ali Bozdoğanoğlu: "Hakikati ifade ediyorum."

Başkan: "Peki hakikati ifade... Müsaade buyurun. Başkana hakaret edilmiştir. "(Gürültüler)

Ali Bozdoğanoğlu: "Hakaret değil, bu işte başarısızlığınızı ifade ediyorum açıkça Bu işlere siz sebep oluyorsunuz." (Gürültüler)

Başkan: "Zaten her şeye Başkan sebep olur. "

Nazmi Oğuz: "Başkana, dolayısıyla Meclis'e ve millete hakaret ediyor, gereken muameleyi yapın." (Gürültüler)

Çetin Altan: "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri.."

Başkan: "Müsaade buyurun sayın Çetin Altan... Zatıâlinize Bozdoğanoğlu, Başkana hakaret ettiğinizden dolayı takbih cezası veriyorum. (Şiddetli gürültüler) Savunmanız filan varsa buyurun."

Ali Bozdoğanoğlu: "Yok."

Başkan: "Savunması falan yok, takbih cezası veriyorum efendim."

Çetin Altan: "Anlayamadım ben burada... başka bir milletvekili Başkana hakaret etti, cezayı bana mı veriyorsunuz? 'AP sıralarından gürültüler)

Ben o sırada tekrar çıkmıştım kürsüye. Ancak gürültüden Başkanın bana ceza vermeye kalktığını sanmıştım.

Başkan: "Size vermedim Çetin Altan, size takbih cezası vermedim. Müsaade buyurun siz oturun, muhatap başkası. Başkana hakaret ettiler. Takbih cezası için evvela müdafaayı almak lâzım. Fakat müdafaasını yapmak istemiyor. Şimdi oya arz edeceğim. Efendim, Başkana alenen hakaret edilmiştir. Ali Bozdoğanoğlu'na takbih cezası verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Ben bu celseyi idare edemem efendim. (Gürültüler) Başka arkadaşa devrediyorum."

(Başkanlık makamına Başkanvekili İsmail Arar geçti.)

Ve oturuma tekrar ara verildi.

Oturum açılınca tekrar söz istedim. Benim boyuna söz istemem, AP'lilerin sinirlerini geriyordu ama ne yapalım, konuşmayı ortalık karıştığı için bir türlü bitirememiştik.

Ve çıktım. Bir süre konuştum. Sonra azıcık da AP'lileri çimdiklemek için şöyle dedim.

"Efendim sözlerimi bitirirken, demincekki sinirli geçen celsede bana ait kısım için özür dilerim. Sizleri üzmek istemem.

Her ne de olsa milletvekilisiniz. Bu Kapitalizm-Sosyalizm meselesini de zamanla daha iyi anlayacaksınız. Hak vereceksiniz. Hatta belki parti değiştireceksiniz. Sizler köylülerle işçilere meraklısınız. Metodunu bilmiyorsunuz. Oy'una meraklısınız sadece."

En çok da böyle dalga geçer gibi konuşmama kızarlardı... Temmuzun sonuna gelmiştik. Oturumlara kimsenin devam ettiği yoktu. Punduna getirip bir dosyadan daha dokunulmazlığımı kaldırmayı çok istiyorlardı ama gerekli çoğunluğu bulamıyorlardı.

Üç gün sonra da aradıkları fırsatı yakalayamadan Meclis tatil oldu.

Milletvekiliğinin ikinci yılı da bitmiş, iki yılı kalmıştı. Ancak parlamenter hayatın içinde özüm açısından pek hızlı ve pek olaylı geçen bu iki yıldan sonra başıma gelecekler henüz bitmemişti...

Daha üçüncü yılda, yani 1968'de bütçe görüşmeleri yapılırken bir tertip hazırlayarak beni linç etmeye de kalkacaklar ve bir arkadaşın üstüme kapanarak başının dört yerinden yaralanıp hastaneye kaldırılması sayesinde kurtulacaktım ölümden...

Bizde demokrasi, fikir özgürlüğü, parlamento adabı...

Biz içinde yaşadık o dünyanın, biliyoruz o edebiyatın içyüzünü...

Meclis Dışı Saldırılar

AP kudurmuş bir manda gibiydi. Fikir özgürlüğü, parlamento âdabı, yurt düzeyinde eşit haklarla tartışma falan dinlediği yoktu. Her gittiğimiz yerde saldırılar tertipleniyordu. "Taş sopa, sille tokat, bunları her yerde sindiririm," diye düşünüyordu. Valiler, emniyet müdürleri bu saldırıları önlemeye karşı çok isteksiz görünüyorlardı. Biz de her arbededen sonra İçişleri Bakanı ile Başbakana telgraflar çekiyorduk:

"Filanca yerde can güvenliğimiz yok edilerek Anayasa çiğnenmiştir. Bunun tarihsel sorumluluğunu size hatırlatırız."

Herhalde İçişleri Bakanıyla Başbakan bu telgrafları aldıkça memnun memnun gülümseyerek ellerini ovuşturuyorlar:

"Bizimkiler yine iyi çalışıyorlar," diye düşünüyorlardı.

Her toplantımıza partizanlarını gönderiyorlardı. Onlar uygun buldukları yerlerde birden bağırıyorlardı:

"Allahtan bahset, Allahtan bahset... "

Bu, saldırıya başlayın işaretiydi.

Ve o anda dışardan taşlar yağıyordu içeri ve içerdeki partizanlar da:

"Yuuuuu... Komünistler Moskova'ya," diye bağırıyorlardı.

Her yerde uyguladıkları ilginç bir taktik vardı. Gittiğimiz il ve ilçelerde önce her taraf sütliman sakin ve rahat görünüyordu. Arabalarla korna çalarak dolaşıyor, halkın o bölgede artık uyanmaya başlamış olduğunu düşünerek kendi

kendimize seviniyorduk. Konuştuğumuz yerlere de büyük kalabalık geliyordu. Ve konuşmanın en can alıcı noktasında önce bir ses duyuluyordu:

"Allahtan bahset.."

Ve derken ortalık ana-baba gününe dönüyor, taşlar fırlatılıyor, camlar kırılıyor, itiş kakış ve dövüşler çıkıyordu.

Ertesi gün de mahalli gazeteler:

"Halkın şahlanan infiali karşısında polise sığınarak arka kapıdan zor kaçtılar," diye yazıyorlardı.

Biz de hemen telgraf çekiyorduk İçişleri Bakanıyla Başbakana:

"Partimize karşı girişilen tertiplerle çiğnenen Anayasanın tarihsel sorumluluğunu sizlere hatırlatırız."

*

İzmir' de böyle korkunç bir saldırıya uğramıştım. Dokunulmazlığımla ilgili olarak devrimciler birçok bölgelerde mitingler düzenliyorlardı... İzmir'de de bizim örgüt yüklü bir program hazırlamış ve beni davet etmişti.

Kalkıp gitmiştim...

Art arda kapalı salon toplantılarında konuşacaktım.

İlk konuşmayı yaptık, herkes alkışlıyor, yer gök inliyordu... Vaktaki salondan dışarı çıktım, sokakta bir itiş kakıştır başladı...

Bizim partililer de yanımda durup benimle konuşmak merakından kurtularak gerekli tedbirleri almamışlardı. Bir kalabalığın ortasında kaldım. Kim bizden yana, kim bize karşı kestiremiyordum.

"Komünist Moskova'ya," sesleri çınlayıp duruyordu.

Bineceğim arabanın nerde olduğunu bile bilmiyordum. O itiş kakış ortasında zor bela bir arabaya bindim. Araba daha önce bindiğim arabanın modelindeydi ve aynı renkteydi. Kapısı açıktı. Ancak direksiyonu kilitliydi. Arabanın içinde çevremde hoplaya zıplaya tepinen bir cehennemi seyrediyordum. Polisler arabanın direksiyonunun kilitli

olduğunu bilmediklerinden, yürütsene arabayı diyorlardı. Kalabalık, arabayı tartaklayarak çatırdatmaya başlamıştı. Balkondan olayı seyreden bir eski DP'linin aşağıya bir ustura attığını gördüm. Arkadan önden her taraftan sarılmıştık.

Polisler:

"Gelin bizim arabaya binin," diyorlardı.

Bunu kabul etsem, gazeteler yine ertesi gün: "Polis arabasına binerek canını zor kurtardı" diye yazacaklardı.

Neyse, namuslu bir Birinci Şube Müdürü arkadaş vardı. O kurtardı hayatımızı. Üç beş adamıyla arabadan çıkıp geldiğimiz asıl arabaya binmemizi sağladı. O sırada arka arkaya gelen iki kamyonla bir ambulans da beni partililerden iyice ayırdı. Bir an:

"Herhalde sonumuz burada olacak," diye düşündüm.

Ve ilk dokunanı vurmak için hazırlandım.

Birinci Şube Müdürünün yardımıyla geldiğimiz arabaya bindik. Fakat ne hikmetse onun da motoru çalışmıyordu. Ondan indik kalabalığın içine... Öbek öbek sokak kavgaları devam ediyordu. Bir vatandaşın arabasına bindik. Ve o araba da biraz sonra bozuldu. Derken askeri kuvvetler geldi. Duruma hâkim oldular. Ve programa göre daha üç ayrı yerde konuşacaktım.

"Programı iptal edin," diyenler vardı.

Ben:

"Yok," dedim "programı uygulayacağız."

İçimden de aynı gün bu kadar çok yerde konuşma programı yapmış olan partililere öfkeleniyordum... Bütün bunların hepsinde gizli bir tertip varmış gibi geliyordu bana...

O hır gür arasında yuhalana taşlana iki yerde daha konuştuk... Vakit geciktiği için sadece son konuşmayı iptal ettim.

Refik Erduran da yanımda bütün bu olup bitenleri seyrediyordu.

Ve o akşam Manisa'ya hareket ettim. Manisa'da kaldığım otelde sabaha karşı sokaktan gelen bir bağırtıyla uyandım. Bir ses:

"Çetin Altan'ın nasıl dövüldüğünü yazıyor," diye bağırıyordu.

Uyku sersemi pek anlamadım ne olduğunu...Yabancı b.. dekor, henüz ışıyan camlar ve sokaktan yükselen bir ses:

"Çetin Altan'ın nasıl dövüldüğünü yazıyor."

Sonra anladım hemen. İzmir'den gazeteler gelmişti. Çocuklar gazete satıyorlardı. Otelci yüzüme öyle dik dik bakıyordu. Dost muydu, düşman mıydı, belli değildi. Manisa'da da nereye gittiysek yuhalanıp taşlandık.

Ama her yerde beş-on babayiğit de bizden yana çıkıyor ve bizi korumak için ortalığa atılıyordu...

Bütün bu hareketleri AP örgütü yönetiyordu. Daha önceden konuşma yapmak için tutulmuş salonlar son anda bize verilmiyor ve nerde konuşacağımızı şaşırıyorduk. Parti merkezine gittiğim zaman, oraya da AP'lilerin dolmuş olduğunu görüyordum. Ve hep aynı soru çıkıyordu karşıma:

"Allahtan bahset."

Her seferinde de:

"Yahu ben imam değilim, milletvekiliyim, din konularını gidin camide konuşun," diyordum.

O geziden sağ salim nasıl döndüğümü bir ben biliyordum, bir de o sahneleri yaşamış olanlar.

AP halkla katiyen karşılaştırmak istemiyordu bizleri ve mutlaka çıngar çıkartıyordu.Böylece sosyalist akımı durdurup sindireceğini sanıyordu. Ve kendi eliyle ektiği bu anarşi tohumlarının sonunda başına ne işler açabileceğini hiç düşünmüyordu. Çok güçlü görüyordu kendisini.

*

Meclis içinde saldırı, Meclis dışında saldırı falan derken, AP bizim masum konuşmaları susturma planında büyük bir gaflete düştü ve her verde karşılıklı silahlı çatışmalar uç vermeye başladı.

İstanbul'da bile konuşmak için gittiğimiz Arnavutköy'de aynı tertiplerle karşılaşıyorduk. Üstelik AP'liler bir de tutanak

tutuyorlardı hakkımızda, hükümete hakaret etti diye.

Bütün barbar davranışların kendilerini nereye götüreceğini göremiyorlardı.

Göremiyorlardı ki, parlemento içindeki muhalefete böylesine cephe almak, karşılarına yavaş yavaş parlamento dışı bir muhalefet dikmeye başlar.

Nitekim bizim dönemden sonraki dönemde, "Parlamento Dışı Muhalefet," iyice kendisini göstermeye başladı.

Bize yapılmış olan o eski saldırıları düzenleyen sokak politikacılarıyla o saldırılarda görev almış olan valilere, emniyetçilere sormak gerek:

"Yani o kadar oyun hazırladınız da ne geçti elinize? .. Neyi, ne kadar durdurdunuz ve kazancınız ne oldu? "

Türkiye'nin, köhne sosyal yapısını yansıtan bu parlamentoyla hiç bir hedefe varamayacağı çıktı ortaya. Demirel devrildi. Beş yılın sinsi tertipleriyle elleri kana bulanmışların yürekleri tıp tıp atmaya başladı...

Yani saldırılar, hiç bir kâr sağlamadı. Beyinsiz sokak siyasetçisinin ahmaklığını ortaya koymaktan başka...

TİP'de Satılık, AP'de Dangalaklık

Nihayet Meclis'in üçüncü toplantı yılına da girdik. Tatil boyu yaptığımız geziler, uğradığımız saldırılara rağmen, partinin güçlendiği konusunda hepimizi yüreklendiriyordu. Zaten yirmi beş yıllık gazetecilik hayatımda bir partili olup da, partinin güngünden güçlenmekte olduğunu iddia etmeyen kişiye rastlamadım...

Hangi partiden olursa olsun bütün partililer kendi aralarında daima aynı sözü tekrarlarlar:

"Parti müthiş güçleniyor."

Ve arkasından bu iddiayı kanıtlayacak örnekler sıralarlar. Bu hiç bir partilinin vazgeçemeyeceği bir tutku ve avuntudur.

Bizlerin de Meclis'te üçüncü yıla başlarken iddialarımız aynıydı. Parti müthiş güçleniyordu. Dağ taş İşçi Partili olmaya başlamıştı. Buna öylesine inanıyorduk ki, iktidara gelince kimin ne olacağını şaka yolu ortaya atıyor, birbirimize:

"Haydi yine kurtardın Eğitim Bakanlığını..."

"Haydi yine kurtardın Meclis Başkanlığını," diye takılıyorduk...

Özellikle geri ülkelerde, seçimlerin ve parlamentonun çağdışı köhne yapıyı yansıtmaktan başka bir sonuç veremeyeceğini göremiyorduk. Tutucu güçlerin milyarlık örgütleriyle kilit taşlarının seçimlerde oynamakta oldukları rolü değerlendiremiyorduk. Ve bu körlük bazılarımızın

kafasında solcu bir Menderes olma imajını yaratıyordu.

Büyük kitleler birden gerçekleri anlayarak bizim partiye oy vereçek ve bizim parti de Menderes'in iktidara gelmesi gibi alay-i valâ ile iktidara gelerek devrimleri yapacaktı!...

Özellikle Genel Başkan iyiden iyiye inanıyordu buna. Elli - altmış kişilik toplantılarda bile hemen kollarını yukarı kaldırıp açarak:

"Mutlu günler yakındır," diyordu.

Eğer büyük kitleler kabara taşa bir anda İşçi Partisine oy vermiyorsa sosyalizm konusunda yapılan kara propagandalarla sosyalizmin başka ülkelerdeki kötü uygulanmasından ötürüydü bu...O nedenle de, bizim Genel Başkan güler yüzlü sosyalizm yapacaktı. Halk kitleleri de onun sosyalizmi güler yüzlü yapacağını anlayınca kendisini başbakan yapacaktı... Böylece burjuva partilerinin milyonluk örgütleri havada kalacak, halk güldür güldür güler yüzlü sosyalizmin liderine doğru akacak onu iktidara getirecekti. Bunun için de sık sık Anadolu'ya gidip nutuk söylemek yeterliydi. Bu kadar çocuksu bir hayal içindeydi bazı arkadaşlar. Sınıfsal mücadelenin ne kadar zor ve karşı kuvvetlerin ne kadar örgütlü olduklarını sezemiyorlardı. Menderes, köhne sosyal yapıyla özdeş olduğu için iktidara gelmişti. Bu yapının içinde tutsak olanların, bu yapıyı değiştirmek isteyenlerle aynı biçimde özdeş olamayacaklarını anlayamıyorlardı. Ve önce bu yapıyı yıkacak güçleri organize etmek yerine bu yapının oluşumuna uygun olarak sosyalizme yeni sıfatlar takmaya ve bir çarpılmaya doğru kaymaya başlıyorlardı.

O kadar emindiler ki halk kitlelerinin peşlerinden güldür güldür akacağından, en büyük endişeleri tam bu fırsat içinde liderliği kimseye kaptırmamaktı. O nedenle de daha gerçekçi netotlarla çalışmayı önerenlere hemen kabarıyorlardı. Başka devrimci güçlerle işbirliği yapmaya, dirsek teması sağlamaya falan ihtiyaç yoktu. Nutuk söyleye söyleye gelecektik iktidara. Gençler bu işe çok karışmamalıydılar. Ordu ise hiç karışmamalıydı. Onlar sadece bize oy vermek ve oy verdirtmekle yetinmeliydi. Çünkü ola ki, sonra o çevrelerden

de başka liderler çıkar, pişmiş aşa soğuk su katarlar, güler yüzlü sosyalizmi asık yüzlü sosyalizm yaparlardı...

Sosyalizm de döne dolaşa parlamentoculuğun etkisiyle ya İnönü ya Menderes ekolünün içine sokuluyordu. Ve nutuk söyleyip vaatlerde bulunmak yeterli sayılıyordu sosyalist dönüşüm için...

Benim bu hayallere pek aldırdığım yoktu. Ancak bir olanak çıkmıştı kulaklardaki pasların azıcık arıtılması ve yeni bir dünya görüşünün ortaya konması için. Yazı yazıyor, Meclis'te konuşuyor, mitinglerde nutuk atıyor, sosyalist terminolojinin, sınıfsal kavramların yerine oturmasına uğraşıyordum.

Parti yöneticilerinin bazıları, sosyalist terminolojiyi bile gereksiz buluyorlardı. Halk hele bize bir oy versin, gerisi kolaydı...

Tabii bu tatlı hayaller çok çabuk karaya oturdu ve önce Partinin içinde seçimlere yakın müthiş bir hırgür çıktı. Seçimlerde de ancak iki kişi girebildi Parlamentoya.

Şayet sermaye partileri TİP'in başlangıçta ne kadar çocuksu bir düş içinde olduğunu bilseler, onun üstüne böylesine gitmezler ve sol akımı Parlamento içinde çok kolay saptırabilirlerdi. Bu fırsatı kaçırdılar ve Parlamento dışı devrimci bir muhalefetin gitgide büyümesine yol açtılar...

*

Meclis'in üçüncü toplantı yılında AP sözcüleri hâlâ daha en kesin şekilde TİP'e ateş ediyorlardı ve İtalya'daki ileri partiler toplantısına katıldığımız için bakın ne diyorlardı:

"TİP'in iki üyesi Yüce Meclis'in bu güzel sıralarında oturan iki parlamenter, İtalya'da yapılmakta olan komünist partiler kongresinde, Türkiye'yi temsil etmek düşüncesiyle oraya gitmişlerdi. Türkiye'yi temsil etmek üzere oraya gidemeyecekleri, aslında Türkiye'yi temsil edemeyecekleri bir realitedir. Ama hasbel kader üzerlerinde milletvekilliği sıfatı bulunan TİP'den bu iki arkadaşın İtalya'daki Komünist

Partisinin kongresinde Türkiye komünistlerini temsil etmiş olmaları, bu partinin işçi partisi değil, kıpkızıl bir komünist partisi olduğunu tescil etmiş bulunmaktadır."(AP sıralarından "bravo " sesleri, alkışlar)

"Bu itibarla bundan sonra, Yüce Meclis huzurunda, millet huzurunda, her yerde Türkiye İşçi Partisi değil, Türkiye komünist partisi diye hitap edeceğiz."(AP sıralarından "bravo" sesleri.)

Ve bu küçük oyun ve demagojilerle TİP'in üstüne geldikçe devrimci muhalefetin nerelerde yoğunlaşacağını göremiyorlardı. Sosyal konjonktürü ölçemiyorlardı. İyi kullandıkları takdirde işlerine pek yarayacak bir supabı kapatıyorlardı. Ve gerek sandıksallığa, gerek arkalarındaki kara kuvvet organizasyonuna fazla güveniyorlardı. Yani tam anlamıyla enayilik ediyorlardı. Nitekim olaylar bu enayiliklerini çok hızlı ödetmeye başladı kendilerine.

Bunu o günlerde kürsüden kendilerine de söyledim. Ve bakın daha üç yıl önce onlara neyi haber verdik. Bunu da tutanaklardan yapacağımız aktarmalarla okuyuculara kanıtlayacağız.

Asıl Kimler Demokrasi Düşmanı İdi

AP, Meclis içi ve dışı bütün güçleriyle TİP'e karşı çıkmakla kendisini garantiye alacağını, hem sol akımı durdurup, hem de gerici çevrelerden prim toplayacağını sanıyordu. O nedenle de yüklendikçe yükleniyoru bizlere. Bütün AP'liler işlerine gelmeyen her fikre "komünist damgasını vurdum mu, çökertirim" inancındaydılar. Bunun asla körlenmeyecek ve akan suları durduracak müthiş bir silah olduğunda birleşiyorlardı. Ve sosyal konjonktürün nasıl değişmekte olduğunu, sandık dışı güçlerin ağırlığını, devrimci kesimin sandıksallıkla birlikte Parlementoyu da içine alan tutucu kesime karşı bir gerilime girdiğini göremiyorlardı.

TİP'in İtalya'daki ilerici partiler toplantısına iki üye göndermesini de mal bulunmuş mağribi gibi Meclis kürsüsüne getirmişler, TİP'e karşı atıp tutuyor "komünist partisi" plaklarını tekrar tekrar çalıyorlardı.

Üçüncü toplantı yılında ilk sözü bu konuda aldım.

Başkan şöyle diyordu:

"Sayın Çetin Altan, tecavüzün hangi noktada olduğunu ve ancak tecavüze müteveccih cevabınızı istirham edeceğim, beş dakikayı geçmemek kaydıyla söz veriyorum. Aksi takdirde sözünüzü keserim."

Çetin Altan: "Sayın Başkanım, aynı ikaz partime yapılan tecavüz karşısında da vaki olsa idi, tabii teşekkürüm iki kat olacaktı zatıâlinize."

Ve beş dakikada şunları söylüyordum:

"Sayın Başkan, sayın miletvekileri; Türkiye öyle bir ortama gelmiştir ki, kızıldır, komünisttir, bilmem komünist toplantısına gitmiştir, yeri yoktur falan.. Bunlar havada kalmaya mahkum olan şeylerdir. Bir kere adı geçen kongre komünist partileri kongresi değildir. (AP sıralarından gürültüler) Koskoca bir iktidar partisinin elinde bu kadarcık bir meseleyi inceleme ve araştırma yetenekleri varken kalkıp da demagoji yapması yersizdir. Akdeniz'deki ülkelerin antiemperyalist eğilimli siyasi örgütlerinin ilerideki toplantısına ait bir öntoplantıya, Türkiye'nin sosyalist örgütü de davet edilmiştir. Türkiye'nin büyük bir iftihar payı bulabileceği bir davettir bu. (AP sıralarından "yuh" sesleri, gürültüler) Bir Akdeniz meselesi konuşuluyor, bir Kıbrıs meselesi var ve Türkiye ilk defa temsil ediliyor. TİP sayesinde. Şimdi İtalya'nın "Parti Soscialiste İtalien d'Unite Prolétarienne"i bir komünist partisi değildir. (AP sıralarından "komünist partisidir" sesleri)

Başkan: "Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin."

Çetin Altan: "Union Socialiste Arabe, Arap Sosyalist Birliği BAAS, Komünist partisi değildir. Bunlar bizim katıldığımız Akdeniz bölgesinin demokratik ülkelerdeki demokratik teşekküllerdir. Her demokrasinin sosyalist kanadı vardır, hatta komünist kanadı da vardır. Bu sosyalist kanatların, sol kanatların kendi aralarında yaptıkları toplantılara elbette demokratik ülkelerin partileri zaman zaman katılırlar. Demokrasi yeryüzünde bu şekilde tecelli etmektedir.

"O zaman ben size sorarım; başbakan, Sovyet Rusya'ya gittiği vakit Baku tesislerine bakarak, 'Bizim gazetecilerimiz gelsin, bu tesisleri görsün ve övsünler,' demiştir, 'Türkiye'de birbiriyle uğraşacaklarına,' demiştir. Komünist propagandası bu olmuştur. (AP sıralarından gürültüler.)

Başbakan Süleyman Demirel: "Yalan söylüyorsun."

Çetin Altan: "Sovyetler Türkiye'de rafineri kuracaklar, iktidar partisi AP olduğu için, bunun herhangi bir demagojiye

dönük yönü olmayacak. Ama Türkiye İşçi Partisi Akdeniz ülkelerindeki ilerici siyasi örgütlerin ön kongresine davet edilince kızıl komünist efendim, maskesi düştü falan. Bu demagojilerle demokrasi yürümez. Elbette sosyalist taraf olacaktır. Bu sosyalist taraf, siz komünist deseniz de, demeseniz de beş yüz dönümden fazla araziyi kimsenin elinde bırakmayacaktır. İktidara gelince bankacılığı da devletleştirecektir. (AP sıralarından şiddetli gürültüler. "Başkan müdahale et," sesleri.) İthalatı ihracatı devletleştirecektir."

Başkan: "Sayın hatip... (Başkan mikrofonu kesti.) (AP sıralarından "bunun ne alâkası var," sesleri)

Çetin Altan: "Alâkası vardır. Sosyalizmin ne olduğunu hâlâ bazı arkadaşlar anlamak istemiyorlar. Türkiye İşçi Partisi antiemperyalist; Amerikan uşaklığını reddeden bir partidir. Aynı durumda olan partiler vardır Avrupa demokratik ülkelerinde. Akdeniz'de emperyalizmi önlemek için bu siyasi teşekküllerin görüşleri vardır. Türkiye'de de bu seviyede bir parti kurulduğu için, Türkiye Avrupa demokrasisi içinde sesini duyurmaya başlamıştır. Sadece ofisyel davetleri, protokola uygun birtakım çağrıları bir memleketin gerçek demokrasisini ayakta tutmaya yeter zannetmek gaflettir demokrasilerde. Nasıl giderse Başbakan Sovyet Rusya'ya Türkiye İşçi Partisi de demokratik bir ülke olan İtalya'da, Akdeniz'in kaderinde, Türkiye'nin sosyalist görüşünü belirtmeye gider. Bunu önlemek hiç kimsenin elinde değildir. Anayasa, Türkiye'deki bütün teşekküllere bu hakkı, seyahat hürriyetini, fikir özgürlüğünü, tanır. Türkiye İşçi Partisi protokoler olmayan, ofisyel olmayan bir yoldan kendi itibarının ağırlığı içinde Batı demokrasilerince kabul ediliyor diye kıskançlıktan çatlamayalım arkadaşlar." (AP sıralarından şiddetli gürültüler)

Başkan : "Sayın hatip, tamam efendim, cümlenizi bağlayın."

Çetin Altan: "Bu, havada kalmaya mahkum sözlerdir. Fikre fikirle karşı konur. Yoksa savcıyı çağırmak, polisi çağırmak; hem kalabalıkta olacaksın, hem gücün yetmeyecek,

komünist falan diye araştırmadan, esasının ne olduğunu bilmeden birtakım siyah çamurlara bulamaya çalışacaksın ve netice alacaksın. Bunlar gerilerde kaldı bugün Türkiye'de. Varsa gücünüz yaparsınız.(TİP sıralarından şiddetli alkışlar.)

1968 yılı boyunca da bu minval üzere çatışıp durduk Ali ile...

Onlar altlarından sandalyeleri çekecek asıl tehlikenin nerden geleceğini kestiremiyorlardı. Kendilerini kim tenkit ederse, onlar komünistti. Kimse de komünistlerden yana çıkmazdı. Böyle olunca da kimse kendilerine dokunamazdı. Bütün davranışlarının mantığı buna dayanıyordu.

Daha usta ve daha burjuva inceliğinden geçmiş olsalardı, TİP'e eşit haklar tanır ve dört elle sarılırlardı. Hiç değilse parlamentoculuğu kurtarmak şansları artardı böylece. Ama öylesine küt, katı ve ham kafalıydılar ki, bizi ezeceğiz diye bindikleri dalı elleriyle kesip durdular. Parlamentoda sol kanat silinince, Parlamento Dışı Muhalefet geliştikçe gelişti ve derken 12 Mart 1971 muhtırası şahmerdan gibi indi. Şimdi, "Ah parlamento, vah parlamento..." diye sızlanıp durmaktadırlar.

Ve sol kanatsız parlamento yapmanın cezasını çekmektedirler. Daha da çekeceklerdir. Çünkü sosyal koşulların gelişimine karşı çıktılar ve parlamentoyu o gelişimin dışında bırakarak gelişimi durduracaklarını sandılar.

Küfür Düelloları

Tutanakları incelerken AP politikacılarının ne ölçüde körkütük dangalak oldukları ve "alavere dalavere, oylar cebe"den başka hiç bir şey düşünmedik! ri öylesine çıkıyor ki ortaya, böylesine bir sorumsuzluğu demokrasidir diye cilalayıp parlatmanın hiçbir olanağı kalmıyor.

Daha 1968'in başında Kayseri'de bir maç sırasında çıkan çatışma dolayısıyla Reşit Ülker'in verdiği bir gensoru önergesi üstüne bakın neler demişiz:

1- Türkiye'nin asayiş meselesi Türkiye'nin tüm siyasetiyle ilgili, çok derinlikleri olan bir konudur.

2- Halen Türkiye'de 3 milyon 591 bin 520 ihtilâflı konu var mahkemelerde; icralarda 358 bin, 222 ihtilaf da Yargıtayda var. Toplamı 4 milyon 949 bin 742 eder. Her ihtilâf en az iki kişiden meydana geldiğine göre, demek ki Türkiye'de en az 10 milyon vatandaş birbiriyle düşmanlık halinde. İstatistikler nüfusumuzun üçte birinin aile başkanı olduğunu söylüyor. Demek ki Türkiye'de ortalama bütün aile başkanları birbiriyle kavgalı, nizalı, çatışmalı durumda.

3- Bir başka istatistiğe göre de, 700 bin kişi de Türkiye dışında iş bulmak için kuyruğa girmiş.

4- Bu iki tabloyu yan yana getirince Türkiye'nin asayiş bozukluğundaki temel neden çıkıyor ortaya. İş alanı açmazsanız, bir bunalım başlar. Herkes birbirine düşman olmaya yönelir. Ekmek arslanın ağzından, eski mitolojideki

daha büyük canavarların, Cyclops'ların ağzına girer ve bir kördövüşüdür sürer gider. Bir ülkede, on milyon kişi birbiriyle çatışmalı, 700 bin kişi de yurt dışında iş bulmak için kuyruklara girmiş olur da, o ülkelerde asayiş sorunu çözümlenebilir mi?

5- Bütün bu felaketli [redacted] iktidarınızın şerefidir. Sadece sizin suçunuz da değil bu. Ama savunmakta olduğunuz iktisadi sistemin sonuçları hep boyuna karşınıza çıkacak, ayağınıza dolanacak böyle.

6- Gelelim maç meselesine... Neden yalnız Güney Amerika ülkelerinde maç yüzünden kavga olur, cinayet işlenir? Biz de artık o ülkelere döndük işte. Bir maçta 43 ölü. Oysa bir ihtilâlde sadece üç kişi ölmüştü. 43 ölü on dört ihtilalin kurban kadrosuna denk oluyor.

7- Niçin bu fukara ülkelerde insanlar o kadar da sporcu olma yeteneğine sahip değilken, böylesine büyük bir merak duyarlar maçlara. Hangisi hayatında spor yapmıştır? Protein alamayan çelimsiz kişilerdir çoğu. Giderler, ta sabah namazı, yer bulabilmek için tribün kapılarında saatlerce beklerler. O kadar eziktirler ki bu insancıklar, bir yenme özlemi içindedirler. Onun için deli gibi isterler tuttukları takımın yenmesini. Takım galip geldikçe, içlerindeki hayat ezikliği rahatlar. Sanki kendileri galip gelmiş gibi olurlar. Ve takım yenilince de gözleri dünyayı görmez olur. Gittiği zaman maça bağırır çağırır: "At golünü, ye onu." Hakeme kızar, küfür eder, hırslanır. Aslında bütün bu deşarjlar hayattaki bunalımından ve boyuna yenik düşmekten gelmektedir.

8- Ve bu ruhsal boşalma, bütün geri ülkelerin spor gösterilerinde aynı sonuçları verir.

9- İşsizlik, eziklik, sömürü çözümlenmedikçe asayiş konusu da çözümlenemez, bilmiş olun bunu."

Ve AP'liler bağırıyorlardı:

"Toto oynasınlar, toto..."

Bu söz aynen geçmiştir tutanaklara...

Bu kadar hafife alıyorlardı sosyo-ekonomik problemleri

Biz cevap veriyorduk:

"Bir devleti toto ile yönetmenin, sonunda nereye varacağını görürsünüz ilerde."

Biraz ciddiyete ve bilimselliğe özendikleri zaman her yaptıklarının ne kadar açığa düşeceğini bildikleri için, olayları bu tür açılardan ele almaya kalkanlarla akılları sıra eğleniyorlardı. Ve daha olmazsa:

"Haydi ulan oradan, komünist Moskova'ya..." diye bağırıyorlardı.

Geri bir ülkeyi iyice batırıp rezil etmek için böylesi bir uydurma demokrasiyle bir sürü sorumsuz sokak şaklabanını politikacı diye sürü sepet bir araya getirmek en iyi yoldu.

Ve Türkiye tam göbeğine oturtulmuştu böyle bir bataklığın.

*

1968 Şubatının ortasında bütçe görüşmeleri başladı. CHP, AP'nin icraatını suçluyordu. AP ise CHP'nin eski icraatını... Ve boraks konusunda tartışıp duruyorlardı.

Ben de şöyle diyordum:

"İkiniz de birbirinizi suçlamakta haklısınız. Çünkü ikiniz de kapitalistsiniz. İkiniz de mahkumsunuz aynı günahları işlemeye. Çünkü bu sakim yoldur, hatalarla dolu yoldur, yanlış yoldur. Halk çıkarına dönük olmayan yoldur. Birbirinizi tenkit ederken yaptığınız karşılıklı ithamlarınız da, bu yolun sakatlığını, ülke yararına olmadığını ortaya koyuyor. Aslında bizim iddialarımızı ispatlıyorsunuz birbirinize karşı."

Ve Türkiye'de bir sınıfın bir başka sınıf nasıl sömürdüğünü rakamlarla anlatıyorduk yeniden.

Başkan: "Sayın Çetin Altan, Anayasa sınıf esası üzerine kurulmamıştır. Eğer sözünüz bir sınıfın diğer sınıfa hâkim olmasını temin sadedinde ise..."

Çetin Altan: "Hayır efendim, hâkim olmamasını temin sadedinde. Çünkü böyle bir hâkimiyet var bugün. Rakam meydanda, iktisadi rakamlar."

Şadi Pehlivanoğlu: "Sayın Başkan, hatip sarhoştur. Meclis

doktoruna sevkini rica ediyorum. Meclis'e hakaret ediyor."

Çetin Altan: "Sarhoş olan sizin iktidarınızdır. Bu şekilde hitap edilemez kürsüdeki bir muhalefet milletvekiline. Ayıp ayıp."

Başkan: "Sayın Altan sınıf ayrılığı düzeni üzerinde durmayınız. Rica ederim..."

AP'li bir milletvekili: "Sayın Başkan, Şadi Pehlivanoğlu, Sayın Çetin Altan'ın şahsına hitaben söyledi. Sayın Çetin Altan konuşmasını umumileştirerek Adalet Partisi'ne hakaret etti."

Birden kavga genişledi.

Aynı milletvekili şöyle bağırıyordu:

"Sayın Başkan, Çetin Altan'a Şadi Pehlivanoğlu 'Sen sarhoşsun' diye hitap ettiği zaman, zabıtlarda mevcuttur, Çetin Altan 'Ben sarhoş değilim,' demedi. 'Senin iktidarın sarhoştur' dedi. Çetin Altan'a emredin, gelsin buraya attığı balgamı tekrar yalasın. Meclis kürsüsüne ve Adalet Partisi'ne hakarettir... Lütfen..."

Başkan: "Sayın Altan, siz böyle bir beyanda bulundunuz mu efendim. (AP sıralarından gürültüler)

Çetin Altan: "Kendisi de iktidar partisine mensup olduğu için onun şahsına hitap ederek söyledim."

Başkan: "Onun şahsına kastederek söylediniz, evet..."

Şadi Pehlivanoğlu: "Ben sarhoş değilim, kızıl köpek..."

Çetin Altan: "Köpek senin babandır, hergele..."

Başkan: "Bu karşılıklı beyanlarınızı lütfen dışarda yapınız, Sayın Altan. Sayın Pehlivanoğlu. Meclis dahilinde tartışmayınız. Meclis dışında tartışınız."

O AP'li Pehlivanoğlu benim dokunulmazlığı kaldıran Anayasa Mahkemesi kararına öfkelenmiş ve yaz tatilinde Meclis'in hemen toplantıya çağrılması için bana ana avrat söven bir telgraf çekmişti Meclis Başkanlığına.

Ben de, hemen yüz bin liralık bir tazminat davası açmıştım. O da davadan mahkum oldu sonunda. Aklını öylesine benimle bozmuştu ki, Ankara bürosunun da bulunduğu Kızılay'daki Gökdelen'de, yazıhanesinde bir

bayanla uygunsuz durumda yakalandığı zaman da şöyle bağırdığını söylediler:

"Çetin Altan'ın tertibidir bu..."

Ben ise o zaman İstanbul'daydım. Çok sonra duydum böyle bağırdığını, bir hayli de güldüm. Uygunsuz vaziyet tavandaki floresanlara yansımış da, kapının camları üstünden durumu seyre epeyce kalabalık gelmiş...

Böyle ne yaptığını ne ettiğini bilmeyen çok kişi vardı AP'de... Ve bunlarla boğuşarak geçti dört yıl...

Gelecek yazılarda bu uzun boğuşmanın sonundaki linç tertibini de anlatacağım.

İktidar, Öflkelendikçe Öfkeleniyordu

1968 bütçesi tartışmaları gayet hırçın başlamıştı, gayet hırçın devam ediyordu. Ancak bu hırçınlık öteki partilerle iktidar partisi arasında değildi pek. Bizimle iktidar partisi arasındaydı.

Sadece Bülent Ecevit, uzun ve güzel bir konuşma yapmıştı. Ve konuşmasında Emirdağ'da hazine arazisine elkoymuş ağalara karşı mücadele açmış bir köylünün nasıl bıçakla delik deşik edilerek öldürüldüğünü anlatmıştı.

Ecevit'e cevap veren Maliye Bakanı ise Ecevit'in konuşmasını çürütmeye uğraşarak, Emirdağ'da öldürülen kişinin de toprak meselesinden değil, kumar meselesinden öldürüldüğünü iddia etti.

Ecevit'in konuşma sırası geçtiği için Maliye Bakanına bir kez daha cevap verme olanağı yoktu. Benim ise Başbakanlık bütçesinin görüşülmesi sırasında on beş dakikalık bir konuşma hakkım vardı ve Maliye Bakanının konuşmasını tümden yıkacak önemli belgeler vardı elimde.

Ecevit ile iyi bir dayanışma içindeydik Mecliste...

O belgeyi Meclis'te şu şekilde açıklamıştım:

Çetin Altan:"Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerime üç dört gün önce aldığım bir telgrafın suretini okumakla başlayacağım. Tahmin ediyorum ki bu telgrafın altındaki imzaya gerek Sayın Başbakan (Gerçi kendileri yok ama ben varmış gibi kabul edeceğim, tabii bu var olduğu halde

yokmuş gibi kabul etmekten yeğdir) ve AP'li arkadaşlarımız ilgi göstereceklerdir tahmin ediyorum.

"'Toprak reformu hakkında Meclis'te ve kongrelerde vaki beyanlarınız halk üzerinde müspet tesirler husule getirmiş, bundan aydınlanan kazamın köylerinden fakir bir vatandaş yakınlarda Ankara'ya gidip Köy İşleri Bakanlığı'na müracaatla köylerindeki milyoner kompradorların Hazine arazisini tek kuruş vergi ödemeksizin sürmekte olduklarını, kendileri gibi müstehliklere de verilmesini talep edip, köye döndüğünde, köy ortasında, güpe gündüz milyonerlerin evlâtları ve adamları tarafından 28.I.1968 günü elli yedi yerinden çeşitli silahlarla vurulmak suretiyle hunharca öldürülmüştür. Toprak reformuna ait kanunun Meclis'ten çıkarılması, mümkünse bunun acilen sağlanmasını, değilse bari kazamızda olduğu gibi fakirlerin zenginler tarafından öldürülmesini önlemek bakımından bu tezinizden vazgeçirilmesini vatandaşların selâmeti bakımından arz ve rica ederim. AP Belediye Meclis Üyesi Emirdağ. H.Ahmet Özgüler.'

"Bu sayın vatandaş Adalet Partilidir, bir okuyucumdur, saygım vardır kendisine. Yalnız Adalet Partili Maliye Bakanına da saygım vardır. Dün bir başka partinin sözcüsü de buna benzer beyanlarda bulunmuştu. Maliye Bakanı tekzip ettiler. Ben de dinledim. Eve gidip buldum telgrafı, hatırlıyordum çünkü. Şimdi iki AP'li arasında bir zıtlaşma oldu. Ben okuyucuma, yalan söylüyor diyemem. Sayın Maliye Bakanına da diyemem. Tekzip etmiştir... İkisi de AP'lidir. O zaman Adalet Partisi'nin Sayın Genel Başkanı ve Başbakan bu tezadı eleştirmeli, bulmalıdır. Çünkü bir AP'li, okuyucum olduğu için hürmetim vardır ama ola ki zuhul edip bu telgrafı çekmiştir. E, Adalet Partililer ki itimat etmek isteriz, bu şekilde uydurma beyanlarla bizi gerek sizlere karşı gerçekleri açıklamak isterken, gerek gazete sütünlarında yanıltırlarsa bu pek de güzel bir şey olmaz."

Cevat Önder:"Savcının tekzibine ne dersiniz? "

Çetin Altan:"Efendim ben imzayı arz ediyorum. Onun için bilmem, ikisi de Adalet Partili."

Hamit Fendoğlu:"Sen inandın mı ona."

Çetin Altan:"E, o zaman bu Adalet Partili yalan söylüyor demek istiyorsunuz. Okuyucum olduğu için ben söyleyemiyorum bunu."

Esat Kemal Aybar: "Maliye Bakanı yalan mı söylüyor, dersin."

Çetin Altan:"O zaman bir Adalet Partili doğru söyler, öteki yalan söyler. Ama buna da bir parti teşkilâtının ve Başbakanın kendi partisine hâkim olup yalan telgraflarla milletvekillerini ve gazetecileri meşgul etmemelerini rica ederim şahsen. Yalan beyanla, yalan telgraf çekerse bir Adalet Partili belediye meclis üyesi, inanır insan, inanır."

Hamit Fendoğlu:"Kime çekilmiş?"

Çetin Altan:"Bana geliyor."

Hamit Fendoğlu:"Bildiğin gibi değil, yalandır o."

Çetin Altan: "Demek ki bu Adalet Partili arkadaşımız yalan söylüyor. Araştırılsın diyorum. Ne yapayım Adalet Partiliye yalan söylüyor demek dilimden geçmiyor, bir okuyucum. Ondan söylüyorum.

"Şimdi bir başka şey daha okuyacağım .(AP sıralarından "sosyalist düşüncesi," sesleri) Efendim niye böyle yaparsınız, hepinize karşı sonsuz saygım var. Siz arkadaşınıza yalan söylüyor diyebiliyorsunuz. Benim dilim varmıyor. Bir okuyucumdur, çekmiş telgrafı.

"Şimdi efendim bakınız, Meclis'e kadar intikal etti. Sayın Başbakandan gene ilgisini rica edeceğim, Atatürük Site yurdunda, bir saz şairi, Alevi, kitap satmaya gitmiş, 'Kıbrıs Doğru" diye. Orada ilâhiyatçı çocuklar varmış, başkaları varmış, anlaşmazlık olmuş, kavga çıkmış ve bu kavgada bir gencin elinden bir kaza çıkmış ve bir başka genç maalesef ölmüş. Olay 17 Ocak 1968 tarihinde halka ilan edildi. Oysa 17 Aralık 1967 pazar akşamı Atatürk yurdu kantininde olmuş. Bunun tafsilatı var. Gazetelerde gördüm: 'Öldüren solcuydu, sosyalistti, ilâhiyatçı bir genci katletti,' diye yazıyorlardı. Üzüldüm tabii. Sonra bir mektup aldım. Öldürülen solcu mudur, sosyalist midir, tanıdığımız kişi de değil. Diyor ki

sonunda bütün olayı anlattıktan sonra, 'Solcu diye bahsettikleri ve hadisenin faili tutuklu bulunan ağabeyimin Ardeşen AP teşkilâtı mensuplarından olduğunu bildiririm. Hürmetlerimle. Şahin Sağıroğlu. Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi öğrencilerinden.'"

Hamit Fendoğlu: "Yalan o, bildiğin gibi değil."

Çetin Altan: "Şimdi efendim, ağabeyimdir diyor, imza atıyor, belli. Fail de tutuklanmıştır. Sonra serbest bırakılmıştır. Ağabeyi kardeşini savunmak için o arbedede havaya ateş etmiş, kendisinin mektubundaki ifadesine göre. Fakat elinden tabancayı başkaları almak isterken bir kurşun o sırada içeri girmekte olan bir başka öğrenciye çarpmış. Bilmem bir kaza mıdır? Ama kardeşinin ifadesi (AP sıralarından "yalan" sesleri) Yalan... Şimdi efendim adresi var, ağabeyim ,diyor. Zatıâliniz "o yalandır" diyorsunuz. İlle de öldürenin sosyalist olmasını istiyorsunuz."

Hamit Fendoğlu: "Biz işin içindeyiz..."

Ve asıl komedi, bu konuşmalardan sonra Devlet Bakanı Seyfi Öztürk bana cevap verirken oldu. Devlet Bakanı Seyfi Öztürk şöyle diyordu:

"Bir Adalet Partili, Çetin Altan'a telgraf çeker mi meselesi karşımızdadır. Bizim kanaatimiz Adalet Partisine mensup olan bir arkadaşımız Çetin Altan'a telgraf çekmez. (AP sıralarından alkışlar, "bravo" sesleri)

Buna karşı verdiğimiz cevapla da yine bir kızılca kıyamet koptu Meclis'te. Onu da haftaya yazacağız.

Linç Olayı

Bu yazı dizisinin Devrim dergisinde çıkan son yazısının son satırını dudaklarımda buruk bir gülücükle bir kez daha okudum:

"Buna karşı verdiğimiz cevapla da yine bir kızılca kıyamet koptu Meclis'te. Onu da haftaya yazacağız."

Ama yazamamıştık işte.

Önce beni tutuklamışlardı.

Sonra da Devrim dergisi kapatılmıştı.

Az çok havasını yansıtmaya çalıştığım bir mücadele döneminin anlatımı sona ermeden bir garip sürprizle kesintiye uğramıştı.

*

Şimdi dergide yayınlayamadığımız bölüme, bıraktığımız yerden devam ediyoruz.

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk bize cevap vermeye devam ediyordu:

"Adalet Partisine mensup olan hiç bir vatandaşımız maddeci bir felsefenin müdafii olamaz. Hadisenin cereyan şekli meydanda. Eğer Adalet Partili diyorsanız, yani Çetin Altan'a telgraf çeken Adalet Partili, Adalet Partili değildir o, zaten Adalet Parti'sinden ayrılmıştır. Mümkün değil, hadiseyi başka türlü teşvişe lüzum yok."

Ancak bizim Seyfi Öztürk'e cevap vermemize olanak kalmıyordu. Çünkü yine bir yeterlik önergesi gelmişti. Ve Başkan şöyle diyordu:

Başkan: Efendim, yeterlik önergesini okuyorum."

Çetin Altan: (İstanbul) "Yeterliğin aleyhinde grup adına söz istiyorum."

Başkan: "Önergeyi okutayım, söz vereceğim."

'Sayın Başkanlığa,

Konu aydınlanmıştır. Kifayetin oya vaz'ını arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Tekirdağ

Halil Başol"

Başkan: 'Efendim, Türkiye İşçi Partisi Grubu adına Sayın Çetin Altan yeterlik önergesi aleyhine söz istemiştir. Buyurunuz.

TİP Grubu adına Çetin Altan (İstanbul): 'Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu yeterlik önergesini isterseniz- bir saat tahsis ederek- reddetmenizi çok istirham edeceğim. Çünkü gerek sayın Bakan ve gerek Adalet Partisi'nin sözcüsü, Anayasa sosyalizme kapalıdır gibi, bendeki belgelerin doğru olmadığı hususunda birtakım mütalaalarda, iddialarda bulundular. Bunları cevaplandırmak gerekir.

"Yeterlik önergesini reddederseniz ve en kuvvetli hukukçunuz kimse, en iyi iktisatçınız kimse, en iyi sosyologunuz kimse, şu Anayasa sosyalizmę kapalı mıdır, değil midir, gerine gerine bir münakaşa edelim. Çünkü size şunu söylemek isterim; reddediniz şunu, reddediniz. Bir kere hukukçu yok içinizde. Dokunulmazlığımı kaldırdınız. Anayasa Mahkemesi reddetti; Kaziye-i muhkeme haline gelmiş davalardan Sayın Bağcıoğlu'nun kaldırmak istediği dokunulmazlığımı. Hukuk bilmediği bende vesikalıdır.

"Reddediniz şunu, reddediniz. Reddediniz rica ediyorum... Çünkü Sayın Bakan ithamda bulunmuştur. Efendim, Adalet Partililer, Çetin Altan'a telgraf çekerler mi çekmezler mi?

"Burada aranızda değerli Feyyaz Köksal'ın kardeşi TİP'dedir. Perinçek'in oğlu TİP'dedir. Mektupları yayınlamışımdır. Eğer reddederseniz. (AP sıralarından gürültüler)

Başkan: "Sayın Çetin Altan, sadede geliniz."

TİP Grubu adına Çetin Altan (Devamla) : "Eğer reddederseniz, hakikaten çoğunluğunuz ölçüsünde keyfiyet olmaktan da..."

Feyyaz Köksal (Kayseri) : "Komünistsin, sen de komünistsin, o da senin gibi komünist."

Çetin Altan (Devamla) : "Akılsızsınız beyefendi, akılsızsınız."

Feyyaz Köksal (Kayseri) : "Kardeşim de, sen de komünistsin."

Çetin Altan (Devamla): "Kardeşinize gidin söyleyin öyleyse bunu, kardeşinize söyleyin."

Başkan: "Sayın hatip, bir dakikanızı istirham ediyorum."

Feyyaz Köksal: (Kayseri) : "Babamın ölümüne bile gelmedi o, senin gibi o."

Çetin Altan (Devamla): "Efendim aile kavgası yeri değil."

Başkan: "Sayın Köksal müdahale etmeyin."

Çetin Altan (Devamla) : "Sayın Bakan dedi ki, AP'liler Çetin Altan'a telgraf çekmez. AP'lilerin kardeşleri bile bizim partide, görüyorsunuz."

Başkan : "Sayın Altan istirham edeceğim, bir dakikanızı istirham ediyorum. Kifayet aleyhine söz aldınız. Sosyoloji, hukuk , Anayasa münakaşasını başka yerde arkadaşlarla yapabilirsiniz."

Çetin Altan (Devamla) : "Hayır efendim, Meclis'te yapalım."

Başkan: "Bitirmedim efendim. Meclis'te ayrıca bu mevzu açıldığı zaman münakaşa yapın. Yalnız kifayet aleyhinde konuşunuz."

Çetin Altan (Devamla): "İşte onun için ben de sizden, kifayeti en iyi, en iyisi hangisiyse, Başbakan, Sayın Devlet Bakanı yetiyorsa kültürleri, Anayasa sosyalizme kapalı mıdır, açık mıdır, onu tartışmak için reddediniz diyorum..."

Başkan: "Efendim dinlemiyorsunuz."

Çetin Altan (Devamla): " 'İzm' ne demektir? Anayasa ne demektir? Burada konuşalım. Ama böyle içinde hiç bir

anlam, fikir, kültür bulunmayan eski, demagojik kelimelerle ve bir de (AP sıralarından "sende kültür var mı ki" sesi) siyasi şantaj yaparak... Demokrasilerde Ceza kanunu ile bakanlar muhalefete cevap vermez. Bu bir siyasi skandal..." (AP sıralarından gürültüler.)

Faik Kırbaşlı (Burdur): "Asıl şantaj yapan sensin."

Başkan: "Müdahale etmeyiniz."

Çetin Altan: (Devamla) "Ben rica etmişim; siyasi şantaj yapmayın, demişim. Siyasi jurnalcılık yapıyorsunuz, milletvekillerine ceza kanunu okuyorsunuz, savcı çağırıyorsunuz ve bunun adı demokrasi... Kaldırın lütfen şu yeterlik önergesini de, hakiki demokrasi nasıl olur, ne demektir, sosyoloji ne demektir, sınıflar ne demektir? İktisat, öyle havada kelimelerle, aman efendim size kimse telgraf çekmez, demekle çözümlenecek konu değildir. Bakın beyefendi, sinirleniyorlar. Kardeşi bizim partide. Çoğunluğunuz var, fakat ağırlığınız yok, ciddiyetiniz yok."

Faik Kırbaşlı (Burdur): "Asıl sizin ağırlığınız ve ciddiyetiniz yok." (AP sıralarından "Bu kürsüyü bu hale getiren sensin" sesleri)

Çetin Altan (Devamla): "Saygılarımla efendim saygılarımla..." (Gürültüler)

Nazmi Oğuz (Mardin): (Mehmet Ateşoğlu'na hitaben) Sen, bir miletvekiline 'Eşşekoğlu eşşek' diyemezsin. ,O da vatandaştır." (AP sıralarından şiddetli gürültüler) (Mehmet Ateşoğlu , Nazmi Oğuz'a doğru ve Nazmi Oğuz da Mehmet Ateşoğlu'na doğru yürüdüler)

Ömer Eken (Elazığ): "Sen de onlardansın."

Başkan: "Sayın idare amirleri, lütfen görevinizi yapınız. Arkadaşlar lütfen yerlerinize oturunuz."

(Nazmi Oğuz sıraların önüne gelerek Mehmet Ateşoğlu'na hitaben: "Gelsene buraya, gel de göstereyim ana.")

Mehmet Ateşoğlu (Kayseri): "Sizi İsmet Paşa da kurtaramaz, kendisi de kurtaramaz."

Nazmi Oğuz (Mardin): 'Burası dağ başı değil, Meclis, azıcık hadlerini bilsinler artık "

İhsan Ataöv (Antalya): "Sayın Başkan, Çetin Altan yumruğu görünce kaçtı, yeterlik önergesini oya koyun, kabul edelim, bitsin gitsin."

Başkan: "Sayın Nazmi Oğuz, Sayın Oğuz lütfen... Sayın Oğuz, Sayın Ömer Eken, her ikinizi de dışarı atacağım, lütfen yerlerinize oturun.

Arkadaşlar, Sayın Ateşoğlu... Sayın Ateşoğlu... Sayın İdare amirleri... Sayın Görentaş, lütfen Nazmi Oğuz'u dışarı çıkarın. İkisini de çıkarın, birer tarafa, ayrı ayrı tarafa.

Sayın Ömer Eken'i de bu tarafa alın. Meclis'in çalışmasına fırsat verin. İstirham edeceğim, lütfen. (Gürültüler) Sayın Ataöv, lütfen oturun efendim."

Feyyaz Köksal (Kayseri): "Sataşma var."

Başkan: "Muhterem arkadaşlar kifayet aleyhinde konuşulmuştur.

Şimdi kifayet önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kifayeti kabul edenler. Etmeyenler. Kabul edilmiştir.

Sayın Köksal, ne diye sataşma var efendim?"

Feyyaz Köksal (Kayseri): "Kardeşimin TİP'te olması ile ilgili hususu açıklamak istiyorum."

Başkan: "Efendim, siz de konuşan kadar oturduğunuz yerden, Başkanı da dinlemeden cevap verdiniz... şahsınızla alakalı olmadığı için ben de sataşma olmadığı kanaatindeyim. Takdirimi kullanıyorum. İsrar ediyorsanız, oylatacağım."

Feyyaz Köksal (Kayseri): "Direniyorum efendim."

Başkan: "Arkadaşımız sataşma olduğu hususunda direniyor.

Sataşma olduğunu kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun."

Ve Feyyaz Köksal konuşuyordu:

"...Bugün benim kardeşim, yarın sizin evlâdınız, öbür gün başkasının evlâdı bu parti sayesinde aldatılabilir. Bugün gülenler olabilir buna, ben ağladım, babam ağladı annem ağladı. Babam öldüğü gün cenazesine gelmedi. Bu bir vakıadır. Bugün sizler gülebilirsiniz... Fakat ağlayacağınız günler de yakın olabilir, bunun için, bunu beraberce ağlamamız için hep beraber tedbirini alalım, demokrasinin yaşaması için

böyle bir partinin ortadan yok olması icap eder..."

*

Bütün bu konuşmalar 17 Şubat 1968 günü gece saat 21.30'dan sonra oluyordu. Biz TİP grubundan Sadun Aren'le sadece ikimiz vardık Meclis'te. Ve hava fevkalâde elektrikliydi. AP'lilerin kapıları tuttukları ve beni o gece mutlaka dövecekleri haberi gelmişti.

Bazı CHP'li arkadaşlar:

"Usulca ortalıktan kaybol, durum kötü," diyorlardı.

Ben de Sadun'u yalnız bırakmak istemiyordum. Neyse ki o saatlerde Yunus Koçak geldi Meclis'e. Ve benim hemen Meclis'ten uzaklaşmamı istediler.

Ben de gazetecilere ait kapıdan usulca dışarı süzülüp karanlıklara karıştım.

AP'liler son konuşmamı hiç mi hiç hazmedememişlerdi. Kardeşlerinin, yakınlarının ad ad sayarak bizim partiden olduklarını söylememe çok ama pek çok içerlemişlerdi...

Kolay değil o tarihteki Genel Başkan yardımcılarının oğlu bile bizim partidendi...

Ve kendi aralarında:

"Herifler her yerimize girdiler," diye konuşuyorlardı.

*

19 Şubat 1968 gecesi İçişleri Bakanlığının bütçesine sıra gelmişti.

Ben o gece Aren'le birlikte bizim evdeydim.

Telefon çaldı. Parti Genel Başkanı derhal Meclis'e gelmemi istiyordu.

Aradan az bir zaman geçti. Telefon tekrar çaldı. Genel Başkan yine telefon ediyordu:

"Bekliyorum, hemen gelin Meclis'e..."

"Peki geliyoruz," dedik.

Ve kalkıp gittik Meclis'e...

Bizim gruptan sekiz arkadaş vardı. Ötekiler gelmemişlerdi. Kemal Nebioğlu grup odasında havanın aşağıda çok elektrikli olduğunu ve Genel Başkanın aşağıya salona inmemesi gerektiğini söylüyordu.

Genel Başkan aşağıya inmedi. Ben de inmedim.

Az sonra da grup odasının telefonu çaldı. Telefonda Aren: "Çetin aşağıya salona gel," diyordu.

Sonradan Nebioğlu'nun Aren'e ısrar ederek beni aşağıya çağırtmış olduğunu öğrendim.

Ve indim salona...

Kürsüde İçişleri Bakanı konuşuyordu. En ağır sözlerle yükleniyordu bizim partiye. Biz sekiz kişiydik. Herkesin yüzü sapsarıydı. AP'liler silme kadro gelmişlerdi. Ve bizden kimsenin sesi çıkmıyordu.

İçişleri Bakanı Sükan öylesine suçluyordu ki bizim partiyi YTP'den Hakkari Milletvekili Ali Karahan bile dayanamamış: *"Bu ne biçim konuşma,"* diye bağırmıştı.

Ve Başkan Nurettin Ok şöyle diyordu:

"...Sayın Karahan, ne hakkınız var müdahale etmeye? Sayın Karcı teşvik etmeyin, kendi yapmadığınız hareketi başkasını alet ederek yaptırmaya çalışmayınız. Gözümden kaçmıyor."

Başkan:

"Sizin sesiniz soluğunuz çıkmaz oldu. Ödünüz koptu. Başkasını laf atmaya kışkırtıyorsunuz" demeye getiriyor ve aslında kendisi kasten bizi kışkırtmak istiyordu.

Ve bu, altında kalınacak bir söz değildi. Bizim de bakana bir şeyler söylememiz gerekiyordu. Bakan, TİP'in Baas'la olan ilişkilerinden de dem vurmaya kalkarak bizleri vatan ihanetiyle suçluyordu. İtalya'daki ilerici partiler toplantısına katılmış olmamızı koz diye almıştı eline.

Bu ağır ve rastlanmadık ölçüdeki suçlamalar karşısında süt dökmüş kedi gibi durmamak şart olmıştı. Oturduğum yerden sert şekilde müdahale etmeye başladım:

Çetin Altan (İstanbul) : "Baas partisiyle ilgimizden bahsediliyor..." (Gürültüler)

Başkan: "Sayın Altan, hakkınız yok efendim. Şimdi kendiniz anlaşılan prensip kararına vardınız; müdahale etmeyeceksiniz, çok teşekkür ederim, lütfen iniz... Fakat orada..."

Yani Başkan, korktuğunuz için ses çıkarmamaya karar verdiğiniz anlaşılıyor, devam edin bu kararda, demek istiyordu. Kasıtlı olarak söylüyordu bunları...

Çetin Altan (İstanbul): "Baasla ilgimiz..."

Başkan: "Dinleyin bir dakika. Orada Ali Karahan'ı tahrike yeltenmeyin. Görüyorum. (TİP sıralarından gürültüler) Müdahale etmeye hakkınız yok efendim."

Çetin Altan (İstanbul): "Aman efendim, onun kadar konuşacak dilimiz yok mu?" (Gürültüler, AP sıralarından "Sarhoşsun" sesleri)

Başkan: "Müdahale etmeye hakkınız yok efendim. Hiç bir şekilde edemezsiniz efendim. (Gürültüler) Hiç bir şey söylemeye hakkınız yok. (TİP sıralarından gürültüler) Meclis'i bu şekilde işgal etmeye hakkınız yok. Düzeni bozmaya hakkınız yok, oturunuz ve dinleyiniz."

Ve İçişleri Bakanı devam ediyordu ağır ithamlarına:

"...NATO'yu çözme ihtimali vardır ve o imkân hazırlanmalıdır; çünkü nisana kadar ihbarda bulunup, 'acaba NATO'dan nasıl sıyrılır? Acaba Türkiye nasıl böyle kuvvetlerden, meşru kuvvetlerden, kollektif müdafaa kuvvetlerinden mahrum kalır ve muayyen istikamete gidebilir.' Bunun bütün yolları, her şekli aranır. Bu emir de Moskova emridir. Siz bunu reddedersiniz ama bu bir gerçektir. Bütün söylediklerinizle ef'al-i harekâtınızla bu böyledir."

Çetin Altan (İstanbul): "Böyle konuşamazsın." (Soldan bağrışmalar)

Başkan: "Sayın Çetin Altan, Meclis'i çalışmaktan imtinaya mecbur bırakıyorsunuz, size bir takbih cezası veriyorum. Ne hakkınız var müdahale etmeye." (Sağdan soldan gürültüler, bağrışmalar)

İçişleri Bakanı Faruk Sükan (Devamla): "Siz Türk mahkemelerinin..."

Başkan: "Bir dakika sayın Bakan...

Ne hakla müdahale ediyorsunuz, rica ediyorum efendim. Ne hakkınız var müdahale etmeye beyefendi? "

Çetin Altan (İstanbul): "Böyle konuşamaz."

Başkan : "Efendim, böyle konuşur, öyle konuşur, konuşmayı biz mi öğretelim? "

İçişleri Bakanı Faruk Sükan (Devamla): "Çetin Altan, siz Türk mahkemelerinin mahkum ettiği..."

Çetin Altan (İstanbul): "Evet."

İçişleri Bakanı Faruk Sükan (Devamla): "Nâzım Hikmet'i, milli şair, vatan şairi olarak gösterdiniz mi? "

Çetin Altan (İstanbul): "En büyük şair idi Nâzım Hikmet."

(AP sıralarından bağrışmalar ve TİP sıralarına doğru koşuşmalar)

Başkan: "Arkadaşlar, rica ederim, kavga çıkarmak için bahane arıyorlar." (TİP sıraları önünde döğüşmeler. TİP'lilerden de bağırarak ve AP'lilere karşı çıkışlar, yumruklaşmalar, bağırmalar ve bir karışıklık...)

(Başkan mütemadi olarak kampana çalar)

Başkan: "Celseyi tatil ediyorum."

Kapanma saati 1.55.

*

Aslında bu, tam bir linç olayı idi. İçişleri Bakanlığı bütçesi görüşülmekte olduğu için bütün emniyet örgütünün yüksek kademeleri, jandarma yüksek rütbeli kumandanları Meclis'teydiler. Ve onların gözleri önünde yüz elli kişi üstüme geliyordu. Emniyet Genel Müdür muavini bir kalp krizi geçirdi. Gözlerinin önünde linç edilmemi seyretmeye dayanamamıştı. Balkonlarda dinleyiciler ayağa fırlamışlardı.

Şimdi kim olduğunu hatırlamıyorum. Biri kulağıma eğilip: "Sakın dışarı çıkma, dayan," demiş ve kaybolmuştu.

Oysa kapı üç beş adım ötemdeydi.

Ve AP'liler sıraların üstünden atlaya, kenarından fırlaya, çığlık çığlık,küme küme geliyorlardı üstüme...

Ayaktaydım. İlk geleni ittim. İkinci geleni de... Biri arkadan çekti o anda ve sıraların arasına düştüm. Tostoparlak olmuş, başımı sıraların altına saklamıştım.

Bir an sıraların arasından bir tabancanın üstüme doğrultulduğunu gördüm. Bir saniyenin binde biri kadar bir yıldırım düşüncesinde:

"Demek artık her şey burada bitiyor," dedim.

Ve o an Yunus Koçak üstüme kapandı.

Tabancanın kabzasıyla onun başına vuruyorlardı.

Ortalık kan içindeydi.

Nermin Neftçi bir çığlık attı:

"Adam öldürüyorlar."

Bu çığlık ve kan AP'lileri biraz ayıltı

Ortalık biraz mayna bulur gibi oldu.

Kâmil Kırıkoğlu koluma girmiş, beni kaldırıyordu. Nereye gidecektim. Bütün kapılarda AP'liler kümelenmişlerdi.

Meclis'i sigara içerek dinlemek için yapılmış kulise açılan kapıların dibindeki karanlık odalardan birine daldım. Kırıkoğlu yanımdaydı. Gözlüğüm kırılmış; kravatım dışarı fırlamış; gömleğim, ceketim tekme izlerinden siyah siyah olmuştu.

*

O gece saat üçte CHP grubu özel bir toplantı yaptı.

Biz de o toplantıyı duyunca karar verdik grup toplantısı yapmaya. Meclis'e gelmemiş arkadaşlara telefon ediyorduk.

"Önemli olaylar oldu, hemen grubu topluyoruz, Meclis'e gelin," diyorduk.

Ve bir arkadaş:

"Ben şimdi uyuyorum, gelemem," diye cevap veriyordu.

Neyse yine de topladık grubu, bir bildiri yayınladık.

Sabaha karşı eve geldim. Yüzümde gözümde bere mere yoktu. Bir banyo yaptım, gömlek değiştirdim ve makinenin başına geçip yazımı yazdım. Ve sonra saat ona doğru tekrar gittim Meclis'e...

Salona sağ salim, hatta biraz da atik adımlarla girdiğimi gören herkesten bir hayret fısıltısı koptu.

Sanki bir hortlak mezardan geri dönmüştü. Yunus'i ise hastaneye kaldırmışlar, başını dört yerinden dikmişlerdi. Sadun'un bir gözü görmez hale gelmişti. AP'liler ise benim bir çuval kemik haline geldiğim ve en az üç ay hastaneden çıkamayacağım kanısındaydılar. Beni karşılarında dipdiri görünce ondan çok şaşırmışlardı.

Aşağıya inmediği için durumu seyredememiş olan Genel Başkan ise:

"Ben olsa idim şöyle vururdum, böyle vururdum," diyordu.

Beni ısrarla Meclis'e çağırmışlar, bazı kişiler kuliste İçişleri Bakanlığı bütçesinde benim konuşmam ve ağır konuşmam için telkinlerde bulunmuşlardı. Birtakım kişiler o akşam bana karşı bir şeylerin hazırlandığını biliyorlardı.

Nitekim bir dost:

"Bu akşam çok dikkatli ol," demişti. "Bazı olaylar çıkabilir..."

Ve Genel Başkan, Senato'da İçişleri Bakanının Partiye ne kadar ağır çatmış olduğunu daha önceden bildiği halde aynı bütçe Meclis'te görüşülürken takımının başında aşağıya bile inmemiş ve sadece ve yalnız beni çağırtmakla yetinmişti.

Ertesi sabah kürsüye İnönü çıktı.

İnönü ilk kez, Meclis'teki bir dövüş konusunda konuşuyordu.

Bu önemli konuşmayı da aynen alıyorum:

CHP Grubu adına İsmet İnönü (Malatya): "Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, dün gece Millet Meclis'inde esef verici olaylar cereyan etmiştir. Az-çok sinirler yatışmış olması lazım, bugün vaziyeti bir defa gözden geçirmeyi vazife sayıyoruz.

"Dün gece olan hadiseler her manasıyla esef vericidir, herhangi bir sebep, bahane ve ittiham ile izah olunacak, hazmolunacak yeri yoktur. Hükümet tasmim ettikleri, zararlı gördükleri bir partinin hareketi aleyhinde Meclis'i tahrik

etmek için bütün çabasını sarf etmişti. İçişleri Bakanı bu kürsüde türlü misaller getirmeye çalışarak bir partiyi insanları ile, mevcudiyeti ile ittiham etmiştir. Bu ittihamlar vicdanının hakimiyeti altında bulunan aklı başında hiç kimseyi ikna etmez. Sebep aşikardır. Anayasamız siyasi partilerin kaderi nasıl hallolunur, bunu tayin etmiştir. Her memlekette, her Meclis'te vazifesini aşan, iyi niyetten uzak insanlar bulunabilir, bu şüphe altında olanlar bulunabilir. Bunların kaderi ve mesuliyetinin nasıl tayin olunacağını Anayasa bir büyük Mahkeme kurarak halletmiştir. Anayasa Mahkemesinden karar alınmayan, oradan bir hüküm istihsal edilmeyen hiç bir ittiham meşru değildir ve böyle bir ittihamı zor kuvveti ile yürütmeye çalışan bir idare mahkumdur.. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri)

"Şimdi, dün gece olan hadise iki karakter gösteriyor. İktidar partisi, Hükümet, ne kadar baştadır, ne kadar teşvikçidir, ne kadar yatıştırmak istemiştir, buralar meçhuldür. Yalnız bizim bildiğimiz Hükümet temsilcisi olan bütçe sahibi Bakan tahrik etmek için, ittiham etmek için, her delilden istifade etmiştir. Bundan daha hazin olan taraf, Riyaset Divanının, vaziyete hakim olması vazifesi icabı olan Riyaset Divanının, bu ittiham tasavvurlarını tahrik ederek en hedef tutulan insanlar üzerinde taarruzları toplamak için ayrıca gayret göstermesidir.

"Neye istinat edeceğiz? Hükümet başında bulunan herhangi bir partinin, elbette dün akşam da söyledikleri gibi, şimdi sıra size geliyor, deniyordu, bütün tecavüz edenler bizim arkadaşlara, şimdi sıra sizindir, demişlerdir. Bunu söylemelerine hacet yok, işlerin gidişi, bütün burada ittiham olunan partilerin hepsinden fazla hedefin bizim olduğumuza şüphe bırakmamaktadır. Gerçi emniyet müşterek bir nimettir, bozulduğu zaman bugün yanındaki arkadaşa, komşundaki aileye yapılan herhangi bir haksız tecavüz, amme kuvveti tarafından durdurulacak, tanzim olunacak bir düzen yok ise, yarın mutlaka sizin eve gelir. (CHP sıralarından alkışlar, "bravo" sesleri)

"Şimdi, bunları, cemiyet idaresini tanzim edecek olan,

düzen içinde tutacak olan müesseseler korur. Meclisimizde bu müessese Riyaset Divanıdır. Şimdi tasavvur ediniz, Meclisimize Riyaset etmek şerefinde, mevkünde bulunan bir arkadaşımız, YTP'den birisi, bir arkadaş itiraz ediyor, onu derhal aşarak, TİP'den birisini gösteriyor, sen tahrik ediyorsun bunu, sen söyleyeceklerini Karahan'a söyletiyorsun, diyor. Bu ne kadar tasmimdir, ne kadar etrafı düşünülmüş gözü karanlık bir zulüm tertibidir. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar, ve "bravo" sesleri)

"Vakanın hulasası bu. Bir parti aleyhinde ittiham hazırlanıyor, bunun için tertipler yapılıyor, tasarlanıyor. Birçok insanlar hiddetlenir, Hükümetin haberi vardır. Şimdiye kadar her müşkül zamanda sağduyusuna büyük ehemmiyet verdiğim, onun pek çok güçlükleri halledeceğini ümit ettiğim Başbakan hali tavrı ile çalışır görünmüş, yatıştırmaya çalışmış, ondan sonra anlaşılıyor ki bırakmış. Arkadaşı, en mühim arkadaşı, ağzına gelebildiği kadar, bulabildiği kadar bütün delilleri, ittiham vesikalarını toplamış ve tevcih etmiş. Bırakmış... Riyaset Divanı müsamaha etmiş, yardım etmiş, değil; tahrik etmiş, ayrıca zorlamış, üzerine yürütmüş. (CHP sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri) İnsaf, insaf... İnsaf yok mu? Emniyet nerde, emniyete hakim olan nerde? Sonra deniliyor ki, taarruz edilmiştir, işte onlar tahrik ediyorlar falan. İnsaf edelim... Ortada olan tahriki bir defa düşünsenize... İlan ediyorlar, mesela, karşınızda bulunan aciz arkadaşınızı, 'İslâmiyet düşmanıdır' diye gazeteler açıktan yazıp ilan edebiliyorlar. Bunlar bana dokunmaz ama bunlar bir siyasi parti içinde ittiham etmek istediğiniz siyasi parti içinde, insanların kanı akabiliyor, şöyle olabilir ama bunlar o adamın hayatına da mal olsa bir zulmü yerleştirecek müeyyideler değildirler. (CHP sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri) Aksine böyle irtica, zorbalık ve zulüm teşebbüslerinin akıbetini tacil eden, bir an evvel akıbetlerin meydana çıkmasına, yalnız sizin akıbetinizin bir an evvel meydana çıkmasını tacil eden sebeplerdir. (CHP sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri) Bugün meşru olarak iktidardasınız, Adalet Partisine hitap ediyorum, meşru olarak iktidardasınız ve

meşru olarak sonuna kadar iktidarda kalacaksınız. Meşruiyetini kaybederek iktidarda kalmak hevesinden vazgeçmelisiniz. (CHP sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri)

"Şimdi bakınız, irtica ile uğraşıyorsunuz, dinle, imanla uğraşıyorsunuz. Bu karşınızda bulunan adam Milli Mücadele'de bütün bir cephenin kumandanıydı. Sonra dışarı gitti, imparatorluğun..."

Şevki Yücel (Samsun): "Samanlık kahramanı." (Şiddetli gürültüler ve AP ve CHP sıralarından karşılıklı sataşmalar)

Başkan: "Muhterem arkadaşlar, lütfen sükuneti muhafaza edelim efendim: (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, lütfen sükuneti muhafaza edelim arkadaşlar. Sayın Nazif Arslan, Sayın Şevki Yücel oturun yerinize efendim. (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar oturun efendim yerinize."

CHP Grubu adına İsmet İnönü (Devamla): "Dinleyin arkadaşlar dinleyin."(Gürültüler)

Başkan: "Muhterem arkadaşlar, yerinize oturun. Sayın Akbıyıkoğlu, lütfen yerinize oturun."

CHP gurubu adına İsmet İnönü (Devamla): "Dinleyin arkadaşlar."

Fahri Uğrasızoğlu (Uşak): "Sayın Başkan, tahrik ediliyoruz."

Başkan: "Onun da cevabını verirsiniz. (Gürültüler) Efendim sükuneti muhafaza edin lütfen."

İsmet İnönü (Devamla): "Benim maksadım, hadiseleri sükunetle tahlil edip hepinizi sağduyu içinde aklı başında insanlar, cemiyetin mesulleri olarak doğru yolu bulmamızı kolaylaştırmaktır, yardımcı olmaktır.

"Şimdi size zulüm, şiddet ve irtica yolunun verimli, çıkarlı bir yol olmadığına tarihten misal getiriyorum. Ben Ordular Kumandanı olduğum zaman ve ondan sonra İmparatorluğun, Türk milletinin hakkını müdafaa ettiğim zaman, Şeyhülislâmın ve emir-ülmü'minin idam fermanını boynumda taşıyordum, para etmedi. Boynumuzda idam fermanı, memleketin kurtarılması yolunda sonuna kadar uğraşabildik.

Böyle olur.

"Bakınız, bu geçen iktidar, meşruiyetini kaybetmiş olan iktidar, tamamı iktidardan gitmemek için sonuna kadar uğraştı. Ondan sonra askeri ihtilal oldu. Bu askeri ihtilali yapanlarla biz uğraşıyorduk, muhalefet olarak; ihtilâli yapanların en küçük rütbelisinden, en büyük rütbelisine kadar, bir tekini, bir tek, tekini daha evvel tanımıyorduk, daha evvel kendisiyle hiçbir yerde görüşmemiştik. İhtilâl neden oldu? Millet o seviyeye gelmiştir, millet tarihin o tekâmülünü yapmaktadır ki, haksız davranış, en kuvvetli olduğunu zannettiği zamanda bile devamlılığını sağlayamıyor. Meşruiyetini kaybetti, ondan sonra gelen iktidar seçimle geldi. Ondan sonra, o seçimle gelen iktidar bizle başlamıştır. Geçmiş yaraları saralım demiştik. Onlar da geçmiş yaraları saralım ümidi içinde nerede ise meşruiyetini kaybedenleri tekrar milletin başına geçirecek kadar cömert davranmaya çalıştı, bir raddeye geldi, kuvveti yetmedi.

"Sonra bizdeki ihtilâllerin irtica kuvvetlerine karşı istisna olan yüksek bir değerini hiç hatırdan çıkarmayalım ve bunu kötüye kullanmaya heves etmeyelim.

"Nerede bir iktidar devrilmiş, cumhuriyet kurulmuş ve o cumhuriyetin korunmasında hesap olarak, eski idareden yalnız 150 kişiyi hükmen, kanunen memleket dışı etmekle, geçmiş devrin hesabı tamamlanmış?

"1960'da ihtilâl oldu. Meşruiyetini kaybetmiş bir iktidarın mahkumiyeti ile ihtilâl oldu. Dava bu idi. Ne yaptılar? Milletin gözü önünde açık bir mahkeme kurdular, bir sene muhakeme ettiler, ne hüküm verdilerse verdiler. Ondan sonra tekrar geçmiş zaman unutuldu, en kısa yoldan, en çabuk zamanda Anayasa yapıldı, umumi seçime gidildi ve iktidar yapıldı.

"Var mı etrafımızda askeri ihtilâl yapmış, milletin idare tarzı altüst olmuş, askerler gelmiş ve ilk günü 'Biz en kısa yoldan demokratik rejime gideceğiz' denilmiş? Sonra, hakikaten demokratik rejime gitmişler. Var mı etrafımızda, Avrupa'da, Asya'da, Afrika'daki askeri ihtilâlle gelmiş olanların

bir sene sonra seçimle gidip, kendi boyunlarını Meclis içinde haydutların dişlerine uzatacak kadar tehlikeye maruz bırakıp gitmeleri, başka bir yerde var mı?

(CHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

"Bizim milletin tekâmülü, demokratik rejim içinde milletin kalkınmasını, idaresini arzu etmesi arzusu, istidadı bu istikâmettedir. İnsaf etmez misiniz, bu istidatta olan milletin kabiliyetini irticaın taarruzu ile Anayasa Mahkemesinin vereceği hükümleri zorla Meclis içinde vermek hevesiyle, tamamıyla iptidai bir cemiyet haline getirinceye kadar zorlayacaksınız. Ayıp değil mi? Günah değil mi? Millete acımaz mısınız? Memleketi idare edenlere söylüyorum."

(CHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

"İdare eden partiye söylüyorum. (CHP sıralarından alkışlar) Yol haksızdır. İttiham hiç bir vicdan sahibini ilzam etmez. Mahkeme vardır, oraya gidersiniz. Burada toplanacaksınız, taarruz edeceksiniz.

"Sırası gelmişken bir de şunu söyleyeyim. Dün taarruza uğrayan partinin insanları sizden ziyade bizim hasmımızdırlar. Asıl kendi programlarının yürümesine mani olan sizin kuvvetiniz değildir. Bu kuvvet, nihayet Meclis'te rasgeldiği, bulduğu iki üç zavallıyı döver veya öldürür. Bundan ibarettir ve nihayet memlekette kuvvetli iki müftüyü yer yer dolaştırır, 'ortanın solcuları şöylediler, bunlar böyle fenadırlar, şöyle fenadırlar' diye söyletir. Bu patladığı zaman nasıl patlar, kime zarar verir, bilinmez ve bu sefer de patlar ve 'Biz gelecek hafta demokratik rejime gideceğiz' mi der, ne der, onu kimse tayin edemez. Aklınız başınızda ise, iktidarsınız, sonuna kadar kullanacaksınız, seçimde ne kadar söylesem, siz bildiğiniz vasıtaları yine kullanacaksınız, tekrar iktidarda kalacaksınız veya kalamayacaksınız. Esas maksat "İktidardan gitmemek için her tedbiri alacağız" kanaatinin yanlış olduğu, bunun zararlı olduğu, bu zararın büyüğü, bu politikayı benimseyenlere olduğu anlaşılıncaya kadar devam edecektir. Yalnız hepimizin müşterek olarak yüreğimizin sızlaması lâzım gelen bir nokta şudur: Türk milleti asırlardan beri ilk günden beri bir büyük okyanusun ortasında hayat

mücadelesi yapan bir ada sakinleri mi dersiniz, bir gemi içine barınmış insanlar mı dersiniz böyle bir millettir. Tehlikelerle çevrilmiş bir okyanus ortasında asırlardan beri varlık mücadelesi yapan bir millettir. Tabiatındaki yüksek hassasiyetiyle her devirde, yani dinin başlıca idare vasıtası olduğu yerde bile, etrafındaki milletlere nazaran adalette en ileri seviyeli olmuş bir millet olduğundan dolayı kalabilmiştir, dünya devletlerinden biri olmuş ve bu güne gelmişlerdir. Türk milleti gene o milletir. Zulüm idaresine, irtica idaresine bugün tahammül eder, bugün aldanmış görünür ama nihayette yaşatmaz. Yaşatmaz, buna zerre kadar ümit beslemeyiniz. İrticaa sapmış olanlar, iktidardan gitmemek için her iftirayı yapacaklar ve o sayede yerlerinde kalacaklar; bunun imkânı yoktur.

(CHP sıralarından alkışlar)

"Milletler şahıslarımızla kaim değil, bizim heveslerimizle kaim değildir. Umumi seyri itibariyle gittiğimiz istikamet, demokrasimiz içinde bu milletin kendini idare etmesini, kalkınmasını, adalet içinde yaşamasını istiyoruz. Beğendiğiniz veya beğenmediğiniz siyasi cereyanların yaşayıp yaşamaması bir büyük mahkemenin kararına bağlıdır. Sizin keyfinize bağlı olamaz. Bakın, ben bir babanın kusurundan dolayı oğlunu veya bir kardeşin meylinden dolayı diğer bir kardeşi mesul tutmak itiyadında değilim. Yok bende böyle bir itiyat. Böyle iken söylüyorum size, niçin söylüyorum; çünkü bütün kuvvet elinizde, Hükümet olarak elinizde, tahrik ediyorsunuz, haksız olarak ittiham ediyorsunuz ve Meclis'ten ne istiyorsunuz? Meclis'ten karar almaya mı çalışıyorsunuz? Meclis'in karar verme selâhiyeti yoktur. Riyaset Divanı olarak tahrik ediyorsunuz. Kime sığınacağız? Meclis bu, Büyük Meclis. Bu Meclis anarşi içinde bulunursa, bunun Hükümeti anarşinin, taarruzun ve zorbalığın haksız olarak isnatçısı olursa, ittihamcısı olursa Riyaset Divanı tahrikçisi olursa ne yapacağız? Bu sefer, Büyük Millet Meclis'inde emniyet tesis etmek için dışından yardım mı istiyeceğiz? Bu yanlış bir yoldur arkadaşlarım. Bütün bu sistemi değiştirmek lazımdır.

Bütün bu siyaset anlayışı, vicdan hürriyeti anlayışı, siyasi partilerin emniyeti anlayış, Meclis içinde çalışma usulünü anlayışı; bu anlayışlarda bugün cari olan düzen sakat düzendir, bu düzeni değiştirmek lâzımdır. (CHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

"Milletin istidadı, demokratik rejim içinde, emniyet içinde kalkınmadır. Din bezirgânlığı ile ve beğenmediğiniz siyasi kanaatlerin ittihamı ile iktidarda kalma hevesi yanlış bir hevestir, tehlikeli bir hevestir ve sizin için olduğu kadar, millet için zararlı bir hevestir. Bu hevese iltifat etmeyiniz.

"Maruzatım bundan ibarettir. Başkanlık Divanını, emniyet içinde çalışmamız için bundan sonra nasıl bir tedbir alacak, nasıl bir davranış yapacak bunu dikkatle izleyeceğiz.

"Ümit ederim ki, mahalleyi zorlayıp basmak isteyenlere, 'imdat!' diye bağıran insanları, gene zorbaların 'asayişi bozuyorlar!' diye bağırması gibi, siz de zorlayanları, zorbaları tabanca ile milletvekilinin başına vura vura öldürünceye kadar çiğneyenleri önleyecek bir hareket hattı tutarsınız. Aczinizden yapmıyorsunuz, tasvip ettiğiniz için yapmıyorsunuz. Bizi koruyacak olanlar korumak için çalışmıyor, tahrik edip daha ziyade alevlendirmek için çalışıyorlar. Bunlar fena yoldur, bunlar zararlı yoldur, bunlar size fayda vermez; fakat millete de çok zarar verir, bunlardan vazgeçmenizi istirham ederim.

"Meclisimizin emniyet içinde çalışmasını, seçimlerimizi insan hakları ve irticaın hâkimiyeti altında olmaksızın cereyan etmesini arzu ederiz, temenni ederiz. Tarih karşısında her tehlikeyi gördük, onu yapmasınlar diye söyledik, temenni ediyorum. Ümidim az. Meclis içinde bu kadar zorbalık yapan insanların gözleri hakikaten kararmıştır ve 24 saatte giderilmesi için ümitler pek hayalperest olmak lâzımdır."

(CHP sıralarından ayakta, sürekli alkışlar)

*

İsmet Paşa'dan sonra bizim partinin Genel Başkanı konuştu. Ahmet Tahtakılıç konuştu. Sonra geceki olay sırasında oturumu yönetmiş olan Nurettin Ok konuştu.

Sapsarı bir yüzle kürsüye çıkmış, dudakları titreye titreye kendisini savunuyordu. Arkasından AP grubu adına İbrahim Etem Kılıçoğlu konuştu. Ve nihayet Başbakan Süleyman Demirel konuştu.

Demirel şöyle diyordu:

"... Bir üye buradan çıkıyor, Cumhuriyeti, onun temel dayanağı olan Türk Adliyesini, onun verdiği kararları, hepsini hiçe sayarak, Nâzım Hikmet büyük vatan şairidir, diyor. Bunun adına ne derler. Bunun adına büyük tahrik derler. Tahrik derler bunun adına. Ondan sonra hadise büyüyor. Böyle şeyleri yapmayın. Böyle şeyler hakikaten bu Meclis'in havasına yakışmaz. Türk parlamentosunun zabıtlarında geçen 45 sene içinde Nâzım Hikmet'e hain diyen yüzlerce sayfa bulursunuz ama Türk Parlamentosunun zabıtlarına, esefle söyleyeyim ki Nâzım Hikmet'i büyük vatan şairi diye tanıtan ilk cümle, dün akşam zabıtlara geçmiştir. (AP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar.)

"CHP'nin Sayın Genel Başkanı kendi devrinde bu mahkemenin cereyan ettiğini her halde bilirler ve gönül isterdi ki hadiseye temas ederken bunun ağır bir tahrik olduğunu da ifade buyursunlar. Yapmadılar..."

Arkasından Güven Partisi grubu adına Turhan Feyzioğlu, MP grubu adına Seyit Faruk Önder, YTP grubu adına Raif Aybar ve Devlet Bakanı Seyfi Öztürk konuşuyorlardı...

*

Meclis'te ilk kez bir saldırı olayı bu kadar geniş görüşmelere yol açmıştı.

Ben ise oturduğum yerden postu ucuz kurtardığımı dünüşüyordum. Yoksa ölüm Meclis sınırları altında yüzde yüz gelip kapımı çalmıştı. O gece sırtımdaki gömlekteki

tekmelerin ayak izleri kaç kez yıkandığı halde çıkmadı. Ve bir süre morarmış vücudumla göğüs kemiklerim sızlayıp durdu. En çok da Anayasa ve Adalet komisyonunun AP'li üyeleri gelip vurmuş, çiğnemiş,tekmelemişlerdi.

*

Sağ gözümün görme yeteneği yüzde 50 oranında kayboldu. Doktorlar "Makula dejeneresansı" diyorlar...

Bazıları bunun bir darbe sonucu olduğu iddiasındalar...

Bilmiyorum milletvekilliğinden kalma o geceyle ilgili ömür boyu sürecek bir yadigâr mı bu...

Politikacıların gözlerinin gerçekleri bir türlü görmediği kanısı yaygındır.

Yazar olarak gerçekleri görmeye çalışanları, sille tokat kör etmeye çalışmaları, kimbilir, onları da kendilerine benzetmek hırsından doğuyor belki de...

*

Bu yazı dizisi burada bitti. Dört yıllık milletvekilliğinden topluma ne verebildik, tam kestiremiyorum...

Bizim elimizde kalan ise o dönem içinde açılıp hâlâ bitmeyen ve ceza toplamı yüz yılı aşan davalarımızdır.

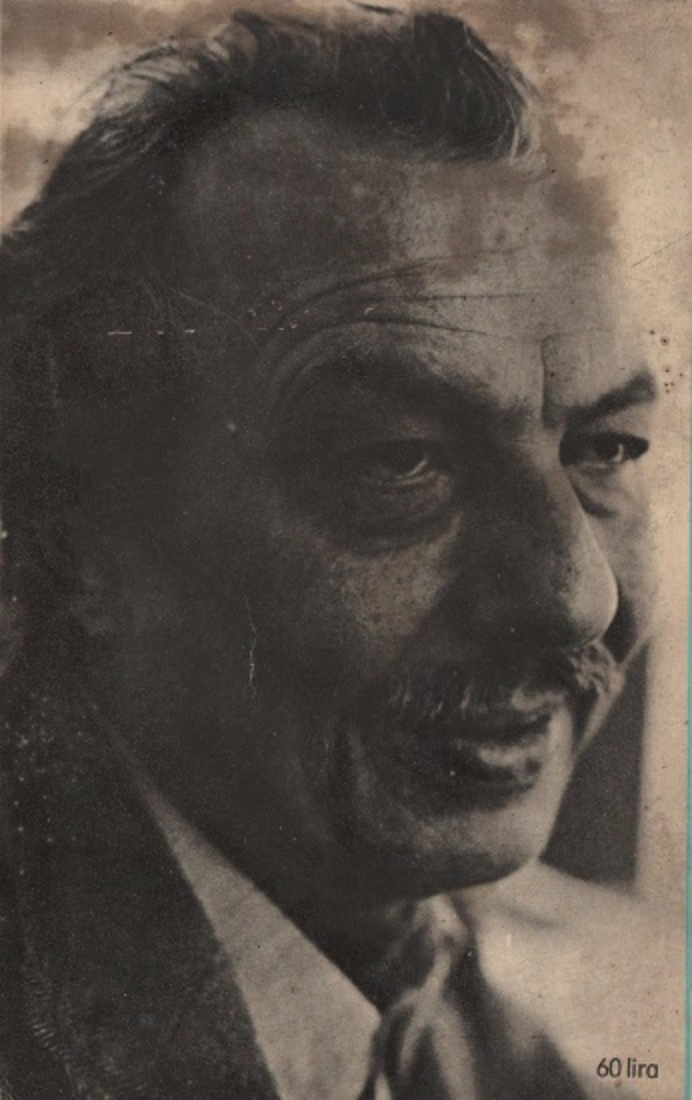
Davasından vazgeçmeyenlerin davaları da çağımızda hâlâ daha bir türlü bitmiyor, ne yapacaksınız.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5
Başlarken 7
İlk Oturumda Bıyıklarımıza Sövdüler 11
Önce Kim Sıkıştı 15
"Paralar Veriliyor mu, Paralar" 19
Elektrikli Oy Tertibatı 23
Çay, Kahve, Gazoz... Gazoz, Kahve, Çay 27
Demirel Programını Okuyor 32
Neler Söylüyordu Demirel 36
Dişler Gıcırdıyor, Gıcırdıyordu 41
Feyzioğlu, CHP Adına Siyasi Affa Karşı 45
Tabanca Veriliyor Aldın mı? 49
TİP Genel Başkanı Kürsüde 53
Aydın Yalçın "Komünist Manifesti"ni Okuyordu 59
İlk Konuşmamda Kavga Çıktı 63
AP'nin Demokrasi Anlayışı 68
"İkili Anlaşmalar"ı Kimse Bilmiyor 73
Demirel İkili Anlaşmaları Savunuyordu 78
İlk Başarının Kulisi 81
YTP de, Bize Veryansın Ediyordu 85
Milletvekillerinin Geceleri Cümbüşlü Geçer 89
Sosyalizmi Hızlandırmak İçin 93
Dış Geziler 97
Meclis Komisyonlarında 101
Meclis Çalışmalarından Örnekler 105
Osmanlı Meclisi İle Kıyaslama 109
Taktikler 113
"İş Bozuldu, Eski Düzeni Getirelim..." 117

Milyonları Kimler İndiriyordu Cebe? 121
Gürültüler Devam Ediyor 125
Bakan, İpin Ucunu Kaçırmıştı 130
Anadolu Turneleri 135
Tehlikeli Bölge: Vestiyer 140
Halk Yönetiminden Bir Örnek Daha 144
"Boş Ver, Önemli Bir Şey Yok..." 148
Çankaya Köşkünde 152
Fakir Halkın 400 Milyonu 157
Johnson'un Mektubu 162
CHP'nin Oynak Tutumu 166
Profesyonel Dolandırıcılar 170
Sovyetler'in ABD'ye Verdikleri Nota... 174
Yılbaşı Armağanları 178
"Satılık Köpek" Kavgası 182
Halk Su İstiyor, Yol İstiyor 186
Doğru Söze Aldıran Yok 190
Kapitalizm'in Tenkidi 194
Emperyalizmin Savunulması 199
Hödüklere Demokrasi Dersleri 204
Bize Verilen Cevaba Bakın Bir De 209
Sahte Demokrasiyi Eleştiren Çıkmıyordu 213
Romantiklik ve Gerçek 217
Öğrenseler Değişir miydi Sanki? 221
Meclisin En Çirkin Konuşması 225
Hışırlığın Nedeni 229
Çüş Hikâyesinin Devamı 233
"Zavallı Senin Babandır" 237
Büyük Engelleme 241
Birinci Yıl Bitiyordu 246
"Bir Şey Kımıldıyordu..." 251
Dokunulmazlığın Kalkışı.. 256
Yaşadıklarımızdan Satırlar 261
Komisyon Skandalının İçyüzü 266
Ferda Güley'in Şahane Konuşması 271
Meclis, Bütün Gece Çalışıyor 276
İktidar Partisinin Kafası 279
İnönü Kürsüde 282
Eski Defterlerden Bir Örnek 287
Demagoji Yarışı Devam Ediyor 291

Nihat Erim Konuşuyor 295
Dokunulmazlık Oylaması 300
AP'lilerin Gözü Dönmüştü 305
Matrak Bir Oturum 309
Tabanca Olayı 314
Gırgır Devam Ediyor 318
Meclis Dışı Saldırılar 322
TİP'de Saflık, AP'de Dangalaklık 327
Asıl Kimler Demokrasi Düşmanı İdi? 331
Küfür Düelloları 335
İktidar Öfkelendikçe Öfkeleniyordu 340
Linç Olayı 344

60 lira